

IFAU – INSTITUTET FÖR
ARBETSMARKNADSPOLITISK
UTVÄRDERING

Arbetsmarknadspolitiskt kalendarium II

Åsa Olli Segendorf

RAPPORT 2003:9

Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU) är ett forskningsinstitut under Näringsdepartementet med säte i Uppsala. IFAU ska främja, stödja och genomföra: utvärdering av arbetsmarknadspolitiskt motiverade åtgärder, studier av arbetsmarknadens funktionssätt och utvärdering av effekterna på arbetsmarknaden av åtgärder inom utbildningsväsendet. Förutom forskning arbetar IFAU med att: sprida kunskap om institutets verksamhet genom publikationer, seminarier, kurser, workshops och konferenser; bygga upp ett bibliotek av svenska utvärderingsstudier; påverka datainsamling och göra data lättillgängliga för forskare runt om i landet.

IFAU delar även ut anslag till projekt som rör forskning inom dess verksamhetsområden. Det finns två fasta ansökningstillfällen per år: den 1 april och den 1 november. Eftersom forskarna vid IFAU till övervägande del är nationalekonomer, ser vi gärna att forskare från andra discipliner ansöker om anslag.

IFAU leds av en generaldirektör. Vid myndigheten finns en traditionell styrelse bestående av en ordförande, institutets chef och åtta andra ledamöter. Styrelsen har bl a som uppgift att besluta över beviljandet av externa anslag samt ge synpunkter på verksamheten. Till institutet är även referensgrupper knutna där arbetsgivar- och arbetstagsidan samt berörda departement och myndigheter finns representerade.

Postadress: Box 513, 751 20 Uppsala
Besöksadress: Kyrkogårdsgatan 6, Uppsala
Telefon: 018-471 70 70
Fax: 018-471 70 71
ifau@ifau.uu.se
www.ifau.se

IFAU har som policy att en uppsats, innan den publiceras i rapportserien, ska seminariebehandlas vid IFAU och minst ett annat akademiskt forum samt granskas av en extern och en intern disputerad forskare. Uppsatsen behöver dock inte ha genomgått sedvanlig granskning inför publicering i vetenskaplig tidskrift. Syftet med rapportserien är att ge den ekonomiska politiken och den ekonomisk-politiska diskussionen ett kunskapsunderlag.

Arbetsmarknadspolitiskt kalendarium II

av

Åsa Olli Segendorf¹

2003-05-03

¹ Institutet för social forskning (SOFI), 106 91 Stockholm. E-post: aol@ne.su.se, tfn 08-16 20 74.
Tack till Eskil Wadensjö och Daniela Fröberg för värdefulla och konstruktiva kommentarer.

Innehållsförteckning

1	Inledning	5
1.1	Sammanfattning av regler och villkor för arbetsmarknadspolitiska insatser 2003	7
1.2	Referenser och lästips till kapitel 1	11
2	Passiva arbetsmarknadspolitiska insatser	17
2.1	Arbetslöshetsförsäkring	17
2.2	Kontantunderstöd	48
2.3	Referenser och lästips till kapitel 2	66
3	Aktiva arbetsmarknadspolitiska insatser	68
3.1	Aktivitetsstöd	69
3.2	Insatser för att underlätta matchningen på arbetsmarknaden	72
3.2.1	Offentlig arbetsförmedling	72
3.2.2	Privat arbetsförmedling	87
3.2.3	Flyttningsinsatser	92
3.2.4	Utbildningsinsatser	106
3.3	Sysselsättningsskapande insatser	124
3.3.1	Offentliga arbeten (nöd hjälps-, reserv- och beredskapsarbeten)	124
3.3.2	Arbetslivsutveckling	141
3.3.3	Lagerstöd	144
3.3.4	Företagsutbildning	146
3.3.5	Rekryteringsstöd	155
3.3.6	Anställningsstöd	160
3.3.7	Omställningsbidrag	166
3.3.8	Sysselsättningsbidrag för äldre arbetskraft inom textil- och konfektionsindustrin	167
3.3.9	Strukturstöd inom byggnadsbranschen	169
3.3.10	Starta eget-bidrag	170
3.3.11	Riktat anställningsstöd (RAS)	174
3.3.12	Bidrag till tidigare läggning av affärsverksinvesteringar	175
3.3.13	Otraditionella insatser	176
3.3.14	Invandrarpraktik	176
3.3.15	Statligt stöd till kommunala industribeställningar	177
3.3.16	Offentliga tillfälliga arbeten (OTA)	178
3.3.17	Projekt med arbetsmarknadspolitisk inriktning	180
3.3.18	Utbildningsvikariat	180

3.3.19	Friår.....	183
3.3.20	Arbetspraktik.....	184
3.3.21	Aktivitetsgarantin.....	186
3.3.22	Från åtgärd till program år 2000 – gemensamma regler	187
3.4	Särskilda ungdomsåtgärder	188
3.5	Särskilda insatser för arbetshandikappade	211
3.6	Insatser särskilt inriktade på äldre arbetskraft.....	237
3.6.1	Tillfälligt avgångsvederlag (TAE).....	237
3.6.2	Generationsväxling	238
3.6.3	Offentliga tillfälliga arbeten (OTA).....	240
4	Europeiska socialfonden	242
4.1	Programperioden 1995-99.....	242
4.1.1	Mål 2	243
4.1.2	Mål 3	243
4.1.3	Mål 4	243
4.1.4	Mål 5b	243
4.1.5	Mål 6	243
4.1.6	Employment och Adapt	244
4.2	Programperioden 2000-06.....	247
4.2.1	Mål 1	247
4.2.2	Mål 2	247
4.2.3	Mål 3	247
4.2.4	EU:s gemenskapsinitiativ.....	248
4.2.5	Equal	248

1 Inledning

Den svenska arbetsmarknadspolitik har sedan tidigt 1900-tal präglats av försök att sysselsätta arbetslösa genom olika *aktiva insatser*. Insatserna ska, genom att omskola de arbetslösa eller upprätthålla deras yrkesfärdigheter, ge dem större möjlighet att senare få ett arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Passiva åtgärder som kontantunderstöd har setts som en kortsiktig lösning under en övergångsperiod mellan arbetslöshet och arbete. Fokuseringen på aktiva åtgärder, att bereda arbetslösa arbete och utbildning istället för enbart kontant understöd, har kallats ”arbetslinjen” i svensk arbetsmarknadspolitik.

I det arbetsmarknadspolitiska kalendariet görs en sammanställning av och översikt över hur samtliga passiva och aktiva selektiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder har utvecklats över tiden. I kalendariet redovisas hur regelverket för olika passiva och aktiva åtgärder har förändrats från det att en viss åtgärd startade fram till utgången av år 2002. I anslutning till varje avsnitt redovisas hur insatsen utvecklats i två hänseenden: hur många personer som berörts samt vilka utgifter man haft för insatsen ifråga.

Alla ekonomisk-politiska åtgärder påverkar direkt eller indirekt arbetsmarknaden och därmed sysselsättningen. I Sverige har många medel använts med helt eller delvis detta syfte förutom arbetsmarknadspolitik. Devalveringarna har t ex under olika decennier i hög grad påverkat sysselsättningen men även bostadspolitiken, industripolitiken och utbildningspolitiken har utformats med delvis sysselsättningspolitiska syften. I detta kalendarium menas med arbetsmarknadspolitik enbart de selektiva arbetsmarknadspolitiska åtgärderna som direkt är inriktade mot att påverka sysselsättningen och arbetsmarknadens funktionssätt samt olika former av ekonomiskt stöd till arbetslösa. Det innebär att förutom de åtgärder som Arbetsmarknadsverket och dess förgångare handhar så ingår också arbetsvårdsverksamheten inom Samhall och kontantunderstöd vid arbetslöshet. Däremot ingår exempelvis inte de generella efterfrågestimulerande åtgärderna, utbildningsinsatser inom det reguljära utbildningsväsendet, branschstöd eller regionalpolitik. Kalendariet täcker inte heller olika kommunala åtgärder mot arbetslöshet när de inte sker med stöd av Arbetsmarknadsverket eller dess föregångare.

Kalendariet bygger främst på Svensk Författningssamling (SFS) och en förteckning över vilka författningar som har använts finns presenterad i slutet på redogörelsen för varje åtgärd. Även offentliga utredningar (SOU, Ds) och annan litteratur har använts men då främst i syfte att förklara varför en viss

åtgärd kom till. I anknytning till varje åtgärd lämnas en omfattande litteraturlista som ska underlätta för läsaren att själv fördjupa sig i olika intresseområden.

Varje kapitel börjar med en kort sammanfattning av hur åtgärden har växt fram. Sedan lämnas en detaljerad redogörelse för åtgärden från dess början tills idag. I avsnitt 2 ges en beskrivning av hur de passiva arbetsmarknadspolitiska åtgärderna förändrats fram till att de får sin nuvarande utformning. Kapitel 3 redovisar de aktiva åtgärderna uppdelade på fyra grupper: 1) anpassningsunderlättande insatser, 2) sysselsättningsskapande insatser, 3) särskilda ungdomsinsatser, 4) särskilda insatser för arbetshandikappade och 5) särskilda insatser för äldre.

1.1 Sammanfattning av regler och villkor för arbetsmarknadspolitiska insatser 2003

Åtgärd	Villkor	Tid	Ersättning till arbetstagare	Ersättning till arbetsgivare	Anmärkning
Kontantunderstöd					
Arbetslöshetsförsäkring	Medlemsvillkor: Minst 12 månader. Arbetsvillkor: Under 12 månader omedelbart före arbetslöshet ha utfört förvärvsarbete i min 70 timmar per kalendermånad alternativt 450 timmar under 6 månader (45 timmar/månad)	300 dagar	Dagpenning		
Aktiva arbetsmarknadspolitiska insatser					
Flyttningsbidrag -respenning -starthjälp -pendlingsstöd	Arbetslösa som inte bedöms kunna få arbete i eller nära hemorten		Starthjälp 11 000 kr om anst. pågår minst 6 månader, i övrigt enligt särskilda bestämmelser		
Arbetsmarknadsutbildning	Arbetslös from 1 juli, det år de fyller 20 år, vissa undantag från 20-årsregeln kan göras.		Utbildningsbidrag		

Åtgärd	Villkor	Tid	Ersättning till arbetstagare	Ersättning till arbetsgivare	Anmärkning
Bidrag till utbildning i företag	Statligt stöd till arbetsgivare som bekostar utb. av anställda eller delägare i företag.	Högst 2 år	Kollektivavtal	Högst 55 200 kr och högst 50 procent av kostnaderna	
Anställningsstöd (allmänt, förstärkt samt särskilt)	Långtidsarbetslösa som anvisats av af	Högst 6 månader	Kollektivavtal	Högst 40 kr/timme dock högst 20 000 kr/anställd	
Stöd till start av näringsverksamhet	Arbetslösa som har fyllt 20 år och till bosatta inom vissa glesbygdsomr.	6 månader	Bidrag lämnas under 6 månader efter bedömn. av beräknad lönsamhet		
IT-utbildningen	Kompetenshöjande inom IT-område.		Aktivitetsstöd		
Särskilda insatser för ungdomar upp till 25 års ålder					
Datortek	Arbetslösa som fyllt 20 år om ej särskilda skäl finnes	Längst 6 månader	Aktivitetsstöd		
Kommunala ungdomsprogram	Kommunerna har ansvaret för ungdomar som inte genomgår gymnasieskola eller liknande fram till den 1 juni det år de fyller 20 år.				Individuell handlingsplan ska upprättas.

Åtgärd	Villkor	Tid	Ersättning till arbetstagare	Ersättning till arbetsgivare	Anmärkning
Kommunala ungdoms-garantin	Från den dag den unge fyller 20 år tills han eller hon fyller 25 år.	Längst 12 månader			
Interpraktik	Ungdomar 20-30 år. För praktik i annat land.	Längst 6 månader	Högst 11 000 kr/mån		
Särskilda insatser för arbetshandikappade					
Lönebidrag	Personer med nedsatt arbetsförmåga anvisade av af.	Högst 4 år	Enligt kollektivavtal	Högst 80 procent av den bidragsgrun-dande lönekostnaden	
Skyddat arbete hos offentliga arbetsgivare (OSA)	Arbetslösa med social-medicinskt handikapp m fl	Tills vidare	Enligt kollektivavtal	Högst 100 procent av den bidragsgrun-dande lönekost-naden; dock får inte månadslön som överstiger 13 700 kr läggas till grund för bidrag	
Samhall-gruppen	Arbetshandikap.	Tills vidare	Lön enligt avtal	Förlusttäckning	

Åtgärd	Villkor	Tid	Ersättning till arbetstagare	Ersättning till arbetsgivare	Anmärkning
Arbetshjälpmedel, pers. biträd och näringshjälp	Handikappade som har svårt att behålla eller få arbete	Bidrag på 50 000 kr/år för pers. biträde högst 100 000 kr/år om stora kommunikationsproblem	Bidrag 1:a året om arbetstagare är handikappad och nyanställs - 50 000 kr Arbetsbiträde högst 50 000 kr per år		
Särskild stödperson för introduktion och uppföljning (SIUS)		Högst 6 månader			

1.2 Referenser och lästips till kapitel 1

Allmän litteratur om arbetsmarknadspolitikens utveckling och utfall

Arbetsmarknadspolitik i förändring (1994), Allmänna förlaget.

Axelsson, R., Löfgren, K-G. och Nilsson, L-G. (1985), *Den svenska arbetsmarknadspolitik under 1900-talet*, Prisma, Stockholm.

Björklund, A. Edin P-A. Holmlund, B., Wadensjö, E. (1996), *Arbetsmarknaden*, SNS förlag.

Edebalk, P-G och Wadensjö, E. (1995) "Temporary Layoff Compensation and Temporary Layoffs", Institutet för social forskning, Stockholms universitet.

Johannesson, J. (1991), *On the Outcome of Swedish Labour Market Policy*, rapport nr 24, EFA, Arbetsmarknadsdepartementet.

Meidner, R. och Niklasson, H. (1970), *Arbetsmarknad och arbetsmarknadspolitik*, Malmö.

Ohlsson, O och Olofsson, J. (1998), *Arbetslöshetens dilemma*, SNS.

Persson-Tanimura, I. (1975), Arbetslöshet och arbetssökande på den svenska arbetsmarknaden, Rapport från EFA, Arbetsmarknadsdepartementet

Rehn, G. (1988), *Full sysselsättning utan inflation*, Tiden

Wadensjö, E. (1990), "Arbetsmarknad och arbetsmarknadspolitik, sysselsättning och arbetslöshet i Europa", *Att arbeta i Europa*, s 44-58, Institutet för Social Forskning, särtryckserie nr 266.

Öhman, B. (1970), *Svensk arbetsmarknadspolitik 1900-1947*, Halmstad.

Statens Offentliga Utredningar

Se förteckning på <http://regeringen.se/propositioner/sou>

SOU 1923:22, Betänkande och förslag i fråga om kvinnors tillträde till stats-tjänster.

SOU 1928:9, Beträffande arbetslöshetsförsäkring, arbetsförmedling och reservarbete

SOU 1931:2, Arbetslöshetsutredningens betänkande

SOU 1931:3, Beredskapsarbeten.

SOU 1931:20, Arbetslöshetsutredningen I: Arbetslöshetens omfattning, karaktärer och orsaker.

- SOU 1934:11, Utredning angående åtgärder för bekämpande av ungdomsarbetslösheten.
- SOU 1935:6, Arbetslöshetsutredningen II: Åtgärder mot arbetslöshet.
- SOU 1936:21, Arbetslöshetsundersökningen den 31 juli 1935
- SOU 1936:32, Svensk arbetslöshetspolitik åren 1914-1935.
- SOU 1937:12, Arbetslöshetsundersökningen.
- SOU 1939:13, Rationaliseringsutredningens betänkande, Del I.
- SOU 1939:24, Arbetslöshetsräkningen del II.
- SOU 1943:2, Flyttningssättningssakunniga.
- SOU 1944:33, Socialvårdens omfattning och kostnader efter 1930.
- SOU 1945:3, Ekonomisk efterkrigsplanering 11.
- SOU 1946:24, Effektiviserad kurators- och arbetsförmedlingsverksamhet för partiellt arbetsföra m.m.
- SOU 1946:44, Den offentliga arbetsförmedlingen under krigsåren.
- SOU 1946:51, Den offentliga arbetsförmedlingens framtida organisation.
- SOU 1946:65, Arbetsterapi, ett led i sjukvården.
- SOU 1947:18, Förslag angående yrkesvägledning och yrkesutbildning för partiellt arbetsföra m.m.
- SOU 1947:24, Betänkande rörande ett centralt arbetsmarknadsorgan.
- SOU 1947:28, Betänkande rörande ett centralt arbetsmarknadsorgan.
- SOU 1948:11, Förslag angående partiellt arbetsföras anställning i allmän tjänst.
- SOU 1948:54, Särskilda åtgärder för partiellt arbetsföras sysselsättande m.m.
- SOU 1952:34, Arbetsmarknadsstatistiken.
- SOU 1961:55, Effektivare arbetsförmedling för tjänstemän.
- SOU 1965:9, Arbetsmarknadspolitik.
- SOU 1968:60, Arbetsmarknadsverket och arbetsmarknadspolitiken. Huvudrapport.
- SOU 1968:61, Arbetsmarknadsverket och arbetsmarknadspolitiken. Specialundersökningar.
- SOU 1968:62, Tio ekonomer om arbetsmarknadspolitiken.
- SOU 1974:29, Att utvärdera arbetsmarknadspolitik.

- SOU 1975:90, Arbete åt alla.
- SOU 1978:14, Arbete åt arbetshandikappade.
- SOU 1978:38, Jämställdhet i arbetslivet.
- SOU 1978:60, Arbetsmarknadspolitik i förändring.
- SOU 1979:24, Sysselsättningspolitik för arbete åt alla.
- SOU 1979:38, Lagerstöd.
- SOU 1984:31, Arbetsmarknadspolitik under omprövning.
- SOU 1985:7, Arbetsmarknadsverkets ansvarsområde.
- SOU 1989:53, Arbetstid och välfärd.
- SOU 1990:31, Perspektiv på arbetsförmedlingen.
- SOU 1992:19, Långtidsutredningen.
- SOU 1992:116, Privat förmedling och uthyrning av arbetskraft.
- SOU 1993:43, Politik mot arbetslöshet.
- SOU 1993:53, Ersättning vid arbetslöshet.
- SOU 1994:48, Kunskap för utveckling.
- SOU 1994:129, Företagarnas arbetslöshetsersättning.
- SOU 1994:152, Åtgärder för att främja nyanställningar.
- SOU 1995:2, Arbetsföretag - En ny möjlighet för arbetslösa.
- SOU 1995:7, Obligatoriska arbetsplatskontakter för arbetslösa.
- SOU 1995:39, Några utländska forskares syn på svenska arbetsmarknadspolitik.
- SOU 1995:76, Arbete till invandrare.
- SOU 1996:34, Aktiv arbetsmarknadspolitik.
- SOU 1996:51, Grundläggande drag i en ny arbetslöshetsförsäkring.
- SOU 1996:56, Hälften vore nog - om kvinnor och män på 90-talets arbetsmarknad.
- SOU 1996:150, En allmän och samanhållen arbetslöshetsförsäkring.
- SOU 1997:5, Aktivt lönebidrag.
- SOU 1997:58, Personaluthyrning.
- SOU 1997:64, Samhall. En arbetsmarknadspolitisk åtgärd.
- SOU 1997:136, Kvinnors och mäns löner. Varför så olika?

- SOU 1997:137, Glastak och glasväggar? Den könssegregerade arbetsmarknaden.
- SOU 1997:175, Förbud mot diskriminering i arbetslivet p g a sexuell läggning.
- SOU 1997:176, Förbud mot diskriminering i arbetslivet av personer med funktionshinder.
- SOU 1998:3, Valfärdens genusansikte.
- SOU 1998:4, Män passar alltid?
- SOU 1998:5 Vårt liv som kön.
- SOU 1998:6 Ty makten är din...
- SOU 1999:69 Individen och arbetslivet
- SOU 1999:49 Invandrare som företagare
- Långtidsutredningen 1999/2000 Bilaga 6 Är arbetsmarknaden öppen för alla?
- SOU 2001:91 Arbetstiden – lagar eller avtal
- SOU 2002:5 En handlingsplan för ökad hälsa i arbetslivet
- SOU 2002:6 Arbetstiden – pengarna eller livet
- SOU 2002:12 Arbetstiden – kortare arbetstid eller mer ledigt
- SOU 2002:18 Personlig integritet i arbetslivet
- SOU 2002:22 Arbetstiden – en internationell jämförelse av arbetstid
- SOU 2002:32 Den arbetsgivarpolitiska delegeringen i staten - en samlad utvärdering
- SOU 2002:49 Arbetstiden – livets gränser
- SOU 2002:58 TID – för arbete och ledighet
- SOU 2002:59 Omställningsavtal - ett aktivare stöd till uppsagda

OECD

- OECD (1991), Labour Force Statistics 1969-1989, Paris.
- OECD (1993a), Employment Outlook, Paris.
- OECD (1993b), Economic Survey Sweden, Paris.
- OECD (1993c), Education at a Glance, Paris.
- OECD (1993d), Industrial Policy in OECD countries, Paris.
- OECD (1993e), Trends in International Migration, Paris.

OECD (1994a), Employment Data Request, Paris.
OECD (1994b), Economic Outlook Nr 55, Paris.
OECD (1994c), Employment Outlook, Paris.
OECD (1994d), The OECD Jobs Study, Facts, Analysis, Strategies, Paris.
OECD (1994e), Women and Structural Change, New Perspectives, Paris.
OECD (1995) The OECD Jobs Study, Implementing the Strategy
OECD (1996) OECD (1995) The OECD Jobs Strategy, Pushing Ahead with the Strategy
OECD 1993-1999 Employment Outlook.
OECD 1993-1999 Economic Outlook.
OECD 1981-2001 Labour Force Statistics

Departementserien

Ds 1986:2, Arbetsmarknadspolitikens roll, inriktning och omfattning
Ds 1987:2, Arbetsmarknad och arbetsmarknadspolitik 1986 - med utblick mot 1990.
Ds 1988:16, Arbetsmarknad och arbetsmarknadspolitik - ett diskussionsunderlag i ett 90-talsperspektiv.
Ds 1989:44, Arbetsmarknad och arbetsmarknadspolitik 1988 - ökade krav på omställning?
Ds 1990:34, Arbetsmarknad och arbetsmarknadspolitik 1989 - fortsatt ökning av arbetsutbudet.
Ds 1990:35, Invandrare på arbetsmarknaden och Är de nya jobben bra eller dåliga?
Ds 1991:53, Lönebildning och arbetsmarknadspolitik.
Ds 1994:108, Arbetsmarknad och arbetsmarknadspolitik 1993 - vändpunkten passerad.
Ds 1995:12, Kommunernas ansvar för ungdomar över 20 år.
Ds 1995:64, Arbete i Europa – svenska prioriteringar i EU-arbetet på arbetsmarknadsområdet.
Ds 1996:56, Förbud mot diskriminering i arbetslivet av personer med funktionshinder.
Ds 1996:62, Vissa ändringar i lagen om rättegångar i arbetstvister.

Ds 1998:16, Arbetsförmedlingarna – mål och drivkrafter

Ds 1998:49, Jämställdhetsanmärkning –konsumentsmakt för ett jämställt samhälle.

Ds 1998:59, Remiss sammanställning. Ty makten är din...

Ds 1999:54, Samverkan för färre bidrag och fler i jobb

Ds 1999:58, Kontrakt för arbete - rättvisa och tydliga regler i arbetslöshetsförsäkringen

Ds 2000:22, Kortare arbetstid – för och emot

Ds 2000:38, En effektivare arbetsmarknadsutbildning

Ds 2000:40, Aktivitetsersättning

Ds 2000:47, En svartvit arbetsmarknad?

Ds 2000:49, Kompetensparadox?

Ds 2000:54, Ett föränderligt arbetsliv på gott och ont, utveckling av den stressrelaterade ohälsan

Ds 2001:62, Samverkan mellanskola och arbetsliv. Om möjligheterna med lärande i arbete

Ds 2000:69, Alla är olika – mångfald i arbetslivet

Ds 2001:6, Genomförande av deltids- och visstidsdirektiven

Ds 2001:28, Långsiktig verksamhetsutveckling ur ett arbetsmiljöperspektiv - en handlingsplan för att förnya arbetsmiljöarbetet

Ds 2001:39, Ändringar i lagen om arbetslöshetsförsäkring med anledning av aktivitetsgarantin

Ds 2001:50, Ändringar i arbetsmiljölagen

Ds 2001:67, Behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten

Ds 2001:75, Tillsynen över arbetslöshetsförsäkringen

Ds 2002:47, Kompetensförsörjning på arbetsmarknaden

Ds 2002:56, Hållfast arbetsrätt för ett föränderligt arbetsliv

Viktiga internetadresser

Arbetsmarknadsstyrelsen: www.ams.se

Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering: www.ifau.se

Institutet för social forskning: www.sofi.su.se

Organisation for economic co-operation and development: www.oecd.org

Statistiska centralbyrån: www.scb.se

Sveriges regering www.regeringen.se

Sveriges riksdag www.riksdagen.se

2 Passiva arbetsmarknadspolitiska insatser

I detta avsnitt redovisas *arbetslöshetsförsäkring*, *kommunalt kontantunderstöd* och *kontant arbetsmarknadsstöd (KAS)*. Dessa kontanta understöd är passiva arbetsmarknadspolitiska insatser. De ekonomiska konsekvenserna av arbetslöshet beror på villkoren för att få olika former av ersättning och skydd mot eventuella svårigheter när en person förlorar sitt arbete och blir utan inkomst. Det kontanta understödet kan ses som ett sätt att uppnå en effektiv allokering av resurser genom att individen ges tid till att finna den anställning som passar bäst med hänsyn till utbildning och arbetslivserfarenhet. Stödet kan ha såväl fördelnings- som allokeringseffekter.

2.1 Arbetslöshetsförsäkring

Kort redogörelse av arbetslöshetsförsäkringens utveckling:

I slutet av 1800-talet och början av 1900-talet bildades de första arbetslöshetskassorna av olika fackföreningar.² Syftet med arbetslöshetskassorna var att de skulle bistå medlemmarna vid arbetslöshet. Från och med 1 januari 1935 gavs statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor. Endast löntagare kunde bli medlemmar i kassan och medlemskapet var frivilligt. Kassorna kunde efter 1941 även lämna ersättning för rese- och flyttkostnader.

Fram till 1974 förändrades lagstiftningen för arbetslöshetskassorna endast marginellt, en viktig organisatorisk förändring var att Ams övertog tillsynen

² Den första lagstiftningen föregicks bl a av proposition 1933:209. Se vidare Statens Arbetslöshetskommissions berättelse 1925 - 1934, s 137 - 153 och Edebalk (1974).

över arbetslöshetskassorna från Socialstyrelsen år 1948. Med lagen om arbetslöshetsförsäkring som trädde i kraft 1974 förlängdes ersättningstiden och dagpenningen gjordes skattepliktig. Även personer som varit verksamma som egna företagare kunde då få ersättning från arbetslöshetskassan.

Redan när statsbidrag gavs till arbetslöshetsförsäkringen var frågan om försäkringen skulle vara obligatorisk eller frivillig föremål för diskussion. År 1994 infördes ett allmänt och ett särskilt arbetsvillkor i både arbetslöshetsförsäkringen och KAS vilket var ett sätt att införa en obligatorisk och en allmän försäkring. Det allmänna och det frivilliga arbetsvillkoret togs dock bort 1995. År 1998 upphör KAS och arbetslöshetsförsäkringen delas upp i en inkomstbortfallsförsäkring och en grundförsäkring.

1935 Statligt stöd till arbetslöshetsförsäkringen³

Genom Kungl. Maj:ts förordning om erkända arbetslöshetskassor 1934 införs statligt stöd till arbetslöshetsförsäkring från och med 1935. Det är en frivillig försäkring som kan ersätta medlemmarna för inkomstförlust vid arbetslöshet under en omställningsperiod fram till ett nytt arbete. Arbetslöshetsförsäkringens syfte är främst att stödja de ombytessökande, d v s att ge ersättning vid kortvarig arbetslöshet. Försäkringen bygger på Gent-systemet d v s att kommunen subventionerade fackföreningarnas arbetslöshetskassor och facket förvaltar arbetslöshetsförsäkringen.

Statsbidrag ges till erkänd arbetslöshetskassa vilken enligt sina stadgar bereder medlem understöd vid arbetslöshet. Medlemmen måste vara löntagare. Dessa arbetslöshetskassor är registrerade som understödsföreningar och består av minst 500 medlemmar, eller färre om särskilda skäl föreligger. Varje kassas verksamhetsområde är unikt och får inte sammanfalla med någon annan kassas område. Kassorna är uppdelade efter klasser där de olika klasserna ger olika ersättning vid arbetslöshet och där medlemmen betalar in olika avgifter beroende på detta. Medlemmen kan uteslutas ur kassan om han eller hon under de senast förflutna tolv månaderna under längre tid än fem månader arbetat som självständig företagare, är medlem av annan kassa eller är utländsk medborgare från stat med vilken Sverige inte slutit avtal om samordning av ländernas arbetslöshetsförsäkring. Uteslutning kan också komma ifråga om medlemmen

³ SFS 1934:264 och 1934:265.

enligt kassans stadgar måste tillhöra ett visst yrke och han eller hon tillhör ett annat, missköter sitt arbete eller underlåter att följa kassans regler.

De generella kvalifikationsvillkoren för att erhålla ersättning från arbetslöshetsförsäkringen är att den sökande

- är ofrivilligt arbetslös,
- är registrerad som arbetssökande vid den offentliga arbetsförmedlingen,
- är villig att acceptera lämpligt arbete med hänsyn tagen till yrkesvana, förutsättningar för arbetet för övrigt samt att anställningsförmånerna är korrekta enligt lag,
- är mellan 16 - 67 år och ha varit arbetslös i minst sex dagar.

Dessutom måste medlemmen ha varit arbetslöshetsförsäkrad i minst 24 månader och då betala avgift till kassan motsvarande minst 52 veckoavgifter varav 26 under de senaste tolv månaderna för att få rätt till ersättning (medlemsvillkoret). Daghjälp utgår till familjeförsörjare med fyra femtedelar och till annan medlem med tre femtedelar av jämförbart yrkes lön på orten. Daghjälp betalas ut i högst 120 och lägst 90 dagar under 52 på varandra följande veckor. Den försäkrade kan få ersättning efter en karenstid på 14 dagar. Den som under de senaste tolv månaderna arbetat som självständig företagare utan att samtidigt lönearbetat har ej rätt att få ersättning.

Socialstyrelsen är tillsynsmyndighet över de erkända arbetslöshetskassorna samt beviljar och lämnar ut statsbidrag. Bidraget till kassorna delas ut per kalenderår och består av

- daghjälsbidrag som är en viss procentuell andel av kassans sammanlagda kostnader för understöd och
- förvaltningsbidrag (medlemsbidrag) som består av ett belopp i kronor motsvarande två gånger antalet årsmedlemmar i kassan under året och ett belopp motsvarande vad som under året utgivits i arvode till styrelseledamöter och revisorer.

Statsbidraget utgår med en procentuellt sett större andel till lägre daghjälsklasser än till högre vilket leder till att kassamedlemmarna får incitament att välja en låg daghjälsklass. Statsbidragen blev då inte särskilt höga. För ett förbund som före år 1935 hade en egen arbetslöshetskassa skulle en övergång till det statsunderstödda systemet innebära en minskad suveränitet. Sammantaget innebar det att endast ett fåtal fackföreningar anslöt sig till det statsunderstödda systemet.

1936 Undantag från medlemsvillkoret⁴

Undantag från medlemsvillkoret görs om medlemmen som är berättigad till daghjälp arbetar i högst arton dagar och omedelbart efteråt ansöker om daghjälp igen, d v s han behöver inte betala under denna tid. Detsamma gäller om medlemmen avslutat det sista arbetet p g a sjukdom som är styrkt av legitimerad läkare eller varit förhindrad att ta erbjudet arbete p g a värnpliktstjänstgöring eller barnfödsel.

1937 Utökad tid för daghjälp⁵

Medlem som inte betalt avgift under åtta veckor anses ha utträtt ur kassan. Daghjälpen utgår högst 156 dagar under loppet av tolv på varandra följande månader.

1941 Ökat statsbidrag, medlemsvillkor, barn- och hustrutillägg⁶

Erkänd arbetslöshetskassa ska nu förutom daghjälp ge understöd i form av barn- och hustrutillägg. Dessutom ska kassorna täcka rese- och flyttningskostnader för de som får anställning på annan ort. Statsbidraget höjs och ges med samma procentsatser för alla daghjälpsskasser. Statsbidraget är 75 procent. Detta gör det attraktivare för fackföreningarna att ansöka om statsunderstöd för sin arbetslöshetskassa och det blir en markant ökning av antalet kassor.

Medlemmen ska betala 52 veckoavgifter, varav 20 under de tolv månaderna närmast före arbetslöshetens inträde för att bli berättigad ersättning. Dock kan villkoret att 20 avgifter ska ha betalats under de tolv månaderna närmast före arbetslöshetens inträde frångås om medlemmen arbetar i 24 dagar och därefter omedelbart efter arbetet ansöker om daghjälp igen. Rätten till daghjälp kvarstår också om medlemmen följer kurs med bidrag från stat, kommun eller landsting under högst sex månader. Det tidsbestämda avgiftsvillkoret sänks till att medlemmen ska betala in 20 veckoavgifter under de senaste tolv månaderna.

⁴ SFS 1936:151.

⁵ SFS 1937:227.

⁶ SFS 1941:494.

1945 Kristillägg⁷

Kristillägg beviljas med 75 öre för varje dag som medlemmen erhåller daghjälp. Detta gäller från 1 mars 1945 t o m 30 juni 1946. Hela kristilläggsbeloppet täcks av statsbidrag.

1946 Familjetillägg och förlängt kristillägg⁸

Barn- och hustrubidraget i arbetslöshetsförsäkringen slås ihop och kallas familjetillägg så att även hustrun ska kunna försörja sin man. Statsbidraget till familjetillägget är oförändrat med 75 procent. Som tidigare utgår statsbidrag till försäkringen med daghjälp- och förvaltningsbidrag enligt gällande regler.

Giltighetstiden på lagen om kristillägg förlängs t o m 30 juni 1947.

1947 Förlängt kristillägg⁹

Kristillägget förlängs till att gälla t o m 30 juni 1948.

1948 Ams och förlängt kristillägg¹⁰

Arbetsmarknadsstyrelsen (Ams) tar över de uppgifter som rör arbetslöshetsförsäkringen från Socialstyrelsen och arbetsmarknadskommissionen. Statsbidraget till familjetillägget kan, om särskilda skäl finns, utgå med hela beloppet och till medlems- och daghjälpbidraget med nio tiondelar av beloppet som den försäkrade erhåller.

Kristillägget förlängs till att gälla t o m 30 juni 1949.

1949 Förlängt kristillägg¹¹

Kristillägget förlängs till att gälla t o m 30 juni 1950.

1950 Grundstatsbidrag¹²

Statsbidrag till arbetslöshetsförsäkringen utgår med grundstatsbidrag och som tidigare med daghjälpbidrag. Grundstatsbidraget utgår med 75 öre per dag för vilken daghjälp utgått och daghjälpbidraget utgår med viss procentuell andel

⁷ SFS 1944:779.

⁸ SFS 1946:712, SFS 1946:331 och SFS 1946:713.

⁹ SFS 1947:268.

¹⁰ SFS 1947:975, SFS 1948:416 och SFS 1948:43.

¹¹ SFS 1949:186.

¹² SFS 1950:240.

av kassans sammanlagda kostnader för daghjälp efter avdrag från kostnaden för belopp som svarar mot grundstatsbidraget.

1953 Grundstatsbidrag och tilläggsbelopp¹³

Grundstatsbidrag och tilläggsbelopp utgår med 25 öre på varje hel krona där daghjälp överstiger 5.50 kronor. I övriga fall ska grundstatsbidraget utgöra 40 procent av det fastställda beloppet. Bidraget till medlemsbeloppet beror på hur många medlemmar kassan har, ju fler medlemmar desto mindre i bidrag per medlem:

- fem kronor per medlem om kassan har högst 3000 medlemmar,
- fyra kronor per medlem om kassan har 3000 till 25 000 medlemmar och
- tre kronor per medlem om kassan har fler än 25 000 medlemmar

1956 1500 medlemmar, karenstid och arbete¹⁴

En erkänd arbetslöshetskassa måste ha 1500 eller fler medlemmar för att få statsbidrag.

Daghjälp utgår till medlem i arbetslöshetskassa när han eller hon under högst 21 dagar varit arbetslös sex dagar (karenstid). Karenstiden anses fullgjord när medlemmen blir arbetslös p g a sjukdom, barnafödande eller värnplikt. Om den försäkrade självmant lämnar sitt arbete, tvingas lämna det p g a ”otillbörligt uppträdande” eller avvisar lämpligt arbete utgår inte ersättningen under en tid av fyra veckor.

Medlemmen kan arbeta i två till fyra timmar om dagen och fortfarande uppbära hel försäkring. Om medlemmen uppbär halv sjukpenning enligt lagen om sjukförsäkring eller enligt lagen om yrkesskadeförsäkring så ska arbetslöshetsförsäkringsbidraget minskas med halva beloppet. Försäkringen betalas ut sex arbetsdagar i veckan i lägst 120 och högst 156 dagar. Ansökan kan dock förlänga tiden till 210 dagar.

Begreppet försäkringsår införs och ersätter kalenderåret. Försäkringsåret sträcker sig mellan den 1 september och den 31 augusti.

¹³ SFS 1953:324.

¹⁴ SFS 1956:629.

1961 Nordiskt samarbete¹⁵

Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge träffar överenskommelse om att arbetslöshetsförsäkrade som flyttar mellan respektive länder ska kunna tillgodoräkna avgifts- och arbetsperioder.

1964 Dagpenning¹⁶

Ersättningen i arbetslöshetsförsäkringen byter namn från daghjälp till dagpenning. Namnbytet är främst till för att tydliggöra att det är fråga om försäkring och inte en hjälpåtgärd. Dagpenningen ska inte sättas lägre än att den tillsammans med barntillägget uppfyller de krav som uppställs i internationella arbetsorganisationens konvention angående lägsta standard vad gäller social trygghet. Dagpenningen ska dock inte sättas till högre belopp än medlemmens tidigare arbetsförtjänst.

Femdagarsveckan introduceras och försäkringen kom därför att betalas ut fem dagar per vecka i 150 till 200 dagar.

Om den försäkrade självmant lämnar sitt arbete, tvingas lämna det p g a ”otillbörligt uppträdande” eller avvisar lämpligt arbete är avstängningstiden 28 dagar.

Statsbidraget till dagpenningen är mellan 35 och 50 procent, beroende på vilken dagpenningssklass bidraget betalas ut till. Storleken av utbetalade statsbidrag bestäms främst av tre faktorer, nämligen arbetslöshetssituationen inom respektive yrke, ersättningarnas storlek och antalet försäkrade.

1968 Utökad utbetalningstid

Den maximala varaktigheten av ersättningen från arbetslöshetsförsäkringen förlängs till 300 dagar för dem som är 60 år eller äldre. Också de som är mellan 55 och 59 år kan få ersättning i 300 dagar om arbetslösheten är en omedelbar följd av nedläggning av företag eller avveckling av verksamhet. Statsbidrag utgår som tidigare med grundstatsbidrag, dagpenningsbidrag, barntilläggsbidrag och förvaltningsbidrag. Dessutom utgår ett förlängningsbidrag som är ett medlemsbidrag, plus ersättning till styrelseledamöter, med högst 93 procent.

¹⁵ SFS 1959:524.

¹⁶ SFS 1964:495.

*1968 Statligt omställningsbidrag för äldre*¹⁷

Statligt omställningsbidrag (SO) utgår till den som är medlem i erkänd arbetslöshetskassa och som uppburit dagpenning och som inte längre kan få dagpenning från arbetslöshetskassan.

SO börjar utgå två månader räknat från dagen efter anmälan om arbetslöshetens inträde. Villkoren för att få SO är, förutom de generella villkoren för att erhålla arbetslöshetsförsäkring, att den arbetslöse fyllt minst 60 år under kalenderhalvåret och att den bidragssökande i minst 24 månader under de tre åren närmast före anmälan om arbetslöshetens inträde haft sin huvudsakliga inkomst genom att arbeta på den ordinarie arbetsmarknaden eller som egen företagare. SO utgår även till person som fyllt 55 år om denne blivit arbetslös utan egen förskyllan. Medlem som varit heltidsanställd innan arbetslöshetens inträde kan få helt SO och den som varit deltidanställd, eller endast söker deltidarbete, kan få halvt SO. Även den som arbetar två till fyra timmar om dagen får halvt SO.

SO ska utgå med högst 800 kr i månaden och får inte överstiga elva tolfte delar av den tidigare månadsinkomsten. Den vars förmögenhet överstiger 100 000 kr erhåller inte SO, vid en förmögenhet på över 60 000 reduceras bidraget per månad med en tolfte del av fem procent av förmögenheten.

SO utgår tills bidragstagande fyller 67 år, börjar uppbära pension eller sjukbidrag.

*1969 Minimibelopp för statligt omställningsbidrag fastställs*¹⁸

SO utgår med minimum 400 kr månad för helt bidrag och minimum 200 kr månad för halvt.

1972 Arbetsvillkoret i statligt omställningsbidrag

Endast månad då den arbetslöse arbetat i minst 60 timmar i minst 24 månader under den senaste treårsperioden räknas när personen söker SO (arbetsvillkoret).

¹⁷ SFS 1968:246.

¹⁸ SFS 1969:100.

1974 Skatteplikt, arbetsvillkor, egen företagare och förlängd ersättningsperiod¹⁹

Arbetslöshetsförsäkringen görs skattepliktig och räknas som pensionsgrundade inkomst (1 januari 1974). Dagpenningen förlängs till att gälla 300 dagar för dem som är under 55 år och till 450 dagar för dem som är över 55 år. Det administrativa begreppet ”försäkringsår” försvinner och kalenderåret används igen. Arbetsvillkoret ändras och för att erhålla dagpenning krävs att medlemmen har arbetat i minst fem månader under en ramtid på tolv månader omedelbart före arbetslöshetens inträde. Med förvärvsarbete jämföras tid då individen genomgått arbetsmarknadsutbildning, fullgjort värnplikt eller erhållit föräldradagpenning, dock tillsammans med högst två månader. Dagpenning utgår när den försäkrade av en sammanhängande tid av fem veckor varit arbetslös fem dagar (karenstid). Om den försäkrade varit självständig företagare innan arbetslöshetens inträde är karenstiden två månader.

Ersättningen till försäkrad som regelbundet utför deltidsarbete under veckor då han eller hon i övrigt är arbetslös utgår i högst 50 dagar. I enskilda fall kan undantag göras och ersättning utgå i upp till 150 dagar.

En företagare anses arbetslös när hans personliga verksamhet i rörelsen upphört annat än tillfälligt om inte särskilda skäl finns.

Statsbidrag utgår med grundbidrag, progressivbidrag och förvaltningsbidrag till erkända arbetslöshetskassor och beräknas per kalenderår. Grundbidrag utgår med 35 kr för varje utgiven dagpenning. Progressivbidrag utgår dels med ett fast belopp för varje dagpenningsskall, dels med en procentuell andel av dagpenningen före avdrag för preliminär klass men efter avdrag av beloppen som svarar mot grundbidraget och dagpenningen. Förvaltningsbidrag utgår för verksamhetsår med en procentuell andel av ett grundbelopp.

1974 Statligt omställningsbidrag försvinner²⁰

SO avskaffas och ersätts med lag om kontant arbetsmarknadsstöd (KAS).

¹⁹ SFS 1973:370 och 1973:732.

²⁰ SFS 1973:734.

1976 Höjt grundbidrag och 65 års gräns²¹

Grundbidraget utgår med 45 kr för varje utgiven dagpenning. Den som fyllt 65 år förlorade rätten till arbetslöshetsförsäkring då pensionsåldern sänkts från 67 år till 65 år den 1 juli 1976.

1977 Nordiskt samarbete²²

Nordisk medborgare har rätt till ersättning från arbetslöshetskassa om han eller hon efter inflyttning till Sverige har fullgjort minst fyra veckor av medlems- och arbetsvillkoret. Svensk medborgare har rätt till ersättning i andra nordiska länder om han eller hon har varit medlem i svensk erkänd arbetslöshetskassa och sysselsatt i Sverige inom tolv månader räknat från dagen för ansökan.

1977 Höjt grundbidrag²³

Grundbidrag utgår med 55 kr för varje utgiven dagpenning.

1978 Höjt grundbidrag²⁴

Grundbidrag utgår med 65 kr för varje utgiven dagpenning.

1979 Höjt grundbidrag²⁵

Grundbidrag utgår med 75 kr för varje utgiven dagpenning.

1982 Förvaltningsbidrag²⁶

Förvaltningsbidraget tas bort och grundbidraget utgår med 80 procent av den utgivna dagpenningen.

1982 Yrkesinriktad rehabilitering²⁷

Med tid under vilken försäkrad ska ha utfört förvärvsarbete jämställs tid då han eller hon deltagit i yrkesinriktad rehabilitering i arbetsvillkoret, dock högst två månader.

²¹ SFS 1976:164.

²² SFS 1977:17.

²³ SFS 1977:52.

²⁴ SFS 1978:231.

²⁵ SFS 1979:388.

²⁶ SFS 1982:1222.

²⁷ SFS 1982:432.

*1984 I regel ingen skillnad vid ersättning om deltidarbete*²⁸

Försäkrad som utför deltidarbete kan i enskilda fall få begränsad ersättnings-tid, annars så gäller samma regler för de deltidarbetande som för de arbetslösa.

1986 Arbetsvillkoret

De arbetslösa kan nu räkna all tid i arbetsmarknadsutbildning och rehabilitering vid uppfyllande av arbetsvillkoret i arbetslöshetsförsäkringen.

*1987 Begränsad ersättning vid deltidarbete*²⁹

Till försäkrad som regelbundet utför deltidarbete under veckor då han eller hon i övrigt är arbetslös får ersättning lämnas under högst 150 dagar.

*1988 Höjd dagpenning*³⁰

Dagpenning lämnas med högst 90 procent av den tidigare dagsförtjänsten. Ersättningen är maximalt 425 kronor per dag (se **Fel! Hittar inte referenskölla.** på sidan **Fel! Bokmärket är inte definierat.**). För den som uppbär ålderspension får kompensationsnivån vara högst 65 procent av dagsförtjänsten.

*1989 Arbetsvillkor, ersättningsnivå och karensdagar*³¹

Arbetsvillkoret i arbetslöshetsförsäkringen ändras till att förvärvsarbete måste ha utförts minst tre timmar per dag i minst 75 dagar över en period på fyra månader de föregående tolv månaderna. I stället för att den försäkrade enbart ska ha deltagit i en åtgärd ska han eller hon nu ha fullföljt åtgärden för att kunna tillgodoräkna sig arbetsvillkoret. Ersättningsnivån bestäms till 90 procent eller högst 11 000 kronor i månaden. De fem karensdagarna tas bort och avstängningstiden är 25 dagar för de som frivilligt, utan giltig anledning, avslutat sin anställning.

²⁸ SFS 1984:513.

²⁹ SFS 1987:226.

³⁰ SFS 1988:645.

³¹ SFS 1989:331.

1991 Ökat medlemsantal och benämningen ”erkänd arbetslöshetskassa” slopas³²

För att kunna bilda en arbetslöshetskassa krävs 10 000 medlemmar. Person som fyllt 64 år eller som arbetar i genomsnitt mindre än 17 timmar i veckan har inte rätt att bli medlem i arbetslöshetskassa. Begreppet ”erkänd arbetslöshetskassa” tas bort och ersätts med enbart arbetslöshetskassa.

1993 Dagpenningen och ersättningstidens längd för deltidsarbetslösa³³

Ersättningsnivån sänks så att dagpenningen lämnas med 80 procent av den tidigare lönen. Deltidsarbetslösas ersättningstid blir densamma som för arbetslösa, d v s ”150-dagars regeln” tas bort.

1994 EES³⁴

Det Europeiska Ekonomiska Samarbetet (EES) samordnar system för social trygghet, däribland arbetslöshetsförsäkringen, när personer flyttar mellan medlemsländerna.

1994 Allmän och obligatorisk försäkring³⁵

Sverige är ett av få OECD-länder som inte har en allmän arbetslöshetsförsäkring. En försäkring mot inkomstbortfall vid arbetslöshet bör inte gälla bara vissa arbetstagare utan alla som förvärvsarbetar. Genom att KAS-systemet omvandlas till en allmän och inkomstrelaterad del och att arbetslöshetsförsäkringen och KAS anpassas till varandra så införs både en allmän och en inkomstbaserad försäkring. Ett avgiftsvillkor införs som innebär att den arbetslöse under tolv månader under en ramtid på 24 månader ska betala en allmän avgift till kassan. Arbetsvillkoret delas upp i ett allmänt och ett särskilt arbetsvillkor. Det allmänna villkoret innebär att den arbetslöse under en ramtid på tolv månader omedelbart före arbetslöshetens inträde ska ha förvärvsarbetat under fem månader där hänsyn endast tas till månad då han eller hon arbetat minst 75 timmar eller, under samma ramtid, ha arbetat minst 65 timmar under tio månader för rätt till ersättning. Det särskilda arbetsvillkoret innebär att för den som inte uppfyller kraven på förvärvsarbete enligt det allmänna

³² SFS 1991:744.

³³ SFS 1993:656.

³⁴ SFS 1994:930.

³⁵ SFS 1994:930 och prop. 1993/94:209.

arbetsvillkoret, ska med tid då förvärvsarbete skulle ha utförts, jämföras tid då sökanden under en ramtid av tolv månader omedelbart före arbetslöshetens inträde utfört beredskapsarbete, deltagit i arbetsmarknadsutbildning, yrkesinriktad rehabilitering, ALU eller vårdat person i hemmet i sådan utsträckning att han eller hon varit förhindrad att stå till arbetsmarknadens förfogande. Dessutom räknas värnplikt och föräldraledighet som förvärvsarbete, de två sistnämnda tillsammans under högst två månader. För att undvika rundgång i systemet, d v s att arbetslösa går mellan arbetslöshetsåtgärder och kontantstöd måste de sökande ha uppfyllt det allmänna arbetsvillkoret för rätt till ersättning om han eller hon redan har erhållit en ersättningsperiod grundad på det särskilda arbetsvillkoret. Ersättningsperioden för den som kvalificerat sig för rätt till ersättning genom att uppfylla det allmänna arbetsvillkoret är 300 dagar eller 450 dagar om personen fyllt 55 år. En ersättningsperiod som grundar sig på det särskilda arbetsvillkoret är längst 300 dagar. Dagpenning lämnas med högst 80 procent av förvärvsinkomsten och högst med 564 kronor per dag.

1995 Allmän försäkring försvinner³⁶

Efter regeringsskiftet år 1994 återinförs i huvuddrag det tidigare systemet. Bland annat avskaffas allmänt och särskilt arbetsvillkor från den 1 januari 1995. Arbetslöshetsförsäkringen ska vara en omställningsförsäkring. Rätt till ersättning föreligger om den försäkrade varit medlem i kassa under minst tolv månader om han eller hon är förvärvsarbetande, eller 24 månader om han eller hon är självständig företagare (medlemsvillkor). Den försäkrade ska dessutom under tolv månader omedelbart före arbetslöshetens inträde ha utfört förvärvsarbete i minst 80 dagar fördelade på minst fem månader (arbetsvillkor). Endast dag då förvärvsarbete utförts i minst tre timmar räknas in. Vid prövning av arbetsvillkoret räknas ej tid i beredskapsarbete, starta eget bidrag eller enligt lag (1995:411) om tillfällig avvikelse från lagen (1981:691) om socialavgifter. Ersättningen utgår under längst 300 dagar (ersättningsperiod). Har den försäkrade uppnått 55 års ålder innan ersättningsperioden gått till ända är perioden 450 dagar. Dagpenning lämnas med högst 80 procent av förvärvsinkomsten och högst med 564 kronor per dag.

Vid uppfyllandet av arbetsvillkoret som ska ligga till grund för en ny ersättningsperiod ska tid i arbetsmarknadsutbildning, yrkesinriktad rehabiliter-

³⁶ SFS 1995:1636.

ing, beredskapsarbete, starta eget bidrag och lag (1995:411) om tillfällig avvikelse från lagen (1981:691) om socialavgifter räknas in. Dessutom räknas värnplikt och föräldraledighet som förvärvsarbete, dock tillsammans under högst två månader.

*1995 Deltidsarbete*³⁷

För en försäkrad som regelbundet utför deltidarbete under veckor då han eller hon i övrigt är arbetslös får, om det finns särskilda skäl, regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer föreskriva om begränsningar i ersättningsrätten och om karenstid utöver vad som följer av denna lag.

*1995 Deltidsarbete*³⁸

Från 1 september gäller att den som regelbundet utför deltidarbete under veckor då han eller hon i övrigt är arbetslös och vid ersättningsperiodens utgång fortsätter en tillsvidareanställning på deltid inte har rätt till ersättning i den nya ersättningsperioden så länge tillsvidareanställningen på deltid pågår. Begränsningen av ersättningsrätten gäller också vid en ny tillsvidareanställning på deltid som påbörjas inom tre månader från det att den tidigare tillsvidareanställningen på deltid upphörde.

*1996 Ersättningsnivå*³⁹

Ersättning från arbetslöshetskassan lämnas med 75 procent.

*1996 Tillsyn av kassorna*⁴⁰

En procent av vad arbetslöshetskassorna erlägger i finansieringsavgift till Ams går till översyn av kassorna. Ams blir den myndighet som prövar arbetslöshetskassornas, länsarbetsnämndernas och de allmänna förvaltningsdomstolarnas beslut om arbetslöshetsersättning och rätt till ersättning vid medlemskap i arbetslöshetskassa.

³⁷ SFS 1995:997.

³⁸ SFS 1995:997.

³⁹ SFS 1995:860.

⁴⁰ SFS 1995:1696.

*1997 Arbetsvillkor, karensdag, ersättningsnivå, självständig företagare och studier*⁴¹

Gäller från 1 januari 1997 t o m 30 juni 1997. Arbetsvillkoret i arbetslöshetsförsäkringen ändras. Under en ramtid på 12 månader ska den sökande ha förvärvsarbete i minst nio månader. Endast månad då förvärvsarbete har utförts i minst 80 timmar får räknas in om det inte finns särskilda skäl. Vid bestämning av ramtiden räknas inte tid då försäkrad varit hindrad att arbeta på grund av bland annat heltidsutbildning som den försäkrade slutfört efter 25 års ålder och som föregåtts av förvärvsarbete på minst fem månader. För självständig företagare så är medlemsvillkoret till 12 månader. Karensvillkoret utökas till sex dagar.

*1997 Arbetsvillkoret, dagpenning och ersättningsnivå*⁴²

Gäller från 1 juli 1997. Under en ramtid på 12 månader ska den sökande ha förvärvsarbetat i minst sex månader. Endast månad då förvärvsarbete har utförts i minst 70 timmar får räknas in. Alternativt ska sökande ha arbetat 450 timmar under en period på sex månader och ha arbetat minst 45 timmar under var och en av dessa månader. Från 29 september 1997 lämnas ersättning från arbetslöshetskassan med högst 80 procent. Dagpenning lämnas med lägst 240 kronor och med högst 580 kronor. Permitterade utan lön har rätt till ersättning om det finns särskilda skäl för det.

*1997 Tillfällig avgångsersättning*⁴³

Tillfällig avgångsersättning får lämnas till personer som fyllt 60 men ej 65 år. Ansökan ska göras under andra halvåret 1997. Villkor för att få ersättning är att personen varit helt arbetslös under minst tolv månader och under tiden 1 januari 1996 till 15 april 1997 fått arbetslöshetsersättning eller deltagit i någon arbetsmarknadspolitisk åtgärd. Tillfällig avgångsersättning betalas ut tills den arbetslöse uppnått pensionsålder utan krav på arbetssökande eller annan aktivitet. Ersättning lämnas så länge heltidsarbetslösheten består.

⁴¹ SFS 1996:871.

⁴² SFS 1997:241.

⁴³ SFS 1997:241, Wadensjö, E och Sjögren, G (2000).

1998 Ny inkomstbortfall- och grundförsäkring⁴⁴

Arbetslöshetsförsäkringen har fram till och med 1998 bestått av en försäkringsdel och en kontantstödsdel (KAS). Lag 1973:370 (arbetslöshetsförsäkringen) samt lag 1973:371 (KAS) upphör att gälla från den 1 januari 1998. Från och med 1 januari 1998 delas istället arbetslöshetsförsäkringen upp i två delar: grundförsäkring och inkomstbortfallsförsäkring.

För att kunna få ersättning vid arbetslöshet krävs att sökande

- är arbetsför och oförhindrad att åta sig arbete för arbetsgivares räkning minst 3 timmar varje arbetsdag och i genomsnitt minst 17 timmar i veckan,
- är beredd att anta erbjudet lämpligt arbete under tid för vilken inte anmälts hinder som kan godtas av arbetslöshetskassan,
- är anmäld som arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen, och
- inte kan få lämpligt arbete.

Ersättning enligt grundförsäkringen lämnas till den som inte är medlem i arbetslöshetskassa eller till den som är medlem men som inte uppfyller de arbetsvillkor som krävs för inkomstrelaterad ersättning. Ersättningen lämnas tidigast den 1 juli det år den arbetslöse fyller 20 år och längst fram till månaden innan han eller hon fyller 65 år.

A-kassorna administrerar både den allmänna grundförsäkringen och den inkomstrelaterade försäkringen. Den s k alfa-kassan⁴⁵ har fått i uppdrag av regeringen att betala ut grundersättningen till dem som inte är medlemmar eller ansluten till någon försäkringskassa.

För att kunna få ersättning från inkomstbortfallsförsäkringen så måste både ett medlemsvillkor och ett arbetsvillkor vara uppfyllda. *Medlemsvillkoret* säger att personen ska ha varit medlem i arbetslöshetskassan under minst tolv månader, om personen har varit medlem i annan kassa så får han eller hon

⁴⁴ SFS 1997:238.

⁴⁵ Alfa-kassan startade sin verksamhet den 1 januari 1998 och bildades av Arbetslöshetskassornas Samorganisation, SO för att vara ett komplement till övriga a-kassor på arbetsmarknaden.

tillgodoräkna sig tiden i den kassan. Enligt *arbetsvillkoret* så ska den sökande under en ramtid av tolv månader

- ha förvärvsarbetat i minst sex månader och ha arbetat under minst 70 timmar per kalendermånad
- eller ha förvärvsarbetat i minst 450 timmar under 6 månader och ha arbetat under minst 45 timmar under var och en av dessa månader,
- eller avslutat heltidsutbildning som omfattar minst ett kalenderår (studerandevillkor). Efter utbildningen ska personen ha varit anmäld som arbetssökande på arbetsförmedlingen eller förvärvsarbetat i minst 90 dagar under 10 månader i direkt anslutning till att avslutat utbildning.

För prövning av arbetsvillkoret bortses från förvärvsarbete i form av beredskapsarbete, anställningsstöd och start av egen näringsverksamhet.

Ersättning lämnas inte, om det inte finns särskilda skäl, till personer som deltar i utbildning, permitteras utan lön eller utesluts från medlemskap.

Ersättning till egna företagare utgår när företagarens personliga verksamhet i rörelsen upphört och det går att konstatera att detta inte är tillfälligt. För egna företagare beräknas ersättningen på den genomsnittliga inkomsten under de tre åren närmast innan avvecklingsåret. Om företagaren lagt ner sin verksamhet inom 12 månader från det att hon eller han startade kan ersättningen baseras på tidigare anställning.

Ersättningen kan begränsas för personer som i huvudsak är sysselsatta inom sådana yrken där säsongarbetslöshet förekommer regelbundet varje år.

För återkvalificering till arbetslöshetsersättning ska arbetsvillkoret uppfyllas på nytt. För återkvalificering jämföras tid då de sökande ska ha förvärvsarbetat med tid då de

- deltagit i arbetsmarknadsutbildning eller arbetssinriktad rehabilitering för vilket statligt utbildningsbidrag lämnats,
- deltagit i utbildning för vilket det lämnats särskilt utbildningsbidrag,
- fullgjort värnplikt eller erhållit föräldrapenning, dock tillsammans högst två månader,
- utfört arbete som arbetsgivaren finansierat med anställningsstöd eller beredskapsarbete,
- bedrivit egen näringsverksamhet med stöd av starta-eget bidrag.

Ersättning lämnas under längst 300 dagar. Om den sökande har fyllt 57 år före ersättningsperiodens slut lämnas ersättning under 450 dagar dock längst till månaden innan personen fyller 65 år. I ersättningsperioden räknas inte

dagar under vilken den sökande har anvisats verksamhet för arbetslivsutveckling (ALU), offentligt tillfälligt arbete för äldre arbetslösa (OTA) eller verksamhet enligt lagen om kommuners ansvar för ungdomar mellan 20-24 år. Om personen får ett arbete innan ersättningstiden är slut har han eller hon rätt till de återstående ersättningsdagarna vid en ny arbetslöshetsperiod även om personen inte har uppfyllt arbetsvillkoret på nytt.

Dagpenning får inte lämnas förrän den sökande under en sammanhängande tid av tolv månader har varit arbetslös under minst fem dagar (karenstid). Den sökande stängs av från rätt till ersättning om han eller hon

- 1) har lämnat sitt arbete utan giltig grund
- 2) skilts från arbetet på grund av otillbörligt uppförande
- 3) avvisat ett erbjudet lämpligt arbete utan godtagbara skäl, eller
- 4) utan att uttryckligen ha avvisat ett arbete ha uppträtt på sådant sätt att anställning inte kommit till stånd.

Det är kassan som avgör om ersättningen ska dras in. Ersättningen dras in i mellan 20 och 60 dagar om personen avvisar ett lämpligt arbete enligt punkt två och tre och mellan 10 och 45 dagar om sökande själv sagt upp sig enligt punkt ett. Personen måste vara anmäld som arbetssökande också då ersättningen är indragen.

Dagpenningen lämnas i form av ett belopp som räknas per dag, högst fem dagar i veckan. Grundbeloppet, som inte är inkomstrelaterat, är 240 kronor per dag (för den som har heltidsarbetat eller uppfyllt studerandevillkoret). Dagpenningen enligt inkomstbortfallsförsäkringen lämnas med ett belopp per dag som är relaterat till tidigare förvärvsarbete. Dagpenning lämnas med 80 procent av tidigare förvärvsinkomst dock högst 580 kr per dag från och med den 29 december 1997. För ålderspensionärer⁴⁶ under 65 år lämnas ersättning med 65 procent. Dagpenning till sökande som uppfyllt arbetsvillkoret genom arbetsmarknadsutbildning eller yrkesinriktad rehabilitering får bestämmas till belopp som motsvarar utbildningsbidraget.

Ersättning till de personer som söker deltidsarbete lämnas med det antal dagpenningensbelopp per vecka som enligt en av regeringen fastställd omräkningstabell svarar mot den arbetslöshet som ska ersättas.

⁴⁶ Sökande som har tillerkänts ålderspension i form av folkpension, allmän tilläggspension eller annan pension som lämnas på grund av förvärvsarbete.

Ersättningen från arbetslöshetsförsäkringen beskattas som vanlig arbetsinkomst. Den ligger också till grund för att upparbeta pension enligt det hittillsvarande och det nya pensionssystemet.

Arbetsmarknadsstyrelsen utfärdar intyg för personer som med bibehållen ersättning söker arbete i något annat EU- eller EES-land.

1998 Aktivare användning av arbetslöshetsersättningen⁴⁷

Personer som får ersättning enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring ska kunna få fortsatt ersättning utan att alla de allmänna villkoren är uppfyllda under perioden 980615-981231. Villkoret att de ska vara anmälda som arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen måste vara uppfyllt men inte villkoren att de ska vara

- arbetsföra och oförhindrad att åta sig arbete för arbetsgivares räkning minst 3 timmar varje arbetsdag och i genomsnitt minst 17 timmar i veckan,
- vara beredda att anta erbjudet lämpligt arbete,
- inte kunna få lämpligt arbete.

Ams styrelse godkänner projekt som Ams har rätt att hänvisa personer som deltar i projektet.

För att Arbetsmarknadsstyrelsen ska godkänna ett projekt och medge rätt till fortsatt arbetslöshetsersättning för deltagare i projektet ska:

- projektet i första hand omfatta personer med svagare ställning på arbetsmarknaden såsom ungdomar, långtidsarbetslösa, äldre, arbetshandikappade och utomnordiska medborgare.
- projektet vara av sådan art att det inte går att bedriva med stöd av andra bestämmelser om arbetsmarknadspolitiska åtgärder
- projektet får inte medföra konkurrenssnedvridningar eller leda till att reguljära arbetstillfällen trängs undan. Projekt får inte heller medföra att anställda blir lediga och helt eller delvis ersätts av arbetslösa.

Länsarbetsnämnden anvisar arbetslösa till projekt med fortsatt ersättning. Heltidsarbetslösa anvisas till projekt på heltid och deltidsarbetslösa anvisas till projekt på en tid som svarar mot den arbetslöshet för vilken ersättning lämnas.

⁴⁷ SFS 1998:345.

1999 Förlängd aktiv användning⁴⁸

Projekt med aktivare användning av arbetslöshetsersättningen fortsätter att gälla t o m 30 september 1999.

1999 Åldersrestriktionen ändras

Åldersrestriktionen för ersättning från arbetslöshetskassan ändras från 1 juli det år personen fyller 20 år till den dag personen fyller 20 år.

2000 Arbetsvillkor, andra skärpta villkor och återkvalificering⁴⁹

Vid prövning av arbetsvillkoret bortses från utfört arbete som bedrivs med stöd till start av näringspolitisk verksamhet. Personer måste aktivt söka lämpligt arbete för att kunna få ersättning.

För återkvalificering till arbetslöshetsersättning räknas också arbetspraktik, datorteksverksamhet samt start av näringspolitisk verksamhet som förvärvsarbete.

2001 Individuell handlingsplan, hundra första dagar och ersättningsperiod⁵⁰

Ytterligare krav för rätt till ersättning är att sökande medverkar till att en individuell handlingsplan upprättas i samråd med offentliga arbetsförmedlingen.

Under de hundra första dagarna i en ersättningsperiod får en sökande begränsa sig till att söka arbete inom sitt yrke och sitt närområde. Detsamma gäller vid ny arbetslöshet om tolv månader förflutit sedan den sökande senast fick ersättning och ersättningsperioden inte löpt ut. Möjligheten att begränsa sökandet gäller inte om sökande påbörjar en ny ersättningsperiod i direkt anslutning till den föregående perioden. Ersättningsperioden kan förlängas med längst 300 dagar om sökande då inte uppfyller ett nytt arbetsvillkor och inte enligt arbetsförmedlingen bör erbjudas aktivitet i aktivitetsgarantin. Sökande som fyllt 57 år kan ej längre få 150 extra ersättningsdagar.

Deltagande i arbetsmarknadspolitiskt program kvalificerar ej längre till en ny ersättningsperiod. Totalförsvarspflicht och föräldraledighet får jämföras med förvärvsarbete i arbetsvillkoret, dock tillsammans under högst två kalendermånader. När ramtiden i arbetsvillkoret bestäms räknas inte tid då personen

⁴⁸ 1998:1795.

⁴⁹ SFS 2000:627.

⁵⁰ SFS 2000:1460.

deltagit i arbetsmarknadspolitiskt program, ramtiden förlängs med den tid personen deltar i programmet. För en sökande som avslutat sin utbildning genom att fullfölja en treårig gymnasieutbildning och är under 20 år efter att ramtiden om 10 månader i första stycket förflutit förlängs dock ramtiden till den dag den sökande fyller 20 år.

Dagpenningen sätts ned med 25 procent i 40 ersättningsdagar (nedsättnings-tid) inom ersättningsperioden, om en sökande har

- 1) avvisat ett erbjudet lämpligt arbete utan godtagbart skäl, eller
- 2) utan att uttryckligen ha avvisat sådant arbete ändå genom sitt upp-trädande uppenbarligen har vållat att anställning inte kommit till stånd.

Andra gången detta inträffar ska den sökandes dagpenning sättas ned med 50 procent i ytterligare 40 ersättningsdagar inom ersättningsperioden. Tredje gången detta inträffar har den sökande inte rätt till ersättning förrän han eller hon därefter på nytt uppfyllt ett arbetsvillkor.

2001 Bibehållen ersättning utomlands⁵¹

Arbetsmarknadsstyrelsen utfärdar intyg för personer som med bibehållen ersättning söker arbete i något annat EU- eller EES-land eller i Schweiz.

2001 Förhöjt belopp⁵²

Personer som haft en inkomstrelaterad ersättning kan få högst 680 kronor per dag under de hundra första dagarna i ersättningsperioden. Sedan är den högsta nivån återigen 580 kronor per dag.

2002 Förhöjt belopp⁵³

Under de första 100 dagarna i en ersättningsperiod utbetalas dagpenning med högst 730 kronor per dag (gäller fr o m 1 juli 2002). Därefter är dagpenningen högst 680 kronor per dag (frivillig inkomstrelaterad försäkring). För den som har en tillsvidareanställning på deltid utbetalas högst 730 kronor per dag i 20 kalenderveckor inom de första 100 dagarna i varje ersättningsperiod (gäller fr o m 1 juli 2002). Lägsta dagpenning är 320 kronor per dag vid arbetslöshet från heltidsarbete.

⁵¹ SFS 2001:63.

⁵² SFS 2001:435.

⁵³ www.ams.se

2003 Inspektionen för arbetslöshetsförsäkring⁵⁴

Arbetsmarknadsstyrelsen och länsarbetsnämnderna ska till inspektionen för arbetslöshetsförsäkring lämna de uppgifter som har betydelse för tillsynen över ärenden om arbetslöshetsersättning. Inspektionen för arbetslöshetsförsäkring ger också intyg som visar rätt till ersättning utomlands.

⁵⁴ SFS 2002:545.

Tabeller till arbetslöshetsförsäkringen

Tabell 2.1.1 Dagpenningens storlek

År	Maximal ersättning
Ej beskattade belopp	
1935-01-01	6 kronor
1941-07-01	6 kronor
1945-03-01	7 kronor
1950-07-01	8 kronor
1953-07-01	20 kronor
1960-01-01	20 kronor
1964-09-01	40 kronor
1968-09-01	50 kronor
1971-09-01	60 kronor

År	Maximal ersättning
Beskattade belopp	
1974-01-01	130 kronor
1975	130 kronor
1976-07-01	160 kronor
1977	160 kronor
1978-07-01	180 kronor
1979-07-01	195 kronor
1980	195 kronor
1981-04-01	210 kronor
1982-07-01	230 kronor
1983-01-01	280 kronor
1984-07-01	300 kronor
1985-07-01	315 kronor
1986-07-01	360 kronor
1987-07-01	400 kronor
1988-07-04	425 kronor
1989-01-02	450 kronor
1990-01-01	495 kronor
1991-01-07	543 kronor
1992-01-06	564 kronor
1993-01-04	598 kronor
1996-07-01	564 kronor
1994	564 kronor
1995	564 kronor
1996-01-01	564 kronor
1997	580 kronor
1998	580 kronor
1999	580 kronor
2000	580 kronor
2001	580/680 kronor
2002	580/680 kronor
2003	680/730 kronor

Tabell 2.1.2 Kompensationsnivåer

1935	Familjeförsörjare kompenseras med 80 procent av den tidigare lönen och andra med 60 procent.
1982	Arbetslöshetsförsäkrade kompenseras med 80 procent av den tidigare förtjänsten.
1988	Arbetslöshetsförsäkrade kompenseras med 90 procent av den tidigare förtjänsten. Kompensationen är 65 procent för dem som uppbär ålderspension.
1993	Arbetslöshetsförsäkrade kompenseras med 80 procent av den tidigare förtjänsten. Arbetslöshetsförsäkrade kompenseras med 75 procent av den tidigare förtjänsten. Arbetslöshetsförsäkrade kompenseras med 80 procent av den tidigare förtjänsten

Tabell 2.1.3 Antal kassamedlemmar som krävs för statsbidrag

1935	500 medlemmar
1956	1 500 medlemmar
1991	10 000 medlemmar

Tabell 2.1.4 Ersättningstid

1935	Lägst 90 och högst 120 dagar under 52 veckor.
1937	Lägst 90 och högst 156 dagar under 52 veckor.
1956	Lägst 90 och högst 156 dagar, med möjlighet för Ams att förlänga till 210 dagar, under 52 veckor.
1964	Lägst 150 och högst 200 dagar under 52 veckor.
1968	Högst 300 dagar för de äldre än 60 år, även för de mellan 55 och 59 år om arbetslösheten är direkt följd av nedläggning av företag eller avveckling av verksamhet. För andra utgår ersättningen under högst 200 dagar.
1974	Ersättningen utgår 300 dagar för dem under 55 år och i 450 dagar till dem över 55 år.
1992	Deltidsarbetslösa kan endast erhålla ersättning under 150 dagar.
1993	Deltidsarbetslösa kan nu erhålla ersättning enligt de allmänna reglerna.
1994	Ersättning betalas ut under 300 dagar för dem under 55 år och under 450 dagar för dem mellan 55 och 65 år.
1998	Ersättning betalas ut under 300 dagar för dem under 55 år och under 450 dagar för dem mellan 57 och 65 år

Tabell 2.1.5 Arbetslöshetstal 1911 - 1995

Serien U1 visar registrerade fackföreningsarbetslösa i procent av alla medlemmar. Serien U2 visar registrerade kassaarbetslösa i procent av alla medlemmar. U1 och U2 har sammankopplats till en serie Uk, där alla observationer i U1 har multipliserats med kvoten av summan av observationerna i U2 1956 och 1957 och summan av observationerna för U1 för samma år. År 1970-1995 visar registrerade kassaarbetslösa i procent av medlemsantalet.

År ⁵⁵	Årssnitt, %		
	U ₁	U ₂	U _k
1911	5,6		
1912	5,4		
1913	4,4		
1914	7,3		
1915	7,2		
1916	4,0		
1917	4,0		
1918	4,6		
1919	5,5		
1920	5,4		
1921	26,2		15,10
1922	22,9		13,20
1923	12,5		7,20
1924	10,1		5,82
1925	11,0		6,34
1926	12,2		7,03
1927	12,0		6,92
1928	10,6		6,11
1929	10,2		5,88
1930	11,9		6,86
1931	16,8		9,68
1932	22,4		12,91
1933	23,3		13,43

⁵⁵ Källa 1921-1970: The Phillips Curve for Sweden, Hegelund, S., Jonung, L., Pettersson, E. och Wadensjö, E. 1971-1997 Ams historiska tabeller. 1998 Ams (kassamedlemmar utan arbete byts mot arbetslösa kassamedlemmar).

Ar ⁵⁵	Årssnitt, %		
	U ₁	U ₂	U _k
1934	18,0		10,37
1935	15,0		8,64
1936	12,7		7,32
1937	10,8		6,22
1938	10,9		6,28
1939	9,2		5,30
1940	11,8		6,80
1941	11,3		6,51
1942	7,5		4,32
1943	5,7		3,28
1944	4,9		2,82
1945	4,5		2,59
1946	3,2		1,84
1947	2,8		1,61
1948	2,8		1,61
1949	2,7		1,56
1950	2,2		1,27
1951	1,8		1,04
1952	2,4		1,38
1953	2,8		1,61
1954	2,6		1,50
1955	2,5		1,44
1956	2,9	1,5	1,5
1957	3,0	1,9	1,9
1958		2,5	2,5
1959		2,0	2,0
1960		1,4	1,4
1961		1,2	1,2
1962		1,3	1,3
1963		1,4	1,4
1964		1,1	1,1
1965		1,1	1,1
1966		1,4	1,4
1967		1,7	1,7
1968		2,0	2,0

År⁵⁵	Årssnitt, %		
	U₁	U₂	U_k
1969		1,7	1,7
1970		1,5	1,5
1971		2,0	2,0
1972		2,0	2,0
1973		1,9	1,9
1974		1,5	1,5
1975		1,4	1,4
1976 ⁵⁶		1,2	1,2
1977		1,2	1,2
1978		1,6	1,6
1979		1,5	1,5
1980		1,4	1,4
1981		1,9	1,9
1982		2,5	2,5
1983		2,8	2,8
1984		2,8	2,8
1985		2,5	2,5
1986 ⁵⁷		2,5	2,5
1987		2,3	2,3
1988		1,7	1,7
1989		1,6	1,6
1990		2,2	2,2
1991		3,2	3,2
1992		5,9	5,9
1993		8,7	8,7
1994		8,8	8,8
1995		8,7	8,7
1996		9,0	9,0
1997		9,1	9,1
1998		5,4	5,4

⁵⁶ Antalet redovisade personer påverkas av pensionsålderns sänkning av åldersgränsen för rätt till ersättning från arbetslöshetskassa.

⁵⁷ Fr o m juni 1986 är antalet personer utan arbete något högre än tidigare p g a förändringar i sökandestatistiken.

År⁵⁵	Årssnitt, %		
	U₁	U₂	U_k
1999		5,5	5,5
2000 ⁵⁸		4,6	4,6
2001		3,9	3,9
2002		3,6	3,6

Tabell 2.1.6 Arbetslöshetsförsäkringens utveckling med avseende på antal kassor, antal medlemmar samt genomsnittersättning per år

År	Antal kassor	Antal medl. vid årets utgång (1 000 t)	Genomsn. utbetald dagpenning (kr.)
1935 ⁵⁹	5	54	2
1937	9	83	3
1937	11	152	3
1938	13	182	3
1939	13	196	3
1940	14	210	3
1941	17	291	3
1942	25	562	4
1943	29	703	5
1944	30	752	5
1945	33	819	6
1946	35	872	7
1947	36	956	7
1948	37	1033	7
1949	37	1063	8
1950	37	1085	8
1951	38	1122	8
1952	38	1143	8
1953	39	1148	10
1954	43	1212	17
1955	44	1243	17
1956	44	1258	17

⁵⁸ Källa från 2000 är www.ams.se; arbetslösa efter A-kassetillhörighet.

⁵⁹ Källa. Ams

År	Antal kassor	Antal medl. vid årets utgång (1 000 t)	Genomsn. utbetald dagpenning (kr.)
1957	45	1273	17
1958	45	1285	18
1958/59	47	1317	18
1959/60	47	1340	19
1960/61	46	1367	20
1961/62	45	1369	20
1962/63	44	1431	21
1963/64	45	1563	21
1964/65	44	1571	30
1965/66	44	1633	31
1966/67	44	1660	35
1967/68	43	1682	36
1968/69	46	1766	42
1969/70	48	2166	43
1970/71	48	2280	44
1971/72	46	2373	51
1972/73	45	2510	52
1974	45	2618	79
1975	45	2748	75
1976	46	2800	94
1977	46	2907	124
1978	47	3000	141
1979	46	3061	153
1980	46	3134	162
1981	46	3181	179
1982	46	3239	194
1983	46	3292	226
1984	45	3369	240
1985	44	3431	255
1986	43	3477	276
1987	43	3510	307
1988	43	3537	331
1989	42	3567	361
1990	42	3558	402
1991	42	3621	445

År	Antal kassor	Antal medl. vid årets utgång (1 000 t)	Genomsn. utbetald dagpenning (kr.)
1992	42	3713	478
1993 ⁶⁰	43	3765	476
1994	40	3771	460
1995	40	3773	463
1996	40	3798	458
1997	40	3792	472
1998	40	3803	501
1999	40	3796	510
2000	39	3782	518
2001	39	3784	531

Litteratur som behandlar arbetslöshetsförsäkring finns i slutet av avsnitt 2.

SFS som behandlar arbetslöshetsförsäkring

1934:264 Kungl. Maj:ts förordning om erkänd arbetslöshetskassa.

1934:265 Kungl. Maj:ts förordning om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor.

Följande lagar gäller ändrad lydelse av (1934:264) och (1934:265)

1936:151	1943:186	1948:43	1953:324
1937:227	1944:405	1948:62	1953:325
1937:228	1944:777	1949:252	1954:268
1938:99	1944:778	1950:239	
1940:494	1946:331	1950:240	
1943:185	1946:332	1953:323	

1944:779 Kungl. Maj:ts förordning om kristillägg å daghjälp från erkänd arbetslöshetskassa.

⁶⁰ Inklusiv ALU.

Följande lagar gäller ändrad lydelse av (1944:779)

1947:268

1948:416

1949:186

1956:629 Kungl. Maj:ts förordning om erkänd arbetslöshetskassa (upphäver 1934:264).

1956:630 Kungl. Maj:ts förordning om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor (upphöver 1934:265).

Följande lagar gäller ändrad lydelse av (1956:629) och (1956:630)

1957:481 1959:534 1966:369 1968:142

1957:482 1964:495 1967:91 1969:94

1958:100 1964:496 1967:351 1969:97

1958:101 1964:497 1967:352 1971:140

1958:145 1964:499 1968:140 1971:141

1959:533 1966:354 1968:141 1971:900

1973:370 Lag om arbetslöshetsförsäkring (upphäver 1956:629 och 1956:630).

1973:731 Kungl. Maj:ts kungörelse med tillämpningsföreskrifter till lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring

Följande lagar gäller ändrad lydelse av (1973:370) och (1973:371)

1973:734 1977:52 1982:1220 1987:226

1974:783 1978:228 1982:434 1987:401

1974:797 1978:230 1982:1222 1987:638

1975:322 1978:231 1983:195 1987: 1255

1975:383 1979:385 1983:1071 1988:642

1976:555 1979:387 1984:513 1988:645

1976:81 1979:657 1984:515 1988:1302

1976:150 1980:971 1984:520 1988:1400

1976:290 1980:1109 1984:522 1989:74

1976:828 1981:152 1985:502 1989:331

1976:829 1981:154 1986:328 1989:337

1976:164 1982:432 1986:409 1989:426

1976:447 1982:435 1986:1168 1989: 1011

1989:116	1992:326	1993:1083	1995:997
1990:1520	1992:1332	1993:1447	1996:871
1991:744	1992:1334	1993:1448	1996:988
1991:1334	1992:1340	1994:930	1996:1418
1991:1424	1993:171	1994:934	1996:1420
1991:1794	1993:576	1994:1673	
1991:1943	1993:656	1994:1683	
1991:2005	1993:1004	1995:1636	

Följande lagar gäller ändrad lydelse av (1997:238)

1997:240	1997:1271	2000:977	2002:544
1997:241	1997:1286	2000:1460	2002:545
1997:256	1998:162	2000:1462	2002:624
1997:349	1998:391	2001:28	2002:626
1997:577	1998:994	2001:63	2002:1134
1997:580	1998:1783	2001:435	
1997:835	1998:1791	2001:1153	
1997:1269	2000:627	2001:1159	

2.2 Kontantunderstöd

Kort sammanfattning av kommunalt kontantunderstöd och kontant arbetsmarknadsstöd

År 1914 infördes kommunalt kontantunderstöd. Det finansierades delvis med hjälp av statsbidrag. Syftet med kontantunderstödsverksamheten var att avlasta den dåvarande fattigvården för en del av kostnaderna för de arbetslösas uppehälle.

Understödet storlek bestämdes 1916 till att inte överstiga två tredjedelar av den i orten vanliga avlöningen för ett liknande yrke som den understödstagande innehar. Syftet var att det inte skulle vara attraktivare att få kontantunderstöd än att arbeta. Från början av 1920-talet utgår hyreshjälp som tillägg till understödet och flera bidrag kompletterar efterhand understödet.

År 1948 övertog den nyinrättade Ams ansvaret för kontantunderstödet. År 1974 upphörde kommunalt kontantunderstöd och ersätts med kontant arbetsmarknadsstöd (KAS). Ersättningen utgick då med ett fast belopp per dag. Villkoren i KAS ändras ett flertal gånger under 1980-talet med avseende på arbetsvillkor, åldersgränser, deltidsarbete etc.

1994 infördes en allmän och obligatorisk understödsverksamhet genom ett allmänt och särskilt arbetsvillkor i KAS och i övrigt anpassades reglerna till arbetslöshetsförsäkringen. Dessa villkor togs dock bort igen 1995. År 1998 upphör KAS och arbetslöshetsförsäkringen kom att istället bestå av två delar, en inkomstbortfallsförsäkring och en grundförsäkring.

*1914 Understöd åt medellösa arbetslösa*⁶¹

Inför den arbetslöshet som förväntades uppkomma i samband med första världskriget förordade arbetslöshetskommissionen kontant understödsverksamhet som hjälp till dem som p g a kriget förlorade sina inkomstmöjligheter. De som drabbades av krisen borde enligt arbetslöshetskommissionen inte hänvisas till fattigvården. Hjälpverksamheten ansågs vara kommunernas angelägenhet och det läggs också på dessa att besluta om kontant understöd skulle utbetalas eller inte.

Statsbidrag utgår enligt kungörelse angående ”understöd å medellösa arbetslösa” till understöd åt en inom landet bosatt svensk medborgare och dennes familj under förutsättning att han eller hon⁶²:

- fyllt 15 år,
- är arbetsför,
- under de senaste tolv månaderna inte varit intagen på fattigvårdsanstalt eller fått kontantstöd från fattigvården,⁶³
- söker arbete vid den offentliga arbetsförmedlingen samt
- på grund av oförvårdad arbetslöshet som varat minst sex arbetsdagar efter det att ansökan gjorts är i behov av kontant understöd.

Statsbidrag utgår som regel med 50 procent av understödet.

Ansökan om kommunalt understöd görs hos arbetslöshets- eller hjälpkommitté i den kommun där understödstagaren har hemortsrätt eller bor permanent. Understödet utgår i form av kontanter eller naturaförmåner som kläder, livsmedel eller arbetsredskap. Dessutom kan understöd utgå i form av respenning. Understödet kan dras in om den bidragstagande inte för ett nyktert levnadssätt eller om han eller hon inte tar emot anvisat arbete.

⁶¹ SFS 1914:237.

⁶² I lagtexterna från denna tid används enbart pronomet ”han”, även om kvinnor ej var uteslutna från understödsverksamhet.

⁶³ Undantag görs för sådan fattigvård som anmäles i fattigvårdslagens 50§ 2 mom. (1933), d v s läkar- eller förlossningshjälp, utdelande av kläder, underhåll och annan fattigvård som bl a att få hjälp med att låta barn följa skolgång.

Länsstyrelsen prövar hur mycket kommunerna får i bidrag och länskommittéerna betalar ut bidragen till kommunerna.

1916 Beloppets storlek regleras⁶⁴

Den arbetslöse får understöd under förutsättning att han inte annat än tillfälligt erhållit understöd av fattigvården under de senaste sex månader. Vid prövning av om den sökande ska få understöd tas enbart hänsyn till avkastning på besparingar eller fastighet och inte till tillgångarnas värde. Det kontanta beloppets storlek är högst två tredjedelar av den i orten vanliga avlöningen för arbetare av samma arbetsförmåga och med liknande yrke som den sökande.

1920 Arbetslöshetskommissionen beslutar angående understöd⁶⁵

I syfte att få en bättre överblick över den ekonomiska sidan av kommunernas understödsverksamhet övertar arbetslöshetskommissionen utbetalande av understöd från länskommittéerna.

1921 Hyreshjälp och arbetslöshetskommitté⁶⁶

Statsbidrag utgår nu, förutom kontantunderstöd, också som hyreshjälp till familjeförsörjare.⁶⁷ Statsbidrag utgår med 50 procent till hyreshjälp. Arbetslöshetshjälp omhändertas av en arbetslöshetskommitté. Kommittén ska vara sammansatt på ett sådant sätt att den inrymmer representanter för de kommunala myndigheterna, för den frivilliga hjälpverksamheten på orten samt för såväl arbetsgivarnas som arbetstagarnas intressen.

1922 Tillstånd krävs från arbetslöshetskommissionen⁶⁸

Den ökade hjälpverksamheten har medfört behov av ytterligare skärpt kontroll från arbetslöshetskommissionens sida. För att motverka eventuellt missbruk av understödsverksamheten tvingas kommunerna nu att inhämta tillstånd från kommissionen före igångsättande av verksamhet.

⁶⁴ SFS 1916:139.

⁶⁵ SFS 1920:696.

⁶⁶ SFS 1921:366.

⁶⁷ Som familjeförsörjare avses den som har försörjningsskyldighet mot make eller mot barn eller adoptivbarn eller som huvudskakligen försörjer föräldrar eller adoptant.

⁶⁸ SFS 1922:419.

1923 Understödsverksamheten nedlagd⁶⁹

Från september läggs understödsverksamheten ned.

1926 Begränsat stöd till arbetslösa⁷⁰

Arbetslöshetskommissionen ger återigen tillstånd för kommuner att dela ut arbetslöshetsunderstöd. Kontant understöd ska endast ges i undantagsfall om det ej är möjligt att hänvisa till nödhjälsarbete.

1933 Höjd åldersgräns, beloppets storlek och anmälningsplikt⁷¹

Åldersgränsen höjs till 16 år. Arbetslöshetsunderstödet benämns dagunderstöd. Dagunderstödet ska inte överstiga det belopp som motsvarar två tredjedelar av den lägsta grovarbetarlönen på orten. Den bidragstagande är skyldig att anmäla sig hos arbetsförmedlingen från en gång i veckan till två arbetsdagar per vecka, beroende på vilka lokala villkor kommunen fastställt för att behålla understödet. De kunde då få utföra ”motprestationsarbete”, arbeten som kom kommunen till godo, utan att få någon extra ersättning utöver det redan erhållna dagunderstödet.

1934 Daghjälp eller dagunderstöd⁷²

I samband med införandet av frivillig arbetslöshetsförsäkring föreskrivs att arbetslös som får daghjälp från erkänd arbetslöshetskassa inte samtidigt kan få dagunderstöd.

1949 Ams övertar ansvaret för kontantunderstödet⁷³

Den centrala ledningen av hjälpverksamhet vid oförvårdad arbetslöshet administreras nu av den nyinrättade Arbetsmarknadsstyrelsen (Ams). Ams företräds på länsnivå av länsarbetsnämnderna. På lokal nivå verkar arbetslöshetsnämnderna. Kommunerna ska inhämta tillstånd från Ams innan verksamheten med kommunalt kontantunderstöd startar.

Kommunalt kontantunderstöd utgår dels som dagunderstöd, dels som hyreshjälp. Dagunderstöd utgår också för den tid som understödstagaren deltar i kurs

⁶⁹ Statens arbetslöshetskommissions verksamhetsberättelse 1925-1934, s 352.

⁷⁰ Ibid.

⁷¹ SFS 1933:446.

⁷² SFS 1934:434.

⁷³ SFS 1949:278.

enligt lagen om yrkesutbildning för arbetslösa.⁷⁴ Kontantunderstödet är inte skattepliktigt eller pensionsgrundande.

1954 Övre åldersgräns bestäms⁷⁵

En övre åldersgräns för tillgång till kontantunderstöd bestäms till 67 år. Ams kan bevilja dagunderstöd till arbetslösa över 67 år om särskilda skäl finns.

1957 Socialhjälp⁷⁶

Statsbidrag till kontantunderstöd utgår endast om den kommunala ersättningen inte kan betraktas som socialhjälp (tidigare fattigvårdsstöd).

Ersättningen betalas ut i form av dagunderstöd och barntillägg. Respenning och hyreshjälp försvinner.

1965 Femdagarsvecka

Femdagarsveckan introduceras i Sverige vilket innebär att kontantunderstödet betalas ut fem dagar i veckan.

1966 Kommunalt kontantunderstöd⁷⁷

I arbetsmarknadskungörelsen benämns understödet nu kommunalt kontantunderstöd. Dagunderstödet får inte uppgå till eller överstiga gängse lön för icke-kvalificerad arbetskraft eller överstiga vad den arbetslöse med hänsyn till sin tidigare inkomst skulle kunnat få från arbetslöshetsförsäkringen.

Statsbidrag till kommunalt kontantunderstöd utgår med 20 procent av de kostnader som Ams godkänner för verksamheten.

1974 Kommunalt kontantunderstöd försvinner⁷⁸

Kommunalt kontantunderstöd upphör och ersätts med KAS.

⁷⁴ SFS 1945:45.

⁷⁵ SFS 1954:273.

⁷⁶ SFS 1957:23.

⁷⁷ SFS 1966:368.

⁷⁸ SFS 1973:734.

1974 Lag om kontant arbetsmarknadsstöd (KAS)⁷⁹

Kontant arbetsmarknadsstöd utges till den som:

- inte är arbetslöshetsförsäkrad,
- ännu inte uppfyller medlemsvillkoren i arbetslöshetsförsäkringen,
- försäkrad genom arbetslöshetsförsäkringen men där ersättningsperioden gått till ända sedan han eller hon uppnått 60 års ålder, eller
- försäkrad genom arbetslöshetsförsäkringen men där ersättningsperioden gått till ända sedan han eller hon fyllt 55 år och blivit arbetslös genom nedläggning eller förändring i driften av ett företag där han eller hon varit anställd eller nedläggning av egen firma. Detta gäller även om näringsgrenen väsentligt har förändrats till nackdel för stödtagaren. I detta fall måste stödtagaren i minst 24 månader under de tre åren närmast före arbetslöshetens inträde utfört förvärvsarbete.

Villkor för rätt till KAS är att stödtagaren

- är mellan 16 och 67 år,
- är arbetsför och i övrigt oförhindrad att åta sig arbete i genomsnitt minst 17 timmar i veckan,
- söker arbete genom den offentliga arbetsförmedlingen och
- inte kan få lämpligt arbete.⁸⁰

Den arbetslöse har rätt till KAS om han inom en ramtid av tolv månader omedelbart före arbetslöshetens inträdande utfört förvärvsarbete i minst fem månader (arbetsvillkor). Endast den månad då förvärvsarbete utförts minst tio dagar och minst 70 timmar räknas. Tid då sökanden har vårdat åldring eller handikappad, genomgått arbetsmarknadsutbildning, fullgjort värnplikt eller haft föräldrapenning tillsammans högst två månader, haft semester eller annan giltig anledning med helt eller delvis bibehållen lön räknas in som fullföljande av arbetsvillkoret.

Vid bestämmande av ramtid räknas inte tid då sökande varit förhindrad att arbeta p g a styrkt sjukdom, värnpliktstjänstgöring, vuxenutbildning, nykterhetsvård på anstalt, fängelsevistelse eller vård av eget barn eller adoptivbarn som inte fyllt två år.

⁷⁹ SFS 1973:371.

⁸⁰ Ett arbete anses lämpligt om

- hänsyn är tagen till den försäkrades yrkesvana och förutsättningar i övrigt för arbetet,
- anställningsförmånerna är korrekta enligt lag,
- arbetet inte utförs på plats där arbetskonflikt råder.

Den som i minst tre månader i anslutning till att han har avslutat ungdomsutbildning, viss yrkesinriktad vuxenutbildning eller arbetsmarknadsutbildning som omfattar minst tre månader är berättigad till KAS utan att ha uppfyllt arbetsvillkoret.

KAS utgår fem dagar i veckan. KAS utgår till sökande när denna under en sammanhängande tid av fem veckor varit arbetslös fem dagar (karenstid). Om sökande innan arbetslöshetens inträde varit självständig företagare gäller en karenstid på två månader där karenstiden beräknas inom sex månader. KAS utgår i högst 150 dagar från det att karenstiden uppfyllts. Har stödtagaren uppnått 55 års ålder innan ersättningsperioden gått till ända är perioden 300 dagar. Sedan stödtagaren uppnått 60 års ålder är ersättningstiden obegränsad. Ersättningsperioden är obegränsad också om sökande fyllt 55 år och blivit arbetslös genom nedläggning eller förändring i driften av ett företag där han varit anställd eller vid nedläggning av egen firma. Har ersättningsperioden gått till ända men stödtagaren på nytt uppfyller arbetsvillkoret utgår KAS under ännu en ersättningsperiod.

Helt KAS utgår med 35 kronor per dag, om den sökande har haft heltidsarbete före arbetslöshetens inträdande. Halvt stöd som utgår där den sökande har haft halvtidsarbete omfattande minst 17 timmar i veckan före arbetslöshetens inträdande är 18 kronor per dag. Stödet reduceras med hänsyn till sammanboende partners inkomst och även om stödtagare eller sammanboende har förmögenhet över 150 000 kronor.

Stödtagare avstängs från rätt till KAS om han eller hon

- lämnar sitt arbete frivilligt utan giltig anledning,
- skilts från arbetet p g a otillbörligt uppförande,
- avvisar erbjudet lämpligt arbete, eller
- genom sitt uppträdande sett till att anställning inte kommit till stånd.

Om arbetet beräknats vara mellan fem och tio dagar är avstängningstiden mellan sju och fjorton dagar. I annat fall är avstängningstiden 28 dagar. Om sökanden blir avstängd upprepade gånger ska han eller hon vara avstängd till dess att han eller hon arbetat 20 dagar.

Ansökan om KAS görs hos länsarbetsnämnden.

1976 65 års gräns⁸¹

Åldersgränsen för att kunna erhålla KAS sänks till 65 år när den allmänna pensionsåldern sänks från 67 år till 65 år den 1 juli 1976.

1981 Förmögenhet påverkar ej längre KAS⁸²

KAS lämnas oberoende om den sökande eller den sökandes sammanboende innehar förmögenhet.

1983 Höjd åldersgräns och yrkesinriktad rehabilitering⁸³

För att kunna få KAS krävs att den arbetslösa har fyllt 18 år. Som tid vilken sökande ska ha utfört förvärvsarbete räknas yrkesinriktad rehabilitering, dock högst två månader.

1984 Ersättningsperiod och arbetsvillkor⁸⁴

När stödtagaren fyllt 60 år begränsas ersättningsperioden till 450 dagar. Även för den som fyllt 55 år och som har blivit arbetslös som en omedelbar följd av nedläggning eller en bestående förändring av driften i företaget där han eller hon arbetat begränsas ersättningsperioden till 450 dagar.

Rätt till KAS föreligger, om den arbetslöse under en ramtid av tolv månader omedelbart före arbetslöshetens inträde utfört förvärvsarbete i minst fem månader. Hänsyn tas endast till månad då förvärvsarbete utförts minst 75 timmar (arbetsvillkoret). Den tid som inte räknas in i ramtiden av tolv månader får högst vara två år.

1985 Höjd åldersgräns⁸⁵

För att kunna få KAS krävs att den arbetslöse har fyllt 20 år.

1987 Deltidsarbete⁸⁶

Till en stödtagare som regelbundet utför deltidsarbete under tid då han eller hon i övrigt är arbetslös får KAS lämnas i högst 150 dagar.

⁸¹ SFS 1975:822.

⁸² SFS 1981:393.

⁸³ SFS 1982:1221.

⁸⁴ SFS 1984:514.

⁸⁵ SFS 1985:502.

⁸⁶ SFS 1987:227.

*1988 Ersättning lämnas ej för utbildning, avstängning*⁸⁷

Ersättning från KAS lämnas inte för utbildning om det inte finns särskilda skäl. Vid beräkning av ramtid enligt arbetsmarknadsvillkoret ska tid då sökande varit hindrad att arbeta p g a heltidsutbildning som avslutats efter fyllda 25 år eller som föregåtts av förvärvsarbete på heltid i minst fem månader inte räknas. Om stödtagaren lämnar arbetet frivilligt utan giltig anledning, eller skilts från arbetet p g a otillbörligt uppförande kan han eller hon avstängas från ersättning i 25 dagar.

*1989 Fullföljd utbildning eller rehabilitering*⁸⁸

De arbetslösa ska ha fullföljt arbetsmarknadsutbildning eller yrkesinriktad rehabilitering för att kunna tillgodogöra sig åtgärden som förvärvsarbete enligt arbetsvillkoret.

*1992 EES*⁸⁹

Det Europeiska Ekonomiska Samarbetet (EES) samordnar system för social trygghet, däribland KAS, när personer flyttar mellan medlemsländerna.

*1993 ALU och avstängning*⁹⁰

I ersättningsperioden räknas inte dagar under vilka stödtagaren har anvisats verksamhet för arbetslivsutveckling (ALU). Om stödtagaren lämnar arbetet frivilligt utan giltig anledning, eller skilts från arbetet p g a otillbörligt uppförande kan han eller hon avstängas från ersättning i 20 dagar.

*1993 Deltidsarbete*⁹¹

Till en stödtagare som regelbundet utför deltidsarbete under tid då han eller hon i övrigt är arbetslös får KAS lämnas i samma utsräkning som för andra.

⁸⁷ SFS 1988:646.

⁸⁸ SFS 1989:331.

⁸⁹ SFS 1992:1776.

⁹⁰ SFS 1993:155.

⁹¹ SFS 1993:172.

*1994 Allmän och obligatorisk försäkring*⁹²

För att uppnå ett enhetligt system anpassades de båda regelverken arbetslöshetsförsäkringen och KAS till varandra. Ett avgiftsvillkor införs som innebär att den arbetslöse under tolv månader under en ramtid på 24 månader ska betala en allmän avgift till kassan. Arbetsvillkoret delas upp i ett allmänt och ett särskilt arbetsvillkor vilket kan ses som ett försöka att införa en allmän och en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Det allmänna villkoret innebär att den arbetslöse under en ramtid på tolv månader omedelbart före arbetslöshetens inträde ska ha förvärvsarbetat under fem månader där hänsyn endast tas till månad då han eller hon arbetat minst 75 timmar eller, under samma ramtid, ha arbetat minst 65 timmar under tio månader för rätt till ersättning. Det särskilda arbetsvillkoret innebär att för den som inte uppfyller kraven på förvärvsarbete enligt det allmänna arbetsvillkoret ska jämföras tid då sökanden under en ramtid av tolv månader omedelbart före arbetslöshetens inträde utfört: beredskapsarbete, deltagit i arbetsmarknadsutbildning, yrkesinriktad rehabilitering, beredskapsarbete eller ha vårdat åldring eller handikappad i sådan utsträckning att han eller hon varit förhindrad att stå till arbetsmarknadens förfogande. För att undvika rundgång mellan åtgärder och kontantstöd måste sökanden ha uppfyllt det allmänna arbetsvillkoret för förnyad rätt till ersättning om han eller hon erhållit ersättning grundat på det särskilda arbetsvillkoret. Ersättningen utgår i högst 300 dagar till den som inte fyllt 55 år. För den som fyllt 55 år perioden längst 450 dagar. Regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer kan förlänga perioden om det finns särskilda skäl.

*1995 Allmänna och särskilda arbetsvillkor utgår*⁹³

Det allmänna och det särskilda arbetsvillkoret tas bort. Rätt till KAS har den som under tolv månader omedelbart före arbetslöshetens inträde utfört förvärvsarbete i minst fem månader. Endast månad då personen arbetat minst 75 timmar räknas (arbetsvillkor). Med tid under vilken sökande ska ha utfört förvärvsarbete jämföras tid då sökanden deltagit i arbetsmarknadsutbildning, yrkesinriktad rehabilitering eller har vårdat åldring eller handikappad i sådan utsträckning att han eller hon varit förhindrad att stå till arbetsmarknadens förfogande. En person som i minst 90 kalenderdagar under en ramtid på tio

⁹² SFS 1994:929.

⁹³ SFS 1994:1674.

månader i anslutning till att han eller hon avslutat en som lägst ettårig utbildning på heltid stått till arbetsmarknadens förfogande som arbetssökande genom den offentliga arbetsförmedlingen är berättigad till KAS utan att ha uppfyllt arbetsvillkoret.

1995 Deltidsarbete⁹⁴

Från 1 september gäller att den som regelbundet utför deltidarbete under veckor då han eller hon i övrigt är arbetslös och vid ersättningsperioden slut fortsätter en tillsvidareanställning på deltid har inte rätt till ersättning i den nya ersättningsperioden så länge tillsvidareanställningen pågår.

1997 Arbetsvillkor, karensgång, ersättningsnivå, självständig företagare och studier⁹⁵

Gäller från 1 januari 1997 t o m 30 juni 1997. Arbetsvillkoret i KAS ändras, under en ramtid på tolv månader ska den sökande förvärvsarbete i minst sex månader. Endast månad då förvärvsarbete har utförts i minst 80 timmar får räknas in om det inte finns särskilda skäl. Vid bestämning av ramtiden räknas inte tid då försäkrad varit hindrad att arbeta på grund av bland annat heltidsutbildning som den försäkrade slutfört efter 25 års ålder och som föregåtts av förvärvsarbete på minst fem månader. För självständig företagare så är medlemsvillkoret tolv månader. Karensvillkoret utökas till sex dagar.

1998 Arbetsvillkoret, dagpenning och ersättningsnivå⁹⁶

Gäller från 1 juli 1997. Under en ramtid på 12 månader ska den sökande förvärvsarbete i minst sex månader. Endast månad då förvärvsarbete har utförts i minst 70 timmar får räknas in. Alternativt ska sökande ha arbetat 450 timmar under en period på sex månader och ha arbetat minst 45 timmar under var och en av dessa månader (arbetsvillkor). Ersättning från KAS lämnas med 230 kr per dag.

⁹⁴ SFS 1995:998.

⁹⁵ SFS 1996:872

⁹⁶ SFS 1997:242.

1998 KAS upphör⁹⁷

KAS upphör att gälla 1 januari 1998 då lagen om arbetslöshetsförsäkring (SFS 1997:238) träder i kraft.

Tabeller om Kommunalt kontantunderstöd och KAS

Tabell 2.2.1 Ersättningstid

1923	Tidsbegränsning som kontrolleras av arbetslöshetskommissionen införs (ej specificerad tid).
1974	Ersättningen betalas ut under 150 dagar för dem mellan 16 och 55 år, 300 dagar för dem mellan 55 och 60 år och under obegränsad tid för dem mellan 60 till 65 år.
1984	Tidsbegränsning på 450 dagar införs för dem mellan 60 och 65 år.
1994	Ersättningen betalas ut i 300 dagar för dem under 55 år och i 450 dagar för dem mellan 55 och 65 år.
1998	KAS upphör.

Tabell 2.2.2 Kommunala kontantunderstödet maximala belopp

1916	Ersättning utgår med 75 procent av ”den vanliga avlöningen för arbetare av samma arbetsförmåga och med liknande arbeten i orten”.
1966	Den generella regeln för kontantunderstödet storlek från 1966 till 1974 är att ersättningen inte ska överstiga gängse lön i orten för icke kvalificerad arbetskraft eller överstiga vad han eller hon med hänsyn till sin tidigare lön kunnat erhålla genom arbetslöshetsförsäkringen.
1966	Stöd utgår till ensamstående med 15 kr dagen, till makar med 19 kr dagen gemensamt.
1967–73	Stöd utgår till ensamstående med 24 kr dagen, till makar med 28 kr dagen gemensamt.
1974	Kommunalt kontantunderstöd ersätts med KAS.
1998	KAS upphör

⁹⁷ SFS 1997:240.

Tabell 2.2.3 KAS maximala belopp

1974	Helt stöd utgår med 35 kr och halvt stöd med 18 kr per dag.
1974	Helt stöd utgår med 35 kr och halvt stöd med 23 kr per dag.
1975	Helt stöd utgår med 45 kr och halvt stöd med 23 kr per dag.
1976	Stöd utgår med högst 55 kr per dag.
1977	Stöd utgår med högst 65 kr per dag (fr o m 1 juli).
1978	Stöd utgår med högst 75 kr per dag (fr o m 1 juli).
1979	Stöd utgår med högst 75 kr per dag.
1980	Stöd utgår med högst 75 kr per dag.
1981	Stöd utgår med 80 kr per dag, eller med 75 kr om stödtagaren inte fyllt 20 år (fr o m 1 juli).
1982	Stöd utgår med högst 100 kr per dag.
1983	Stöd utgår med högst 100 kr per dag.
1984	Stöd utgår med högst 100 kr per dag.
1985	Stöd utgår med högst 120 kr per dag (fr o m 1 juli).
1986	Stöd utgår med högst 140 kr per dag (fr o m 1 juli).
1987	Stöd utgår med högst 149 kr per dag (fr o m 4 juli).
1988	Stöd utgår med högst 158 kr per dag (fr o m 2 januari).
1989	Stöd utgår med högst 174 kr per dag (fr o m 2 januari).
1990	Stöd utgår med högst 191 kr per dag (fr o m 7 januari).
1991	Stöd utgår med högst 198 kr per dag (fr o m 6 januari).
1992	Stöd utgår med högst 210 kr per dag (fr o m 2 januari t o m 1 juli).
1993	Stöd utgår med högst 198 kr per dag (fr o m 1 juli).
1994	Stöd utgår med högst 245 kr per dag (fr o m 2 januari).
1996	Stöd utgår med högst 230 kr per dag.
1997	Stöd utgår med högst 240 kr per dag.
1998	KAS upphör.

Tabell 2.2.4 Antal personer med kommunalt kontantunderstöd 1930 – 1947 och 1950 – 1969. 1 000-tal, i årsmedeltal

År ⁹⁸	Statligt understöd (1000-tal)	Kommun- understöd (1000-tal)	Samtliga understödda (1000-tal)
1930	0,1	1,5	1,6
1931	4,1	2,9	7,0
1932	22,1	6,3	28,4
1933	47,1	13,5	60,6
1934	26,1	6,1	32,2
1935	6,6	3,5	10,1
1936	4,7	3,2	7,9
1937	2,3	2,4	4,7
1938	2,4	2,3	4,6
1939	2,9	1,5	4,4
1940	3,8	1,6	5,3
1941	8,7	0,5	9,2
1942	3,5	0,2	3,7
1943	1,3	0,08	1,4
1944			2,1
1945			1,4
1946			0,4
1947			0,2
1950			0,1
1955			0,1
1956			0,2
1957			1,1
1958			2,5
1959			1,5
1960			0,5
1961			0,2

⁹⁸ Källa år 1930 - 1947: SOU 1944:33, s 46 samt arbetsmarknadskommissionens verksamhetsberättelse 1947, s 68 Källa år 1950 - 1969: SOU 1976:62 s 112 samt SOU 1971:44 s 53 (SOU 1971:44 bygger vidare på serien som finns i SOU 1976:62). De två serierna stämmer inte överens såtillvida att det är fler personer som får kommunalt kontantunderstöd enligt den tidigare serien. År 1940 fick 5 314 personer dagunderstöd enligt Arbetslöshetskommisionens verksamhetsberättelse och endast 3 764 personer enligt SOU 1971:44.

År⁹⁸	Statligt understöd (1000-tal)	Kommun- understöd (1000-tal)	Samtliga understödda (1000-tal)
1962			0,2
1963			0,2
1964			0,2
1965			0,1
1966			0,2
1967			0,8
1968			1,2
1969			0,8

Tabell 2.2.5 Antal personer med KAS, årsmedeltal i 1 000-tal

År⁹⁹	Antal stödttagare	År⁹⁹	Antal stödttagare
1974	56,6	1986	68,1
1975	53,8	1987	58,0
1976	62,9	1988	43,8
1977	79,9	1989	34,8
1978	101,6	1990	36,4
1979	101,8	1991	71,0
1980	100,9	1992	199,7
1981	121,0	1993	148,4
1982	144,5	1994	144,8
1983	160,8	1995	136,8
1984	131,6	1996	132,2
1985	87,9	1997	--

⁹⁹ Källa: Arbetslöshetskassorna och det kontanta arbetsmarknadsstödet 1994, Ams.

Tabell 2.2.6 Utgifter för kontantstöd vid arbetslöshet (löpande priser)

I tabellen redovisas utvecklingen för arbetslöshetsförsäkring, kommunalt kontantunderstöd och KAS totalt och i relation till arbetsmarknadsverkets (AMV) totala utgifter.

Budgetår¹⁰⁰	Utgift (milj kr)	Andel av AMVs budget (%)
1948	0,2	14,2
1949	13,2	32,0
1950	14,8	38,4
1951	11,0	28,7
1952	8,3	26,2
1953	13,5	26,6
1954	36,0	42,2
1955	38,3	43,0
1956	46,4	40,0
1957	55,9	42,5
1958	99,9	42,1
1959	87,4	17,3
1960	74,3	13,4
1963	58,1	7,9
1965	76,0	7,6
1966	99,1	9,0
1966/67	108,9	8,5
1967/68	172,1	10,4
1968/69	242,4	11,8
1969/70	238,5	10,6
1970/71	257,9	10,6
1971/72	462,6	11,8
1972/73	435,2	10,2
1973/74	507,0	11,5
1974/75	449,5	10,3
1975/76	347,4	6,7
1976/77	462,8	5,8

¹⁰⁰ Källa: 1948-1958 Ams Meddelande från utredningsbyrån 1970:17.

1957 - 1976/77 Ams

1977/78 - 1994/95 Ams, Arbetslöshetskassornas verksamhet och det kontanta arbetsmarknadsstödet 1994. År 1997 är det sista året Ams producerar serien.

Budgetår¹⁰⁰	Utgift (milj kr)	Andel av AMVs budget (%)
1977/78	1 294	11,8
1978/79	1 793	15,0
1979/80	1 870	14,5
1980/81	2 116	16,8
1981/82	3 322	22,6
1982/83	4 525	26,4
1983/84	6 091	29,3
1984/85	6 555	30,0
1985/86	6 218	28,5
1986/87	7 128	30,8
1987/88	7 117	31,0
1988/89	6 678	29,3
1989/90	5 811	26,0
1990/91	8 342	30,3
1991/92	17 625	36,9
1992/93	31 221	45,8
1993/94	38 224	50,2
1994/95	39 113	48,0
1995/96 (18 mån)	55 438	52,0
1997	36 525	62,3

SFS om kommunalt kontantunderstöd och kontant arbetsmarknadsstöd

- 1914:237 Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse åt medellösa arbetslösa samt bi-
drag av statsmedel därtill.
- 1916:139 Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse åt medellösa arbetslösa samt bi-
drag av statsmedel därtill.
- 1920:696 Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse åt medellösa arbetslösa samt bi-
drag av statsmedel därtill.
- 1921:366 Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse åt medellösa arbetslösa samt bi-
drag av statsmedel därtill.
- 1922:419 Kungl. Maj:ts kungörelse angående statsbidrag till arbetslöshets-
hjälp.
- 1933:446 Kungl. Maj:ts kungörelse angående statlig och statsunderstödd
hjälpverksamhet vid arbetslöshet.
- 1934:434 Kungl. Maj:ts kungörelse angående statlig och statsunderstödd
hjälpverksamhet vid arbetslöshet.

Följande lagar gäller ändrad lydelse av (1934:434)

1935:426

1936:464

1937:545

1949:278 Kungl. Maj:ts kungörelse angående vissa statliga och statsunderstödda åtgärder vid arbetslöshet (upphäver 1934:434).

Följande lagar gäller ändrad lydelse av (1949:278)

1954:473

1957:23

1963:427 Kungl. Maj:ts kungörelse om utbildningsbidrag åt arbetslösa med flera.

1966:368 Arbetsmarknadskungörelse (upphäver 1949:278).

Följande lagar gäller ändrad lydelse av (1966:368)

1966:670 1969:100 1971:387 1972:300

1967:93 1969:660 1971:448

1968:246 1970:182 1971:909

1973:371 Lag om kontant arbetsmarknadsstöd (upphäver 1966:368).

Följande lagar gäller ändrad lydelse av (1973:371)

1976:81 1984:516 1989:1010 1993:1449

1976:1066 1985:503 1990:1521 1994:929

1976:1067 1986:329 1991:219 1994:1674

1978:36 1986:1022 1991:1795 1995:998

1978:229 1987:227 1992:380 1996:872

1979:386 1987:402 1992:1341 1996:989

1979:657 1988:643 1993:155 1996:1277

1981:393 1988:646 1993:157 1996:1419

1982:433 1988:888 1993:172 1996:1421

1982:1221 1989:332 1993:577 1997:239

1983:196 1989:338 1993:657 1997:836

1983:1072 1989:427 1993:659 1973:371

1984:514 1989:434 1993:1082

Lag om aktivitetsstöd 1996:1100.

Följande lagar gäller ändrad lydelse av (1996:1100)

1997:1280	2000:975	2001:267	2001:1158
1998:1790	2000:1379	2001:436	2001:1302
2000:639	2001:203	2001:1144	

2.3 Referenser och lästips till kapitel 2

Litteratur om arbetslöshetsförsäkring, kommunalt kontantunderstöd och kontant arbetsmarknadsstöd

Ackum Agell, S. Björklund, A. och Harkman, A. (1995), "Unemployment Insurance, Labour Market Programmes and Repeated Unemployment Spells in Sweden", *Swedish Economic Policy Review*, Vol 2, nr 1, s 101-128.

Arbetslöshetskassornas verksamhet och det kontanta arbetsmarknadsstödet 1993-98.

Björklund, A. och Holmlund, B. (1991), "The Economics of Unemployment Insurance: The case of Sweden", i A Björklund, R Haveman, R Hollister och B Holmlund, *Labour Market Policy and Unemployment Insurance*, Oxford University Press.

Carling, K., Edin, P-A., Harkman, A och Holmlund, B. (1994), *Unemployment duration, unemployment benefits and labour market programs in Sweden*, Working paper 1994:12, Nationalekonomiska Institutionen, Uppsala Universitet.

Caroll, E. (1994), *The politics of unemployment insurance and labour market policy: a comparative study of 18 OECD countries*. Paper presented at the XIIIth world congress of sociology, Bielefeld, Germany, July 1994.

Edebalk, P-G. (1975), *Arbetslöshetsförsäkringsdebatten. En studie i svensk socialpolitik 1892-1934*, Lund 1975.

Edebalk, P-G. och Wadensjö, E. (1987), *Contractually determined insurance schemes for manual workers*, Institutet för social forskning Meddelandeserie 1987:15

Edebalk, P-G. (1988), *Från motstånd till genombrott - den svenska arbetslöshetsförsäkringen 1935-54*, Lunds universitet, Socialhögskolan.

Edebalk, P-G. (1996), *Välfärdsstaten träder fram svensk socialförsäkring 1884-1955*, Lund studies in social welfare 12.

Friberg, K. och Olli, Å. (1996), *Arbetsföretag - en ekonomisk analys av ett förslag till en arbetsmarknadspolitisk åtgärd*, EFA rapport nr 39.

Holmlund, B. och Lundborg, P. (1988), *Unemployment insurance and union wage setting*, Scandinavian Journal of Economics, vol 90, s 161 - 172.

Korpi, W. (1995), *Arbetslöshet och arbetslöshetsförsäkring i Sverige*, EFA rapport 35, Arbetsmarknadsdepartementet.

SOU

(Kontantstöden tas även upp i de SOU som finns listade på sid)

SOU 1928:9, Beträffande arbetslöshetsförsäkring, arbetsförmedling och reservarbete

SOU 1931:2, Arbetslöshetsutredningens betänkande

SOU 1934:11, Åtgärder för bekämpande av ungdomsarbetslösheten

SOU 1936:21, Arbetslöshetsundersökningen den 31 juli 1935

SOU 1955:27, Förslag till ny förordning om erkända arbetslöshetskassor m.m.

SOU 1963:40, Arbetslöshetsförsäkringen.

SOU 1967:62, Stödformer för äldre arbetslösa.

SOU 1971:42, Försäkring och annat kontant stöd vid arbetslöshet.

SOU 1971:43, Bilaga till KSA- utredningen.

SOU 1971:44, Bilagor till KSA-utredningens betänkande, bilaga 7.

SOU 1978:45, Allmän arbetslöshetsförsäkring.

SOU 1987:56, Ekonomiskt stöd till arbetslösa - översyn av vissa villkor.

SOU 1991:57, Arbetslöshetsförsäkringen - finansieringssystemet.

SOU 1993:52, Ersättning vid arbetslöshet.

SOU 1996:51, Grundläggande drag i en ny arbetslöshetsförsäkring - alternativ och förslag.

SOU 1996:150, En allmän och sammanhållen arbetslöshetsförsäkring.

3 Aktiva arbetsmarknadspolitiska insatser

Historiskt sett har svensk arbetsmarknadspolitik syftat till att bereda de arbetslösa arbete i stället för enbart kontantunderstöd. Denna politik fick genomslag i riksdagen 1918 och har kommit att kallas för ”arbetslinjen”. Arbetsmarknadens funktionssätt ska förbättras genom att de arbetslösa sammankopplas med och anpassas för de lediga platserna och genom att arbetslösa erbjuds speciella tillfälliga arbeten. Samtidigt ska arbetsmarknadspolitiken fungera som ett skyddsnät för de förvärvsarbetande.

Aktiva arbetsmarknadspolitiska insatser syftar till att tillfälligt sysselsätta eller utbilda arbetslösa och därigenom ge dem större möjlighet att bryta arbetslösheten. Ett ökande problem både i Sverige och internationellt är att arbetslösheten karaktäriseras av tröghet i anpassningen (persistens); när arbetslösheten under en lågkonjunktur väl ökat tenderar den att stanna kvar på en hög nivå även efter att konjunkturen vänts uppåt igen. Det finns flera teorier om varför långtidsarbetslöshet uppstår. En av dessa teorier är att de långvarigt arbetslösa förlorar en del av sina yrkesfärdigheter och att deras självförtroende minskar när de är arbetslösa varför det blir än svårare för dem att erhålla ett arbete. Den aktiva arbetsmarknadspolitiken ska aktivt motverka och bryta dessa tendenser. Den aktiva arbetsmarknadspolitiken ska underlätta för arbetslösa att söka och få arbete genom att vidmakthålla och förbättra deras kompetens och självförtroende.

I Sverige diskuteras det om den aktiva arbetsmarknadspolitiken verkligen bidrar till att de arbetslösa förbättrar sina chanser till arbete eller om arbetsmarknadspolitiken låser in de arbetslösa i arbetslöshet och därmed bidrar till en konstant eller ökad arbetslöshet. Det finns också teorier om att de arbetsmarknadspolitiska insatserna tränger ut reguljära arbeten. I litteraturlistan som avslutar detta kapitel finns referenser till verk som diskuterar detta ur olika aspekter.

De aktiva åtgärderna delas efter sina olika syften in i olika grupper. Först kommer att ersättningen, aktivitetsstöd, som erhålls vid vissa aktiva insatser, att redovisas. Sedan kommer 1) insatser för att underlätta matchningen på arbetsmarknaden, 2) sysselsättningsskapande insatser, 3) särskilda ungdomsinsatser, 4) särskilda insatser för arbetshandikappade och 5) insatser för äldre arbetsökande att redovisas.

3.1 Aktivitetsstöd

Kort sammanfattning

Aktivitetsstöd motsvarar den ersättning individen har vid arbetslöshet. Aktivitetsstödet utgår i form av dagpenning och benämns också utbildningsbidrag. Endast de som är berättigade till ersättning enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring kan få ersättning enligt förordningen om aktivitetsstöd.

1997 Aktivitetsstöd¹⁰¹

Generellt bidrag

Rätt till utbildningsbidrag i form av dagpenning har en deltagare i

- arbetsmarknadsutbildning
- yrkesinriktad rehabilitering
- arbetsplatsintroduktion (API)
- datortek
- starta eget (bidrag till arbetslösa som startar egen näringsverksamhet)
- offentligt tillfälligt arbete
- arbetslivsutveckling (ALU)

Dagpenning lämnas med 230 kronor. Deltagare som är eller skulle ha varit berättigade till arbetslöshetsförsäkring har rätt till dagpenning med samma belopp som de skulle fått i arbetslöshetsersättning under förutsättning att:

- de uppfyller villkoren för ersättning vid arbetslöshet, eller
- har fått ersättning under den längsta tid som arbetslöshetsersättning kan lämnas.

Unga handikappade som deltar i arbetspraktik enligt förordningen om arbetsmarknadspolitiska aktiviteter har efter tolv månaders praktik rätt till en dagpenning på lägst 475 kronor. Som praktik räknas i detta hänseende också tid då den unga handikappade deltagit i ungdomspraktik eller praktik vid ungdomsintroduktion.

Om verksamheten inte pågår på heltid, ska dagpenningen minskas i motsvarande utsträckning om det inte finns särskilda skäl mot det.

Dagpenning lämnas för högst fem dagar per kalendervecka.

Deltagare i arbetslivsutveckling eller deltagare i offentliga tillfälliga arbeten för äldre arbetslösa har rätt till arbetslöshetsersättning. Deltagare i offentligt tillfälligt arbete för äldre arbetslösa har rätt till ett tilläggsbelopp om 45 kronor

¹⁰¹ SFS 1996:1100.

per ersättningsberättigad dag för verksamhet på heltid. Om verksamheten pågår i mindre omfattning än heltid, ska beloppet minskas i motsvarande utsträckning. Deltagare i datortek som ännu inte fyllt 25 år och som inte har rätt till arbetslöshetsförsäkring har rätt till bidrag om 640 kr per månad.

Ersättning för nattlogi får lämnas till den som deltar i yrkesinriktad rehabilitering enligt förordningen om arbetsmarknadspolitiska aktiviteter utanför hemorten. Ersättning får lämnas för styrkta nattlogikostnader som är skäligen med hänsyn till prisläget på orten. Personer med funktionshinder som får arbetsmarknadsutbildning vid ett universitet, högskola eller liknande skola har rätt till stöd i form av bidrag till arbetshjälpmedel mm.

Utbildningsbidrag får lämnas under följande tidsperioder till deltagare i

- offentligt tillfälligt arbete: 1 januari 1997 – 31 december 1998
- arbetsmarknadsutbildning: den tid utbildningen pågår
- yrkesinriktad rehabilitering: den tid rehabiliteringen pågår
- ALU: sex månader med möjlighet att förlänga sex månader om det finns särskilda skäl
- API för unga handikappade: för den tid API pågår
- datortek: högst tre månader
- starta eget-bidrag: högst sex månader med möjlighet att förlänga sex månader om det finns särskilda skäl

Deltagare som får utbildningsbidrag får inte dagpenning för den första dagen i en sjukperiod (karensdag).

1998 Ersättningsnivå¹⁰²

Ersättningen är lägst 240 kr.

1998 Ändrade regler¹⁰³

Rätt till utbildningsbidrag i form av dagpenning har deltagare i

- arbetsmarknadspolitisk aktivitet
- IT-utbildning, och
- verksamhet om kommuners ansvar för ungdomar mellan 20 och 24 år under förutsättning att deltagarna är eller skulle ha varit berättigade till ersättning enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring.

¹⁰² SFS 1997:1280.

¹⁰³ SFS 1998:1790.

Ersättning lämnas också till den som under en pågående heltidsutbildning vilken har föregåtts av sammanhängande förvärvsarbete på heltid i minst 5 månader, gör ett ferieuppehåll i dessa studier och då deltar i någon av ovanstående verksamheter. Detta gäller under förutsättning att deltagaren skulle ha uppfyllt arbetsvillkoret i arbetslöshetsförsäkringen om studierna varit avslutade.

Till den som deltar i verksamhet som inte är berättigad till ersättning enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring lämnas dagpenning med 103 kronor.

*2000 Fler områden, ledsagare för handikappad*¹⁰⁴

Rätt till aktivitetsstöd i form av dagpenning (sådant stöd benämns också utbildningsbidrag) har även deltagare i arbetspraktik, stöd till start av näringsverksamhet, aktivitetsgarantin, ungdomsinsatser med undantag för de som kommunen ansvarar för och förberedande insatser.

Personer med funktionshinder kan få en ledsagare i samband med resor till utbildning inom ramen för arbetsmarknadspolitiska program, arbetspraktik, datorteksverksamhet eller arbetslivsinriktad rehabilitering. Detta gäller under max tio dagar.

*2001 Fler områden*¹⁰⁵

Rätt till utbildningsbidrag i form av dagpenning har även deltagare i ungdomsinsatser med undantag för om en kommun svarar för den enskildes ersättning enligt lagen (2000:625) om arbetsmarknadspolitiska program.

*2001 Lägsta ersättningsnivå, förhöjd nivå under hundra dagar*¹⁰⁶

Lägsta ersättningsnivå är från den 2 juli 270 kr per dag. Aktivitetsstöd kan lämnas med förhöjt belopp under de första hundra dagarna av arbetslösheten. Detta ska samordnas med arbetslöshetsförsäkringen.

*2002 Friår*¹⁰⁷

Till person som tar del av friår och som skulle vara berättigad till arbetslöshetsersättning lämnas aktivitetsstöd med 85 procent av det belopp som skulle ha

¹⁰⁴ SFS 2000:639

¹⁰⁵ SFS 2000:975

¹⁰⁶ SFS 2001:436

¹⁰⁷ SFS 2001:1302

lämnats som ersättning i arbetslöshetsförsäkringen, dock lägst 270 kronor per dag. Med friåret avses att en arbetstagare under längst ett år får ledigt från sin anställning för personlig utveckling eller kompetensutveckling och att en arbetslös person som är inskriven som arbetssökande vid den offentliga arbetsförmedlingen i stället anställs hos arbetsgivaren.

2003 Ersättning för familjemedlem¹⁰⁸

Ersättning får lämnas för en familjemedlems eller någon annan närståendes kostnad för en hem- och återresa om det behövs för att en person med funktionshinder ska kunna resa.

Den som har ett funktionshinder och tar del av ett arbetsmarknadspolitiskt program kan få ersättning även för obligatoriska studieresor i Sverige eller till ett land inom Norden. Kostnader för läkarundersökningar, sakkunnigutlåtan- den, särskild utrustning samt utredning som länsarbetsnämnden beslutar om inför en anvisning till ett program eller arbetslivsinriktad rehabilitering får ersättas med den faktiska kostnaden.

Lägsta ersättning är 320 kronor per dag om personen är berättigad till ersättning från arbetslöshetskassa och i annat fall 223 kronor.

3.2 Insatser för att underlätta matchningen på arbetsmarknaden

I detta avsnitt beskrivs direkta matchningsinsatser som den offentliga och privata arbetsförmedlingens platsförmedlande verksamhet och av rörlighetsstöd samt arbetsmarknadsutbildning. Sammankopplingen av en given arbetskraft- efterfrågan och ett givet arbetskraftsutbud sker genom den platsförmedlande verksamheten. Sammankopplingen mellan arbetssökande och lediga platser underlättas dessutom genom att utbudet av arbetskraft kan påverkas genom rörlighetsstöd och genom att arbetskraftens egenskaper kan anpassas och förbättras genom arbetsmarknadsutbildning.

3.2.1 Offentlig arbetsförmedling

Sammanfattning av de offentliga arbetsförmedlingarnas framväxt:

I början av seklet var syftet med arbetsförmedling främst att minska fattig- vårdens kostnader. Uppgifterna bestod till stor del av att registrera de arbets-

¹⁰⁸ SFS 2002:1057

lösa. Under första världskriget och mellankrigstiden infördes i konjunktur-stabiliserings- och kontrollsyfte offentliga arbeten som de arbetslösa kunde anvisas till. Under andra världskriget utökades arbetsförmedlingens uppgifter med bl a flyttstöd och yrkesvägledning. Under 50-talets strukturomvandling lämnade allt fler jordbruket för att söka arbete inom industrin. Detta medförde att förmedlingspersonalen i större utsträckning fick utreda och ge råd till de arbetssökande. Mot slutet av 1960-talet överläts platsförmedlingsarbetet i större utsträckning till de arbetssökande själva och de kunde exempelvis via öppen förmedling och telefonbetjäning hitta lediga arbeten. I stället lades allt större tonvikt på aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Under 1970- och 1980-talen datoriserades arbetsförmedlingen, större resurser lades på yrkesinriktad rehabilitering och strukturen på arbetsförmedlingen förändrades. Under 90-talets senare hälft kom internet att bidra till arbetsförmedlingarnas tillgänglighet.

*1902 Kommunernas ansvar*¹⁰⁹

Den första offentliga arbetsförmedlingen startas i Helsingborg 1902. Avsikten är till stor del att minska kostnaderna för fattigvården, vilket är kommunernas ansvar. Genom att underlätta sammankopplingen av de arbetslösa och de befintliga lediga platserna, och på så sätt förbättra arbetsmarknadens funktions-sätt, skulle de arbetslösa få hjälp. Edvard Wavrinsky¹¹⁰ anses vara den som främst introducerat arbetsförmedlingar i Sverige. Han tog intryck från bl a Tyskland och omsatte dessa intryck till ett antal grundsatser för arbetsför-medlingsverksamheten.

*1907 Statsbidrag för arbetsförmedling*¹¹¹

Statsbidrag införs för att upprätta och driva arbetsförmedlingar. Fram t o m 1907 fanns endast nio kommunala förmedlingskontor, men efter det att stats-bidrag börjar betalas ut ökar antalet arbetsförmedlingar snabbt. Arbetsförmed-lingarnas uppgifter är inte särskilt många och består förutom förmedling till stor del av arbetslöshetskontroll, d v s registrering och stämpling.

¹⁰⁹ Hofberg, Herman (et al), (1906), *Svenskt biografiskt handlexikon*

¹¹⁰ Edvard Wavrinsky 1848-1924, ingenjör, försäkringsdirektör, riksdagsman 1891-1911 andra kammaren, 1912-21 första kammaren; först liberal, från 1912 socialdemokrat.

¹¹¹ Proposition 1906:116, s 177 och SFS 1907:97.

1914 Statens arbetslöshetskommission

Första världskriget förväntas orsaka arbetslöshet genom avbrutna handelsförbindelser. För att motverka detta inrättas *Statens arbetslöshetskommission (AK)* i förebyggande syfte. Avsikten är att AK ska läggas ner så snart arbetslöshetskrisen är över. Ansvaret för de arbetslösa överförs från kommunerna till ett statligt organ, Socialstyrelsen, och AK har från början inga egna resurser utan förlitar sig på Socialstyrelsen i fråga om utredningar och personella resurser. AK blir anvisnings- och kontrollorgan för den hjälp som finns tillgänglig för de arbetslösa och direktiven från regeringen är att upprätta och inkomma med förslag till åtgärder ägnade att motverka den väntade arbetslösheten. Den förväntade konjunkturedgången uteblir dock men en betydande nedgång inträffar i stället 1921 - 1922 vilket medför att AK får fortsätta sin verksamhet. Nödhjälpsarbeten utgör en stor del av AKs konjunkturutjämnande uppgifter. Arbetsvilligheten testas genom att den arbetslöse blir avstängd från kontant understöd om han eller hon inte accepterar ett anvisat nödhjälpsarbete. Lönerna i nödhjälpsarbete sätts under den lägsta grovarbetarlönen på arbetsmarknaden så att personerna i nödhjälpsarbete ska fortsätta att söka arbeten på den öppna marknaden och inte "låsas in" i offentliga arbeten. Denna lönesättning började dock möta kritik under 1920-talet från främst Socialdemokrater. De kritiserar den dels av sociala rättviseskäl, dels för att de ville öka efterfrågan på varor och tjänster genom att öka köpkraften i ekonomin.

*1935 Lag om offentliga arbetsförmedlingar*¹¹²

År 1933 träffas en krisuppgörelse mellan bondeförbundet och socialdemokraterna. Uppgörelsen medför att AK finns kvar men verksamheten förändras på flera sätt. Bland annat kan AKs arbetare inte längre fungera som strejkbrytare och andelen arbetslösa som får hjälp ökar. Beredskapsarbete med marknadsmässiga löner införs i konjunkturstabiliserande syfte och handläggs av Socialstyrelsen. Tanken är att tidigarelägga offentliga investeringar och på så sätt ändra de offentliga investeringarnas konjunkturmönster.

Lag om offentliga arbetsförmedlingar från 1934, som träder i kraft 1935, ålägger varje landsting och varje stad som ej deltar i landsting att inrätta

¹¹² Lag om offentliga arbetsförmedlingar 1934:267.

offentliga arbetsförmedlingar. Denna lag förändrar dock inte synen på arbetsförmedlingen, utan verksamheten ska liksom tidigare bedrivas som ett anvisnings- och kontrollorgan. Andra kännetecken för den nya arbetslöshetspolitiken är att staten ger statsbidrag till arbetslöshetsförsäkringen och att statsbidragen till arbetsförmedlingarna höjs.

1940 Arbetsmarknadskommissionen¹¹³

Vid andra världskrigets utbrott inrättas *Statens arbetsmarknadskommission (SAK)* som övertar AKs verksamhet. SAK innebär att arbetsförmedlingarna på kommunal nivå slås ihop och blir länsorganisationer. Länsarbetsnämnder inrättas för varje län där de fungerar som regionalkontor för SAK. I och med inrättandet av länsarbetsnämnderna upphör landstingens och städernas egna styrelser för arbetsförmedling och ansvaret för detta blir odelat statlig. Den tidigare passiva arbetsförmedlingsverksamheten i form av enbart stämpling och kontroll, övergår till en mer aktiv arbetsmarknadspolitik. Den platsförmedlande funktionen expanderar och som aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder inrättas bland annat arbetsvård och yrkesvägledning, flyttningsstöd, omskolning för arbetare inom verkstadsindustrin och kursverksamhet av beredskapsnatur.

1948 Arbetsmarknadsstyrelsen

1948 ombildas SAK till *Arbetsmarknadsstyrelsen (Ams)*. Ams blir central myndighet för allmänna arbetsmarknadsfrågor och dessutom chefsmyndighet för länsarbetsnämnderna. Ams övertar socialstyrelsens ansvar för kontroll av privata arbetsförmedlingar och andra frågor rörande statliga garantier för arbetslöshetskassornas verksamhet.

Under efterkrigstiden ställs höga förväntningar på arbetsmarknadspolitiken i och med att rapporter som *Arbetarrörelsens efterkrigsprogram (1944)* och *Myrdalskommissionens rapport (1945)* publiceras. I dessa rapporter förutspås att efterkrigstiden kommer att föra med sig stor arbetslöshet. Detta blir dock inte fallet utan tvärtom blir det tidvis överefterfrågan på arbetskraft. Denna missbedömning av arbetsmarknadsläget medför att rapporterna inte får politiskt genomslag och arbetsmarknadspolitiken får därför inte någon framträdande roll under 1950-talets inledning. Arbetsmarknadspolitiken inklusive arbetsförmed-

¹¹³ Betänkande rörande ett centralt arbetsmarknadsorgan, SOU 1947:24.

lingsverksamheten minskar under första delen av 1950-talet. Däremot kan slutet av 1940-talet och början av 1950-talet ses som den idémässiga uppbyggnadsperioden för den Rehn-Meidnerska modellen, i vilken arbetsmarknadspolitiken spelar en avgörande roll.¹¹⁴ I slutet av 1950-talet kom de Rehn-Meidnerska förslagen att ligga till grund för regeringens politik och därmed inleds en långvarig expansionsperiod för arbetsmarknadspolitiken. Modellen går i korthet ut på att arbetskraft ska överföras från kontraherande till expanderande branscher, eller från ineffektiva till effektiva företag inom samma bransch.

*1965 Arbetsmarknadskungörelsen*¹¹⁵

På grundval av utredningsbetänkandet *Arbetsmarknadspolitik* utarbetas och fastställs arbetsmarknadskungörelsen år 1966 där riktlinjer för hur arbetsmarknadspolitiken ska verka i framtiden dras upp. I den ställs arbetsförmedlingen i centrum för arbetsmarknadspolitikens verkställande. Utredningen fastslår att arbetsmarknadspolitikens viktigaste uppgift är att underlätta arbetskraftens geografiska och yrkesmässiga rörlighet. Arbetskraft ska överföras från kontraherande till expanderande brancher.

1967 Försöksverksamhet med öppen platsförmedling

Försök med öppen förmedling börjar. Detta innebär att de arbetssökande får hämta listor över lediga arbeten på arbetsförmedlingen och sedan själva ta kontakt med en presumtiv arbetsgivare. Även arbetsförmedlingarnas yttre och inre organisation förändras på många sätt under försöken med öppen förmedling.

1968 Telefonanmälan

Experiment med telefonanmälan börjar; de arbetssökande kan istället för ett personligt besök på arbetsförmedlingen ringa in sin anmälan på en telefonsvarare. Det är sedan arbetsförmedlingens ansvar att ringa upp de arbetslösa kassamedlemmarna om det finns lediga arbeten. Arbetsförmedlingarna slutar att föra förmedlingsstatistik över antalet arbetssökande och antalet tillsatta platser. Motiveringen är att statistiken inte ger en rättvis bild av verksamheten.

¹¹⁴ Se bl a *Fackföreningsrörelsen och den fulla sysselsättning* (1951).

¹¹⁵ SOU 1965:9 och SFS 1966:368.

1971 Distriktskontor

Arbetsförmedlingarna omorganiseras till distriktskontor. Kontoren, totalt 69 stycken, ska ge komplett service till de arbetssökande, och inrättas över hela landet. Under distriktskontoren lyder totalt 166 lokala kontor.¹¹⁶

1972 Platsförmedling via ADB

Ams utredning om platsförmedling med ADB startar 1972. Efter influenser från USA börjar arbetsförmedlingarna bygga upp ett avancerat platsförmedlingssystem via ADB. Platslistor kommer fem dagar i veckan där samtliga nationellt lediganmälda platser finns. Systemet inkluderar matchning av arbetssökande och lediga platser, produktion av förmedlingslistor, inkodnings-terminaler m m. Två modellkontor inrättas för att möjliggöra utvärdering av de samhällsekonomiska och statsfinansiella kostnaderna av en utökad datorisering av arbetsförmedlingarna. Försöken med modellkontor går i stort sett ut på att varje förmedlare får en sökterminal med många funktioner knuten till sig där förmedlaren har löpande uppföljningar av förmedlingsärendena. Syftet är främst att effektivisera förmedlingsarbetet.

1973 Ny intern organisation

Försöken med öppen förmedling avslutas och en ny organisation genomförs. Den öppna förmedlingen finns i viss mån kvar genom att de större förmedlingskontoren fortfarande har kvar en avdelning för öppen förmedling som fungerar som en form av receptioner. De tar hand om enklare förmedlingsuppgifter och sänder vidare ärenden som kräver en personlig handläggning, som till exempel rehabilitering eller yrkesvägledning, till andra avdelningar.

1976 Lag om allmän platsförmedling¹¹⁷

På 1970-talet minskar antalet anmälda lediga platser till arbetsförmedlingarna. Detta är ett bakslag för förmedlingen eftersom den är beroende av många anmälningar om lediga arbeten. Även försöken med ADB motiveras av att det finns ett stort antal lediga platser som behöver tillsättas. En lag om allmän platsanmälan införs för att matchningsmöjligheterna på arbetsmarknaden ska förbättras genom att all information om lediga platser samlas på ett ställe,

¹¹⁶ Borg, Sten (1974) s 1.

¹¹⁷ Lag om allmän platsanmälan SFS 1976:157.

nämligen vid den offentliga arbetsförmedlingen. Den allmänna platsanmälan införs gradvis.

1980 Arbetsmarknadsinstitutet

Fram till 1980 saknas en övergripande samordning av de olika rehabiliteringsåtgärderna som introducerats under en lång tid. I syfte att samla åtgärderna under ett tak bildas arbetsmarknadsinstitutet (AMI) som tar över ansvaret för arbetssökande arbetshandikappade med särskilda svårigheter från landsting, kommuner och privata institutioner. AMI inordnas i Arbetsmarknadsverket.

1987 Arbetsförmedlingsnämnder

Från 1970-talet fram till och med 1986 var Sverige indelat i arbetsförmedlingsdistrikt med distriktskontor och lokalkontor. Nu införs i stället kommunanknutna arbetsförmedlingsnämnder med representanter för arbetsmarknadens parter samt för respektive kommun. Därmed blev arbetsförmedlingsnämnderna länsarbetsnämndernas lokala samverkansorgan mellan arbetsförmedling och kommun.

1991 Vidgad arbetsprövning (VAP)¹¹⁸

Med vidgad arbetsprövning (VAP) genom arbetsförmedlingen avses en insats som ger arbetssökande möjlighet att praktiskt pröva på arbetsuppgifter vid olika arbetsplatser. Syftet är att ge sökande ett säkrare underlag inför val av arbete eller utbildning. VAP får omfatta högst fyra veckor. Villkoren för att få VAP är att personen:

- är eller löper risk att bli arbetslös
- har fyllt 18 år (undantag kan göras för gravt handikappade ungdomar)
- söker arbete genom den offentliga arbetsförmedlingen.

Vidgad arbetsprövning får ske i Sverige eller, om det finns särskilda skäl, i annat nordiskt land.

1992 SAF lämnar Ams styrelse

Från 1938 t o m 1992 utgjordes representationen i Arbetsmarknadsverket och dess föregångare av den så kallade trepartsamverkan. Trepartsamverkan är ett begrepp för samverkan mellan arbetsmarknadens parter (arbetstagare och

¹¹⁸ AmsFS 1991:17.

arbetsgivare) och samhällsrepresentanter. Dessa tar gemensamt ansvar för dearbetsmarknadspolitiska besluten. Samarbetet upphör 1992 när Svenska Arbetsgivareföreningen (SAF) inte längre vill låta sig representeras i Ams och Länsarbetsnämndernas styrelser.

1995 VAP

VAP blir en del av arbetsplatsintroduktion.

1996 Sparkrav

Kraftiga sparkrav på Ams centralt och på länsarbetsnämndernas kanslier som leder till en omorganisation. Tillsynsuppgiften över arbetslöshetskassorna byggs ut.

1999 Internet¹¹⁹

Arbetsförmedlingen på Internet byggs upp under slutet av 1990-talet. Användningen av det blir allt större.

2002 Senare års utveckling¹²⁰

Arbetsmarknadsstyrelsen, Ams, är den centrala myndigheten inom Arbetsmarknadsverket. Som chefsmyndighet svarar Ams för ledning, styrning, uppföljning och utvärdering av Arbetsförmedlingens verksamhet. Ams utfärdar riktlinjer, ger uppdrag och fördelar resurser mellan länen. Chef är generaldirektör Anders L Johansson. Ams leds av en styrelse med extern ordförande. Dessutom finns en rådgivande nämnd, tre delegationer och en personalansvarsnämnd inom Ams.

Länsarbetsnämnderna är länsmyndighet för allmänna arbetsmarknadsfrågor och ansvarar därmed för arbetsförmedlingarna. Länsarbetsnämnderna leds av en styrelse nu med begränsat ansvar mot tidigare fullt ansvar. Landshövdingen i varje län är ordförande.

Länsarbetsnämnderna har oftast en arbetsmarknadsnämnd i varje kommun, ett samarbetsorgan för att utforma arbetsmarknadspolitiken efter lokala förut-

¹¹⁹ <http://www.ams.se>, 20030116.

¹²⁰ <http://www.ams.se>, 20030116. För fördjupad översikt av arbetsmarknadsmyndigheternas verksamhet och mål se bl a "Arbetsmarknadspolitisk översikt 2001" av Runeskog, C och Bergeskog, A, www.IFAU.se och "Styrningen av länsarbetsnämndernas verksamhet", 2003:2, Statskontoret.

sättningar. Ordföranden och en majoritet av ledamöterna i arbetsmarknadsnämnden ska utses på förslag av kommunen. Ledamöterna ska företräda Länsarbetsnämnden, Arbetsförmedlingen, kommunen, facket och näringslivet. Länsarbetsnämnden har en rådgivande delegation för rehabilitering och andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder för handikappade. Delegationen för arbetslivsinriktad rehabilitering är rådgivande och ska bland annat följa och stödja utvecklingen av åtgärder som främjar anställning av handikappade.

Det finns totalt 418 arbetsförmedlingar. På många större orter finns särskilda arbetsförmedlingar som inriktar sig på att ge service till vissa yrkesgrupper. Det gäller till exempel teknik, industri, vård, ekonomi och kultur. En uppgift är också att genom bland annat vägledning och arbetsprövning ge stöd åt handikappade och andra arbetssökande som behöver särskild hjälp att få arbete.

Det är inte bara arbetslösa som kan få hjälp av Arbetsförmedlingen, även den som har ett arbete men vill byta kan vända sig till förmedlingen. Arbetsförmedlingen erbjuder också rekryterings- och förmedlingsservice till arbetsgivare.

Alla arbetsförmedlingar och arbetsmarknadsinstitut är sammanlänkade i "on-line-system" som ger den arbetssökande möjlighet att via datasystem söka arbete över hela landet.

Arbetslivstjänster arbetar med yrkesinriktad rehabilitering som konsulter åt företag, organisationer och myndigheter och är en intäktsfinansierad del av Arbetsmarknadsstyrelsen.

Tabellbilaga till offentlig arbetsförmedling

Tabell 3.2.1.1 Ordföranden och generaldirektörer för Statens arbetslöshetskommission, Statens Arbetsmarknadskommission och Arbetsmarknadsstyrelsen.

Ordförande för Statens arbetslöshetskommission

Chefen för civildep.	1914 - 1919
eller vid förhinder chefen för finansdepartementet	
Carl Pegelow	1919 - 1923
Allan Cederborg	1923 - 1931
Gunnar Huss	1931 - 1940

Ordförande för Statens arbetsmarknadskommission

Arthur Thomson	1940 - 1946
Karl Johan Olsson	1946 - 1948

Generaldirektörer för Arbetsmarknadsstyrelsen

Erik Lindeberg	1/1 1948 - 30/6 1948
Gustav Vahlberg	1/7 1948 - 31/7 1957
Bertil Olsson	1/8 1957 - 31/12 1972
Bertil Rehnberg	1/1 1973 - 30/6 1983
Allan Larsson	1/7 1983 - 31/12 1989
Göte Bernhardsson	1/1 1990 - 31/8 1997
Bo Ringholm	1/9 1997 - 28/4 1999
Anders L. Johansson	29/4 1999-

Tabell 3.2.1.2 Länsarbetsnämndens och arbetsförmedlingarnas personal

Länsarbetsnämndernas (Lan), arbetsförmedlingarnas (AF) och arbetsmarknads-institutens personal.¹²¹

År	Lan+AF	Därav AF
1940	355	
1941	u.s. ¹²²	
1942	u.s	
1943	u.s	
1944	u.s	
1945	2019	
1946	1782	
1947	1825	
1948	1526	
1949	1526	
1950	1526	
1951	1399	
1952	1423	
1953	1437	
1954	1439	
1955	1441	
1956 ¹²³	1574	
1957	1523	
1958	1541	
1959	1573	

¹²¹ Källa 1940-1989: SOU 1990:31, s 215.

¹²² u.s; uppgift saknas

¹²³ Ändring fr o m 1956, redovisad i Ams verksamhetsberättelse 1962.

År	Lan+AF	Därav AF
1960	1635	
1961	1789	
1962	2090	
1963	2250	
1964	2395	
1965	2510	
1965/66 ¹²⁴	2603	
1966/67	2741	
1967/68	2784	
1968/69	2893	
1969/70	2986	
1970/71	3100	
1971/72 ¹²⁵	4354	3135
1972/73	4698	3442
1973/74	4988	3575
1974/75	5346	3930
1975/76	5583	4113
1976/77	5684	4211
1977/78	5907	4385
1978/79	6173	4620
1979/80	5491	4797
1980/81	u.s	u.s
1981/82	7582	5583
1982/83	7457	5509
1983/84	7013	5105
1984/85	7088	5181
1985/86 ¹²⁶	7418	5406
1986/87	7338	5415
1987/88	7318	5500
1988/89	6890	5188
1989/90	6634	4989
1990/91	7150	5500
1991/92	7150	5615

¹²⁴ Övergång till budgetårsredovisning fr o m 1965/66.

¹²⁵ Ändring i samband med ny organisation, arbetsförmedlingarnas personalantal lämnas fr o m 1971/72.

¹²⁶ Fr o m 1985/86 ingår tillfälligt anställd personal som årsarbetskraft.

År	Lan+AF	Därav AF
1992/93	8094	6592
1993/94	8087	6609
1994/95	8563	6939
1996	10045	8744
1997	10264	9474
1998	9972	9157
Antalet årsarb., AMV		
År	AMV	Därav AF
1999	10512	8610
2000	9531	us
2001	9245	us
2002	10147	us

Tabell 3.2.1.3 Den offentliga arbetsförmedlingens verksamhet: arbetssökande, lediga platser samt tillsatta platser

Den offentliga arbetsförmedlingens verksamhet¹²⁷

År	Ansökningar om arbete	Arbetssökande	Lediga platser	Tillsatta platser
Kommunala arbetsförmedlingen				
1902	3181	us	824	687
1903	18980	us	9229	8463
1904	18186	us	12817	9227
1905	25128	us	18379	12322
1906	51333	27725	51251	31148
1907	68424	us	64532	36623
1908	98044	us	67135	39762
1909	126261	us	84548	52044

¹²⁷ Källa arbetssökande, lediga- och tillsatta platser: SOU 1990:31, s 216 och 217. Källan för ansökningar om arbete är Öhman (1970). Grundkällorna för ansökningar om arbete är Sociala meddelande och för arbetssökande Ams verksamhetsberättelser. 1992-2002 är källan Ams statistikenhet. Där har tabellerna "arbetslösa – riket" i genomsnitt för året används istället för arbetssökande totalt under året och "nyanmälda platser med mer än 10 dagars varaktighet används istället för lediga platser. Den stora skillnaden mellan "ansökningar om arbete" och "arbetssökande" går här inte att förklara exakt. En av orsakerna till skillnaden kan vara att ansökningar om arbete mäter alla arbetsansökningar medan arbetssökande mäter alla personer som söker arbete.

År	Ansökningar om arbete	Arbetssökande	Lediga platser	Tillsatta platser
1910	143297	us	103579	67010
1911	164802	us	125024	84802
1912	190163	80411	152545	105032
1913	201023	us	172727	117931
1914	251521	135846	191813	138162
1915	309286	us	219394	164171
1916	272286	us	265736	181902
1917	290934	us	269433	184510
1918	367522	us	255003	189563
1919	308916	us	253209	175030
1920	278826	150597	246005	170185
1921	734271	270393	260820	205131
1922	838599	296751	282936	238122
1923	508998	225410	273342	222340
1924	455088	214676	266082	215271
1925	479826	220732	242794	201420
1926	497651	220105	247286	202738
1927	517711	222113	261545	211997
1928	508372	222080	265087	215590
1929	493498	222472	292369	232254
1930	538525	us	302653	236657
1931	754876	us	319971	263585
1932	1251904	us	302926	265086
1933	1807386	us	331665	296856
1934	1498287	473221	312486	257123
1935	1261829	395849	346040	266120
1936	1053290	338243	401298	301414
1937	884031	326674	472945	353944
1938	927132	347451	474096	360606
1939	977155	378478	564966	436080
Statliga arbetsförmedlingen				
1940	1153164	476349	634976	509897
1941	1477789	539688	746200	609210
1942	1494242	614041	1016878	798152
1943	1452830	662020	1111479	893265
1944	1547584	651788	1138133	926031
1945	1756120	722569	1341068	1095945

År	Ansökningar om arbete	Arbetssökande	Lediga platser	Tillsatta platser
1946	1681183	732036	1455444	1155260
1947	1616095	692369	1460378	1144969
1948		693070	1417228	1138487
1949		684088	1331067	1099835
1950		665554	1469337	1196184
1951		647580	1435046	1181885
1952		671632	1232447	1038023
1953		660903	1183222	1007004
1954		678361	1252348	1036878
1955		684087	1263884	1049829
1956		717510	1204128	1021585
1957		696037	1075137	914697
1958		714460	1012703	875115
1959		715630	1084036	920223
1960		716098	1167156	942469
1961		716985	1125932	887941
1962		744396	1102648	878347
1963		802153	1143204	913837
1964		803043	1165122	921715
1965		820431	1180028	920315
1966		864481	1104134	876896
1967		799316	946307	774973
1968 ¹²⁸		us	910610	us
1969		us	943051	us
1970		us	972920	us
1971		us	812650	us
1972		us	714426	us
1973		us	701344	us
1974		us	787209	us
1975 ¹²⁹		1036600	712104	us
1976		2156600	658188	us
1977		3214200	633060	us

¹²⁸ Uppgifter om antalet tillsatta platser och arbetssökande saknas fr o m år 1968.

¹²⁹ 1975 finns uppgifter om arbetssökande fr o m juli t o m december. De arbetsökande åren 1975 - 1987 inbegriper sökandekategori 1 - 4, d v s exklusive personer i åtgärder.

År	Ansökningar om arbete	Arbetssökande	Lediga platser	Tillsatta platser
1978		2688500	665412	us
1979		2713200	780552	us
1980		2542700	577600	us
1981		3017900	577600	us
1982		3681600	429200	us
1983		4060200	400100	us
1984		4003600	484300	us
1985		3837500	577500	us
1986		3888700	577300	us
1987		4216436	598000	us
1988 ¹³⁰		4457245	756200	us
1989		3879221	801572 ¹³¹	us
1990		3937410	667112	us
1991		5513502	393614	us
1992		309757	285126 ¹³²	us
1993		447370	262199	us
1994		438363	341032	us
1995		436180	338562	us
1996		407553	267261	us
1997		366898	297555	us
1998		285546	372929	us
1999		276681	414213	us
2000		231244	485252	us
2001		193009	460655	us
2002		185838	461369	us

¹³⁰ Från 1988 inbegriper arbetssökade personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder, utom personer i lönebidrag/OSA/rekryteringsstöd.

¹³¹ Källa 1989 - 1991: Ams historiska tabeller.

¹³² Källa 1992 – 2002: Ams statistikenhet.

Tabell 3.2.1.4 Arbetsmarknadsverkets utgifter för arbetsmarknadsinformation, milj. kr.¹³³

År	Milj. kr
1948	18,2
1949	18,8
1950	18,7
1951	21,4
1952	23,8
1953	24,1
1954	24,3
1955	25,7
1956	27,0
1957	29,8
1958	31,9
1959	34,6
1960	37,5
1963	63,0
1965	80,0
1966	95,6
1966/67	103,9
1967/68	120,7

År	Milj. kr
1968/69	136,6
1969/70	205,4
1970/71	184,2
1971/72	221,8
1972/73	244,7
1973/74	298,2
1974/75	359,3
1975/76	465,8
1976/77	531,2
1977/78	670,8
1978/79	739,8
1979/80	831,7
1980/81	885,1
1981/82	949,1
1982/83	1022,1
1983/84	1094,9
1984/85 ¹³⁴	1155,1

3.2.2 Privat arbetsförmedling

Kort sammanfattning av den privata arbetsförmedlingens framväxt

I slutet av 1800-talet reglerades den privata arbetsförmedlingen och tillstånd infördes för den förmedlande kommissionären. År 1916 skärptes kraven och det krävdes att det fanns behov av kommissioner på orten där tillstånd söktes. Uppkomsten till dessa regleringar berodde till stor del på missbruk av förmedlingen. När den arbetssökande anmälde sig till den privata förmedlaren togs en avgift ut. Detta gav incitament till att fabricera arbeten som inte fanns att tillgå. Internationella avtal inskränkte verksamheten. I mitten på 1930-talet förbjöds den privata arbetsförmedlingen, dock fanns övergångsbestämmelser som förlängdes så att det totala förbudet i praktiken infördes först 1968. 1992

¹³³ Källa: Ams, ekonomienheten.

¹³⁴ Efter 1984/85 särredovisas inte kostnaderna för arbetsmarknadsinformation utan blir en del av AMVs förvaltningskostnader.

tillåts återigen privat arbetsförmedling i förvärvssyfte, nu kan dock inte förmedlingen ta ut avgift från den arbetssökande utan endast från företaget som söker arbetskraft.

*1884 Reglering av privat arbetsförmedling*¹³⁵

Med förordningen ”angående kommissionärer för anskaffande åt tjänstehjon och andre af anställning inom eller utom riket” regleras för första gången den privata arbetsförmedlingen. Lagen är till stor del ett svar på värvningen av arbetskraft till Danmark och Tyskland, för privata arbetsförmedlingar i Sverige krävs endast tillstånd och prövning om kommissionären ”...äger medborgerligt förtroende, råder över sig och sin egendom, gjort sig känd för ordentlighet och i övrigt finnes lämplig för verksamhetens bedrivande.”

*1916 Behovsprövning*¹³⁶

Reglerna för att driva privat arbetsförmedling skärps och nu krävs att det finns behov av kommissionärer på orten där tillstånd söks. Tillstånd söks hos Kungl. maj:ts befattningshavande på orten. De faktorer som påverkar behovsprövningen är bl a omfattningen av kommunal arbetsförmedling på orten. Lokal och avgift är väsentliga i ansökan om att öppna privat arbetsförmedling, där avgiften betalas av både den arbetssökande och arbetsgivare. Den arbetssökandes avgift består av inskrivningsavgift och av förmedlingsavgift där beloppet förändras med lönen.

Uppgifter om de personer som sökt arbete, anmälda lediga platser och tillsatta lediga platser rapporteras varje månad till Socialstyrelsen via den lokala polismyndigheten.

*1936 Förbud mot arbetsförmedlingar drivna i förvärvssyfte*¹³⁷

Förbud mot privata arbetsförmedlingar träder i kraft 1 januari 1936. Förbudet motiveras främst med missbruk från de befintliga förmedlingarna. Det finns dock övergångsbestämmelser som möjliggör en fortsatt verksamhet av de existerade förmedlingarna, de kan få tillstånd att fortsätta sin verksamhet till och med 1939 och sedan ett år i taget till 1950. Avgifterna regleras och kan högst utgöra 10 procent av en månadslön.

¹³⁵ SFS 1884:5

¹³⁶ SFS 1916:163.

¹³⁷ SFS 1935:113.

*1940 Förmedling för vissa yrkesgrupper*¹³⁸

Förmedling i förvärvssyfte tillåts endast för vissa yrkesgrupper. Grupperna utgörs av musiker och sceniska artister, personer sysselsatta med husligt arbete, anställda i hotell-, pensionats- och restaurangrörelser, sjukvård och jordbruk.

*1948 Förlängd övergångsbestämmelse*¹³⁹

Tillståndet för att driva privat arbetsförmedling förlängs till 1 januari 1955.

*1954 Förlängd övergångsbestämmelse*¹⁴⁰

Tillståndet för att driva privat arbetsförmedling förlängs till 1 januari 1958. I samband med detta ses branschen över och ca hälften av förmedlingarna förlorar sina tillstånd.

*1957 Förlängd övergångsbestämmelse*¹⁴¹

Tillståndet för att driva privat arbetsförmedling förlängs till 1 januari 1963.

*1962 Förlängd övergångsbestämmelse*¹⁴²

Tillståndet för att driva privat arbetsförmedling förlängs till 1 januari 1968.

1968 Förbud mot att driva privata arbetsförmedlingar

Från den 1 januari blir det totalt förbud mot att driva arbetsförmedlingar i förvärvssyfte i Sverige.

*1992 Privat arbetsförmedling tillåts igen*¹⁴³

Genom lag om privat arbetsförmedling och uthyrning av arbetskraft tillåts återigen den privata arbetsförmedlingen från 1 januari. Privat arbetsförmedling innebär förmedling av arbetskraft som inte bedrivs genom offentlig arbetsförmedling. Uthyrning av arbetskraft innebär att beställaren av arbetskraft betalar arbetsgivaren som ställer arbetskraften till förfogande.

¹³⁸ SFS 1939:47.

¹³⁹ SFS 1948:722.

¹⁴⁰ SFS 1954:233.

¹⁴¹ SFS 1957:45.

¹⁴² SFS 1962:45.

¹⁴³ SFS 1991:746.

Arbetsförmedling i förvärvssyfte får beviljas i ett år i sänder av Ams för musiker och sceniska artister samt arbetstagare med företags- eller verksledande ställning. Arbetsförmedling utan förvärvssyfte men mot ersättning får bedrivas efter tillstånd av Ams. En förutsättning är dock att det finns behov av verksamheten från arbetsmarknadspolitisk synpunkt.

Vad gäller uthyrning av arbetskraft får en arbetstagare ställas till en beställares förfogande i en sammanhängande tid av högst fyra månader. En arbetstagare får inte hindras att ta anställning hos en beställare för vilken arbete utförts. Mellan arbetstagare och arbetsgivare ska det finnas ett skriftligt anställningsavtal som reglerar lön och allmänna anställningsvillkor om detta inte redan reglerats genom kollektivavtal.

Ams är tillsynsmyndighet över den privata arbetsförmedlingen och uthyrningen av arbetskraft.

1993 Tillstånd från Ams behövs inte längre¹⁴⁴

Tillstånd från Ams krävs ej längre för privat arbetsförmedling eller uthyrning av arbetskraft vilket innebär att ”marknaden släpps fri”. Ams är fortfarande tillsynsmyndighet över verksamheten. Förbud mot att ta betalt av arbetsökande eller arbetstagare för att erbjuda eller anvisa arbete införs.

Tabellbilaga till privat arbetsförmedling

Tabell 3.2.2.1 Tillsatta platser inom privata i förvärvssyfte drivna arbetsförmedlingar

År¹⁴⁵	Antal uppgiftslämn. förmdl.	Privat förmedling		Totalt
		Män	Kvinnor	
1917	237	12720	39037	51757
1922	166	4621	30593	35214
1923	160	5173	32429	37602
1924	160	4647	34666	39313
1925	157	4392	36278	40670
1926	154	4024	36724	40748
1927	150	4991	37200	42191
1928	148	4645	37793	42438

¹⁴⁴ SFS 1993:440.

¹⁴⁵ Källa: SOU 1990:31, s 227.

År ¹⁴⁵	Antal uppgifts- lämn. förmdl.	Privat förmedling		Totalt
		Män	Kvinnor	
1929	156	4370	40424	44794
1930	151	4643	40140	44783
1931	153	3708	36753	40461
1932	151	3080	34067	37147
1933	146	2708	31997	34705
1934	148	3508	35508	39016
1935	148	4175	36551	40726
1936	137	4464	34884	39348
1937	133	4185	34951	39138
1938	125	4383	32966	37349
1939	114	3584	30363	33947
1940	97	3079	25528	28607
1941	94	2734	23753	26487
1942	91	2715	23164	25879
1943	82	2772	21234	24006
1944	80	2491	19855	22346
1945	72	2512	17986	20498
1946	70	2290	16298	18588
1947	61	1944	13311	15255
1948	50	1446	10085	11531
1949	46	1373	9517	10890
1950	40	1333	8708	10041
1951	39	1139	8007	9146
1952	37	1262	7891	9153
1953	36	845	6761	7606
1954	34	762	5857	6619
1955	17	595	4879	5474
1956	15	510	4611	5121
1957	12	442	2573	3015
1958	9	401	2244	2645
1959	9	381	2106	2487
1960	8	378	2282	2660
1961	7	410	2366	2776
1962	6	206	1977	2183
1963	5	130	1783	1913
1964	5	95	1522	1617

År ¹⁴⁵	Antal uppgifts- lämn. förmdl.	Privat förmedling		Totalt
		Män	Kvinnor	
1965	4	105	1457	1562
1966 ¹⁴⁶	4	9	1592	1601
1967 ¹⁴⁷	3	8	534	542

SFS som behandlar privat arbetsförmedling

- 1884:5 Kungl. Maj:ts kungörelse angående kommissionärer för anskaffande åt tjänstehjon och andre af anställning inom eller utom riket.
- 1884:37 Kungl. Maj:ts förordning om hvad med afseende å utvandrares fortskaffande till främmande verldsdel iakttagas bör.
- 1916:163 Kungl. Maj:ts kungörelse angående kommissionärer för anskaffande av arbetsanställning.
- 1935:113 Kungl. Maj:ts lag om vissa bestämmelser om arbetsförmedling.

Följande lagar gäller ändrad lydelse av (1935:113)

1938:70	1940:784	1948:722	1962:45
1939:47	1942:209	1954:233	
1940:155	1947:367	1957:45	

- 1991:746 Lag om privat arbetsförmedling och uthyrning av arbetskraft.
- 1993:440 Lag om privat arbetsförmedling och uthyrning av arbetskraft (upphäver 1991:746).

Följande lagar gäller ändrad lydelse av (1993:440)

1993:1499

3.2.3 Flyttningsinsatser

Flyttningsåtgärder syftar till att påverka utbudet av arbetskraft. Dessa åtgärder består av ekonomiska stöd till arbetssökande som flyttar till annan ort där det finns efterfrågan på arbetskraft.

¹⁴⁶ 1/1 1966 - 30/6 1967.

¹⁴⁷ 1/7 1967 - 30/6 1968.

Rörlighetsstöd

Kort sammanfattning av rörlighetsstödet framväxt: Statsbidrag för resor till förväntad anställning på annan ort infördes år 1913. Kravet för att erhålla stödet var att bidragstagaren var medellös. I slutet av 1930-talet togs kravet på att bidragstagaren skulle vara medellös bort. Rörlighetsbidraget bestod enbart av biljetten till annan ort där anställningen fanns och enbart de som var arbetslösa kunde få bidraget. I slutet av 1950-talet infördes flera olika former av bidrag, främst avsedda att täcka de direkta kostnaderna vid en flyttning. I arbetsmarknadskungörelsen 1966 omfattade rörlighetsstödet även de som redan hade ett arbete och löper risk att bli arbetslösa, d v s ombytessökande. Rörlighetsstödet blev efterhand generösare och mer differentierat. År 1987 bröts denna utveckling då starthjälp inskränktes kraftigt som åtgärd. Starthjälp återinfördes dock till att motsvara tidigare nivåer år 1995.

*1913 Förskottering av resekostnader för medellösa arbetssökande*¹⁴⁸

Statsbidrag för resor införs ”för utjämning af en ojämn tillgång på arbetskraft samt för motarbetande af arbetslöshet”. Resebidraget har karaktären av fattigvård då ett villkor för att erhålla bidraget är att arbetstagaren är medellös. Ett annat villkor är att den bidragsökande redan anskaffat anställning eller att anställningen med skäl kan förväntas komma till stånd på den aktuella orten. Bidraget betalas ut som biljett och inte i kontanter. Resan får maximalt vara 15 km och kosta högst 10 kronor. Den lokala arbetsförmedlingsanstalten ansöker om medel hos Socialstyrelsen.

*1914 Resebidraget tas bort*¹⁴⁹

Resebidraget tas tillfälligt bort.

*1915 Resebidraget återinförs*¹⁵⁰

Resebidraget återinförs fr o m den 31 maj 1915. Resan specificeras till att vara tredje klass och får inte understiga en krona eller överstiga 15 kronor.

¹⁴⁸ SFS 1913:106.

¹⁴⁹ SFS 1914:239.

¹⁵⁰ SFS 1915:294.

1939 Krav på medellöshet tas bort¹⁵¹

Det nya arbetsmarknadspolitiska synsättet bryter igenom, där arbetslösheten inte bara är ett problem utan där det också gäller att tillvarata arbetskraftsreserverna. Detta medför att den bidragssökande inte längre behöver vara medellös för att erhålla resebidrag.

1958 Familjebidrag

Familjebidraget utgår till familjeförsörjare som vid tillträde till anställning på annan ort inte omedelbart kan anskaffa familjebostad vid orten och utgår i högst ett år efter flyttningen. De tre första månaderna utgår det med fullt belopp och för varje påföljande tremånadersperiod nedsätts beloppet med en fjärdedel av det fulla beloppet. Bidraget utgörs av hyresbidrag (motsvarande faktiska kostnader), bidrag för maka eller husföreståndarinna (högst 220 kr per månad) och barntillägg (högst 60 - 150 kr per månad).

1959 Starthjälp

Försöksverksamhet med starthjälpsbidrag för heltidsarbetslösa startar.

1962 Utrustningsbidrag¹⁵²

Rörlighetsstödet består av:

- Starthjälp för både säsongarbetslösa och heltidsarbetslösa.
- Utrustningsbidrag som beviljas i rörlighetsbefrämjande syfte till arbetslösa i Norrbottens län.
- Respenning beviljas dem som erhållit familjebidrag för att kunna besöka hemmet.

1965 Inlösen av egna hem

Försöksverksamhet med inlösen av egna hemsfastigheter startas i Väster-norrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län.

¹⁵¹ SOU 1946:44 s 261-262.

¹⁵² Ams verksamhetsberättelse 1962.

1966 Arbetsmarknadskungörelsen¹⁵³

Flyttningsbidrag utgår till den som är eller löper risk att bli arbetslös, inte kan antas få arbete i eller i närheten av hemorten och som söker arbete i en annan ort genom den offentliga arbetsförmedlingen. Flyttningsbidrag utgår inte om anställningen på den nya orten kan anses som överflyttning mellan arbetsplatser inom samma företag. Bidrag utgår endast om synnerliga skäl föreligger om personen inte tidigare haft fast anställning, eller endast haft tillfällig anställning i anslutning till yrkesutbildning.

Flyttningsbidrag utgörs av:

- *Respenning*. Respenningen utgörs av reskostnadsersättning och traktement för resan fram och tillbaka till den ort där personen söker arbete.
- *Starthjälp*. De som inte är berättigade till traktamente från arbetsgivaren vid flyttning kan erhålla starthjälp. Om anställningen på annan ort beräknas vara kortare tid än sex månader utgår starthjälp endast om varaktig flyttning inte kan komma ifråga med hänsyn taget till arbetstagarens speciella förhållanden eller om respenning inte utgår.
- *Familjebidrag*. Familjebidrag utgår till familjeförsörjare som vid anställning på annan ort inte omedelbart kan få bostad i eller i närheten av den nya anställningsorten och som därmed har kostnader för hushåll på två orter.
- *Utrustningsbidrag*. Utgår till familjeförsörjare som med familj flyttar från ort med hög och långvarig arbetslöshet för att tillträda anställning på annan ort under förutsättning att han får familjebostad i eller i närheten av orten. Om arbetstagaren flyttar från den nya orten inom ett år ska bidraget betalas tillbaka om inte den nya flyttningen är ändamålsenlig från sysselsättningssynpunkt.

Frågor om flyttningsbidrag prövas av Ams eller efter Ams beslut av länsarbetsnämnden.

1968 Bortavistelsebidrag¹⁵⁴

Familjebidraget benämns bortavistelsebidrag. Endast de som har för avsikt att flytta permanent och som inte får stöd till detta från sina nya arbetsgivare kan

¹⁵³ SFS 1966:368.

¹⁵⁴ SFS 1968:246.

få bidraget. Fullt bidrag utgår i sex månader och med halvt belopp resterande tid.

Flyttningsbidrag kan nu också utgå till personer som inte innehaft anställning om de genomgår yrkesutbildning före flyttningen, om yrket de är utbildade inom kännetecknas av hög arbetslöshet.

1968 Inlösen av bostadsrätter

Bostadsrätter kan lösas in om innehavaren tvingas flytta till annan ort till följd av arbetslöshet. Inlösenverksamheten utsträcks även till att gälla andra orter än norrlandslänen om synnerliga skäl finns.

*1971 Inlösen av egna hem*¹⁵⁵

Inlösen av egna hem blir en permanent arbetsmarknadspolitisk åtgärd.

*1970 Handikappade bidragsberättigade vid placering i åtgärd*¹⁵⁶

Flyttningsbidrag i form av respenning kan utgå till handikappad som genom den offentliga arbetsförmedlingen placeras i skyddad eller halvskyddad sysselsättning.

*1972 Arbetsmarknadsutbildning bidragsberättigande*¹⁵⁷

Flyttningsbidrag i form av respenning och utrustningsbidrag kan utgå till dem som genomgår arbetsmarknadsutbildning på utbildningsort där sysselsättningen bedöms varaktigt god, om flyttningen är önskvärd från arbetsmarknadssynpunkt och om det finns skäl att antaga att stadigvarande arbete kan anvisas på den nya orten eller i dess närhet efter utbildningens slut.

*1973 Flyttningsstöd även utan tidigare anställning*¹⁵⁸

De som aldrig tidigare haft anställning kan nu få flyttningsstöd, under förutsättning att de just gått ut skolan och inte skulle blivit anställda på orten eller ha en utbildning i ett yrke med stor arbetslöshet.

¹⁵⁵ SFS 1971:448.

¹⁵⁶ SFS 1970:182.

¹⁵⁷ SFS 1972:300.

¹⁵⁸ SFS 1973:346.

1975 Hyrestillskott¹⁵⁹

Hyrestillskott utgår till familjeförsörjare som i samband med ny anställning får familjebostad på den nya orten, avser att varaktigt bosätta sig på den nya orten och anställningen beräknas vara minst sex månader. Bidraget utgår endast om arbetstagaren inte får traktamente från arbetsgivaren. Hyresbidraget utgår under första halvåret med fullt belopp och sedan med hälften.

1977 Fler beviljas bidrag¹⁶⁰

Även de som endast tar tillfällig anställning kan få flyttningsbidrag. Bidraget kan gå till arbetshandikappad som bereds arbete i skyddad eller halvskyddad sysselsättning, industriella beredskapsarbeten eller arkivarbete. Personer som är nytillträdande på arbetsmarknaden och/eller flyttar till ort med stor behov av arbetskraft har rätt till flyttningsbidrag.

1977 Bidrag tas bort¹⁶¹

Bortavistelsebidraget, utrustningsbidraget och hyrestillskottet upphör.

1977 Starthjälp¹⁶²

Starthjälp betalas endast ut till dem vars anställning beräknas vara minst sex månader.

1977 Arbetsförmedlingen beslutar om bidrag¹⁶³

Fråga om bidrag prövas av arbetsförmedlingen. Tidigare prövades frågor om flyttningsbidrag av Ams eller efter Ams beslut av länsarbetsnämnden (se 1966).

1978 Flyttningsbidrag vid varsel¹⁶⁴

Flyttningsbidrag beviljas anställda i företag som har varslat om uppsägning p g a driftsinskränkningar, d v s de löper risk att bli arbetslösa.

¹⁵⁹ SFS 1975:124.

¹⁶⁰ SFS 1977:141.

¹⁶¹ SFS 1977:141.

¹⁶² SFS 1977:141.

¹⁶³ SFS 1977:141.

¹⁶⁴ SFS 1978:938.

1981 Flyttningsbidrag för feriearbete¹⁶⁵

Flyttbidraget utgörs nu av respenning och starthjälp. Den som genomgår eller har avslutat utbildning på högst gymnasienivå och som får praktik eller ferieanställning i annan ort än hemorten i minst sex veckor är berättigad till flyttningsbidrag.

1983 Traktamente vid dubbel bosättning¹⁶⁶

Flyttningsbidraget utökas med traktamente vid dubbel bosättning. Traktamentet lämnas till arbetstagare som haft sin arbetsplats i Gällivare eller Kiruna kommun och som vid tillträde av anställning på annan ort åsamkas kostnader för egen bostad på två orter, under förutsättning att

- arbetstagaren inte uppbär traktamente från arbetsgivaren,
- anställningen beräknas vara minst sex månader,
- arbetstagaren inte kan resa mellan orterna varje dag.

Ersättningen betalas ut fem dagar i veckan under högst tolv månader.

1983 Under 20 år¹⁶⁷

Ungdomar som inte fyllt 20 år kan under sex månader erhålla ersättning för reskostnader för två resor i månaden fram och tillbaka från hemorten.

1984 Medflyttarbidrag¹⁶⁸

Medflyttarbidrag om 50 procent av de totala kostnaderna i en period på sex månader införs. Bidraget går till maken eller maken till den som får flyttningsbidrag förutsatt att den medflyttande inte kan få någon annan anställning. Även de med kvalificerad utbildning kan få flyttningsbidrag.

1985 Traktamente för dubbel bosättning i Uddevalla¹⁶⁹

1984 läggs Volvo Uddevallavarvet ner. Till arbetstagare som är inskrivna vid en särskilt inrättad arbetsförmedling i Uddevalla kommun får lämnas särskild flyttningsersättning i form av traktamente vid dubbel bosättning och bidrag till merkostnader för dagliga arbetsresor 1 juli 1985 - 31 december 1986. Bidrag

¹⁶⁵ SFS 1981:543.

¹⁶⁶ SFS 1983:569.

¹⁶⁷ SFS 1983:569.

¹⁶⁸ SFS 1984:525.

¹⁶⁹ SFS 1985:508.

till merkostnader utgår under högst tolv månader. Traktamente och bidrag är inte skattepliktiga.

1986 Byggnadsarbetare¹⁷⁰

Byggnadsarbetare bosatta i Gotlands, Värmlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län som får anställning som varar i minst tre månader på annan ort kan få ersättning för två resor till hemorten i månaden.

1987 Medflyttandebidrag och starthjälp¹⁷¹

Medflyttandebidrag till make eller maka betalas nu ut med 50 procent under högst tolv månader förutsatt att anställningen förmedlats genom den offentliga arbetsförmedlingen. Starthjälp betalas endast ut till dem som flyttar till orter utanför Stockholm, Göteborg och Malmö och arbetar i yrken det råder överskottsefterfrågan på arbetskraft vilket i praktiken innebär att starthjälsbidraget avskaffas. Starthjälsbidraget utgår med 9 000 kr till de som fortfarande erhåller bidraget, om en medlem av hushållet flyttar tillsammans med arbetstagaren lämnas ytterligare 11 000 kr.

1987 Traktamente vid dubbel bosättning upphör¹⁷²

Statsbidrag till traktamente vid dubbel bosättning lämnas inte längre.

1987 Inlösen av egnahemsfastigheter¹⁷³

En fastighet löses in med ett belopp som motsvarar dess taxeringsvärde.

1988 Merkostnadsbidrag¹⁷⁴

Merkostnadsbidrag på 5 000 kr betalas ut till flyttande som utan framgång sökt arbete genom den offentliga arbetsförmedlingen i hemorten minst två månader. Ersättningen betalades ut om det nya arbetet beräknas vara i minst sex månader.

¹⁷⁰ SFS 1986:413.

¹⁷¹ SFS 1987:403.

¹⁷² SFS 1985:507.

¹⁷³ SFS 1987:408.

¹⁷⁴ SFS 1988:1586.

1990 Förlängt medflyttarbidrag¹⁷⁵

Medflyttandebidrag betalas ut i högst 24 månader.

1993 Merkostnadsbidrag upphör¹⁷⁶

Merkostnadsbidrag betalas inte längre ut.

1995 Pendlingsbidrag och starthjälp¹⁷⁷

Pendlingsstöd får lämnas till den som genom arbetsförmedlingen fått anställning på ort dit restiden överstiger en och en halv timme i vardera riktning och anställningen beräknas vara längre än sex månader. Pendlingsstöd lämnas med 1 200 kr i månaden för dagpendling under högst sex månader.

Starthjälp tas åter i bruk som ett arbetsmarknadspolitiskt medel och ska underlätta för arbetslösa att ta arbete på ort dit det inte är möjligt att dagpendla. Starthjälp ges under första delen av året med 15 000 kronor och under andra delen med 10 000 kronor om arbetet beräknas vara minst sex månader. Starthjälp lämnas inte vid tillträddandet av en första anställning efter avslutad utbildning. Dock lämnas bidraget efter genomförd arbetsmarknadsutbildning.

1995 Starthjälp¹⁷⁸

Respenning, starthjälp, medflyttandebidrag och pendlingstöd får inte lämnas om anställningen på den nya orten kan anses som en flyttning mellan arbetsplatser inom samma företag.

1997 Pendlingsstöd¹⁷⁹

Pendlingsstöd får lämnas under högst sex månader och endast en gång för varje arbetssökande under en tvåårsperiod.

1998 Treårig gymnasieskola¹⁸⁰

En person får beviljas respenning, starthjälp, medflyttandebidrag eller pendlingsstöd från och med den dag han eller hon fyller 20 år eller då han eller hon har genomgått treårig gymnasieskola.

¹⁷⁵ SFS 1990:727.

¹⁷⁶ SFS 1993:728.

¹⁷⁷ SFS 1995:730.

¹⁷⁸ SFS 1995:730.

¹⁷⁹ SFS 1996:1106.

¹⁸⁰ SFS 1998:1788.

1999 Ny förordning¹⁸¹

Flyttningsbidrag lämnas i form av **respenning**, **starthjälp** och **pendlingsstöd**. Flyttningsbidrag får lämnas till den som har fyllt 25 år, som är eller riskerar att bli arbetslös, söker arbete genom den offentliga arbetsförmedlingen och bedöms inte kunna få arbete i eller nära hemorten. Om det finns särskilda skäl kan flyttningsbidrag lämnas till den som har fyllt 20 år eller till den som har genomgått treårig gymnasieskola. Flyttningsbidrag får inte lämnas vid flyttning mellan arbetsplatser inom samma företag.

Respenning får dessutom lämnas till den som har en kvalificerad yrkesutbildning och som har fått anställning i yrket vid ett stödberättigat företag i en ort inom ett stödområde som avses i förordningen (1999:1382) om stödområden för vissa regionala företagsstöd, om arbetskraft med sådan utbildning inte finns att få tag i på orten. Detsamma gäller den som bor inom ett stödområde enligt nämnda förordning och som har fått stadigvarande anställning i en annan ort. Detta under förutsättning att flyttningen förbättrar möjligheterna för någon annan arbetssökande som har svårt att byta bostadsort att få arbete inom stödområdet.

Respenning utgörs av ersättning för resa, logi och bohagstransport.

Starthjälp får dessutom lämnas till den som får arbete på en ort dit det inte är möjligt att resa dagligen från hemorten. Starthjälp lämnas dock inte om

- arbetstagaren i den nya anställningen har rätt till traktamente från arbetsgivaren på grund av den nya anställningen,
- anställningen beräknas vara kortare tid än sex månader, eller
- anställningen är arbetstagarens första efter avslutad utbildning av annat slag än arbetsmarknadsutbildning.

Starthjälp lämnas med 11 000 kronor.

Pendlingsstöd får lämnas för dagpendling och för veckopendling för person som genom arbetsförmedlingen eller på egen hand fått anställning på en ort. Detta under förutsättning att orten ligger på ett sådant avstånd att kostnaden för en resa dit överstiger kostnaden för en resa inom normalt pendlingsavstånd från arbetstagarens hemort.

Pendlingsstöd lämnas dock inte om arbetstagaren i den nya anställningen får reseersättning för pendlingskostnaden. Ej heller om anställningen beräknas vara kortare tid än sex månader i fråga om dagpendling, eller tre månader i

¹⁸¹ SFS 1999:594.

fråga om veckopendling, eller anställningen är arbetstagarens första efter avslutad utbildning av annat slag än arbetsmarknadsutbildning.

Pendlingsstöd för dagpendling lämnas med högst 1 200 kronor i månaden. Pendlingsstöd för veckopendling lämnas för skäliga kostnader för en resa tur och retur mellan hemorten och arbetsorten varannan arbetad vecka.

1999 Åtgärder upphör och ändrat åldersvillkor

I och med den nya förordningen så upphör medflyttandebidrag samt inlösen av egnahem och bostadsrätter. Åldersvillkoret ändras från 1 juli det år personen fyller 20 år till den dag personen fyller 20 år.

2002 Pendlingsstöd¹⁸²

Pendlingsstöd lämnas inte om anställningen beräknas vara kortare tid än sex månader i fråga om dagpendling, eller tre månader i fråga om veckopendling.

Pendlingsstöd för dagpendling får lämnas under högst sex månader och endast en gång för varje arbetssökande under en tvåårsperiod. Pendlingsstöd för veckopendling får lämnas under sammanlagt högst sex månader under en tvåårsperiod.

2002 Tidsbegränsad veckopendling¹⁸³

Stöd som avser veckopendling får lämnas endast för resor som görs till och med den 31 december 2003.

Tabellbilaga till rörlighetsstöd

Tabell 3.2.3.1 Maximala ersättningsnivåer på flyttningsbidrag

År	Bidrag för maka	Barntillägg	Starthjälp	Utrustningsbidrag	Merkostnadsbidrag
1966	220	150	500	2000 + 150/barn	
1967	220	150	500	2000 + 150/barn	
1968	450	60	750/1000 ¹⁸⁴	2000 + 150/barn	
1969	450	60	750/1000	2000 + 150/barn	
1970	450	60	750/1000	2000 + 150/barn	

¹⁸² SFS 2001:1213.

¹⁸³ SFS 2002:844.

¹⁸⁴ Från 1968 differentierades starthjälpn mellan familjeförsörjare och andra. 750 representerar här bidraget till icke-familjeförsörjare och 1000 är bidraget till familjeförsörjare.

År	Bidrag för maka	Barntillägg	Starthjälp	Utrustnings- bidrag	Merkost- nadsbidrag
1971	450	100	750/1000	2000 + 150/barn	
1972	450	100	750/1000	2000 + 150/barn	
1973	450	100	750/1500	2000 + 150/barn	
1974	450	100	750/1500	2000 + 150/barn	
1975	450	100	1250/2500	1000 + 150/barn	
1976	450	100	1500/3000	1000 + 150/barn	
1977	Upphör	Upphör	2000/4500	Upphör	
1978			2000/4500		
1979			2500/5000		
1980			3000/6000		
1981			3000/6000		
1982			4000/9000		
1983			4000/15 000		
1984			9000/20 000		
1985			9000/20 000		
1986			9000/20 000		
1987			9000/20 000		
1988			9000/20 000		
1989			9000/20 000		5 000
1990			9000/20 000		5 000
1991			9000/20 000		5 000
1992			9000/20 000		5 000
1993			9000/20 000		Upphör
1994			9000/20 000		
1995			15 000		
1997			10 000		
1999			11 000		

Tabell 3.2.3.2 Antal personer som beviljats starthjälp, 1 000-tal

År ¹⁸⁵	Antal
1960	7,0
1961	8,2

År	Antal
1974	20,9
1975	18,9

¹⁸⁵ Källa: Ams, arbetsmarknadsstatistik.

År ¹⁸⁵	Antal
1962	10,7
1963	17,1
1964	23,2
1965	21,1
1966	18,1
1967	18,7
1968	26,2
1969	28,8
1970	23,6
1971	20,6
1972	20,0
1973	21,1

År	Antal
1976	18,5
1977	18,8
1978	19,5
1979	23,2
1980	22,5
1981	21,3
1982	19,8
1983	21,6
1984	30,5
1985	33,5
1986	35,5

Tabell 3.2.3.3 Arbetsmarknadsverkets utgifter för geografisk rörlighet, milj. kr.

År	Kr
1957	0,1
1958	0,4
1959	5,2
1960	0,6
1963	16,8
1965	27,3
1966	22,1
1966/67	22,4
1967/68	32,0
1968/69	56,0
1969/70	63,0
1970/71	55,2
1971/72	56,2
1972/73	55,0
1987/88	166,4
1988/89	117,9
1989/90	123,3
1990/91	133,5
1991/92	94,7
1992/93	70,6
1993/94	66,7

År	Kr
1973/74	65,1
1974/75	60,3
1975/76	64,7
1976/77	72,6
1977/78	104,5
1978/79	136,8
1979/80	165,8
1980/81	176,3
1981/82	170,8
1982/83	147,0
1983/84	219,4
1984/85	344,8
1985/86	390,8
1986/87	383,0
1994/95	138,6
1997	265,3
1998	308,4
1999	276,6
2000	225,1
2001	190,4
2002	164,6

SFS som behandlar rörlighetsstöd

Följande lagar gäller ändrad lydelse av (1935:113)

- 1913:106 Kungl. Maj:ts kungörelse angående bidrag av statsmedel till täckning av viss del av offentliga arbetsförmedlingsanstalters förluster å förskottering av resekostnader för medellösa arbetslösa.
- 1914:239 Kungl. Maj:ts kungörelse angående upphävande under viss tid av nådiga kungörelse angående bidrag av statsmedel till täckning av viss del av offentliga arbetsförmedlingsanstalters förluster å förskottering av resekostnader för medellösa arbetslösa
- 1915:294 Kungl. Maj:ts kungörelse angående bidrag av statsmedel till täckande av viss del av resekostnaderna för medellösa arbetslösa.
- 1916:319 Kungl. Maj:ts kungörelse angående bidrag av statsmedel till täckande av viss del av resekostnaderna för medellösa arbetslösa.
- 1966:368 Arbetsmarknadskungörelse (upphäver de tidigare kungörelserna).

Följande lagar gäller ändrad lydelse av (1966:368)

1966:670	1974:447	1978:177	1982:635
1967:93	1974:616	1978:368	1982:1223
1968:246	1974:980	1978:612	1983:92
1969:100	1975:124	1978:938	1983:569
1969:660	1975:822	1979:528	1983:765
1970:182	1975:873	1979:1023	1983:993
1971:387	1975:1275	1979:1024	1984:30
1971:448	1976:269	1980:69	1984:525
1971:909	1976:1068	1980:339	1984:1037
1972:300	1977:25	1980:972	1985:121
1973:364	1977:74	1981:156	1985:508
1973:734	1977:141	1981:543	1985:966
1973:832	1977:771	1981:1141	1986:413
1974:22	1977:1101	1982:94	1986:1022

1987:407 Förordning om flyttbidrag m.m.

1987:408 Förordning om inlösen av egnahemsfastigheter och bostadsrätter.

Följande lagar gäller ändrad lydelse av (1987:407)

1987:416	1989:335	1994:149	1996:1106
1988:1586	1990:727	1994:1841	1998:164
1989:161	1993:728	1995:730	1998:1788

1994:7 Förordning om flyttbidrag

1999:594 Förordning om flyttbidrag

Följande lagar gäller ändrad lydelse av (1999:594)

2000:641

2001:1213

2002:844

3.2.4 Utbildningsinsatser

Arbetsmarknadsutbildning är ett medel som syftar till att påverka de arbets-sökandes möjligheter till rörlighet och anpassning på arbetsmarknaden och att påverka arbetskraftens egenskaper för att underlätta anställning på den öppna arbetsmarknaden. Samtidigt ska arbetsmarknadsutbildningen medverka till ökad jämlikhet genom att stödja personer med svag ställning på arbetsmarkna-den.

Kort sammanfattning av arbetsmarknadsutbildningens framväxt

Den första kursverksamheten i arbetsförmedlingens regi startade 1918 för arbetslösa kvinnor och minderåriga inom textilindustrin. Överstyrelsen för yrkesutbildning inrättades 1944 och styrelsen övertog då omskolningsverksamheten från arbetsförmedlingarna. Utbildningen bedrevs i liten skala fram till lågkonjunkturen i slutet av 1950-talet då verksamheten expanderade och utbildningsbidrag utgick även till utbildning inom det reguljära utbildningsväsendet. Uppbyggnaden av arbetsmarknadsutbildningen har därefter varit kontinuerlig utan större konjunkturberoende variationer. Reglerna i arbetsmarknadsutbildningen har förändrats många gånger under den senare delen av 1900-talet, bl a har flyktingar, akademiker och handikappade fått ökad tillgång till utbildning. En medveten strävan har varit att utjämna könsskillnader och stödja dem som har en svag ställning på arbetsmarknaden.

1916 Kursverksamhet

De som är arbetslösa och uppbär arbetslöshetshjälp via statsbidrag är skyldiga att delta i den kursverksamhet som anordnas för arbetslösa enligt hjälpkungörelsen. Kursverksamheten startar dock i praktiken år 1918.

1918 Kurserna startar

De första kurserna startar under vintern. De är främst för arbetslösa kvinnor och arbetslösa och minderåriga inom textilindustrin. Utbildningen är ”kvinnoinriktad” och generell och innehåller ämnen som matlagning, sömnad, skolagning, läsning och skrivning o s v. Statsbidrag ges för 75 procent av lärarkostnaderna. Efter vintern förbättras kvinnornas arbetsmarknad varför kursdeltagandet omfattar fler män.

1934 Utökat statsbidrag

Statsbidrag ges även för materialkostnader.

1944 Överstyrelsen för yrkesutbildning

Den 1 juli inrättas överstyrelsen för yrkesutbildning som övertar omskolningsverksamheten från arbetsförmedlingarna.

1945 Statsbidrag till kurser¹⁸⁶

Statsbidrag ges till nybörjarkurser, fortbildningskurser och landstingsdrivna omskolningskurser. Kurserna leds kommunalt av en central verkstadsskola eller centralt av överstyrelsen för yrkesutbildning i samråd med arbetsmarknadscommissionen. Statsbidrag täcker hela kostnaden för lärare, maskiner och material och hälften av reparationer av material och dylikt. De kurser som leds av överstyrelsen för yrkesutbildning erhåller fullt statsbidrag. Arbetslönen utgår med samma belopp som det kontanta understödet.

Kurserna syftar främst till att understödja s k militärskadade.

1948 Civilskadade

Civilskadade får möjlighet att delta i omskolningskurserna efter prövning i varje enskilt fall av Ams.

¹⁸⁶ SFS 1945:455.

1955 Ensamstående kvinnor

Ensamstående kvinnor får möjlighet att delta i omskolningsverksamheten.

1958 Reguljär undervisning får bidrag

Utbildningsbidrag till arbetslösa utgår även för utbildning i det reguljära utbildningsväsendet.

1958 AMU-centrum¹⁸⁷

Det första centrumet för AMU stod klart i Kungsälv.

1960 Ansvarsfördelning

Ansvarsfördelningen mellan Arbetsmarknadsverket och skolöverstyrelsen fastställs. Arbetsmarknadsverket ska handlägga frågor som berör utbildningens inriktning, dimensionering, lokalisering och rekrytering. Skolöverstyrelsen tar hand om utbildningens genomförande, d v s administrativt, pedagogiskt, yrkes-tekniskt och ekonomiskt.

1963 Ändrade regler¹⁸⁸

SFS 1945:455 angående yrkesutbildning för arbetslösa specificeras. Den som nu får tillgång till att delta i yrkesutbildningen med statsbidrag ska:

- vara arbetslös eller risken ska vara stor att personen blir arbetslös,
- vara 21 år, eller om särskilda skäl finnes, under 21 år
- söka arbete genom den offentliga arbetsförmedlingen.

Yrkesutbildningen är ägnad att underlätta möjligheterna att erhålla ett arbete efter genomgången utbildning.

Utbildningen står under överinseende av överstyrelsen för yrkesutbildning och provas av Ams eller länsarbetsnämnden.

Bidragen består av grundbidrag, hyresbidrag, familjetillägg och särskilt bidrag för reseutgifter.¹⁸⁹ Utbildningsbidraget får inte överstiga den genomsnittliga lönen på utbildningsorten i det yrke som utbildningen avser. Om arbetslös ska få bidrag provas av Ams eller, efter Ams tillstånd, av länsstyrelsen. Bidragen är ej skattepliktiga eller pensionsgrundande.

¹⁸⁷ Martina Berg, kundtjänst, Lernia.

¹⁸⁸ SFS 1963:427.

¹⁸⁹ Tabeller på ersättningsnivåer finns efter avsnittet om arbetsmarknadsutbildning.

1966 Arbetsmarknadskungörelsen¹⁹⁰

De allmänna förutsättningarna för att få utbildningsbidrag är att

- han eller hon är eller löper risk att bli arbetslös eller är svårplacerad på arbetsmarknaden,
- har fyllt 21 år men inte 65 år och söker arbete genom den offentliga arbetsförmedlingen och
- utbildningen kan antas vara ägnad att medföra stadigvarande arbete som inte kan komma till stånd utan utbildningen.

1971 Sänkt åldersgräns¹⁹¹

Arbetslös kan erhålla utbildningsbidrag om denne fyllt 20 år.

1974 Skattepliktiga och pensionsgrundande bidrag¹⁹²

Grundbidraget, hyresbidraget och familjetilläggat blir skattepliktigt och pensionsgrundande.

1975 Arbetsmarknadsutbildning och bristyrkesutbildning¹⁹³

Person som inte fyllt 20 år men uppfyller villkoren för kontant arbetsmarknadsstöd kan beviljas arbetsmarknadsutbildning. Den som inte är arbetslös kan beviljas bristyrkesutbildning för yrke där det råder särskild brist på arbetskraft.

På begäran av Ams anordnar skolöverstyrelsen arbetsmarknadsutbildning. Om särskilda skäl finns får annan kurssamordnare än skolöverstyrelsen anordna arbetsmarknadsutbildning. Anordnare av utbildningen ska tillhandahålla de läromedel och annat material som behövs för utbildningen. Villkoren för att få tillgång till dessa kurser är desamma som tidigare.

Till deltagare i arbetsmarknadsutbildning utgår utbildningsbidrag och lån. Utbildningsbidraget består av dagpenning, stimulansbidrag och särskilt bidrag och utgår högst fem dagar i veckan.

Ams eller, efter styrelsens beslut, länsarbetsnämnden prövar fråga om rätt att delta i arbetsmarknadsutbildning och om bidrag till denna.

¹⁹⁰ SFS 1966:368.

¹⁹¹ SFS 1970:182.

¹⁹² SFS 1974:616.

¹⁹³ SFS 1975:822.

1978 Arbetsmarknadsutbildning vid varsel¹⁹⁴

Arbetsmarknadsutbildning beviljas anställda vid företag som har varslat om uppsägning p g a driftsinskränkning tills dess varslat upphör.

1979 Ojämn könsfördelning och utbildning för permitteringshotade¹⁹⁵

Arbetsmarknadsutbildning kan beviljas i företag för bl a utbildning av kvinnor eller män inom yrken med ojämn könsfördelning och för anställda där risk för permittering föreligger.

1980 Arbetsmarknadsutbildning och yrkesinriktad rehabilitering¹⁹⁶

Arbetshandikappade får utbildningsbidrag för att delta i utbildning under förutsättning att utbildningen bedrivs vid arbetsmarknadsinstitutet. Ams eller, efter styrelsens beslut, länsarbetsnämnden prövar fråga om utbildningsbidrag till den som är inskriven vid arbetsmarknadsinstitutet.

1980 Förtidspensionärer och flyktingar¹⁹⁷

Arbetsmarknadsutbildning kan beviljas förtidspensionärer och flyktingar.

1980 Fem dagars anmälningstid¹⁹⁸

Om en deltagare i arbetsmarknadsutbildning inte anmält sig på fem dagar anses han eller hon ha slutat kursen.

1981 Arbetsmarknadsutbildning från 18 års ålder¹⁹⁹

Arbetsmarknadsutbildning beviljas dem som är 18 år om de uppfyller villkoren för kontant arbetsmarknadsstöd.

¹⁹⁴ SFS 1978:938.

¹⁹⁵ SFS 1979:528.

¹⁹⁶ SFS 1979:1023.

¹⁹⁷ SFS 1980:339.

¹⁹⁸ SFS 1980:972.

¹⁹⁹ SFS 1981:543.

1981 Stimulansbidrag försvinner och ändrad ersättningsnivå²⁰⁰

Stimulansbidrag ges inte längre ut. Vid ledighet från arbetsmarknadsutbildning p g a sjukdom utgår ersättning i form av dagpenning med 90 procent av den tidigare inkomsten.

1984 Bristyrkesutbildningen försvinner²⁰¹

Bristyrkesutbildningen upphör.

1985 Utbildning utomlands²⁰²

Utbildning utanför Sverige får utgöra arbetsmarknadsutbildning om synnerliga skäl föreligger och motsvarande utbildning inte tillhandahålls inom landet.

1986 AMU-gruppen inrättas²⁰³

Uppdragsorganisationen för arbetsmarknadsutbildning, AMU-gruppen inrättas. Verksamheten omfattar dels en AMU-styrelse, dels en AMU-myndighet i varje län. Varje regional AMU-myndighet ska anordna arbetsmarknadsutbildning på uppdrag av arbetsmarknadsverket. Verksamheten finansieras genom intäkter.

1986 Arbetsvillkoret

De arbetslösa kan nu räkna all tid i arbetsmarknadsutbildning som uppfyllande av arbetsvillkoret i arbetslöshetsförsäkringen.

1986 Arbetsmarknadsutbildning inom kriminalvården²⁰⁴

Arbetsmarknadsutbildning kan beviljas för intagen vid kriminalvårdsanstalt som har frigång.

²⁰⁰ SFS 1981:156.

²⁰¹ SFS 1984:525.

²⁰² SFS 1985:508.

²⁰³ SFS 1985:833.

²⁰⁴ SFS 1986:413.

*1986 Bidragsberättigade utbildningar*²⁰⁵

Utbildning som någon genomgår av arbetsmarknadsskäl efter beslut av arbetsmarknadsmyndighet utgör arbetsmarknadsutbildning och kan avse

- yrkesutbildning på motsvarande gymnasial eller eftergymnasial nivå,
- allmän-teoretisk utbildning på grundskolans högstadienivå som nödvändig förberedelse, eller
- orienterande och förberedande utbildning.

*1987 Upphandlad arbetsmarknadsutbildning*²⁰⁶

Upphandlad arbetsmarknadsutbildning är sådan utbildning som arbetsmarknadsmyndigheterna upphandlar, till skillnad från arbetsmarknadsutbildning inom det reguljära utbildningsväsendet. Den upphandlade utbildningen är tillgänglig för ungdomar som fyllt 18 år.

Orienterande utbildning i datateknik beviljas bidrag om den avser personer som har bristfällig eller föråldrad utbildning. Även påbyggnadsutbildning för invandrare är bidragsberättigad.

Personer som inte är, eller riskerar att bli arbetslösa kan erhålla upphandlad arbetsmarknadsutbildning om han eller hon utbildar sig inom ett yrke där det egna könet är underrepresenterat eller där den tidigare utbildningen är ofullständig eller föråldrad.

*1988 Kurativa och hälsovårdande tjänster*²⁰⁷

Arbetsmarknadsutbildning som upphandlas hos regionala AMU-myndigheter ska omfatta kurativa och hälsovårdande tjänster.

*1989 AMU-gruppen*²⁰⁸

AMU-gruppen har till uppgift att anordna arbetsmarknadsutbildning i första hand på uppdrag av Arbetsmarknadsverket. I samband därmed ska även elev-social verksamhet erbjudas. Myndigheten får dessutom tillhandahålla utbildning åt andra uppdragsgivare samt sälja andra tjänster och produkter som följer av utbildningsverksamheten. Verksamheten finansieras genom avgifter.

²⁰⁵ SFS 1986:413.

²⁰⁶ SFS 1987:406.

²⁰⁷ SFS 1988:646.

²⁰⁸ SFS 1988:1076.

1990 Stimulansbidrag²⁰⁹

Stimulansbidrag kan lämnas med 400 kr per genomförd kursvecka för den som genomför arbetsmarknadsutbildning inom verkstadsindustrin. Det maximala beloppet som lämnas är 12 500 kr. Arbetsmarknadsstyrelsen beslutar om stimulansbidrag.

1991 AMU-gruppen blir aktiebolag²¹⁰

AMU-gruppen övergår till aktiebolagsform och blir Amugruppen AB.

1993 Högskoleutbildade invandrare²¹¹

Som arbetsmarknadsutbildning räknas också praktik på högst sex månader för invandrare med utländsk högskoleutbildning.

1993 Särskilt studielån och särskild dagpenning²¹²

Särskilt studielån och särskild dagpenning kan lämnas till den som beviljats arbetsmarknadsutbildning. Villkor för att få studielån är att den som har rätt till arbetsmarknadsutbildning

- är mellan 18 och 25 år, eller
- har fyllt 25 år, om arbetsmarknadsutbildningen avser utbildning inom det reguljära utbildningsväsendet.

Särskilt studielån lämnas med skillnaden mellan dagpenning och den särskilda dagpenningen vid minst 15 dagars utbildning för heltidsstuderande och 30 dagar för deltidsstuderande.

Den särskilda dagpenningen är 65 procent av dagpenningen

1993 Särskilt studielån upphör²¹³

Särskilt studielån och särskild dagpenning lämnas ej längre utan den som deltar i arbetsmarknadsutbildning får enbart dagpenning.

²⁰⁹ SFS 1990:724.

²¹⁰ Martina Berg, kundtjänst, Lernia.

²¹¹ SFS 1993:723.

²¹² SFS 1993:719 och 1993:722.

²¹³ SFS 1994:1842.

*1995 Datortek*²¹⁴

Datortek redovisas också i avsnitt 3.3 om ungdomsåtgärder.

Med datortek avses verksamhet som ska hjälpa ungdomar att använda informationsteknik som ett hjälpmedel inom olika yrken och verksamheter. Länsarbetsnämnden får anvisa arbetslösa ungdomar att delta i verksamhet på datortek från och med den 1 juli det år de fyller 20 år tills de fyller 25 år. Perioden i datortek ska vara tre månader på halvtid, den övriga tiden ska de delta i arbetsmarknadsinriktade projekt. De som har rätt till arbetslöshetsförsäkring eller KAS får dagpenning och de som har rätt till utbildningsbidrag får det. De som deltar i verksamheten men inte har rätt till utbildningsbidrag får ett allmänt bidrag på 640 kronor per månad. Det allmänna bidraget betalas ut av den allmänna försäkringskassan. Ams bestämmer ytterligare föreskrifter för datortek.

*1996 Utbildning utanför Sverige*²¹⁵

Utbildning som äger rum utanför Sverige kan räknas som arbetsmarknadsutbildning om utbildningen bedrivs i Sveriges närområde.

*1996 Åldersrestriktion bort i datortek*²¹⁶

Även personer över 25 år kan delta i datortek. Åtgärden är alltså inte längre till enbart för ungdomar.

*1997 IT-utbildning*²¹⁷

Under tiden 1 december 1997 till den 31 december 1999 ger arbetsmarknadsutbildning i form av informationsteknikutbildning (IT-utbildning). Med IT-utbildning avses utbildning som genomförs inom det nationella programmet för IT-utbildning och som har till syfte att tillhandahålla en arbetsmarknadsutbildning som ger yrkeskompetens för bristyrken inom IT-näringen. Utbildningen upphandlas av Föreningen Yrkesutbildning SwIT.

²¹⁴ SFS 1995:713.

²¹⁵ SFS 1996:123.

²¹⁶ SFS 1996:716.

²¹⁷ SFS 1997:1159.

IT-utbildning får beviljas

- den som är eller riskerar att bli arbetslös och som söker arbete genom den offentliga arbetsförmedlingen,
- den som har anställning men behöver förnya eller byta arbetsuppgifter, om arbetsgivaren skriftligen godkänner att arbetstagaren genomgår IT-utbildningen med bibehållna anställningsförmåner.

För båda punkterna gäller att personen i fråga måste ha genomgått ett urvalstest med godkänt resultat. IT-utbildningen får beviljas från den dag sökande fyller 20 år. Unga handikappade, de som får dagpenning från arbetslöshetsförsäkringen samt ungdomar enligt kommuners ansvar för ungdomar i de kommuner där avtal inte träffats kan beviljas IT-utbildning innan de har fyllt 20 år.

Den som har beviljats IT-utbildning har rätt till utbildningsbidrag (se aktivitetsstöd). Vid beslut om utbildning ska särskild hänsyn tas till kvinnor, invandrare och arbetshandikappade.

1997 Yrkesinriktad utbildning²¹⁸

Arbetsmarknadsutbildningen ska vara yrkesinriktad och antas kunna leda till ett arbete. Den ska stärka den enskildes möjligheter att komma tillbaka till den reguljära arbetsmarknaden. Arbetsmarknadsutbildning kan också användas för att deltagarna ska få möjlighet att utveckla egna affärsidéer och för att starta egna företag eller kooperativ.

Två grupper kan få utbildning inom det reguljära utbildningsväsendet på grundskole- och gymnasienivå. Grupperna är: utomnordiska medborgare som har varit anmälda minst två år hos arbetsförmedlingen samt arbetslösa arbetshandikappade som saknar grundläggande utbildning.

Ungdomar med funktionshinder som inte fyllt 20 år får beviljas arbetsmarknadsutbildning om de är eller riskerar att bli arbetslösa och söker arbete genom den offentliga arbetsförmedlingen. Dessa kan erbjudas utbildning på högskolenivå eller därmed jämförlig utbildning.

²¹⁸ SFS 1996:1103.

*1998 Nya direktiv i datortek*²¹⁹

Datortek är en verksamhet som syftar till att utbilda och träna deltagarna i att använda modern datateknik. Den ska bestå av utbildning och träning i data-teknik under halvtid och deltagande i arbetsmarknadsinriktade projekt eller så kallade jobbsökaraktiviteter under resterande tid.

Länsarbetsnämnden ska i samarbete med kommunen anordna verksamhet vid datortek. En person får delta i datortek under högst tre månader.

*1999 Nya direktiv*²²⁰

Arbetsmarknadspolitiska aktiviteter kan bedrivas som arbetsmarknadsutbildning i form av utbildning, datortek, och arbetspraktik, yrkesinriktad rehabilitering, samt stöd till start av näringsverksamhet.

Personer får anvisas arbetsmarknadspolitiska aktiviteter från och med den dag de fyller 20 år om det inte finns särskilda skäl.

Som ytterligare förutsättningar gäller att de är eller riskerar att bli arbetslösa och att de söker arbete genom den offentliga arbetsförmedlingen. Till arbetspraktik och datortek får dock endast arbetslösa personer anvisas.

Utbildningen ska vara yrkesinriktad men får också avse allmän teoretisk eller orienterande utbildning. Detta om utbildningen är en nödvändig förberedelse för en yrkesinriktad utbildning, och utbildning i svenska språket för invandrare som har till syfte att förbereda invandraren för arbete eller för en arbetsmarknadspolitisk åtgärd. Svenskundervisning för invandrare (sfi) får dock inte vara arbetsmarknadsutbildning.

Utbildning inom det reguljära utbildningsväsendet på grundskole- och gymnasienivå får anvisas arbetslösa invandrare och arbetslösa arbetshandikappade som arbetsmarknadsutbildning. Detta om de arbetslösa under två år eller längre har varit anmälda som arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen i den ordning som Arbetsmarknadsstyrelsen föreskriver eller handikappade som saknar grundläggande utbildning.

Utbildning inom det reguljära utbildningsväsendet på högskolenivå eller därmed jämförlig utbildning får anvisas som arbetsmarknadsutbildning, om den

²¹⁹ Tidigare lagar upphävs och samlas i förordning om arbetsmarknadspolitiska aktiviteter SFS 1998:1784.

²²⁰ Tidigare lagar upphävs och samlas i förordning om arbetsmarknadspolitiska aktiviteter SFS 1998:1784.

omfattar högst 40 studieveckor och inte är en del av en längre eftergymnasial utbildning.

Arbetsmarknadsutbildning i form av utbildning är, med undantag av högskoleutbildning enligt ovan, inte tidsbegränsad.

*1999 Förlängd IT-utbildning*²²¹

IT-utbildningen får fortgå under tiden 1 december 1997 – den 31 mars 2000.

*2000 Förlängd tid i datortek*²²²

En person får delta i datortek under högst sex månader.

*2000 Datortek är förberedande insats*²²³

Särskilda bestämmelser om förberedande insatser.

Med förberedande insatser avses individuellt anpassade arbetsmarknadspolitiska insatser. Insatserna kan vara av vägledande, rehabiliterande eller orienterande karaktär för den som särskilt behöver förbereda sig för ett annat arbetsmarknadspolitiskt program eller arbete. Insatserna kan bestå av *datorteksverksamhet* hos en kommun i form av utbildning och träning i datateknik i kombination med deltagande i arbetsmarknadsinriktad verksamhet.

Allmänna bestämmelser angående förberedande insatser finns under rubriken ”2000 Kommuners ansvar blir ungdomsinsatser”.

*2000 Arbetsmarknadsutbildning för anställda*²²⁴

Den som har en anställning får anvisas arbetsmarknadsutbildning i form av yrkesutbildning. Detta givet att utbildningen särskilt inriktas mot yrken där det råder brist på arbetskraft och som anordnas under år 2000 utan att de är eller riskerar att bli arbetslösa.

*2000 Datortek*²²⁵

En person får delta i datortek under högst sex månader.

²²¹ SFS 1999:733.

²²² SFS 1999:1185

²²³ SFS 2000:634

²²⁴ SFS 1999:1185.

²²⁵ SFS 1999:1185.

2000 Lernia²²⁶

Amugruppen AB byter namn till Lernia.

2000 Förordning om arbetsmarknadspolitiska program²²⁷

Generella regler som angår arbetsmarknadspolitiska program finns i avsnitt 3.3.22 Från åtgärd till program år 2000 – gemensamma regler.

Särskilda bestämmelser om arbetsmarknadsutbildning

På gymnasienivå får utbildning inom det reguljära utbildningsväsendet utnyttjas som arbetsmarknadsutbildning för den som är långtidsinskriven invandrare eller har ett arbetshandikapp. På högskolenivå eller motsvarande nivå får utbildning inom det reguljära utbildningsväsendet som omfattar högst 40 veckor och inte är en del av en längre eftergymnasial utbildning utnyttjas som arbetsmarknadsutbildning.

Särskilda bestämmelser om förberedande insatser

Med förberedande insatser avses individuellt anpassade arbetsmarknadspolitiska insatser av vägledande, rehabiliterande eller orienterande karaktär för den som särskilt behöver förbereda sig för ett annat arbetsmarknadspolitiskt program eller arbete. Insatserna kan bestå av:

- aktiviteter inom ramen för vägledning eller platsförmedling,
- aktiviteter inom ramen för arbetslivsinriktad rehabilitering,
- datorteksverksamhet hos en kommun i form av utbildning och träning i datateknik i kombination med deltagande i arbetsmarknadsinriktad verksamhet,
- upphandlad utbildning av förberedande eller orienterande karaktär och
- utbildning på grundskole- eller gymnasienivå inom det reguljära utbildningsväsendet för den som är långtidsinskriven invandrare eller har ett arbetshandikapp. Utbildningen får inte bestå av svenskundervisning för invandrare (sfi).

Utbildning som anordnas inom ramen för programmet är att jämställa med arbetsmarknadsutbildning.

Övriga bestämmelser

Ett program eller del därav får förläggas till Sveriges närområde om det finns särskilda skäl till att förlägga verksamhet utanför Sverige. Den som

²²⁶ Martina Berg, kundtjänst, Lernia.

²²⁷ Tidigare lagar upphävs och samlas i förordning om arbetsmarknadspolitiska program SFS 2000:634

anordnar arbetspraktik utanför Sverige måste dock vara en svensk juridisk person. För att stöd till start av näringsverksamhet skall lämnas måste verksamheten vara registrerad i och till viss del bedrivas i Sverige.

Ams beslutar om och betalar ut stöd och ersättningar som gäller program enligt denna förordning.

2002 Ej längre bristyrkesutbildning²²⁸

Undantag från villkoret att personen är eller riskerar att bli arbetslös kan göras om utbildningen särskilt inriktas på yrken där det råder brist på arbetskraft (bristyrkesutbildning) kan ej längre göras.

2002 SFI giltigt i förberedande insats²²⁹

Förberedande insatserna kan bestå av utbildning i svenska för invandrare (sfi) som en kommun finansierar, dock inte under tid som invandraren deltar i av kommunen anordnat introduktionsprogram som avses i förordningen (1990:927) om statlig ersättning för flyktningmottagande m.m.

Tabellbilaga till arbetsmarknadsutbildning

Tabell 3.2.4.1 Maximala bidragsbelopp i kronor per dag för deltagare i arbetsmarknadsutbildning.

År	Grund-bidrag ²³⁰	Hyres-bidrag	Barn-tillägg	Trakta-mente	Stimulans-bidrag
1966	450	175 ²³¹	150/barn		
1967	450	175	150/barn		
1968	550/500 ²³²	175	150/barn		
1969	550/500	175	150/barn		
1970	575/525	200	150/barn		
1971	575/525	200	150/barn		
1972	625/575	200 ²³³	120/barn	200/350	
1973	665/615	225	120/barn	225/375	
1974	705/655	225	120/barn		

²²⁸ SFS 2001:1301

²²⁹ SFS 2002:289

²³⁰ Från 1976 kallas bidraget dagpenning. I x/y/z begreppet representerar x beloppet som utgår till dem som är medlemmar i arbetslöshetskassa, y de som inte är medlemmar men som är över 20 år eller familjeförsörjare och z andra kategorier.

²³¹ Motsvarande faktiska kostnader, dock högst 175 kr/mån.

²³² Bidrag utgår med 550 kr för familjeförsörjare och med 500 i annat fall.

²³³ Vid utbildning i orten utgår också hemortstillägg.

År	Grund- bidrag ²³⁰	Hyres- bidrag	Barn- tillägg	Trakta- mente	Stimulans- bidrag
1975	785/735 ²³⁴	225	120/barn		
1976	120/90/55	Upphör	Upphör		10
1977	160/120/55				10
1978	180/140/65				15/10
1979	195/155/75				10
1980	195/155/75				10
1981	210/155/75				Upphör
1982	280/165/85				
1983	280/165/100				
1984	300/185/120				
1985	315/185/130				
1986	360/220/150				
1987	360/240/170				
1988	425/255/181				
1989	450/270/191				
1990	495/297/210				
1991	543/326/230				
1992	543/338/239				
1993	564/358/253				
1994	564/338/245				
1995	564/338/245				
1994	564/338/245				
1995	564				
1996	564				
1997	580				
1998	580				
1999	580				
2000	580				
2001	680				
2002	680				
2003	730				

²³⁴ Från 1 januari t o m 31 juni 1975 utgår bidraget med 745/695 kr/mån. och med 785/735 kr/mån. mellan 1 juli och 15 oktober. Från 16 oktober utgår 860 kr/mån. oberoende av om bidragstagaren är familjeförsörjare eller ej.

Tabell 3.2.4.2 Antal personer i arbetsmarknadsutbildning i genomsnitt,
1 000-tal

År ²³⁵	Antal	År	Antal
1934	3,0	1962	9,3
1935	1,7	1963	11,3
1936	1,0	1964	11,9
1937	0,3	1965	12,5
1938	0,3	1966	15,4
1939	0,3	1967	20,3
1940	0,4	1968	25,8
1941	0,9	1969	26,6
1942	0,6	1970	28,8
1943	0,3	1971	33,2
1944	0,3	1972	36,2
1945	0,2	1973	34,9
1946	0,1	1974	30,5
1947	0,1	1975	26,9
1948	0,2	1976	28,2
1949	0,3	1977	41,7
1950	0,3	1978	46,9
1951	0,3	1979	51,8
1952	0,3	1980	43,8
1953	0,4	1981	32,2
1954	0,5	1982	35,1
1955	0,5	1983	38,0
1956	0,5	1984	37,2
1957	0,8	1985	33,4
1958	2,0	1986	33,6
1959	4,6	1987	35,9
1960	6,6	1988	40,4
1961	7,6	1989	36,7

²³⁵ Källa: 1934-1947: Arbetslöshetskommissionens verksamhetsberättelse 1947, s 83. I utbildningshjälpn räknas endast kursdeltagare med statlig arbetslöshetshjälp. Elever vid verkstadsskolor för arbetslös ungdom samt elever vid beredskapskurser ingår alltså inte.
1948-1959: Meddelande från utredningsbyrån, nr 1970:17 (Öhman) Fram till 1957 ingår civil- och militärskadade, ensamstående kvinnor och den s k utbildningshjälpn.
1960-1995: Ams måndagsstatistik.

År ²³⁵	Antal
1990	36,8
1991	56,8
1992	83,8
1993/94 ²³⁶	53,5
1994/95	57,9
1995/96	45,6

År	Antal
1997	36,9
1998	41,9
1999	45,0
2000	30,6
2001	15,1

Tabell 3.2.4.3 Kostnader för arbetsmarknadsutbildning, exklusive företagsutbildning för permitteringshotade och övrig företagsutbildning. Löpande priser, milj. kr.

År ²³⁷	Antal
1970/71	557,7
1971/72	708,9
1972/73	777,9
1973/74	845,4
1974/75	846,1
1975/76	989,5
1976/77	1860,0
1977/78	2654,3
1978/79	3373,0
1979/80	3079,0
1980/81	3280,3
1981/82	3280,3
1982/83	3646,8
1983/84	3855,4
1984/85	3791,8
1985/86	4362,7

År	Antal
1986/87	4802,1
1987/88	5495,3
1988/89	5806,9
1989/90	5390,7
1990/91	7324,9
1991/92	14099,5
1992/93	15876,9
1993/94	11140,8
1994/95	12166,9
1995/96 ²³⁸	12414
1997	6178
1998	7234
1999	8296
2000	5546
2001	4166
2002	3284

Tabell om datortek finns i kapitlet om ungdomsätgärder.

²³⁶ From 1993/94 används Ams verksamhetsberättelse 1998. 1995/96 är 18 månader.

²³⁷ Källa: Ams, ekonomienheten.

²³⁸ 1995/96 är 18 månader.

SFS som behandlar arbetsmarknadsutbildning

- 1945:455 Kungl. Maj:ts kungörelse angående yrkesutbildning för arbetslösa.
1963:427 Kungl. Maj:ts kungörelse om utbildningsbidrag åt arbetslösa med flera.
1966:368 Arbetsmarknadskungörelse.

Följande lagar gäller ändrad lydelse av (1966:368)

1966:670	1974:447	1978:177	1982:635
1967:93	1974:616	1978:368	1982:1223
1968:246	1974:980	1978:612	1983:92
1969:100	1975:124	1978:938	1983:569
1969:660	1975:822	1979:528	1983:765
1970:182	1975:873	1979:1023	1983:993
1971:387	1975:1275	1979:1024	1984:30
1971:448	1976:269	1980:69	1984:525
1971:909	1976:1068	1980:339	1984:1037
1972:300	1977:25	1980:972	1985:121
1973:364	1977:74	1981:156	1985:508
1973:734	1977:141	1981:543	1985:966
1973:832	1977:771	1981:1141	1986:413
1974:22	1977:1101	1982:94	1986:1022

- 1987:406 Förordning om arbetsmarknadsutbildning

Följande lagar gäller ändrad lydelse av (1987:406)

1988:648	1990:1522	1992:332	1994:935
1988:985	1991:68	1992:665	1994:1188
1988:1399	1991:789	1992:1339	1994:1836
1988:1595	1991:892	1992:1342	1994:1842
1989:635	1991:1253	1993:723	1994:1843
1989:1009	1991:1796	1993:831	
1990:724	1992:83	1993:1450	

- 1993:719 Lag om särskilt studielån för den som genomgår arbetsmarknadsutbildning.
1993:722 Förordning om särskilt studielån och särskild dagpenning för den som genomgår arbetsmarknadsutbildning.

Följande lagar gäller ändrad lydelse av (1993:719) och (1993:722)

1993:1507	1996:123	1999:1185	2001:1301
1994:195	1996:1103	2000:751	2002:236
1994:1842	1999:245	2001:557	

1998:1784 Förrordning om arbetsmarknadspolitiska aktiviteter

2000:634 Förrordning om arbetsmarknadspolitiska program

3.3 Sysselsättningsskapande insatser

Sysselsättningsskapande insatser ska öka antalet arbetstillfällen under perioder med hög arbetslöshet och förbättra anställningsmöjligheterna för personer med svag konkurrenskraft. Insatserna ska bidra till ökad sysselsättning, dels direkt genom att inrätta tillfälliga arbeten, dels indirekt genom att medlen påverkar varu- och faktorpriserna eller företagens produktionsvolym vilket i sin tur ger sysselsättningseffekter.

De sysselsättningsskapande insatserna som behandlas här är: Offentliga arbeten (nöd hjälps-, reserv- och beredskapsarbeten), arbetslivsutveckling (ALU), stöd till lageruppbyggnad, företagsutbildning, rekryteringsstöd, anställningsstöd, omställningsbidrag, sysselsättningsbidrag för äldre inom textil- och konfektionsindustrin, strukturstöd inom byggbranchen, starta eget-bidrag, riktat anställningsstöd (RAS), bidrag till tidigareläggning av affärsverksinvesteringar, otraditionella insatser, praktik för invandrare, Statligt stöd till kommunala industribeställningar, offentliga tillfälliga arbeten (OTA), projekt med arbetsmarknadspolitisk inriktning, utbildningsvikariat, friår, arbetspraktik samt aktivitetsgarantin.

3.3.1 Offentliga arbeten (nöd hjälps-, reserv- och beredskapsarbeten)

Kort sammanfattning av de offentliga arbetenas framväxt

Genomslaget för offentliga arbeten kom 1918 då "arbetslinjen" röstades igenom i riksdagen. Arbetslinjen innebär att arbetslösa om möjligt ska beredas försörjning genom arbete eller annan aktiv insats istället för kontant understöd. Nöd hjälpsarbetena (reservarbetena) som de offentliga arbetena först kallades hade två syften. Det första var att lindra de arbetslösas nöd och det andra var att testa arbetsvilligheten hos de understödssökande. I början av seklet var det främst grovarbeten som bereddes de arbetslösa och ersättningen understeg den lägsta grovarbetslönen på marknaden. När beredskapsarbeten infördes 1933 ändrade arbetena karaktär. De arbetsintensiva arbetena minskade i antal

samtidigt som de kapitalintensiva arbetena ökade. Även lönepolitiken förändrades och lönerna höjdes först till att motsvara öppna marknadens löner vilket senare blev kollektivavtalsnivå. Beredskapsarbetena var inte enbart till för att minska de arbetslösas nöd utan också ett ekonomiskt-politiskt medel för att utjämna konjunkturerna. Under perioder med hög arbetslöshet skulle beredskapsarbetenas omfattning expandera och på så sätt stimulera ekonomin. Beredskapsarbete upphör år 1999.

1916 Nödhjälpsarbeten

Statsbidrag beviljas till nödhjälpsarbeten så att arbetslösa ska beredas möjlighet till försörjning genom eget arbete, kallat arbetslinjen i svensk arbetsmarknadspolitik. Den som har möjlighet att få detta stöd ska vara över 18 år, bosatt i Sverige, vara mantalsskriven i kommunen där arbetet utförs, vara anmäld arbetslös i minst sex dagar samt vara arbetsför arbetssökande. Nödhjälpsarbetena riktar sig främst till tidigare statligt anställda arbetare som blivit arbetslösa.²³⁹ Yrkesvana arbetare, utan särskilda förkunskaper eller särskild yrkesskicklighet, ska kunna delta i nödhjälpsarbete vilket medför att arbetena är av grovarbetsslag som vägbyggen, skogsdräneringsarbeten etc.²⁴⁰ Det finns ingen formell övre åldersgräns för nödhjälpsarbete.²⁴¹ Den bidragsökande får inte ha mottagit fattigvårdsstöd under en tidsrymd på sex månader om han inte varit sjuk eller haft ”särskilt betungande försörjningsplikt”.²⁴²

Principer för nödhjälpsarbete

Principerna för nödhjälpsarbete utformades successivt och sammanställs som följer;²⁴³

- arbetet ska komma stat, kommun eller allmän institution till godo samt vara ekonomiskt eller kulturellt berättigat, dock ej av den art, att det inom närmaste framtiden kunde väntas komma till utförande på den öppna marknaden,
- arbetet ska vara av den beskaffenhet att arbetslönen utgör en jämförelsevis stor andel av totalkostnaden,
- arbetet ska vara av sådan art att varje arbetare med normal arbetsförmåga lämpligen kan utföra detsamma,

²³⁹ SOU 1931:3, s 10.

²⁴⁰ SOU 1936:32, s 37.

²⁴¹ SOU 1936:32.

²⁴² SFS 1916:139.

²⁴³ SOU 1936:32, s 36.

- av särskilt värde är arbeten som kan bedrivas även på vintern,
- arbetet ska kunna upptagas, nedläggas, inskränkas och helst även utökas i mån av arbetslöshetens omfattning.

Dessa principer är vägledande men inte alltid möjliga att följa i detalj.

Som framgår av första punkten, att arbetena inte ska utföras på den öppna marknaden inom den närmaste framtiden,²⁴⁴ är avsikten med nödhjälpsarbete att åstadkomma en reell ökning av antalet arbetstillfällen i ekonomin. Vidare så ska arbetena vara arbetsintensiva, dvs lönen ska utgöra en stor andel av totalkostnaden så att så många som möjligt kan sysselsättas.

1918 Skogssällskapet statsarbeten

AK har uppsyn över nödhjälpsarbetena och beviljar anslag till statsbidrag för arbetslöshetsunderstöd. Ett nytt verkställande organ under AK, ”Skogssällskapet statsarbeten”, blir arbetsdirektionen. Ansökan om understöd kan göras vid arbetslös- eller hjälpkommittéer, senare ersatta av de olika kommunernas länskommittéer. Länskommittéerna ansöker om anslag hos Konungens befallningshavande i länet som beslutar om bidrag ska utbetalas.²⁴⁵

Nödhjälpslönerna ska understiga lönerna för grovarbete²⁴⁶ på den öppna arbetsmarknaden och ersättningsnivån ska vara mellan 78 och 98 procent av grovarbetslönen.²⁴⁷ Detta tillämpas dock inte alltid så lönen i nödhjälpsarbeten fram till 1920 består av både marknadslöner och av löner som understiger marknadens.

1921 Södra Sveriges statsarbeten och Norrlands statsarbeten

AKs verkställande organ över nödhjälpsarbeten, Skogssällskapen statsarbeten, omvandlas till ”Södra Sveriges statsarbeten”. ”Norrlands statsarbeten” nyinrättas som verkställande organ för nödhjälpsarbete.

²⁴⁴ Här avses en period på tre år.

²⁴⁵ Dessa föreskrifter gäller understöd åt medellösa arbetslösa samt bidrag av statsmedel. Efter-som det inte finns några specifika regler gällande nödhjälpsarbete gäller dessa regler även vid dylikt arbete.

²⁴⁶ Med grovarbetarlön avses den lägsta lön för vilken arbete inom en ort i mer av omfattning kunde beredas (Öhman, 1970).

²⁴⁷ SOU 1936:32 s 32.

1922 Statskommunala reservarbeten

Arbetslöshetskommissionen inför statskommunala reservarbeten vilket innebär att kommunerna får statsbidrag i syfte att i egen regi utföra nödhjälpsarbeten. Statsbidraget är av samma belopp som skulle ha utgått som kontantbidrag till de berörda kommunerna. Genomsnittskostnaden för statskommunala reservarbeten är omkring tio procent av kostnaden för ett statligt arbete.

1924 Norrlands och Södra Sveriges statsarbeten läggs ner

Norrlands- och Södra Sveriges statsarbeten upplöses. Arbetsuppgifterna som dessa tidigare innehåft övertas av arbetslöshetskommissionen. Arbetslöshetskommissionen får ersättning för 10-25 procent av kostnaden för det utförda arbetet från den myndighet för vars räkning arbetet utförts, resterande kostnader faller på kommissionen.

1925 Reservarbete

Begreppet reservarbete introduceras som en ny term för nödhjälpsarbete. Reservarbetena delas upp i statliga arbeten och kommunala arbeten med statsbidrag.

1928 Höjt statsbidrag

För att förbättra kommunernas förutsättningar att utvidga reservarbetena höjs statsbidraget och bestäms till högst 50 procent av de utbetalade lönerna.²⁴⁸

1933 Beredskapsarbete

Socialdemokraterna och Bondeförbundet går samman om ett krisprogram. Där fastslås att förutom reservarbetena ska en liknande statlig och kommunal arbetslöshetsåtgärd, beredskapsarbete, instiftas. Beredskapsarbetena ska vara arbeten som är angelägna att utföra och inget arbete ska uteslutas, vilket innebär att det inte längre enbart är fråga om grovarbeten. Beredskapsarbetena ska inte ses som en hjälpåtgärd för arbetslösa utan som en rationaliseringsåtgärd inom den statliga verksamheten och lönen ska därför anpassas efter den öppna marknadens lönevillkor. Till skillnad från reservarbetena anställs yrkesskicklig arbetskraft till beredskapsarbetena. Beredskapsarbetena

²⁴⁸ Statens arbetslöshetskommission, 1937. Lönen för reservarbete understeg dock fortfarande den lägsta grovarbetalönen.

handläggs av Socialstyrelsen medan reservarbetena även i fortsättningen administreras av Arbetslöshetskommissionen.

Statsbidraget utökas till att gälla även 50 procent av material-, transport- och arbetsledningskostnader. För vägarbeten kan bidrag om 75 procent utgå.²⁴⁹

1934 Ungdomsreservarbete

Ungdomsreservarbeten införs. (För mer information se avsnitt 3.4).

1940 Statliga reservarbeten upphör

Statliga nödhjälpsarbeten, eller reservarbeten, upphör formellt och ersätts av statliga beredskapsarbeten i Statens arbetsmarknadskommissionens regi och av socialdepartementet.

1946 Statskommunala reservarbeten upphör

De statskommunala reservarbetena upphör.

1949 Ams tar över ansvaret

Ams tar över ansvaret för beredskapsarbetena. Syftet med beredskapsarbetena är nu att:

- skapa sysselsättning åt arbetslösa, genom tidigareläggning eller en utökning av ordinarie verksamhet som kan jämföras med tidigareläggning,
- ge ungdomar arbetslivserfarenhet, ev i kombination med undervisning och stimulera till utbildning och jämnare könsfördelning,
- ge sysselsättning åt personer som oavsett konjunkturen har svårt att erhålla eller behålla anställning på den ordinarie arbetsmarknaden och ge tryggad inkomst genom meningsfullt arbete och på längre sikt skapa möjlighet till arbete på den ordinarie arbetsmarknaden.

Statsbidrag utgår med arbetsbidrag och årskostnadsbidrag. Arbetsbidraget utgår enligt en normalbidragsprocent som Ams fastställer på grundval av antalet skattekrönor per invånare och den totala skattebelastningen inom kommunen. Normalbidragsreglernas syfte är att differentiera statsbidragen till 20-90 procent av kostnaderna för de kommunala beredskapsarbetena.²⁵⁰ Årskostnadsbidraget utgår i förhållande till kommunens kostnader för arbetslösheten.

²⁴⁹ SFS 1933:446.

²⁵⁰ SOU 1965:9.

1960 Särskilda beredskapsarbeten

Kommunala arbeten med statsbidrag införs för personer med nedsatt arbetsförmåga och kallas särskilda beredskapsarbeten för att skilja dem från de allmänna beredskapsarbetena.²⁵¹

1964 Industriella beredskapsarbeten

Industriella beredskapsarbeten inom framför allt tillverkningsindustrin införs som en temporär åtgärd i samband med industrinedläggningar. Dessa arbeten är till för arbetare som är ovana vid utarbete eller som av annat skäl inte kan sysselsättas i de traditionella beredskapsarbetena.

*1966 Arbetsmarknadskungörelsen*²⁵²

Tillgång till beredskapsarbete har den som

- är svensk medborgare eller tillhör stat, med vilken Sverige träffat överenskommelse om ömsesidighet i fråga om hjälpåtgärder vid arbetslöshet,
- fyllt 16 men ej 67 år,
- är arbetsför och i övrigt oförhindrad att åta sig arbete för annans räkning,
- söker arbete genom den offentliga arbetsförmedlingen,
- inte kan anvisas lämpligt arbete på den öppna marknaden.

Länsstyrelsen godkänner de arbeten som ska ingå i beredskapsarbeten.

Statsbidrag utdelas av Ams och utgår med 33 procent av de godkända kostnaderna för arbetet.

1971 Höjt statsbidrag

Statsbidraget till vissa kommunala beredskapsarbeten höjs till högst 75 procent under perioden 1 november 1971 - 30 juni 1972.

1972 Höjt statsbidrag

Statsbidraget till vissa kommunala beredskapsarbeten höjs till högst 50 procent under perioden 1 september 1972 - 30 april 1973

²⁵¹ Det första arbetet startade på Rusgården utanför Hedemora.

²⁵² SFS 1966:368.

1972 Beredskapsarbeten inom vårdsektorn

Möjlighet att anordna beredskapsarbeten inom vårdsektorn ges.

1973 Kollektivavtalsenliga löner²⁵³

Löner i enlighet med kollektivavtal tillämpas för beredskapsarbete.

1975 Ny åldersgräns²⁵⁴

Den nya åldersgränsen sätts till 16-25 år för ungdomsberedskapsarbete och 18-65 år för annat beredskapsarbete.

1975 Beredskapsarbeten inom tjänstesektorn²⁵⁵

Det ges möjligheter att anordna beredskapsarbeten inom hela det kommunala arbetsområdet för att anpassa beredskapsarbetena till arbetskraftens sammanställning.

1976 Villkor för beredskapsarbete²⁵⁶

Villkoret att endast person som kommer från stat med vilken Sverige träffat överenskommelse om ömsesidighet ifråga om hjälpåtgärder vid arbetslöshet har tillgång till beredskapsarbete tas bort.

1978 Ändrade bidragsregler²⁵⁷

Bidragsreglerna för kommunala och enskilda beredskapsarbeten ändras. Hittills gällande är 33 procent av de totala kostnaderna. Nu är bidraget 75 procent av lönekostnaderna för den till arbetet anvisade arbetskraften (grundbidrag) samt ett tilläggsbidrag med 20 procent av skillnaden mellan den för arbetet godkända kostnaden och grundbidraget.

1980 Ny åldersgräns

Beredskapsarbete för ungdomar under 18 år avskaffas.

²⁵³ SFS 1973:364

²⁵⁴ SFS 1975:822.

²⁵⁵ Ams-handboken blad 08.10.

²⁵⁶ SFS 1976:269.

²⁵⁷ SFS 1978:368.

*1980 Stiftelsen Samhällsföretag övertar vissa beredskapsarbeten*²⁵⁸

Stiftelsen Samhällsföretag inrättas och övertar i stort sett ansvaret för arbetshandikappade. Till Samhällsföretag överförs verkstäder för skyddat arbete/hemarbetscentraler, det som till 1 juli 1979 benämndes särskilda beredskapsarbeten, och industriella beredskapsarbete. Uppdelningen på allmänna- och särskilda beredskapsarbeten upphör 1 juli 1979 med anledning av att särskilda beredskapsarbeten anses ge en nedvärderande stämpel på de som deltog i dem. Dock anordnar Ams fortfarande arbeten för specialanvisad arbetskraft (SA-arbeten).

*1982 Ändrade bidragsregler*²⁵⁹

Statsbidrag utgår med 75 procent av lönekostnaderna för beredskapsarbetena. Om arbetet medför investeringar utgår ett tilläggsbidrag på högst 15 procent av skillnaden mellan den för arbetet godkända totala kostnaden och lönekostnaden för den anvisade arbetskraften.

*1983 Beredskapsarbete vid risk för utförsäkring*²⁶⁰

Personer som inte fyllt 60 år har rätt till beredskapsarbete vid risk för utförsäkring från arbetslöshetskassa.

*1983 Sex månaders gräns*²⁶¹

Maximala tiden att delta i ett beredskapsarbete bestäms till sex månader.

*1983 Tillåtet att varva arbete och utbildning*²⁶²

Arbete och utbildning får varvas i kommunalt beredskapsarbete. Utbildningen får utgöra minst 20 och högst 50 procent av arbetstiden. Bidrag utgår med högst 60 procent.

Bidrag till enskilt beredskapsarbete som inte avser investeringsarbete lämnas med 50 procent.

²⁵⁸ Ams-handboken, blad 08.10.

²⁵⁹ SFS 1982:635.

²⁶⁰ SFS 1983:765.

²⁶¹ SFS 1982:1223.

²⁶² SFS 1983:993.

1984 Ändrad åldersgräns²⁶³

Beredskapsarbete avskaffas för ungdomar 18-20 år så att den nya åldersgränsen blir 20-65 år.

1984 Anvisning vid risk för utförsäkring²⁶⁴

Även de som fyllt 60 år kan anvisas till beredskapsarbete vid risk för utförsäkring från arbetslöshetskassan.

Till statligt beredskapsarbete lämnas statsbidrag motsvarande hela kostnaden för arbetet.

1985 Ändrade bidragsregler²⁶⁵

Statsbidrag för beredskapsarbeten lämnas med högst 70 procent för den till arbetet anvisade arbetskraften. Dessutom utgår tilläggsbidrag på 10 procent av skillnaden mellan den för arbetet totalt godkända kostnaden och lönekostnaden. Grundbidrag lämnas med 75 procent vid kommunalt beredskapsarbete där arbetet varvas med utbildning.

1987 Bidragsnivåer²⁶⁶

Till statliga beredskapsarbeten får bidrag lämnas med hela kostnaden för arbetet. Till annat beredskapsarbete får bidrag lämnas med 70 procent inom stödområde A och B och med 60 procent i övriga landet samt ett tilläggsbidrag på 10 procent. Till enskilt beredskapsarbete får bidrag lämnas med 50 procent.

1986 Begränsad 12 månaders gräns²⁶⁷

Möjlighet att delta i beredskapsarbete i 12 månader ges, om synnerliga skäl finns, i områden med stor arbetslöshet.

1989 Utökad 12 månaders gräns²⁶⁸

Möjligheten att delta i beredskapsarbete i högst 12 månader utökas om det finns särskilda skäl till att gälla alla regioner i Sverige.

²⁶³ SFS 1983:993.

²⁶⁴ SFS 1984:525.

²⁶⁵ SFS 1985:508.

²⁶⁶ SFS 1987:411.

²⁶⁷ SFS 1986:413.

²⁶⁸ SFS 1989:438.

1992 Ändrad åldersgränsen²⁶⁹

De nya åldersgränserna för beredskapsarbete är 25-65 år. Om det finns särskilda skäl får den som inte fyllt 25 år anvisas till beredskapsarbete om han eller hon fullföljt ungdomspraktik.

1993 Ändrade bidragsregler för beredskapsarbete²⁷⁰

Bidrag till beredskapsarbeten lämnas med högst 65 procent av lönekostnaderna per månad, dock högst 14 300 kronor. Endast lönekostnader som hänför sig till normal veckoarbetstid, från vilken avräknats fyra timmar är bidragsgrundande. Ersättningen höjs till 80 procent för dem som varvar beredskapsarbete och utbildning. Till beredskapsarbeten som medför investeringar får bidrag lämnas med högst 2 500 kr per dag i kommuner som ingår i stödområde och med 1 500 i övriga landet.

1995 Ändrade bidragsregler för beredskapsarbete²⁷¹

Bidrag till beredskapsarbeten lämnas med högst 50 procent av lönekostnaderna per månad, dock högst 7 000 kronor.

1997 Ändrade bidragsregler²⁷²

Bidrag till beredskapsarbete av tjänstekaraktär får lämnas med högst 350 kronor per dag, dock med högst 50 procent av lönekostnaderna och längst under sex månader. Vid deltidsarbete ska bidraget reduceras i förhållande till arbetstiden. Vid oavlönad frånvaro betalas inga bidrag.

²⁶⁹ SFS 1992:333.

²⁷⁰ SFS 1993:729.

²⁷¹ SFS 1995:719.

²⁷² SFS 1996:1104.

1998 Resursarbete²⁷³

Beredskapsarbete anordnas i form av resursarbete. Resursarbete innebär att arbetstagaren, i den utsträckning som personen i fråga inte innehar vikariat enligt nedan,

- under 90 procent av heltid deltar i kvalitetshöjande arbete hos en arbetsgivare och
- under resterande tid av heltid deltar i kompetensutveckling och i aktivt samråd med arbetsförmedlaren söker arbete.

Resursarbete kan också bedrivas på deltid.

Resursarbete får anvisas person som varit inskriven vid arbetsförmedlingen under en sammanhängande tid av minst sex månader och som får arbetslöshetsersättning. Innan någon anvisas resursarbete ska arbetsförmedlingen och den arbetslöse upprätta en individuell handlingsplan. Tid i resursarbete får inte översiga sex månader. Om det finns särskilda skäl får dock anvisningstiden förlängas till högst nio månader.

Staten, kommuner, landsting, kyrkliga kommuner och allmänna försäkringskassor får ta emot arbetslösa i resursarbete. Även privata arbetsgivare som sedan den 1 april 1998 eller tidigare utför offentligt upphandlad långvarig entreprenadverksamhet får ta emot arbetslösa i resursarbete. Resursarbete får också anordnas hos friskolor samt hos stiftelser som bedriver utbildning eller vård- och omsorgsverksamhet. Arbetsgivare och de berörda arbetsstadsorganisationerna ska vara överens om arbetsuppgifter, antal personer samt vilket antal ordinarie personal som ska finnas på arbetsplatsen.

Bidrag till resursarbete får lämnas endast om arbetsgivaren betalar lön och lämnar andra anställningsförmåner enligt kollektivavtal som slutits om resursarbete. Ersättningen till arbetstagaren får inte överstiga 625 kronor per dag för högst fem dagar per vecka. En förutsättning för att bidrag ska lämnas är att den som har resursarbete inte permitteras av någon annan anledning än att arbetet inte kan bedrivas på grund av väderleksförhållanden eller liknande orsaker. Den som permitterats har rätt till bibehållen lön och andra anställningsförmåner under permitteringstiden.

Bidrag till arbetsgivare som tar emot arbetstagar i resursarbete lämnas med ett belopp som motsvarar den ersättning som deltagarna skulle ha uppburit med

²⁷³ SFS 1997:1279.

arbetslöshetsförsäkring samt de socialavgifter och allmänna löneavgifter som följer därpå.

1999 Vikariat²⁷⁴

Arbetsgivaren ska erbjuda deltagarna i resursarbete de lämpliga vikariat som kan uppkomma.

1999 Beredskapsarbete upphör²⁷⁵

Beredskapsarbete ska upphöra att gälla vid slutet av september 1999. Personer som anvisats resursarbete före den 1 oktober 1999 kan fortsätta. Resursarbete upphör dock senast den 31 mars 2000.

Tabellbilaga till nödhjälps-, reserv- och beredskapsarbete

Tabell 3.3.1.1 Utveckling av löner till den sökande

År	Lön
1918	lönen för nödhjälpsarbete ska understiga den lägsta grovarbetarlönen på marknaden. Denna lönepolitik kvarstår formellt tills de statliga reservarbetena läggs ned 1940. I praktiken anpassas reservarbetslönerna till beredskapsarbetslönerna.
1933	lönen för beredskapsarbete anpassas till den öppna marknadens löner.
1973	lönen för beredskapsarbete ska vara densamma som för det kollektivavtal som gäller för det arbetet.
1999	Beredskapsarbete, nu kallat resursarbete, upphör.

Tabell 3.3.1.2 Utveckling av bidragsregler till de som anordnar offentliga arbeten

År	Andel	Kommentar
Nödhjälps- eller reservarbeten		
1922		Statsbidraget för reservarbete ska motsvara vad som annars skulle utgått i kontantbidrag, d v s 75 procent av grovarbetarlönen.
1928	50 procent	av de utbetalade lönerna
1934	50 procent	av de utbetalade lönerna
	50 procent	av materialkostnaderna
	75 procent	av materialkostnaderna om vägarbete

²⁷⁴ SFS 1998:568.

²⁷⁵ SFS 1999:735

År	Andel	Kommentar
Beredskapsarbeten		
1933	50 procent	av de utbetalade lönerna och
	50 procent	av material-, transport-, och arbetsledningskostnaderna eller
	75 procent	av material- och transportkostnaderna om vägarbete
1949	20 - 90 procent	statsbidraget utgörs av arbetsbidrag vilket utgår enligt en normalbidragsprocent och ett årskostnadsbidrag
1966	33 procent	av de godkända kostnaderna för arbetet
1971	75 procent	under perioden 1/11 1971 - 30/6 1972 för de godkända kostnaderna för arbetet för vissa kommunala beredskapsarbeten
1972	50 procent	under perioden 1/9 1972 - 30/4 1973 för de godkända kostnaderna för arbetet för vissa kommunala beredskapsarbeten
1978	75 +20 procent	75 procent av lönekostnaderna med tilläggsbidrag på högst 20 procent av skillnaden mellan den för arbetet godkända kostnaden och grundbidraget på 75 procent
1983	75 +15 procent	75 procent av lönekostnaderna med tilläggsbidrag på högst 15 cent av skillnaden mellan den för arbetet godkända kostnaden och grundbidraget
1985	70 +10 procent	70 procent av lönekostnaden med ett tilläggsbidrag på högst 10 procent av skillnaden av den för arbetet godkända kostnaden och grundbidraget
1993	65 procent	av lönekostnaden, dock högst 14 300 kronor i månaden
1995	50 procent	av lönekostnaden, dock högst 7 000 kronor i månaden
1997	50 procent	av lönekostnaderna, dock högst 350 kronor per dag

Tabell 3.3.1.3 Sysselsatta vid reservarbete/beredskapsarbete i medeltal,
1 000-tal

År ²⁷⁶	Antal	År	Antal
1922	25,5	1951	0,5
1923	12,2	1952	0,4
1924	3,6	1953	1,0
1925	4,7	1954	0,9
1926	5,1	1955	1,0
1927	6,1	1956	1,4
1928	5,1	1957	1,8
1929	3,6	1958	3,2
1930	4,1	1959	8,6
1931	13,8	1960	6,1
1932	31,5	1961	3,6
1933	41,5	1962	5,7
1934	44,2	1963	10,5
1935	29,8	1964	9,6
1936	16,1	1965	9,8
1937	7,8	1966	9,2
1938	6,0	1967	13,7
1939	6,3	1968	20,3
1940	3,7	1969	15,6
1941	6,9	1970	14,6
1942	5,3	1971	19,0
1943	3,7	1972	32,4
1944	4,9	1973	33,3
1945	4,4	1974	23,4
1946	2,8	1975	16,6
1947	1,4	1976	26,3
1948	1,0	1977	29,1
1950	1,1	1978	45,7

²⁷⁶ Källa

1922 - 1929 Öhman, B. (1970).

1930 - 1948: SOU 1944:33, s 46 och Statistisk årsbok 1941 och 1949.

1950 - 1959: Ams, Meddelande från utredningsenheten, Öhman, B. (1970).

1960 - 1995: SCBs arbetskraftsundersökningar, Ams månadstatistik.

År ²⁷⁶	Antal
1979	47,4
1980	24,5
1981	24,8
1982	43,0
1983	58,5
1984	43,6
1985	25,1
1986	19,2
1987	16,7
1988	14,0

År	Antal
1989	9,9
1990	8,0
1991	10,7
1992	15,8
1993/94 ²⁷⁷	14,1
1994/95	24,9
1995/96	13,5
1997	3,7
1998	0,5

Resursarbete: Deltagare i genomsnitt per månad (from 1 juli 1997)

År	Antal
1997	637
1998	4104
1999	2943
2000	106

Tabell 3.3.1.4 Utgifter för reservarbeten och beredskapsarbeten, milj. kr, löpande priser

År	Summa
1925 ²⁷⁸	3,2
1926	3,6
1927	4,6
1928	5,1
1929	4,0
1930	4,3
1931	12,0
1932	29,7
1933	48,0

År	Summa
1934	67,5
1948	10,2
1949	14,6
1950	9,1
1951	10,1
1952	9,7
1953	21,5
1954	27,2
1955	35,4

²⁷⁷ From 1993/94 används Ams verksamhetsberättelse 1998. 1995/96 är 18 månader.

²⁷⁸ Källa:

1925-1934: Statens arbetslöshetskommissions verksamhetsberättelse 1925-1934.

1948-1968/69: Meddelande från utredningsbyrån 1970:17, Ams, Öhman, B.

1969/1970-1976/77: SOU 1978:60

1977/78-1988/89: SOU 1990:31.

1989/90-1994/95: Ams, ekonomienheten.

År	Summa
1956	49,2
1957	76,6
1958	120,6
1959	330,8
1960	382,5
1961	211,6
1962	209,7
1963	426,7
1964	516,7
1965	457,8
1966	355,4
1966/67	412,7
1967/68	442,3
1968/69	490,4
1969/70	689,3
1970/71	624,0
1971/72	1 482,5
1972/73	1 740,7
1973/74	1 488,6
1974/75	1 067,0
1975/76	1 193,4
1976/77	1 796,9

År	Summa
1977/78	3 141,9
1978/79	2 928,0
1979/80	3 130,6
1980/81	2 732,9
1981/82	2 778,5
1982/83	4 298,9
1983/84	4 853,9
1984/85	3 611,9
1985/86	2 739,1
1986/87	2 354,5
1987/88	1 731,1
1988/89	1 311,0
1989/90	1 007,7
1990/91	1 205,3
1991/92	1 766,2
1992/93	2 862,1
1993/94	2 314,6
1994/95	2 716,4
1995/96 ²⁷⁹	2 030
1997	786
1998	235

Kostnad för resursarbete, milj. kr.

År	Summa
1998	418
1999	426
2000	34

Litteratur om beredskapsarbeten finns i slutet på avsnitt 3, sidan 241.

²⁷⁹ 1995/96 gäller för 18 månader. Inga nya deltagare 1998.

SFS som behandlar offentliga arbeten

- 1913:106 Kungl Maj:ts kungörelse angående understöd åt medellösa arbetslösa samt bidrag av statsmedel därtill.
- 1914:237 Kungl Maj:ts kungörelse angående understöd åt medellösa arbetslösa samt bidrag av statsmedel därtill.
- 1914:239 Kungl Maj:ts kungörelse angående understöd åt medellösa arbetslösa samt bidrag av statsmedel därtill.
- 1915:294 Kungl Maj:ts kungörelse angående understöd åt medellösa arbetslösa samt bidrag av statsmedel därtill.
- 1916:139 Kungl Maj:ts kungörelse angående understöd åt medellösa arbetslösa samt bidrag av statsmedel därtill.
- 1916:319 Kungl Maj:ts kungörelse angående understöd åt medellösa arbetslösa samt bidrag av statsmedel därtill.

Följande lagar gäller ändrad lydelse av (1916:139) och (1916:319)

- 1917:865
- 1918:279
- 1918:748
- 1919:239
- 1920:696 Kungl. Maj:ts kungörelse angående understöd åt medellösa arbetslösa samt bidrag av statsmedel därtill.
- 1921:366 Kungl. Maj:ts kungörelse angående statsbidrag till understöd åt medellösa arbetslösa.
- 1922:419 Kungl. Maj:ts kungörelse angående statsbidrag till arbetslöshets hjälp.
- 1928:214 Gäller ändrad lydelse i (1922:419).
- 1933:446 Kungl. Maj:ts kungörels angående statlig och statsunderstödd hjälpverksamhet vid arbetslöshet.
- 1934:434 Kungl. Maj:ts kungörels angående statlig och statsunderstödd hjälpverksamhet vid arbetslöshet.

Följande lagar gäller ändrad lydelse av (1924:434)

1935:426

1936:464

1937:545

1945:445 Kungl. Maj:ts kungörelse angående yrkesutbildningskurser för arbetslösa.

1949:278 Kungl. Maj:ts kungörelse angående vissa statliga och statsunderstödda åtgärder vid arbetslöshet (upphäver 1934:434 och 1945:445).

1957:23

1966:368 Arbetsmarknadskungörelse (upphäver 1949:278).

Följande lagar gäller ändrad lydelse av (1966:368)

1968:246	1975:822	1981:543	1984:525
1971:387	1976:269	1982:635	1984:1037
1971:909	1977:141	1982:1223	1985:508
1972:300	1978:368	1983:569	1985:966
1973:734	1979:528	1983:765	1986:413
1974:447	1980:339	1983:993	1986:1022

1987:411 Förordning om beredskapsarbete (upphäver 1966:368)

Följande lagar gäller ändrad lydelse av (1987:411)

1988:362	1991:69	1994:937	1998:568
1988:1596	1991:1578	1994:1839	1999:735
1989:438	1992:333	1995:719	
1990:500	1992:1338	1996:1104	
1990:726	1993:729	1997:1279	

3.3.2 Arbetslivsutveckling

Kort översikt över arbetslivsutveckling (ALU)

I början av 1990-talet föll den svenska ekonomin ner i en djup recession och arbetslösheten steg dramatiskt. Denna ökning av arbetslösheten medförde också en markant ökning av långtidsarbetslösheten med åtföljande negativa effekter för individ och samhälle. För att bryta långtidsarbetslöshetsmönstret infördes, förutom en ökning av omfattningen av andra åtgärder, arbetslivs-

utveckling 1993. Tanken bakom ALU är att upprätthålla och utveckla individens yrkeskompetens, och att få en effektivare användning av medlen för arbetslöshetsförsäkring.

1993 Arbetslivsutveckling (ALU)²⁸⁰

Anställning i arbetslivsutveckling syftar till att ge den arbetslöse arbetslivskontakter och sociala kontakter samt upprätthålla och utveckla yrkeskompetens. ALU ska också ge skydd mot utförsäkring. Länsarbetsnämnden kan anvisa arbetslösa under perioden 1 januari 1993 – 31 december 1994.

Arbetslivsutveckling får anvisas arbetslösa som har fyllt 18 år och som inte har kunnat beredas

- arbete på den reguljära arbetsmarknaden,
- annan utbildning, eller
- någon annan lämplig arbetsmarknadspolitisk åtgärd.

Länsarbetsnämnden får anvisa ALU till den som har rätt till ersättning från arbetslöshetsförsäkring (SFS 1973:370) eller kontant arbetsmarknadsstöd (SFS 1973:371). Anvisning får avse högst sex månader med möjlighet att förlänga med upp till sex månader om det finns särskilda skäl. Förlängningen kan dock inte ske på samma arbetsplats som den arbetslösa tidigare deltagit i arbetslivsutvecklingsprojekt.

Statsbidrag får lämnas för de merkostnader som verksamheten medför.

1995 Höjd åldersgräns i ALU²⁸¹

ALU kan beviljas ungdomar från den första juli det år de fyller 20 år. Bidrag får lämnas i tolv månader om det finns särskilda skäl eller om näringsverksamhet bedrivs i glesbygd.

1996 ALU förlängd²⁸²

Arbetslivsutveckling förlängs att gälla till 31 december 1996.

²⁸⁰ SFS 1992:1331 och 1992:1333.

²⁸¹ SFS 1995:722 och 1995:723.

²⁸² SFS 1996:1105.

*1997 ALU förlängd*²⁸³

Arbetslivsutveckling förlängs att gälla från 1 januari 1997 till 31 december 1997.

*1998 Ej arbetstagare*²⁸⁴

Den som anvisats arbetslivsutveckling ska inte anses som en arbetstagare när han deltar i verksamheten. Dock finns vissa undantag i arbetsmiljölagen t ex angående arbetsmiljöns beskaffenhet, allmänna skyldigheter etc. Arbetsgivare som upplåter plats till arbetslivsutveckling ska följa vad som gäller i arbetsmiljölagen för arbetsgivare.

*1998 ALU förlängd*²⁸⁵

Arbetslivsutveckling förlängs att gälla från 1 januari 1998 till 31 december 1999.

*1999 Arbetslivsutveckling upphör*²⁸⁶

Arbetslivsutveckling upphör den 1 januari 1999. ALU gäller dock fortfarande för personer som anvisats före den 1 januari 1999. Om en person anvisats för längre än sex månader så upphör ALU dock senast den 30 juni 1999.

Tabellbilaga till arbetslivsutveckling (ALU)

Tabell 3.3.2.1 Genomsnittligt antal personer i ALU, 1 000-tal

År ²⁸⁷	
1993/94	48,3
1994/95	40,9
1995/96	48,2
1997	52,5
1998	38,9

²⁸³ SFS 1996:869.

²⁸⁴ SFS 1996:869.

²⁸⁵ SFS 1997:1266.

²⁸⁶ SFS 1998:784.

²⁸⁷ Källa: Ams verksamhetsberättelse 1998. 1995/96 gäller för 18 månader.

Tabell 3.3.2.2 Kostnader för ALU, löpande priser, milj. kr.²⁸⁸

År	Milj. kr
1993/94	5737
1994/95	4874
1995/96	7892
1997	5860
1998	4715

SFS som behandlar arbetslivsutveckling (ALU)

1992:1331 Lag om arbetslivsutveckling

1992:1333 Förordning om ALU

Följande SFSs gäller ändrad lydelse av (1992:1331) och (1992:1333)

1993:154	1993:1506	1995:723	1997:1266
1993:156	1994:372	1995:1638	1998:784
1993:720	1994:1675	1996:869	
1993:829	1995:409	1996:1105	
1993:1502	1995:722	1997:585	

3.3.3 Lagerstöd

Kort sammanfattning av lagerstöd

Företag som drev industriell eller industriliknande verksamhet under 1971 t o m 1977 kunde få stöd för att upprätthålla lager under lågkonjunktur för att undvika att företagen skulle permittera personal. Den ökade efterfrågan på arbetskraft skulle uppkomma indirekt genom att företagets produktion upprätthölls.

²⁸⁸ Källa: Ams verksamhetsberättelse 1998. 1995/96 gäller för 18 månader.

*1971 Lagerstöd*²⁸⁹

Företag som driver industriell eller industriliknande verksamhet kan få statsbidrag till kostnader för ökad lagerhållning av hel- eller halvfabrikat som tillverkas i företaget. Stödet syftar till att möjliggöra för företaget att bibehålla sysselsättningen. Lagerstödet får endast utgå till de företag där det är av väsentligt intresse från sysselsättningssynpunkt.

Statsbidrag till lagerhållning utgår med 20 procent av det belopp varmed värdet av företagets lager av varor ökat under det räkenskapsår stödet gäller. Fråga om lagerstöd prövas av regeringen eller av Ams. Ansökan sker till länsarbetsnämnden.

Om beslut om lagerstöd tagits kan företaget få statlig lånegaranti för lån som behövs för att finansiera lagerökningen. Staten ansvarar för två tredjedelar av den möjliga förlust som lånegivaren kan lida genom att låntagaren inte kan betala amorteringar och räntor. Ams beslutar om lånegaranti.

*1976 Sänkt ersättningsnivå*²⁹⁰

Företag som fått lagerstöd 1 juli 1975 - 30 juni 1976 kan få bidrag med tio procent av lagerökningen som sker under perioden 1 juli - 31 december 1976. Om sysselsättningsnivån i företaget är minst samma nivå som vid utgången av 1976 kan företaget få förlängt lagerstöd 1 januari - 30 juni 1977.

Tabellbilaga till lagerstöd

Tabell 3.3.3.1 utgifter för lagerstöd, milj. kr. löpande priser

År ²⁹¹	Kronor
1972/73	113,0
1973/74	30,1
1974/75	1,1
1975/76	236,6
1976/77	954,5
1977/78	295,2
1978/79	6,3

²⁸⁹ SFS 1971:1249, 1975:475 och 1975:1276

²⁹⁰ SFS 1976:265 och 1976:1053.

²⁹¹ Källa: SOU 1990:31.

SFS som behandlar lagerstöd

1971:1249 Förordning om statsbidrag i vissa fall till lagerökning

Förändringar som rör (1971:1249)

1975:475 1976:101 1976:1053

1975:1276 1976:265

3.3.4 Företagsutbildning

Kort översikt av företagsutbildningens framväxt

Bidrag till utbildning i företag har funnits sedan slutet på 1950-talet. Bidrag till utbildning i företag ges om insatsen kan bidra till nyanställningar, om bidraget medverkar till att utveckla personalens kompetens i samband med införandet av ny teknik eller i syfte att förhindra permitteringar eller uppsägningar. I slutet av 1980-talet började även bidrag lämnas till flyktingar och invandrare samt till egna företagare.

*1958 Utbildning i stället för avsked*²⁹²

Företag som avser att avskeda anställda vid minskad avsättning för sina produkter ges möjlighet att i stället för avskedande ge de anställda utbildning med statligt stöd.

*1972 Utbildning för permitteringshotade*²⁹³

Företag kan få bidrag i samband med att de utbildar personal som annars löper risk att bli permitterade. Detta gäller enbart de företag som inte kan få lagerstöd. Bidrag utgår också till företag som anställer kvinnor i traditionellt manliga yrken och vice versa.

*1974 Permitteringshotade*²⁹⁴

Bidrag ges till företagsutbildning av permitteringshotad personal.

²⁹² Ams, Utredningsenheten, Borg, S. (1974).

²⁹³ SOU 1978:60 (Johannesson, J).

²⁹⁴ Ibid.

*1976 Bidrag vid nyanställning av ersättare*²⁹⁵

Bidrag utgår till företagsutbildning av redan anställda i samband med nyanställning av ersättare.

*1981 Arbetsmarknadsutbildning i företag*²⁹⁶

Statsbidrag lämnas för arbetsmarknadsutbildning i företag. Allmänna villkor för att erhålla bidrag är att den som anvisas ska vara eller löpa risk att bli arbetslös och att anvisningen sker genom den offentliga arbetsförmedlingen. Lön utgår enligt kollektivavtal. För arbetstagare som varit anställda hos arbetsgivaren innan utbildningen börjar får inte anställningsförmånerna minskas under utbildningstiden.

Bidrag lämnas för utbildning av fyra olika skäl;

- Bidrag lämnas när det finns påtaglig risk för permittering eller uppsägning av arbetstagare. Utbildningen ska vara yrkesinriktad och särskilt beakta kvinnors ställning på arbetsmarknaden. Bidrag lämnas med 20 kronor i timmen under högst 960 timmar för varje anställd under en tid av två år.
- Bidrag till utbildning av den som redan är anställd samtidigt som en ersättare anställs om den anställde har fyllt 25 år eller har minst fem års arbetslivserfarenhet. Utbildningen ska vara yrkesinriktad och omfatta lägst 160 och högst 960 timmar. Bidrag lämnas med 20 kronor per anställd och utbildningstimme.
- Bidrag till yrken med ojämn könsfördelning för arbetstagare som nyanställs. Bidraget är 20 kronor i timmen per person och lämnas högst 960 timmar.
- Bidrag till utbildning av den som har fyllt 50 år eller har ett svårare arbetshandikapp. Bidrag lämnas med 75 procent av lönekostnaderna per utbildningstimme under högst 960 timmar.

*1981 Praktik*²⁹⁷

Statsbidrag kan lämnas vid praktikantanställning i företag av den som är äldre eller har ett svårare handikapp med 75 procent av lönekostnaderna under högst

²⁹⁵ Ibid.

²⁹⁶ SFS 1981:541.

²⁹⁷ SFS 1981:541.

tre månader. Ams, länsarbetsnämnden eller arbetsförmedlingen prövar om företag ska få praktikantanställningsbidrag.

1982 Datautbildning i företag²⁹⁸

Bidrag för utbildning i företag lämnas om utbildningen handlar om införandet av datateknik. Bidrag till yrken med ojämn könsfördelning lämnas endast om företaget har fler än 200 anställda och högst under 180 timmar per anställd.

1982 Praktikantanställningens längd²⁹⁹

Bidrag till praktikantanställning lämnas under högst 480 timmar.

1983 Del av bidrag till utbildning i företag tas bort³⁰⁰

Bidrag till utbildning av den som redan är anställd samtidigt som en ersättare anställs tas bort.

1984 Ny förordning om bidrag till arbetsmarknadsutbildning i företag³⁰¹

De befintliga reglerna från 1981 om arbetsmarknadsutbildning i företag upphävs.

Nu kan bidrag i samband med utbildning lämnas

- till mer kvalificerade uppgifter för att motverka störningar i produktionen som beror på bristande yrkeskunskap hos de anställda,
- av arbetstagare som har en föråldrad utbildning och vars arbetsuppgifter på grund av strukturella förändringar i verksamheten vid arbetsplatsen kommer att förändras i sådan utsträckning att utbildningen är av avgörande betydelse för att arbetstagaren ska få behålla anställningen,
- när det finns påtaglig risk för permittering av arbetstagare eller
- av arbetstagare som tillhör det underrepresenterade könet inom yrken med ojämn könsfördelning.

Utbildningen kan anordnas av arbetsgivaren eller hos annan kurssamordnare och kan bedrivas på hel- eller deltid. Utbildningen ska ske enligt en utbildningsplan där mål och medel redovisas och som sedan ska godkännas av länsarbetsnämnden.

²⁹⁸ SFS 1982:436.

²⁹⁹ SFS 1982:33.

³⁰⁰ SFS 1083:572.

³⁰¹ SFS 1984:518.

Behöriga till utbildningen är de som redan är anställda av arbetsgivaren. Bidrag lämnas med högst 35 kronor i timmen, plus 35 kronor per timme som ersättning för lönekostnader om arbetsgivaren i samband med utbildningen åtar sig att fullgöra en motprestation av arbetsmarknadspolitisk betydelse. Bidrag lämnas under högst 920 timmar för varje anställd under en tid av två år.

1988 Flyktingar i företagsutbildning³⁰²

Bidragsgrundande utbildning i företag gäller nu också nyanställda flyktingar eller invandrare samt inom tillverkningsindustrin och vårdområdet.

1990 Höjt bidrag³⁰³

Bidrag till utbildning i företag lämnas med högst 40 kronor per timme för utbildningens genomförande och med högst 40 kronor per timme som ersättning för lönekostnader.

1993 Höjt bidrag för löneersättning vid utbildning i företag³⁰⁴

Bidrag lämnas med högst 60 kronor per timme som ersättning för lönekostnader vid utbildning i företag.

1994 Eget företag kan få bidrag till arbetsmarknadsutbildning³⁰⁵

Den som är delägare och personligt verksam i ett litet eller medelstort företag utan att vara anställd kan få bidrag till arbetsmarknadsutbildning i detta företag.

2001 Ny lag ersätter tidigare lag³⁰⁶

Från september 2001 ersätts den tidigare lagen av förordning med stöd till utbildning av anställda.

Förordningen innehåller bestämmelser om statligt stöd till arbetsgivare som bekostar utbildning av anställda eller delägare i företag.

Stöd får lämnas för utbildning som länsarbetsnämnden bedömer vara arbetsmarknadspolitiskt motiverad och som följer en plan som arbetsgivaren upp-

³⁰² SFS 1988:1587.

³⁰³ SFS 1990:725.

³⁰⁴ SFS 1993:727.

³⁰⁵ SFS 1994:938.

³⁰⁶ SFS 2001:626.

rättat och som godkänts av länsarbetsnämnden. Planen skall ange utbildningens mål, dess målgrupp, innehåll och uppläggning.

För att kunna få stöd skall arbetsgivaren

- bekosta utbildning för anställda eller för den som är delägare och personligt verksam i ett litet eller medelstort företag utan att vara anställd i det, och
- anställa en person som är eller riskerar att bli långtidsinskriven som arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen som ersättare för den eller dem som tar del av utbildningen. Även om ingen anställs som ersättare för den eller dem som tar del av utbildningen får stöd lämnas om utbildningen genomförs för att stärka deras möjligheter att i samband med permitteringar eller uppsägningar behålla en anställning eller få ett nytt arbete.

Arbetsgivaren ska följa villkor enligt kollektivavtal inom branschen.

Anställningsförmånerna får inte minskas under utbildningstiden av det skälet att den anställda genomgår utbildning.

Stöd får inte lämnas för utbildningar som arbetsgivaren enligt lag eller avtal är skyldig att bekosta, till arbetsgivare som ingår i Samhallkoncernen eller för verksamhet inom kol- och stålindustrin.

Godkännande av Europeiska gemenskapernas kommission krävs för att stöd skall få lämnas till ett utbildningsprojekt hos en arbetsgivare där stödet enligt denna förordning jämte annat offentligt stöd överstiger 1 miljon euro.

Om en fråga om att bevilja sådant stöd uppkommer skall länsarbetsnämnden eller Arbetsmarknadsstyrelsen (Ams) överlämna ärendet till regeringen.

De kostnader som får ersättas är: lönekostnader för lärare, resekostnader för lärare och deltagare, andra löpande kostnader som för material och utrustning, kostnader för rådgivning och vägledning som har samband med utbildningen, lönekostnader för deltagarna i utbildningen. Ersättningen får dock högst vara det sammanlagda beloppet av de kostnader som avses ovan, och endast för de timmar då deltagarna deltar i utbildning som är skild från arbetsgivarens ordinarie verksamhet.

Stöd får lämnas med högst 50 procent av kostnader, dock med högst 55 200 kronor per person under en tvåårsperiod, eller med högst 25 procent av kostnaderna. Detta gäller om utbildningen är inriktad i huvudsak på den verksamhet arbetsgivaren bedriver eller avser att bedriva (företagsspecifik utbildning), dock med högst 55 200 kronor per person under en tvåårsperiod.

Länsarbetsnämnden prövar frågor om stödet och betalar ut stödet månadsvis i efterskott eller på det sätt som Ams bestämmer.

2002 Europeiska kommissionen³⁰⁷

Stödet uppfyller samtliga villkor enligt Europeiska kommissionens förordning (EG) nr 68/2001 av den 12 januari 2002 om tillämpningen av artiklarna 87 och 88 i EG-fördraget på stöd till utbildning.

Tabellbilaga till företagsutbildning

Tabell 3.3.4.1 Genomsnittligt antal personer i företagsutbildning i 1 000 tal

År³⁰⁸	Företagsutbildning	Företagsutbildning för permitteringshotade
1959	0,4	
1960	0,4	
1961	0,6	
1962	0,8	
1963	1,2	
1964	1,3	
1965	1,2	
1966	1,7	
1967	1,5	
1968	1,8	
1969	2	
1970	2,1	

³⁰⁷ SFS 2002:735.

³⁰⁸ Källa: 1959 - 1977: SOU 1978:60 och Rapport nr 5, 1980, Johannesson, J. EFA. Beräkningarna för antalet personer i företagsutbildning för permitteringshotade har gått till på följande sätt: Arbetsmarknadsverket särredovisar antalet personer som deltar i företagsutbildning för permitteringshotade i mitten av varje månad. På grund av att utbildningen kan fördelas på deltid uppstår tolkningssvårigheter i fråga om dessa uppgifter. Det genomsnittliga antalet personer i företagsutbildning för permitteringshotade under perioden 1 februari - 31 december 1977 uppgick enligt månadsstatistiken till 44 700. Under perioden beviljades utbildning för totalt 30,4 milj timmar vilket motsvarar ca 190 000 manmånader på heltid. Fördelat på perioden skulle detta motsvara ett genomsnitt på 17 300 personer på heltid, dvs ca 40 procent av nivån i den löpande månadsstatistiken. Om även uppgifter över antalet i utbildningen för permitteringshotade i januari 1977 justeras på detta sätt skulle för 1977 det genomsnittliga antalet personer i utbildningen på heltid för permitteringshotade vara 16 000 i månaden.
1978 -1993: Rapport nr 5, 1980, EFA och Ams månadsstatistik.

År ³⁰⁸	Företagsutbildning	Företagsutbildning för permitteringshotade
1971	2,1	
1972	2,1	
1973	2,6	
1974	2,2	0,1
1975	2,2	0,2
1976	1,8	1,6
1977	2,2	16,0
1978	1,8	11,5
1979	2,2	3,5
1980	1,5	0,6
1981	1,2	1,8
1982	1,1	2,8
1983	1,7	3,5
1984	1,1	1,5
1985	2,4	0,4
1986	3,1	0,3
1987	3,0	0,1
1988	3,3	0,2
1989	3,1	0,2
1990	2,8	0,2
1991	2,2	1,7
1992	1,8	4,2
1993	1,6	2,7
1993/94 ³⁰⁹	2,9	0,0
1994/95	2,5	1,4
1995/96	1,2	
1997	0,8	
1998	1,0	
1999	1,0	

³⁰⁹Källa för företagsutbildning från 1993/94 är Ams verksamhetsberättelse 1998. År 1995/96 är 18 månader. Från 1995/96 slås måtten företagsutbildning och utbildning för permitteringshotade ihop till en post (exklusive utbildning inom ramen för de så kallade kommunavtalen).

Tabell 3.3.4.2 Antal personer i företagsutbildning³¹⁰

År	Personer
2000	35 789
tom aug 2001	22 443
från sept 2001	1 132
2002	5 107

Tabell 3.3.4.3 Arbetsmarknadsverkets utgifter för företagsutbildning i milj.kr. löpande priser³¹¹

År	Företagsutbildning	Företagsutbildning för permitteringshotade
1971/72		0,5
1972/73	7,8	
1973/74	27,8	0,9
1974/75	13,5	1,1
1975/76	1,8	19,0
1976/77	5,8	90,4
1977/78	9,7	482,8
1978/79	9,2	271,5
1979/80	23,2	34,3
1980/81	50,6	18,4
1981/82	47,3	57,1
1982/83	55,0	109,0
1983/84	29,6	96,5
1984/85	90,4	20,4
1985/86	142,8	9,0
1986/87	154,1	3,5
1987/88	155,5	7,0
1988/89	176,7	6,3
1989/90	174,0	8,7

³¹⁰ 20010901 upphörde stöd till utbildning i företag och ersattes med stöd enligt förordningen 2001:626 om stöd till utbildning av anställda.

³¹¹ Källa: 1971/72 - 1988/89: SOU 1990:31. Utgifterna för företagsutbildning går ej att särskilja före 1972/73.

1989/90 ff: Ams Ekonomienheten. Från 1995/96 slås måtten företagsutbildning och utbildning för permitteringshotade ihop till en post (exklusive utbildning inom ramen för de så kallade kommunavtalen).

År	Företagsutbildning	Företagsutbildning för permitteringshotade
1990/91	164,5	17,2
1991/92	360,5	317,1
1992/93	340,5	272,2
1993/94 ³¹²	419	191,8
1994/95	1051	138,7
1995/96	999	
1997	370	
1998	453	
1999	329	
2000	239	
2001	160	
2002	59	

SFS som behandlar utbildning i företag

1981:541 Förordning om bidrag till utbildning i företag, m.m.

Följande SFS innebär förändringar i (1981:541)

1982:436

1982:33

1983:572

1984:518 Förordning om bidrag till utbildning i företag, upphäver (1981:541).

Följande SFS innebär förändringar i (1984:518)

1988:1587 1993:727 2000:978 2002:735

1990:725 1994:938 2001:626

³¹² Källa för företagsutbildning from 1993/94 är Ams verksamhetsberättelse 1998. År 1995/96 är 18 månader.

3.3.5 Rekryteringsstöd

Kort översikt över rekryteringsstödet framväxt

År 1981 började statsbidrag lämnas till företag inom tillverkningsindustrin för att stimulera nyrekrytering. Bidraget lämnades endast för nettoökning av sysselsättning. 1984 infördes rekryteringsstöd i syfte att underlätta anställning av långtidsarbetslösa och tidigarelägga rekryteringar i privata företag. Rekryteringsstöd var menat att skapa sysselsättning i den privata sektorn som ett alternativ till bl a beredskapsarbete som i huvudsak föregick i den offentliga sektorn. Rekryteringsstödet kom, förutom långtidsarbetslösa, att omfatta även övriga svårplacerade på arbetsmarknaden. År 1994 utökades rekryteringsbidraget ytterligare och mindre företag kunde erhålla stöd för att anställa arbetslösa akademiker. År 1998 ersattes rekryteringsstöd av anställningsstöd.

*1981 Tillfällig rekryteringsstimulans*³¹³

För att stimulera tidigareläggning av personalökning kan bidrag lämnas till företag inom tillverkningsindustrin. Bidrag lämnas för den nettoökning av sysselsättningen som äger rum under tiden 1 april 1981 - 31 mars 1982. Bidrag lämnas inte för sådan sysselsättningsökning som kan anses ha trätt i stället för verksamhet i ett annat företag som lagts ned eller minskat verksamheten. Bidraget får lämnas för tillsvidareanställningar utom för sådana provanställningar som har stöd av kollektivavtal genom LAS.³¹⁴ Lön till de anställda ska utgå enligt kollektivavtal.

Bidraget lämnas med ett belopp som motsvarar den genomsnittliga ökningen av antalet anställda under bidragsperioden multiplicerat med 23 000 kronor. Den genomsnittliga ökningen av antalet anställda under bidragsperioden beräknas som skillnaden mellan å ena sidan genomsnittet av antalet anställda den 1 juli 1981, den 1 oktober 1981, den 1 januari 1982 och den 1 april 1982 samt å andra sidan ingångsvärdet.

Ams eller länsarbetsnämnden prövar ärenden om bidrag enligt denna förordning.

³¹³ SFS 1981:550.

³¹⁴ Lagen om anställningsskydd § 3 (SFS 1974:12).

*1983 Bidrag till kommun och landsting för att främja nyanställningar*³¹⁵

Bidraget lämnas för att främja nyanställningar och ges under perioden 1 juli - 31 december 1983. Bidrag lämnas främst till tillsvidareanställningar inom den öppna psykiatriska vården, äldre- och handikappomsorgen samt barnomsorgen.

Bidrag lämnas med 75 procent av den totala lönekostnaden för den anställda. För anställningar inom barnomsorgen och den sociala hemhjälpen är dock bidraget 50 procent.

Länsarbetsnämnden prövar bidrag och utövar tillsyn över att de används på rätt sätt.

*1984 Rekryteringsstöd*³¹⁶

De allmänna villkoren för att få rekryteringsstöd är att den som anställs har fyllt 18 år och anvisas genom den offentliga arbetsförmedlingen. Förutsättningar för att stöd ska kunna lämnas är att det är fråga om anställning som

- skulle kommit till stånd först vid senare tidpunkt om stöd inte lämnas
- innefattar arbete som inte skulle bli utfört om inte stöd lämnas eller
- den som anvisas inte skulle få anställning om inte stöd lämnas.

Rekryteringsstödet ska i första hand avse anställningar till arbetslösa ungdomar.

Rekryteringsstöd får lämnas för både provanställningar, andra tidsreglerade anställningar och tillsvidareanställningar. Lön utgår enligt jämförbara kollektivavtal. Stödet lämnas med 50 procent av lönekostnaderna under högst sex månader.

Arbetsförmedlingen beslutar om stödet och utövar tillsyn medan länsarbetsnämnden betalar ut det.

*1984 Rekryteringsstöd*³¹⁷

Anvisning till rekryteringsstödet avser inte längre enbart ungdomar utan även långtidsarbetslösa. Vid anställning i kommun och landsting kan bidragstiden, om det finns synnerliga skäl, utsträckas till 12 månader i fråga om äldre arbetslösa.

³¹⁵ SFS 1983:568.

³¹⁶ SFS 1983:992.

³¹⁷ SFS 1984:1038.

*1986 Ny förordning om rekryteringsstöd*³¹⁸

Rekryteringsstöd kan, förutom vid anställning av långtidsarbetslösa, också lämnas vid anställning av övriga svårplacerade på arbetsmarknaden. Den som anställs via detta stöd måste

- ha varit obrutet arbetslös i mer än sex månader eller, för sökande som fyllt 18 men inte 25 år, mer än fyra månader,
- uppburit arbetslöshetsersättning under så lång tid att han eller hon har förlorat eller riskerar att förlora ersättningen, eller
- i annat fall inte skulle kunna få anställning om stöd inte lämnades.

Stöd utgår för sex månader. I särskilda fall kan det förlängas med högst tre månader. I Haparanda, Övertorneå, Överkalix och Pajala kommun samt Karesuando- och Vittangidelarna av Kiruna kommun får dock länsarbetsnämnden i särskilda fall förlänga tiden för rekryteringsstöd till högst tolv månader.

*1989 Ej längre tolv månaders undantag*³¹⁹

Möjligheten att på vissa orter erhålla rekryteringsstöd i tolv månader försvinner.

Vid anställning av flykting eller invandrare som behöver svenskundervisning får rekryteringsstöd lämnas med 85 procent av lönekostnaderna under sex månader.

*1991 Söka-jobbkurser, ändrad statsbidragsnivå och arbetslöshetstid*³²⁰

Arbetslös som är yngre än 20 år ska följa söka-jobbkurser i fyra veckor innan anvisning till anställning med rekryteringsstöd. Personen som kan anvisas till anställning med rekryteringsbidrag ska ha varit obrutet arbetslös i mer än tre månader eller, om hon eller han har fyllt 18 men inte 25 år, en månad. Anställning i kommun eller landsting behöver inte vara tillsvidareanställningar.

Rekryteringsstöd lämnas med 60 procent av den totala lönekostnaden. Vid anställning av flykting eller invandrare som behöver svenskundervisning får rekryteringsstöd lämnas med antingen 85 procent i sex månader eller med 50 procent i tolv månader.

³¹⁸ SFS 1986:414.

³¹⁹ SFS 1989:334.

³²⁰ SFS 1991:889.

*1993 Ändrad nivå på stöd till flykting eller invandrare och andra*³²¹

Rekryteringsstöd lämnas med 65 procent av lönekostnaden.

Arbetsgivare som anställer flykting eller invandrare kan erhålla rekryteringsstöd med 75 procent av lönekostnaderna under tolv månader.

*1994 Rekryteringsbidrag till akademiker och äldre*³²²

Vid anställning av en akademiker som fullföljt 120 poäng på universitet eller högskola hos ett litet företag får rekryteringsstöd lämnas under högst tolv månader om företaget har behov av den arbetssökandes kompetens. Stöd får lämnas med högst 50 procent. Om det finns synnerliga skäl får bidragstiden för äldre arbetslösa utsträckas till tolv månader.

*1995 Ändrad ålders- och bidragsgräns*³²³

Anställning med rekryteringsstöd får anvisas tidigast från och med den 1 juli det år som den sökande fyller 20 år. Anställningen med rekryteringsstöd får dock även anvisas person som inte fyllt 20 år om den personen genomgått treårig gymnasieskola. Bidraget lämnas under högst sex månader och med högst 50 procent av lönekostnaderna per månad, dock med högst 7 000 per månad. Bidragstiden får ifråga om äldre personer utsträckas till tolv månader om det finns synnerliga skäl. Ett litet företag får rekryteringsstöd när det anställer arbetssökande som fullföljt minst 120 poäng på universitet eller högskola. Stödet får lämnas under högst tolv månader om företaget saknar den högskolekompetens som den sökande har.

*Rekryteringsstöd, vikariestöd och utbildningsstöd*³²⁴

Rekryteringsstöd får lämnas vid anställning av anvisad person om denna person

- varit anmäld som arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen under minst tolv månader (med undantag för arbetshandikappade och ungdomar under 25 år som fullföljt nationellt program med yrkesämnen i gymnasieskolan),
- sysselsättningssituationen inte kan lösas på något annat sätt.

³²¹ SFS 1993:730.

³²² SFS 1994:939.

³²³ SFS 1995:720.

³²⁴ SFS 1996:1427.

Vikariestöd får lämnas till arbetsgivare som efter anvisning av länsarbetsnämnden anställer ersättare under den tid en anställd med lön deltar i utbildning eller är ledig för att starta egen näringsverksamhet.

Utbildningsstöd får lämnas till en arbetsgivare som själv bekostar utbildning (se vikariestöd) för en arbetstagare och som anställer ersättare för den som deltar i utbildningen. Utbildningen ska vara godkänd av länsarbetsnämnden. Den ska syfta till att den anställde ska kunna tillgodogöra sig ny teknik eller utföra nya arbetsuppgifter.

Rekryteringsstöd och vikariestöd lämnas med högst 350 kronor per dag, dock högst 50 procent av lönekostnaderna och längst under sex månader. Vid deltidsarbete ska stödet minska i förhållande till arbetstiden. Utbildningsstöd lämnas med högst 40 kronor per utbildningstimme, dock med högst 20 000 per vikarie.

1998 Rekryteringsstöd ersätts av anställningsstöd³²⁵

Anställningstöd börjar gälla och lagen om rekryteringsstöd (dvs inklusive vikariestöd) upphör att gälla.

Tabellbilaga till rekryteringsstöd

Tabell 3.3.5.1 Genomsnittligt antal personer anställda med rekryteringsstöd, 1 000-tal

År	Genomsnitt för året
1984	20,6
1985	12,3
1986	10,1
1987	5,6
1988	5,2
1989	2,8
1990	2,3
1991	4,9
1992	13,4
1993/94 ³²⁶	14,1
1994/95	24,9

³²⁵ SFS 1997:1275.

³²⁶ Källa: Ams verksamhetsberättelse 1998. 1995/96 gäller för 18 månader. Inga nya deltagare 1998.

År	Genomsnitt för året
1995/96	13,5
1997	3,7
1998	0,5

Tabell 3.3.5.2 Arbetsmarknadsverkets utgifter för rekryteringsstöd, milj. kr.
löpande priser³²⁷

År	Kostnad
1984/85	1200
1985/86	700
1986/87	491
1987/88	442
1988/89	138
1989/90	235
1990/91	199
1991/92	921
1992/93	1562
1993/94	1600
1994/95	2712
1995/96	1697
1997	265
1998	56

3.3.6 Anställningsstöd

1998 Anställningsstöd³²⁸

Anställningsstöd lämnas till arbetsgivare i syfte att stimulera anställning av personer som har svårigheter att få ett reguljärt arbete.

En person kan anvisas till anställning med anställningsstöd tidigast från och med den dag personen fyller 20 år. Undantagna är personer som anställs för färdigutbildning till ett yrke enligt kollektivavtalen med yrkesutbildning. Anställningsstöd får lämnas vid anställning av långtidsarbetslösa personer. Stödet får även i särskilda fall lämnas vid anställning av personer som deltagit i en arbetsmarknadspolitisk åtgärd eller under en kortare tid haft anställning.

³²⁷ Källa: Ams, ekonomienheten från 1993/94 Ams verksamhetsberättelse 1998. 1995/96 gäller för 18 månader. Inga nya deltagare 1998..

³²⁸ SFS 1997:1275.

Detta förutsatt att deras ställning på arbetsmarknaden inte har stärkts av den kortare anställningen. Dessutom gäller att den som ska anställas under tolv månader har varit arbetssökande och att denna persons sysselsättningssituation inte kan lösas på något annat sätt.

Utan att de ovan nämnda kraven är uppfyllda får anställningsstöd lämnas för ungdomar som ännu inte fyllt 25 år under tiden 1 januari 1998 – den 31 december 2000 under förutsättning att

- de under minst 90 dagar varit anmälda som arbetssökande av den offentliga arbetsförmedlingen, eller
- de efter ha fullföljt nationellt program med yrkesämnena i gymnasieskolan anställs för färdigutbildning till ett yrke enligt kollektivavtalen om yrkesutbildning.

För att få anställningsstöd ska arbetsgivaren under perioden tillhandahålla utbildning i form av teori eller praktik. Om en arbetsgivare har sagt upp eller permitterat personal senare än nio månader före den aktuella anställningen med anställningsstöd får detta inte lämnas. Undantag får göras om uppsägningarna eller permitteringarna har gjorts på grund av väderleksförhållanden eller andra liknande orsaker.

Utbildningsstöd får lämnas till en arbetsgivare som själv bekostar utbildning för en arbetstagare och som med anställningsstöd anställer en ersättare för den som deltar i utbildningen. Utbildningsstöd får lämnas med högst 40 kronor per utbildningstimme, dock med högst 20 000 kronor per anställd som går i utbildningen.³²⁹

Anställningsstödet får lämnas såväl för anställningar som gäller tills vidare som för provanställningar och andra tidsbegränsade anställningar. I branscher där arbetet är säsongbetonat eller av andra skäl inte är sammanhängande till sin natur får Ams föreskriva att stöd lämnas enbart för anställningar som gäller tills vidare eller omfattar en längre period än den normala säsongen.

Anställningsstöd får lämnas under högst sex månader. Om det finns särskilda skäl får dock tid med anställningsstöd i verksamheter som omfattar investeringar förlängas till högst tolv månader. Anställningsstöd lämnas med 50 procent av lönekostnaderna, dock högst 350 kronor per dag. Vid deltidarbete ska stödet minskas i förhållande till arbetstiden.

³²⁹ SFS 1997:1276.

*1999 Ej nödvändigt med utbildning i teori och praktik, förlängd tid*³³⁰

För att få anställningsstöd behöver arbetsgivaren inte längre tillhandahålla utbildning i form av teori eller praktik under perioden.

Anställningsstöd kan lämnas under tolv månader i sådan verksamhet som innefattar offentliga investeringar eller investeringar av samhällsnyttig karaktär om det finns synnerliga skäl.

*1999 Allmänt och förstärkt anställningsstöd*³³¹

Anställningsstöd lämnas av länsarbetsnämnden i form av allmänt anställningsstöd och av förstärkt anställningsstöd.

Allmänt anställningsstöd

Allmänt anställningsstöd får lämnas vid anställning av en långtidsarbetslös person som är minst 20 år. Stödet kan lämnas även om personen har haft anställning en kortare tid om anställningen inte har stärkt ställningen på arbetsmarknaden eller om personen har deltagit i en arbetsmarknadspolitisk åtgärd. Personen kan vara under 20 år om den anställs för färdigutbildning till ett yrke enligt kollektivavtalen om yrkesutbildning. Under tiden 1 januari 1998 – 31 december 2000 behöver ungdomar som inte fyllt 25 år inte ha varit långtidsarbetslösa för att få allmänt anställningsstöd om de

- under minst 90 dagar varit anmälda som arbetssökande hos offentliga arbetsförmedlingen eller,
- de efter ha fullföljt nationellt program med yrkesämnen i gymnasieskolan anställs för färdigutbildning till ett yrke enligt kollektivavtalen om yrkesutbildning.

Allmänt anställningsstöd lämnas under sex månader eller tolv månader i sådan verksamhet som innefattar offentliga investeringar eller investeringar av samhällsnyttig karaktär, om det finns synnerliga skäl.

Allmänt anställningsstöd lämnas med 50 procent av lönekostnaden, dock högst 350 kronor per dag.

Förstärkt anställningsstöd

En person som är minst 20 år får anvisas en anställning med förstärkt anställningsstöd om han eller hon sedan 24 månader antingen har varit arbetslös eller har deltagit i en arbetsmarknadspolitisk åtgärd. Dessutom ska

³³⁰ SFS 1999:69.

³³¹ SFS 1999:717.

personen omedelbart före anvisningen i minst 36 månader varit anmäld som arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen. Stödet kan lämnas även om personen har haft anställning en kortare tid om anställningen inte har stärkt ställningen på arbetsmarknaden.

Förstärkt anställningsstöd lämnas under tjugofyra månader eller, om kortare tid, så länge arbetsuppgiften varar.

Förstärkt anställningsstöd lämnas under sex månader med 75 procent av lönekostnaden, dock högst 525 kronor per dag, samt under följande arton månader med 25 procent av lönekostnaden, dock högst 175 kronor per dag.

2000 Handikappade får förstärkt anställningstöd³³²

En person får anvisas förstärkt anställningstöd om

- personen sedan 24 månader antingen har varit arbetslös eller har deltagit i en arbetsmarknadspolitisk åtgärd och omedelbart före anvisningen i minst 24 månader varit anmäld som arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen, eller
- har ett arbetshandikapp och lämnar antingen en anställning hos en arbetsgivare inom Samhallkoncernen eller ett skyddat arbete hos en offentlig arbetsgivare, eller

En anvisning får också göras även om personen inte har varit långtidsarbetslös enligt ovan. Detta gäller för sådana studier som avses i förordningen (1998:276) om statligt stöd till särskilda satsningar på utbildning av vuxna, sjukdom, föräldraledighet eller liknande orsak .

2000 Särskilt anställningsstöd, ändrade villkor för förstärkt anställningsstöd³³³

Anställningsstöd lämnas av länsarbetsnämnden även i form av särskilt anställningsstöd.

³³² 1999:1187.

³³³ SFS 2000:629.

En person som är minst 57 år får anvisas en anställning med särskilt anställningsstöd om han eller hon

- sedan 24 månader antingen har varit arbetslös eller har tagit del av ett arbetsmarknadspolitiskt program och omedelbart före anvisningen under samma tid varit anmäld som arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen, och
- tagit del av aktivitetsgarantin enligt förordningen (2000:634) om arbetsmarknadspolitiska program under minst tre månader.
- Särskilt anställningsstöd lämnas under tjugofyra månader.
- Särskilt anställningsstöd lämnas med 75 procent av lönekostnaden, dock högst 525 kronor per dag.

Förstärkt anställningsstöd lämnas om personen sedan 24 månader antingen har varit arbetslös eller har deltagit i en arbetsmarknadspolitisk åtgärd och omedelbart före anvisningen i minst 48 månader varit anmäld som arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen.

2002 Vård och omsorg³³⁴

Länsarbetsnämnden kan lämna subvention av anställning som kombineras med vård- och omsorgsutbildning. Denna subvention får under perioden den 1 juni 2002 – 31 maj 2004 lämnas för anställningar hos arbetsgivare med anknytning till landsting, kommuner och av landsting och kommuner anlitade entreprenörer inom hälso- och sjukvården och kommunernas äldre- och handikappomsorg.

En person som är minst 25 år får anvisas en sådan anställning om han eller hon

- är arbetslös på heltid, och
- i anställningen bereds tillfälle att genomgå vård- och omsorgsutbildning som motsvarar längst nio månaders heltidsstudier.

Detta anställningsstöd lämnas med 55 procent av lönekostnaden, dock högst 535 kronor per dag. Anställningsstödet ifråga lämnas under en tid som motsvarar längst nio månaders heltidsarbete.

³³⁴ SFS 2002:235.

Tabellbilaga till anställningsstöd

Tabell 3.3.6.1 Deltagare i genomsnitt per månad

År	Allmänt anställningsstöd	Förstärkt ³³⁵ anställningsstöd	Särskilt anställningsstöd
1999	us	638	-
2000	5869	8925/143	18
2001	3672	10900/2162	1369
2002	2944	7887/3981	1813

Tabell 3.3.6.2 Kostnad för anställningsstöd. milj. kr.

År	Allmänt anställningsstöd	Förstärkt ³³⁶ anställningsstöd	Särskilt anställningsstöd
1999	us	638	-
2000	5869	8925/143	18
2001	3672	10900/2162	1369
2002	2944	7887/3981	1813

SFS som behandlar rekryteringsstöd/ stimulans

- 1981:550 Förrordning om tillfällig rekryteringsstimulans
- 1983:568 Förrordning om bidrag till kommuner och landstingskommuner för att främja nyanställningar
- 1983:992 Förrordning om rekryteringsstöd

³³⁵ I x/y begreppet representerar x anställningsstöd för inskrivna över två år och y inskrivna över fyra år.

³³⁶ I x/y begreppet representerar x anställningsstöd för inskrivna över två år och y inskrivna över fyra år.

Följande förordningar gäller ändringar i (1983:992)

1984:1038	1994:199	1997:1276	1999:1364
1985:516	1994:939	1998:574	2000:1364
1988:650	1995:338	1998:1793	2002:235
1989:334	1995:359	1999:69	2002:699
1991:889	1995:720	1999:717	2002:843
1992:1336	1996:1427	1999:1187	
1993:730	1997:1275	1999:629	

3.3.7 Omställningsbidrag

Kort översikt över omställningsbidragets framväxt

1981 till 1983 lämnades bidrag till de arbetstagare som blivit arbetslösa i samband med varaktiga driftsinskränkningar. Bidraget innebar att arbetsförmedlingen skulle sätta in extra åtgärder för de berörda personerna och att företaget fick bidrag med högst tre fjärdedelar av den totala lönesumman.

1981 Omställningsbidrag³³⁷

För att underlätta en övergång till annan sysselsättning för berörda arbetstagare i samband med varaktiga driftsinskränkningar, som har en sådan omfattning och inverkan på den lokala arbetsmarknaden att sysselsättningsproblemen inte kan lösas på annat sätt, kan bidrag lämnas till omställningar vid driftsinskränkningar. Bidraget är försöksverksamhet och sträcker sig över tiden 1 juli 1983 till 30 juni 1984.

Villkoren för att få omställningsbidrag är att driftsinskränkningen berör minst 300, eller om synnerliga skäl finns, 100 arbetstagare. Driftsinskränkningen måste dock beröra minst 20 procent av arbetsstyrkan. Beslut om bidrag fattas först när de arbetstagare som berörs av driftsinskränkningen sagts upp. Lön och andra anställningsförmåner ska utgå enligt kollektivavtal eller avtal som är jämförbara med andra kollektivavtal i branschen.

Bidrag lämnas under uppsägningstiden, dock längst under sex månader, med 75 procent av de totala lönekostnaderna. Bidragsgivningen ska föranleda extra insatser från arbetsförmedlingens sida och bidragstagaren ska vara beredd att ställa lokaler och personal till arbetsförmedlingens förfogande vid förfrågan. Om en berörd arbetstagare under bidragsperioden erhåller fast anställning hos

³³⁷ SFS 1981:994.

en arbetsgivare under bidragsperioden är den tidigare arbetsgivaren skyldig att utge hälften av lönen under den återstående delen av perioden.

Ams prövar bidragsärenden. Om driftsinskränkningen berör mindre än 300 arbetstagare prövas dock ärendet av regeringen.

*1982 Omställningsbidrag vid egen rörelse*³³⁸

Även arbetstagare som startar egen rörelse har rätt att få ersättning motsvarande hälften av lönen från sin tidigare arbetsgivare.

*1983 Omställningsbidrag upphör*³³⁹

Omställningsbidrag lämnas ej längre från den 31 december 1983.

SFS som behandlar omställningsbidrag

1981:994 Förordning om försöksverksamhet med bidrag till omställning vid driftsinskränkningar

Följande SFS gäller ändrad lydelse i (1981:994)

1982:32

1983:994

3.3.8 Sysselsättningsbidrag för äldre arbetskraft inom textil- och konfektionsindustrin

Kort översikt över bidragets utveckling

Sysselsättningsbidrag för äldre inom textil- och konfektionsindustrin utgick mellan åren 1977 och 1989 för att upprätthålla sysselsättningen. Bidraget kunde utgå för personer mellan 50 och 65 år.

*1977 Sysselsättningsbidrag inom textil- och konfektionsindustrin*³⁴⁰

För att upprätthålla sysselsättningen för äldre arbetskraft kan tillfälligt sysselsättningsbidrag lämnas till företag inom textil- och konfektionsindustrin.

De som kan få bidraget ska vara mellan 50 och 65 år och sysselsatta med tillverkningsarbete. Lön ska utgå enligt kollektivavtal eller motsvarande. Bidraget lämnas med 28 kr per timme för varje arbetstagare som omfattas av bidraget. Det sammanlagda bidraget får inte överstiga 15 procent av det

³³⁸ SFS 1982:32.

³³⁹ SFS 1983:994.

³⁴⁰ SFS 1981:542.

bidragsunderlag som beräknas på företagets totala lönekostnader för anställda som sysselsätts med tillverkningsarbete.

Bidraget prövas och tillses av länsarbetsnämnden.

Det sammanlagda bidraget får ej överstiga en viss procentsats av det bidragsunderlag som beräknas på företagets totala lönekostnader

1989 Sysselsättningsbidrag upphör³⁴¹

Sysselsättningsbidrag inom textil- och konfektionsindustrin lämnas inte längre.

Tabellbilaga till sysselsättningsbidrag

Tabell 3.3.8.1 Sysselsättningsbidraget lämnas med

År	
1983	12 procent
1984	9 procent
1985	7 procent
1986	5 procent
1987	4 procent
1988	3 procent

Tabell 3.3.8.2 Kostnader för tillfälligt sysselsättningsbidrag inom textil- och konfektionsindustrin, milj. kr. löpande priser

År	milj. kr
1977/78	171
1978/79	257
1979/80	315
1980/81	315
1981/82	256
1982/83	282
1983/84	168
1984/85	218
1985/86	181
1986/87	142
1987/88	114
1988/89	86
1989/90	29

³⁴¹ SFS 1989:333.

SFS som behandlar sysselsättningsbidrag

1981:542 Förordning om tillfälligt sysselsättningsbidrag för äldre arbetskraft inom textil- och konfektionsindustrin.

Följande SFS gäller ändrad lydelse i (1981:542)

1983:573	1985:511	1987:412	1989:333
1984:517	1986:332	1988:361	

3.3.9 Strukturstöd inom byggnadsbranschen

Kort översikt över bidragets utveckling

Mellan åren 1986 och 1992 lämnades stöd till den som inom en region bedriver verksamhet i syfte att genom rehabilitering och arbete återinföra vissa arbetslösa byggnadsarbetare till ordinarie arbetsmarknaden.

*1986 Strukturstöd inom byggarbetsmarknaden*³⁴²

Strukturstöd kan lämnas till aktiebolag eller annan juridisk person som inom en region bedriver verksamhet i syfte att genom rehabilitering och arbete återföra vissa arbetslösa byggnadsarbetare till den ordinarie arbetsmarknaden.

Allmänna villkor för att få strukturstöd är att personen ska vara arbetslös bygg- eller anläggningsarbetare som är arbetshandikappad, som fyllt 55 år och som anvisats till anställningen av den offentliga arbetsförmedlingen. Anställningen som fås genom strukturstödet ska vara tills vidare. Personen får inte stöd om han eller hon anses ha möjlighet att få arbete på den ordinarie arbetsmarknaden. Lön utgår enligt kollektivavtal i branschen.

Strukturstödet får lämnas med 75 procent av hela lönekostnaden under högst tre år för samma arbetstagare. Har en arbetstagare fått stöd utan att kunna få fast anställning kan stöd lämnas under ytterligare två år med 50 procent av lönekostnaden.

Ams meddelar vilka arbetsgivare som ska få strukturstöd. Länsarbetsnämnden eller arbetsförmedlingen beslutar om strukturstöd efter samråd med arbetsgivaren och länsarbetsnämnden betalar ut stödet.

³⁴² SFS 1986:412.

1992 Byggstöd upphör³⁴³

Från 30 juni lämnas inte strukturstöd inom byggarbetsmarknaden.

SFS som behandlar byggstöd

1986:412 Förrordning om strukturstöd inom byggarbetsmarknaden

Följande SFS gäller ändrad lydelse av (1986:412)

1987:419

1988:1592

1989:160

1990:501

1992:337

3.3.10 Starta eget-bidrag

Kort översikt över starta eget-bidrag framväxt

Den 1 juli 1984 infördes på försök ett bidrag för arbetslösa som skulle starta eget, det s k starta eget-bidraget. År 1987 permanentades starta eget-bidraget. Bidraget ska utgöra ett komplement till andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder. För att få starta eget-bidrag förutsätts dock att personen bedöms ha goda utsikter att bedriva egen verksamhet. Efter år 1999 kallas starta eget-bidrag ”bidrag för start av näringsverksamhet”.

1984 Starta eget-bidrag³⁴⁴

Bidrag till arbetslösa som startar eget är avsett att utgöra ett tillskott till rörelseidkarens försörjning under inledningsskedet av verksamheten, dock högst sex månader. Bidraget lämnas under perioden 1 juli 1984 och gäller till 30 juni 1986.

Bidrag kan lämnas till arbetslösa som

- har fyllt 20 år,
- är anmälda som arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen,
- inte kan få lämpligt arbete,
- inte bör bli föremål för annan arbetsmarknadspolitisk åtgärd och
- som anses ha goda förutsättningar att driva egen rörelse.

³⁴³ SFS 1992:337.

³⁴⁴ SFS 1984:523.

Bidrag lämnas med ett belopp som motsvarar den ersättning som bidragstagaren skulle ha varit berättigad att uppbära i form av dagpenning från erkänd arbetslöshetskassa eller kontant arbetsmarknadsstöd om verksamheten som rörelseidkare inte hade påbörjats.

Länsarbetsnämnden beslutar om och betalar ut bidrag.

1986 Förlängt starta eget-bidrag³⁴⁵

Bidrag till de som startar egen verksamhet fortsätter att gälla.

1992 Starta eget om arbetsbrist³⁴⁶

Starta eget-bidrag kan lämnas till person som är, eller riskerar att bli uppsagd p g a arbetsbrist. Personer som bor i glesbygd kan få bidraget förlängt med sex månader.

1993 Ej längre bidrag om arbetsbrist³⁴⁷

Endast de som söker arbete genom den offentliga arbetsförmedlingen och inte kan få annat lämpligt arbete kan erhålla starta eget-bidrag.

1996 Starta eget-bidrag om risk för arbetslös³⁴⁸

Starta eget-bidrag kan lämnas till person som riskerar att bli arbetslös.

1998 Ej starta eget och ALU tillsammans³⁴⁹

Starta eget-bidrag får inte lämnas till den som samtidigt har anvisats arbetslivsutveckling.

1999 Ny samlad förordning³⁵⁰

En ny, samlad förordning beskriver de olika arbetsmarknadspolitiska aktiviteterna. Gemensamma bestämmelser för arbetsmarknadspolitiska aktiviteterna är att personer får anvisas arbetsmarknadspolitiska aktiviteter från och med den

³⁴⁵ SFS 1986:334.

³⁴⁶ SFS 1992:667 och 1992:1465.

³⁴⁷ SFS 1993:726.

³⁴⁸ SFS 1996:1101.

³⁴⁹ SFS 1997:1285.

³⁵⁰ Tidigare lagar upphävs och samlas i Förordning om arbetsmarknadspolitiska aktiviteter SFS 1998:1784.

dag de fyller 20 år. Som ytterligare förutsättningar gäller att de är eller riskerar att bli arbetslösa och att de söker arbete genom den offentliga arbetsförmedlingen.

Följande personer får anvisas arbetsmarknadspolitiska aktiviteter trots att de inte har fyllt 20 år:

- unga handikappade,
- de som får dagpenning i form av inkomstrelaterad ersättning enligt lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring, och
- ungdomar enligt förordningen (1995:712) om kommuners ansvar för ungdomar i de kommuner där avtal inte träffats.

Intagna på kriminalvårdsanstalt som har beviljats frigång och personer bosatta inom ett område som betecknas som stödområde 1 eller 2 enligt 16 § förordningen (1990:642) får delta i arbetsmarknadspolitiska aktiviteter utan att vara arbetsökande.

En arbetsmarknadspolitisk aktivitet skall omfatta verksamhet på heltid.

Bidrag för start av näringsverksamhet får beviljas personer som bedöms ha goda förutsättningar att bedriva näringsverksamheten och vars verksamhet bedöms få en tillfredsställande lönsamhet och ge bidragstagarna varaktig sysselsättning.

Bidraget är avsett att utgöra ett tillskott till näringsidkarens försörjning under inledningsskedet av verksamheten. Rätten till bidrag skall inte gå förlorad av det skälet att sökanden vidtagit förberedelser för att starta verksamheten.

Bidrag får beviljas under högst sex månader. Om det finns särskilda skäl får bidrag beviljas under ytterligare högst sex månader.

2000 Förordning om arbetsmarknadspolitiska program³⁵¹

Särskilda bestämmelser om start av näringsverksamhet i förordning om arbetsmarknadspolitiska program.

Med stöd till start av näringsverksamhet avses stöd till en näringsidkares försörjning under inledningsskedet av näringsverksamheten.

Stöd får lämnas till den som bedöms ha goda förutsättningar att driva näringsverksamheten med tillfredsställande lönsamhet och som genom verksamheten kan få varaktig sysselsättning och den som är bosatt inom ett sådant

³⁵¹ Tidigare lagar upphävs och samlas i förordning om arbetsmarknadspolitiska program SFS 2000:634.

stödområde A eller B som avses i 2 § förordningen (1999:1382) om stödområden för vissa regionala företagsstöd. För den som är bosatt i ett sådant område gäller inte kravet att han eller hon skall vara eller riskera att bli arbetslös för att kunna få stöd.

Tidsperioden får vara längst sex månader. Sökande måste vara minst 20 år, vara eller riskerar att bli arbetslös, och söka arbete genom den offentliga arbetsförmedlingen. Undantag från åldersvillkoret kan göras om anvisningen gäller unga handikappade, kommunala ungdomsprogram, eller personer som får dagpenning i form av inkomstrelaterad ersättning enligt lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.

Ett program eller del därav får förläggas till Sveriges närområde om det finns särskilda skäl till att förlägga verksamhet utanför Sverige. Den som anordnar arbetspraktik utanför Sverige måste dock vara en svensk juridisk person. För att stöd till start av näringsverksamhet skall lämnas måste verksamheten vara registrerad i och till viss del bedrivas i Sverige.

Ams beslutar om och betalar ut stöd och ersättningar som gäller program enligt denna förordning.

Tabellbilaga till starta eget-bidrag

Tabell 3.3.10.1 Genomsnittligt antal personer sysselsatta med starta eget-bidrag, 1 000-tal

År³⁵²	Antal
1993/94	7,9
1994/95	8,7
1995/96	9,9
1997	12,3
1998	12,5
1999	10,8
2000	8,8
2001	6,9
2002	7,4

³⁵² Ams Historiska tabeller.

Tabell 3.3.10.2 Kostnader för starta eget-bidrag, milj. kr.³⁵³

År	Kronor
1993/94	925
1994/95	1380
1995/96	1869
1997	1428
1998	1537
1999	1364
2000	1076
2001	929
2002	1033

SFS som behandlar starta eget-bidrag

1984:523 Förordning om försöksverksamhet med bidrag till arbetslösa som startar egen rörelse

Följande SFS gäller ändrad lydelse i (1984:523)

1986:334	1992:1465	1997:1285
1987:515	1993:726	1998:1784
1992:667	1996:1101	2000:634

3.3.11 Riktat anställningsstöd (RAS)

Kort översikt över RAS

Under 1995 införs ett anställningsstöd kallat riktat anställningsstöd (RAS). Stödet innebär att arbetsgivare får göra ett avdrag från arbetsgivaravgift för person som anställs under perioden 1 januari - 31 mars 1995.

³⁵³ Ams verksamhetsberättelse 1998.

*1995 RAS införs*³⁵⁴

För att stimulera till nyanställningar i näringslivet införs i april ett nytt anställningsstöd, benämnt riktat anställningsstöd (RAS). Stödet innebär att en arbetsgivare får göra ett avdrag från arbetsgivaravgifter för nyanställd³⁵⁵ person. Detta under förutsättning att personen under minst fyra veckor under perioden november – december samt omedelbart före anställningen varit registrerad som arbetslös hos den offentliga arbetsförmedlingen eller deltagit i arbetsmarknadspolitiska insats.

Avdrag från arbetsgivaravgiften får göras med högst 6 000 kr och får tidigast göras för lönekostnader som avser mars månad 1995. Avdrag får göras under högst tolv månader för varje nyanställd person och endast så länge denna anställning varar. Lagstiftningen gäller till utgången av juni 1996 samt även därefter i fråga om avdrag från arbetsgivaravgifter som avser tid före den 1 juli 1996.

SFS som behandlar RAS

1995:287 Lag om anställningsstöd

3.3.12 Bidrag till tidigareläggning av affärsverksinvesteringar

Kort översikt över tidigareläggningar av affärsverksinvesteringar

Under åren 1993-1994 utgick bidrag till tidigareläggningar av affärsverksinvesteringar som komplement till infrastruktursatsningar. Syftet var att genom dessa insatser undvika omfattande varsel och överbygga den kraftiga konjunktursvackan.

*1993 Bidrag beviljas*³⁵⁶

En miljard kronor avsätts 1993 till tidigareläggning av vissa affärsverksinvesteringar under 1993 och 1994. Senare under 1993 avsätts ytterligare 200 miljoner kronor. Affärsverksinvesteringarna ska ske i sysselsättningsintensiva företag. Bidraget är inte avsett att skapa ny sysselsättning utan att tidigarelägga. Ams ska, i samråd med berörda affärsverk och byggnadsstyrelsen, inventera och föreslå lämpliga investeringsobjekt.

³⁵⁴ SFS 1995:287.

³⁵⁵ Med nyanställd avses här arbetstagare som påbörjat en tillsvidareanställning omfattande minst 17 timmar i veckan under perioden 1 januari - 31 maj 1995.

³⁵⁶ Proposition 1993/94:50 och 1993/94:150.

3.3.13 Otraditionella insatser

1993 Otraditionella medel³⁵⁷

År 1993 beviljas en post för otraditionella insatser. Syftet med otraditionella insatser är delvis att förbättra matchningen på arbetsmarknaden. Detta genom olika samverkansprojekt i form av träffpunkter eller aktivitetscentra samt projekt för uppsökande verksamhet. Projekten pågår på flera orter i landet. Ett flertal av insatserna är sysselsättningsskapande. Dessa insatser inriktar sig främst på nyföretagande i olika former, sysselsättningsprojekt för ungdomar, kvinnor och invandrare. Projekten har beviljats pengar fram t o m 1995.

Tabell 3.3.13.1 Medel som beviljats för otraditionella insatser, 1 000 kronor

År ³⁵⁸	
1993/94	30 000
1994/95	50 000
1995-1997 ³⁵⁹	75 000

3.3.14 Invandrarpraktik

Invandrare får en särskild åtgärd, invandrarpraktik, fr o m 1994 t o m 1995.

1994 Invandrarpraktik³⁶⁰

Invandrare, d v s en utländsk medborgare som varit bosatt i Sverige under högst fem år kan få praktik i form av arbetsmarknadsutbildning. Praktiken bör i första hand ha anknytning till invandrarens yrkesutbildning eller yrkeserfarenhet och förläggas till arbetsplats där invandraren ges tillfälle till träning i det svenska språket. Ams får meddela föreskrifter som förhindrar att praktiken ersätter säsongsanställningar eller andra tillfälliga anställningar. Innan länsarbetsnämnden anvisar en praktikplats ska nämnden ha upprättat en individuell handlingsplan. Praktiktiden får vara högst sex månader. Den som deltar i invandrarpraktik har rätt till utbildningsbidrag i form av dagpenning.

³⁵⁷ Ams redovisning av otraditionella insatser 1994-95.

³⁵⁸ Uppgifter vid telefonsamtal med Ulla Isaksson, Ams.

³⁵⁹ 1997 övergår budgetåret till kalenderår så beloppet gäller 1 juli 1995 tom 31 december 1996.

³⁶⁰ SFS 1994:369.

1995 Invandrarpraktik upphör³⁶¹

Invandrarpraktik upphör. Invandrare kan få delta i reguljär arbetsmarknadsutbildning.

3.3.15 Statligt stöd till kommunala industribeställningar

Statligt stöd till kommunala industribeställningar har använts som ett medel för att motverka nedgången i efterfrågan på arbetskraft i lågkonjunkturer. Medlet har tagits i bruk under 1960- och 70-talen.

1963 Kommunala industribeställningar³⁶²

Syftet med det statliga stödet till kommunala industribeställningar är att kommunerna ska tidigarelägga sina beställningar så att man därmed får en omfördelning av sysselsättningseffekter över konjunkturcykeln.

För att få statligt stöd till kommunala industribeställningar ska beställningen;

- 1) Innebära en tidigareläggning av beställningar av i Sverige industri-tillverkade varor
- 2) Leveransen ska ske före viss tidpunkt
- 3) Statligt lån och bidrag ska inte samtidigt lämnas.
- 4) För kommunen normalt upphandlingsförfarande ska tillämpas.

Statsbidrag får utgå med högst 20 procent av inköpssumman. Om de levererande företagen har ett mycket högt importinnehåll kan ett lägre bidrag utgå. Inköpssumman uppgår 1963 till 83 miljoner kronor.

1968 Statligt stöd utgår åter

Statligt stöd till kommunala industribeställningar utgår med 90 miljoner kronor.

1971/72 Statligt stöd utgår åter

Bidrag beviljas statsbidrag som motsvarar en inköpssumma om 150 miljoner kronor.

³⁶¹ SFS 1995:711.

³⁶² Johansson, S. och Wadensjö, E. (1977).

1976/77 Statligt stöd utgår åter

Leveransen ska nu ske så att avsedd sysselsättningseffekt i huvudsak erhålles under en viss tidsperiod. Bidrag utgår med totalt 300 miljoner kronor.

3.3.16 Offentliga tillfälliga arbeten (OTA)

1996 Åtgärd för äldre arbetslösa³⁶³

Offentliga tillfälliga arbeten (OTA) ska syfta till att stärka kompetensen hos de arbetslösa och höja kvaliteten i anordnarens verksamhet. Verksamheten ska pågå från den 1 november 1996 till utgången av 1998.

Offentligt tillfälligt arbete får anvisas en arbetslös person som

- har fyllt 55 år,
- har varit anmäld som arbetssökande under minst 24 månader hos den offentliga arbetsförmedlingen och
- får arbetslöshetsersättning enligt arbetslöshetsförsäkringen eller KAS.

Staten, kommuner, landsting och de allmänna försäkringskassorna har såsom anordnare möjlighet att ta emot arbetslösa i offentliga tillfälliga arbeten. Arbetsuppgifterna får inte undantränga ordinarie verksamhet.

1999 Förlängd tid och ändrad åldersgräns³⁶⁴

OTA gäller från 1 januari 1999 och till utgången av år 2001. OTA får anvisas en arbetslös person som före den 1 januari 1999 anvisats och alltfjämt deltar i ett offentligt tillfälligt arbete. Beslut om anvisning får gälla

- för personer som fyllt 62 år före den 1 januari 1999 fram till dess att de fyller 65 år,
- för övriga till och med den 31 december 1999.

2001 OTA slut

Den 31 december år 2000 avslutas OTA.

³⁶³ SFS 1996:987

³⁶⁴ SFS 1998:1789.

Tabellbilaga till OTA

Tabell 3.3.16.1 Deltagare i OTA, 1 000-tal

År ³⁶⁵	Deltagare
1995/96	0,039
1997	5,4
1998	7,7
1999	7,8
2000	5,6
2001	us

Tabell 3.3.16.2 Kostnader för OTA, milj.kr.³⁶⁶

År	Kostnad
1997	631
1998	986
1999	1110
2000	777
2001	us

SFS

1996:987	1997:837	1999:1188	2000:979
1996:1108	1998:1789	2000:640	

³⁶⁵ Ams verksamhetsberättelse 1998. 1995/96 gäller 18 månader.

³⁶⁶ Ibid.

3.3.17 Projekt med arbetsmarknadspolitisk inriktning

2000 Projekt med arbetsmarknadspolitisk inriktning³⁶⁷

Projekt med arbetsmarknadspolitisk inriktning finns under förordningen arbetsmarknadspolitiska program. Generella regler som angår arbetsmarknadspolitiska program finns i avsnitt 3.3.22 Från åtgärd till program år 2000 – gemensamma regler.

Särskilda bestämmelser om projekt med arbetsmarknadspolitisk inriktning

Med projekt med arbetsmarknadspolitisk inriktning avses insatser som sker i samverkan mellan länsarbetsnämnden och andra aktörer på arbetsmarknaden och inte kan anordnas inom ramen för de övriga programmen men inte heller strider mot bestämmelserna om andra program.

Länsarbetsnämnden skall ingå en överenskommelse med den som skall samverka om ett projekt med arbetsmarknadspolitisk inriktning.

Tabellbilaga till projekt med arbetsmarknadspolitisk inriktning

Tabell 3.3.17.1 Genomsnittligt antal deltagare i månaden samt kostnader för arbetsmarknadspolitiskt program

År	Personer	Kostnad milj kr
2002	1848	194

Förordning om arbetsmarknadspolitiska program SFS 2000:634

3.3.18 Utbildningsvikariat

Kort översikt över utbildningsvikariat

I anslutning till företagens personalutbildning finns sedan 1991 en ny åtgärd, utbildningsvikariat. Åtgärden syftar till att underlätta för en arbetsgivare att höja kompetensen hos redan anställda. Utbildningsvikariat upphör år 1997.

³⁶⁷ Tidigare lagar upphävs och samlas i förordning om arbetsmarknadspolitiska program SFS 2000:634

*1991 Utbildningsvikariat*³⁶⁸

Utbildningsvikariat ska dels underlätta för arbetsgivaren att höja de anställdas kompetens och genom det förbättra företagets framtida konkurrenskraft, dels genom att anordna vikariat åt arbetslösa ge dem arbetslivserfarenhet.

Arbetsgivare som låter en anställd delta i utbildning med bibehållna anställningsförmåner får göra avdrag med 475 kronor från arbetsgivaravgiften per arbetsdag och anställd ersättare. Detta om arbetsgivaren anställer en ersättare för den som deltar i utbildningen. Arbetsgivaren får också göra avdrag från arbetsgivaravgiften till utbildningen med högst 75 kronor per utbildningstimme eller totalt högst 30 000 kronor.

*1995 Högre ersättningsnivå*³⁶⁹

Arbetsgivaren får göra avdrag med 500 kronor från arbetsgivaravgiften per arbetsdag som ersättaren har varit anställd. Arbetsgivaren får också göra avdrag från arbetsgivaravgiften till utbildningen med högst 75 kronor per utbildningstimme eller högst 40 000 kronor.

*1996 Lägre ersättningsnivå*³⁷⁰

Arbetsgivaren får göra avdrag med 400 kronor från arbetsgivaravgiften per arbetsdag som ersättaren har varit anställd. Arbetsgivaren får också göra avdrag från arbetsgivaravgiften till utbildningen med högst 35 kronor per utbildningstimme eller högst 20 000 kronor.

Den 1 januari 1997 upphör utbildningsvikariat.

³⁶⁸ SFS 1991:329 och 1992:320.

³⁶⁹ SFS 1995:411.

³⁷⁰ SFS 1996:715.

Tabellbilaga till utbildningsvikariat

Tabell 3.3.18.1 Genomsnittligt antal personer i utbildningsvikariat, 1 000-tal

År³⁷¹	Antal
1991	1,3
1992	8,3
1993/94 ³⁷²	9,8
1994/95	12,7
1995/96	9,7
1997	3,5
1998	0,3

Tabell 3.3.18.2 Kostnader milj. kronor för utbildningsvikariat

År	Milj. kronor
1993/94	1895
1994/95	2024
1995/96	2609
1997	326
1998	104

SFS förteckning över utbildningsvikariat

1991:330 Lag om tillfällig avvikelse från lagen (1981:691) om socialavgifter

Följande lagar gäller ändrad lydelse av (1991:330)

1992:320

1993:237

1994:195

1995:411

1996:715

³⁷¹ Källa: Ams Historiska tabeller.

³⁷² Källa: Ams verksamhetsberättelse 1998. 1995/96 gäller för 18 månader.

3.3.19 Friår

2002 Friår³⁷³

Med friåret avses att en arbetstagare under längst ett år får ledigt från sin anställning för personlig utveckling eller kompetensutveckling och att en arbetslös person som är inskriven som arbetssökande vid den offentliga arbetsförmedlingen i stället anställs hos arbetsgivaren.

Länsarbetsnämnden får i mån av tillgång på medel anvisa personer till att under perioden 1 februari 2001-31 december 2004 ta del av friåret om den som anvisas har sin huvudsakliga arbetsplats i någon av följande kommuner: Botkyrka, Gällivare, Göteborg, Hultsfred, Hällefors, Katrineholms, Landskrona, Lund, Piteå, Strömsunds, Västerås eller Åmål.

Länsarbetsnämnden prövar frågor om anvisningar till friåret.

Den som skall vara ledig från en anställning får anvisas till friåret om

- det finns en överenskommelse mellan arbetstagaren och arbetsgivaren om ledigheten,
- arbetstagaren varit anställd hos arbetsgivaren under de senaste två åren, och
- arbetsgivaren i samråd med länsarbetsnämnden anställer en arbetslös person som är inskriven som arbetssökande vid den offentliga arbetsförmedlingen som vikarie för den friårsledige eller för en annan arbetstagare som vikarierar för den ledige. Den som anställs skall anställas med minst samma sysselsättningsgrad som den friårsledige har.

Anvisningen skall gälla under minst tre månader och längst tolv månader.

Till den friårsledige lämnas aktivitetsstöd enligt förordningen (1996:1100) om aktivitetsstöd.

Tabellbilaga till friår

Tabell 3.3.19.1 Antal personer i friår³⁷⁴

År	Personer
(0202- 0210)	2100

SFS

2001:1300

³⁷³ SFS 2001:1300

³⁷⁴ IFAU Rapport 2003:7

3.3.20 Arbetspraktik

1999 Arbetspraktik³⁷⁵

En ny, samlad förordning beskriver de olika arbetsmarknadspolitiska aktiviteterna. Gemensamma bestämmelser för arbetsmarknadspolitiska aktiviteterna är att personer får anvisas arbetsmarknadspolitiska aktiviteter från och med den dag de fyller 20 år. Som ytterligare förutsättningar gäller att de är eller riskerar att bli arbetslösa och att de söker arbete genom den offentliga arbetsförmedlingen.

Följande personer får anvisas arbetsmarknadspolitiska aktiviteter trots att de inte har fyllt 20 år:

- unga handikappade,
- de som får dagpenning i form av inkomstrelaterad ersättning enligt lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring, och
- ungdomar enligt förordningen (1995:712) om kommuners ansvar för ungdomar i de kommuner där avtal inte träffats.

Intagna på kriminalvårdsanstalt som har beviljats frigång och personer bosatta inom ett område som betecknas som stödområde 1 eller 2 enligt 16 § förordningen (1990:642) om regionalpolitiskt företagsstöd som getts tillfälle att delta i arbetsmarknadspolitiska aktiviteter, får göra det utan att vara arbets-sökande.

En arbetsmarknadspolitisk aktivitet skall omfatta verksamhet på heltid.

Med arbetspraktik avses praktik på en arbetsplats. Länsarbetsnämnden ska verka för att överenskommelser träffas med praktikanordnare om att de ska tillhandahålla praktikplatser. I branscher där arbetet är säsongsbetonat får överens-

³⁷⁵ SFS 1998:1784. Genom förordningen upphävs

- förordningen (1995: 711) om arbetsplatsintroduktion, - förordningen (1997:1277) om arbetslivsutveckling, - förordningen (1987:406) om arbetsmarknadsutbildning, - förordningen (1995:713) om datortek, och - förordningen (1984:523) om bidrag till arbetslösa m.fl. som startar egen näringsverksamhet.

De upphävda förordningarna (1995:711) om arbetsplatsintroduktion och (1997:1277) om arbetslivsutveckling gäller dock fortfarande i fråga om de personer som har anvisats och påbörjat verksamhet enligt dessa förordningar före den 1 januari 1999. Om en person anvisats arbetsplatsintroduktion eller arbetslivsutveckling enligt de upphävda förordningarna för längre tid än sex månader upphör dock arbetsplatsintroduktionen eller arbetslivsutvecklingen senast den 30 juni 1999.

De upphävda förordningarna (1987:406) om arbetsmarknadsutbildning, (1995:713) om datortek och (1984:523) om bidrag till arbetslösa m.fl. som startar egen näringsverksamhet tillämpas fortfarande i fråga om anvisning av länsarbetsnämnden före den 1 januari 1999

kommelser träffas endast om praktiktiden avses omfatta en längre tidsperiod än den normala säsongen.

Innan en person anvisas arbetspraktik ska anordnaren genom en skriftlig överenskommelse med länsarbetsnämnden ha åtagit sig att månadsvis i efterskott till staten betala ett finansieringsbidrag om 3 000 kronor per månad. Om praktikanordnaren är stat, kommun eller landsting ska finansieringsbidraget i stället uppgå till 1 000 kronor per månad för personer som är långtidsinskrivna vid den offentliga arbetsförmedlingen.

Länsarbetsnämnden får anvisa arbetspraktik utan överenskommelse om finansieringsbidrag till

- unga handikappade,
- arbetshandikappade,
- invandrare,
- deltagare i arbetspraktik som har vägledning som syfte och som pågår maximalt åtta veckor,
- deltagare i arbetspraktik som anordnas av en ideell organisation
- den som får ersättning för aktivitetsstöd, och
- handledare för deltagare i datortek.

Statsbidrag får lämnas till ideella organisationer som i samverkan med länsarbetsnämnden anordnar verksamhet för arbetspraktik.

Arbetspraktik får pågå högst sex månader. För invandrare och arbetshandikappade får praktiktiden dock förlängas med ytterligare högst sex månader. För unga handikappade gäller inte någon tidsgräns.

2000 Särskilda bestämmelser om arbetspraktik³⁷⁶

Med arbetspraktik avses praktik på en arbetsplats. Arbetspraktik får anordnas av den som länsarbetsnämnden ingår överenskommelse om arbetspraktik med. I branscher där arbetet är säsongsbetonat får överenskommelse ingås endast om praktiken är avsedd att omfatta en längre tidsperiod än den normala säsongen.

Den som anordnar ska, om det ej finns särskilda skäl, betala ett finansieringsbidrag om 3 000 kronor per månad till staten. Ekonomiskt stöd för merkostnader som föranleds av arbetspraktik får lämnas till ideella organisationer som anordnar arbetspraktik och statliga anordnare av arbetspraktik inom skogs- vårds-, naturvårds- och kulturmiljövårdsområdena.

³⁷⁶ SFS 2000:634.

3.3.21 Aktivitetsgarantin

2000 Aktivitetsgarantin

För att få delta i aktivitetsgarantin krävs att personen är minst 20 år, är eller riskerar att bli arbetslös, och söker arbete genom den offentliga arbetsförmedlingen. Med aktivitetsgarantin avses individuellt anpassade arbetsmarknadspolitiska aktiviteter för den som är eller riskerar att bli långtidsinskriven som arbetssökande vid den offentliga arbetsförmedlingen. Den som anvisats aktivitetsgarantin kan ta del av organiserade jobbsökaraktiviteter hos arbetsförmedlingen, aktiviteter som anordnas i samverkan mellan Arbetsmarknadsverket och andra aktörer, och de övriga arbetsmarknadspolitiska insatser som Arbetsmarknadsverket förfogar över. Den som anvisats aktivitetsgarantin kan ta del av den tills han eller hon haft ett reguljärt arbete i minst sex månader, påbörjar en utbildning som inte berättigar till aktivitetsstöd, eller själv väljer att lämna garantin. Länsarbetsnämnden skall i samråd med den som anvisats aktivitetsgarantin upprätta en individuell handlingsplan för den enskildes medverkan i verksamheten. I praktiken är det arbetsförmedlingens handläggare som upprättar handlingsplanen.

*2000 Förberedande insats inom aktivitetsgarantin*³⁷⁷

Utbildning på grundskole- eller gymnasienivå inom det reguljära utbildningsväsendet får motsvara längst sex månaders heltidsstudier för den som tar del av aktivitetsgarantin, är långtidsinskriven invandrare eller har ett arbetshandikapp. Inom ramen för aktivitetsgarantin kan utbildning på grundskole- och gymnasienivå erbjudas den som är minst 50 år och saknar sådan utbildning. Utbildningen får motsvara längst tolv månaders heltidsstudier.

*2001 Tidsfrist för heltidsaktivitet*³⁷⁸

Heltidsaktivitet inom ramen för aktivitetsgarantin bör erbjudas senast inom 27 månader från arbetslöshetens inträde.

³⁷⁷ SFS 2000:751

³⁷⁸ SFS 2000:557

3.3.22 Från åtgärd till program år 2000 – gemensamma regler

Kort beskrivning av "Från åtgärd till program år 2000 – gemensamma regler"

År 2000 går regelverket från att omfatta åtgärder till program. Dessa program har vissa gemensamma regler som beskrivs nedan. Särskilda regler beskrivs dessutom i anslutning till de olika programmen.

*2000 Förordning om arbetsmarknadspolitiska program*³⁷⁹

Förordningen innehåller bestämmelser om

- arbetsmarknadsutbildning (se avsnitt 3.2.4 om arbetsmarknadsutbildning),
- arbetspraktik, (se avsnitt 3.3.20),
- stöd till start av näringsverksamhet (se avsnitt 3.3.10 om sysselsättningsskapande åtgärder),
- aktivitetsgarantin (se avsnitt 3.3.21),
- ungdomsinsatser (se avsnitt 3.4 om ungdomsåtgärder),
- förberedande insatser (se avsnitt 3.2.3 om arbetsmarknadsutbildning), och
- projekt med arbetsmarknadspolitisk inriktning (se avsnitt 3.3.17 om sysselsättningsskapande åtgärder).

En anvisning till ett av ovanstående program skall omfatta verksamhet på heltid under en bestämd tidsperiod. Tidsperioden får vara längst sex månader. Endast om det finns särskilda skäl får tiden vara längre än sex månader eller avse verksamhet på deltid. Dock ska anvisningar till aktivitetsgarantin gälla under den tid det är arbetsmarknadspolitiskt motiverat att den enskilde tar del av garantin, kommunala ungdomsprogram gälla längst till den dag den enskilde fyller 20 år och ungdomsgarantin gälla under längst 12 månader.

För att få delta i arbetsmarknadspolitiska program krävs att personen är minst 20 år, är eller riskerar att bli arbetslös, och söker arbete genom den offentliga arbetsförmedlingen. Särskilda villkor finns för stöd till start av näringsverksamhet, aktivitetsgarantin, kommunala ungdomsprogram, och ungdomsgarantin. Dessa särskilda villkor redovisas under enskild rubrik. Undantag från åldersvillkoret kan göras om anvisningen gäller unga handikappade, kommunala ungdomsprogram, eller personer som får dagpenning i form av inkomstrelaterad ersättning enligt lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.

³⁷⁹ Tidigare lagar upphävs och samlas i förordning om arbetsmarknadspolitiska program SFS 2000:634

Undantag från villkoret att personen är eller riskerar att bli arbetslös kan göras om utbildningen särskilt inriktas på yrken där det råder brist på arbetskraft och som anordnas under tiden 1 augusti 2000 – 31 december 2000 (bristyrkesutbildning).

Övriga bestämmelser

Ett program eller del därav får förläggas till Sveriges närområde om det finns särskilda skäl till att förlägga verksamhet utanför Sverige. Den som anordnar arbetspraktik utanför Sverige måste dock vara en svensk juridisk person. För att stöd till start av näringsverksamhet skall lämnas måste verksamheten vara registrerad i och till viss del bedrivs i Sverige.

Ams beslutar om och betalar ut stöd och ersättningar som gäller program enligt denna förordning.

3.4 Särskilda ungdomsåtgärder

Ungdomsarbetslöshet har under lång tid varit ett särskilt problem eftersom ungdomar drabbas hårdare av arbetslöshet än andra grupper på arbetsmarknaden. Olika förklaringar till detta har diskuterats, bl a att ungdomar är nya på arbetsmarknaden, att de inte har någon yrkeslivserfarenhet att visa upp etc. Ungdomarna behandlades länge i Sverige som en del av den vuxna arbetskraften och fick delta i åtgärder som i princip var modifierade ordinära åtgärder. Exempel på detta är ungdomsreservarbete och arbetsmarknadsutbildning. Från 1980-talet infördes särskilda ungdomsåtgärder.

Ungdomsåtgärder omfattar här: reservarbete för ungdomar, introduktionsprogram, yrkesintroduktion, ungdomsplatser, individuella program, ungdomslag, avtalade- och särskilda inskolningsplatser, ungdomspraktik, rekryteringsstöd, akademikerpraktik, ungdomsintroduktion, kommunlag, datortek, arbetsplatsintroduktion, generationsväxling och interpraktik.

Kort sammanfattning av ungdomsåtgärdernas framväxt

Under efterkrigstiden och fram till början av 1980-talet fanns det inga speciella ungdomsåtgärder, ungdomarna fick delta i beredskapsarbete och arbetsmarknadsutbildning. Problemet med ungdomsarbetslöshet, att de aldrig fick chans att upparbeta någon yrkesskicklighet och att detta kunde ge återverkningar senare i livet uppmärksammades tidigt. I mitten på 1970-talet tog skolan över ansvaret för ungdomar under 18 år med olika program. I slutet på 1970-talet kännetecknades Sverige av en avtagande ekonomisk tillväxt och ungdomarnas situation förvärrades avsevärt. Först år 1984 fick ungdomar över

18 år tillgång till speciella åtgärder genom att ungdomslagen infördes. Därefter har det tillkommit ett flertal åtgärder speciellt inriktade på ungdomarna.

*1917 Kursverksamhet*³⁸⁰

Fram till krispolitiken 1933, då Bondeförbundet och Socialdemokraterna gick samman om ett nytt arbetsmarknadspolitiskt handlingsprogram, bestod ungdomsarbetslöshetshjälpen främst av kursverksamhet i kommuner med särskilt hög arbetslöshet. De som uppbar arbetslöshetsunderstöd var skyldiga att delta i kursverksamheten enligt 1916 års kungörelse. Statsbidrag utgick med ett belopp som motsvarade lön till kursledare och lärare.³⁸¹

*1934 Frivilligt arbete och ungdomsreservarbete*³⁸²

Den statliga och statsunderstödda hjälpverksamheten för ungdomar utökas till att, förutom kursverksamheten, även bestå av så kallat frivilligt arbete och ungdomsreservarbete. Ungdomsreservarbete ska varvas med 50 procent utbildning. Dessa arbeten ska i motsats till frivilliga arbeten pröva arbetsviljan och vägran att delta kan innebära avstängning från understöd. Ungdomar i de frivilliga arbetena uppbär dagpenning och de i ungdomsreservarbete har samma lön som vid vanliga reservarbeten under den tid de arbetar och dagunderstöd under tiden i utbildning. Ungdomar i åldersgruppen 15 - 21 år är målgruppen men även ungdomar upp till 25 år kan delta. Den ökade uppmärksamhet på ungdomsarbetslöshet motiveras bl a av att arbetslöshetens skadeverkningar på ungdomar kan sträcka sig över ett helt liv i och med att de aldrig får möjlighet att upparbeta någon särskild yrkeskunnighet.

1940 Ungdomsreservarbetena upphör

Ungdomsreservarbeten anordnas ej längre.

1942 Frivillig arbetstjänst upphör

Frivillig arbetstjänst för ungdomar anordnas ej längre.

³⁸⁰ Schröder, Lena, Springpojkar och språngbrädor s 29-34.

³⁸¹ SFS 1933:446 och Öhman, B (1970) s 114.

³⁸² SFS 1934:434 och SOU 1934:11.

1976 Ungdomsgarantin

Ungdomar garanteras arbete, utbildning eller praktik fram till och med de fyllt 18 år. De flesta arbetslösa ungdomar placeras dock i beredskapsarbete eller arbetsmarknadsutbildning.

1980 Skolan tar över ansvaret

Utbildningsväsendet tar över ansvaret för alla ungdomar under 18 år. Detta medför att ungdomar under 18 år endast i undantagsfall kan anvisas till beredskapsarbete. För 16-17-åringar som varken fortsätter i utbildning eller har något annat arbete anordnas två nya åtgärder;

- Introduktionsprogram för utbildning. Syftet med detta program är att ge information om olika utbildningsalternativ och vidta åtgärder för att deltagarna ska kunna fortsätta på gymnasieskolan. Programmet pågår i fyra veckor. Ersättning utgår med samma belopp som i ordinarie gymnasiet, dvs med 250 kronor i månaden.
- Yrkesintroduktion. Syftet med detta program är att ge deltagarna arbetslivserfarenhet genom att göra det lättare för dem att få arbete eller påverka dem att fortsätta i gymnasieskolan. Programmet förläggs utanför skolan, handläggs av skolöversstyrelsen och administreras av kommunerna. Programmet pågår 40 timmar i veckan i högst 40 veckor. Arbetsgivaren ska betala ersättning med 200 kronor veckan och kommunen med 50 kronor veckan.

Kommunen får statsbidrag med 1 500 kr för varje elev som deltar i introduktionsprogram för utbildning i en omfattning som motsvarar minst en normal skolvecka. För yrkesintroduktion har kommunen rätt till statsbidrag med 250 kronor per elev och vecka under vilken eleven deltagit. Skolöverstyrelsen fastställer och betalar ut statsbidraget.

1981 Rekryteringsbidrag till långtidsarbetslösa ungdomar³⁸³

Rekryteringsbidrag lämnas för att bereda anställning åt arbetslösa ungdomar för vilka möjligheterna för andra åtgärder som arbete eller utbildning prövats. Bidraget är försöksverksamhet och sträcker sig från 1 juli 1981 till 30 juni 1982. Bidrag lämnas till arbetsgivare som bedriver industriell eller industriliknande verksamhet och som anställer den som har fyllt 18 men inte

³⁸³ SFS 1981:548.

21 år. Bidrag får inte lämnas till offentlig arbetsgivare. Bidraget lämnas med 40 procent av den totala lönekostnaden så länge anställningen varar, dock högst ett år.

Ams, eller enligt Ams föreskrifter, länsarbetsnämnden eller arbetsförmedlingen prövar bidragsärenden.

Villkoren för att få rekryteringsbidrag är att personen ska ha varit arbetslös under en sammanhängande tid av fem månader. Under den tiden dessutom stått till arbetsmarknadens förfogande som arbetssökande genom arbetsförmedlingen. Personen som erhåller bidraget får lön enligt kollektivavtal.

*1982 Ungdomsplatser*³⁸⁴

Ytterligare en åtgärd för ungdomar införs, ungdomsplatser. Denna åtgärd löper parallellt med introduktionsprogram för utbildning och yrkesutbildning fram till och med 1983. Fram till 1 juli 1982 kan ungdomsplats erbjudas de 16-17 åringar som inte deltar i utbildning eller har något arbete. Från 1 juli 1982 gäller att ingen kan beredas ungdomsplats innan det år han eller hon fyllt 17 år. En ungdomsplats varar i högst sex månader och får inte konkurrera ut ordinarie arbetstillfällen. Den som är anställd på en ungdomsplats får delta i arbetsmarknadsutbildning.

Ersättningen utgår med 85 kronor dag, där arbetsgivaren betalar 10 kronor och sociala omkostnader och statsbidrag utgår med 75 kronor. Till statliga myndigheter får bidrag lämnas enligt de regler som gäller för beredskapsarbete. Ersättningen är skattepliktig och pensionsgrundande. Ungdomsplatser handläggs av Arbetsmarknadsverket fram till 1 juli och därefter av skolöverstyrelsen.

*1983 Rekryteringsstöd*³⁸⁵

De allmänna villkoren för att få rekryteringsstöd är att den som anställs ska ha fyllt 18 år och anvisas genom den offentliga arbetsförmedlingen. Förutsättningar för att stöd ska kunna lämnas är att det är fråga om anställning som

- skulle komma till stånd först vid senare tidpunkt om stöd inte lämnades
- innefattar arbete som inte skulle bli utfört om inte stöd lämnades eller
- den som anvisades inte skulle få anställning om inte stöd lämnades.

³⁸⁴ SFS 1982:20 och SFS 1982:456.

³⁸⁵ SFS 1983:992.

Rekryteringsstödet ska i första hand avse anställningar av arbetslösa ungdomar och långtidsarbetslösa.

Rekryteringsstöd får lämnas för både provanställningar, andra tidsreglerade anställningar och tillsvidareanställningar. Lön utgår enligt jämförbara kollektivavtal. Stödet lämnas med 50 procent av lönekostnaderna under högst sex månader.

Arbetsförmedlingen beslutar om stödet och utövar tillsyn och länsarbetsnämnden betalar ut det.

*1983 Individuella program*³⁸⁶

Kritik riktas mot att systemet med introduktion till yrkesutbildning, yrkesintroduktion och ungdomsplatser är orättvist. De som deltar i ungdomsplatsprogrammet får bättre ekonomisk ersättning än de i de andra två åtgärderna. Dessutom kritiseras konkurrensen mellan arbetsförmedling och skola eftersom dessa kunde erbjuda arbetsgivare olika statsbidrag för de olika programmen. Ungdomar under 18 år får istället individuella handlingsplaner bestående av olika uppföljningsprogram, ungdomsplatser med utbildningsinslag och olika specialkurser inom gymnasieskolan.

I samband med att ungdomarna får individuella handlingsplaner så avslutas programmet introduktion till yrkesutbildning och yrkesintroduktion (1 juli 1983).

Ungdomsplatserna får vara högst sex månader och specialkurserna inom gymnasieskolan högst sex veckor under ett år. Syftet är att så snart som möjligt hjälpa den unge att övergå till reguljär utbildning eller stadigvarande arbete. Den individuella planen ska utarbetas och omprövas tillsammans med den unge själv. De mellan 18 och 19 år och de mellan 20 och 24 år kan fortfarande hänvisas till beredskapsarbete eller arbetsmarknadsutbildning.

Skolstyrelsen har det övergripande ansvaret för de individuella planerna. Ledningen av verksamheten kan organiseras fristående eller knytas till någon organisation.

Kommuner som anordnar individuella program kan få allmänt bidrag för uppföljningsprogram och administration med högst 3 750 kronor för var och en som omfattas av dessa program. Till arbetsgivare som anställer ungdomar, också inom ramen för individuella planer, lämnas bidrag till ungdomsplats med

³⁸⁶ SFS 1983:583, 1983:1070 och 1983:584.

75 kronor för varje dag den unge har varit närvarande på ungdomsplatsen. Till kommunerna lämnas bidrag till utbildningsinslag med ett belopp som motsvarar en halv undervisningstimme per elev och ungdomsplatsvecka. Dessutom lämnas statsbidrag till utbildning av handledare för skolungdomar under praktik på arbetsplats med 900 kronor per kursdeltagare. Handledarkurserna pågår i två dagar.

Kommunernas verksamhet står under överinsyn av skolöverstyrelsen och tillsyn av länskolnämnden.

*1984 Ungdomslag*³⁸⁷

Ett ungdomslag är en grupp av ungdomar som deltar som biträden i arbeten som utförs åt arbetsgivaren och utträttar andra nyttiga sysslor som annars inte skulle ha blivit utträttade. Syftet är att ungdomarna ska få en meningsfull sysselsättning och praktisk erfarenhet av arbetslivet. Arbetet ska föregå hos stat, kommun, landstingskommun, kommunförbund, församlingar och kyrkliga samfälligheter. Kommunen får också låta t o m juni 1984 ungdomar i ungdomslag utföra arbetsuppgifter åt enskilda arbetsuppgivare om arbetet avser avgränsade uppgifter som annars inte skulle blivit utförda.

Ungdomar som anvisas arbete i ungdomslag ska ha fyllt 18 men inte 20 år. Även de som fyllt 20 men inte fyllt 25 år och är psykiskt utvecklingsstörda kan delta i ungdomslag. Deltagarna ska vara anmälda som arbetssökande hos arbetsförmedlingen, vara oförhindrade att arbeta på heltid och beredda att anta erbjudet lämpligt arbete.

De som har rätt att få ersättning från erkänd arbetslöshetskassa kan välja att arbeta i ungdomslag på heltid. De som inte väljer det och andra ungdomar kan arbeta i genomsnitt fyra timmar per dag. Lönen och anställningsvillkoren bestäms i kollektivavtal. Ungdomarna har ingen uppsägningstid och när en deltagare i ett ungdomslag fyller 20 år upphör anställningen. En deltagare som misssköter sig kan avstängas från arbetet under en tid av fyra veckor utan lön eller skiljas från anställningen. Ersättningen är 100 kronor per dag.

³⁸⁷ SFS 1983:1070.

Statsbidrag till arbete i ungdomslag lämnas för

- arbetsgivarens kostnader för lön och andra anställningsförmåner,
- arbetsgivarens kostnad för administration av ungdomslagen och handledning av ungdomarna med 100 kronor och
- kommunernas kostnad för utbildning av ungdomar som arbetar i sådana lag med 20 kronor per ungdom.

1984 Rekryteringsstöd³⁸⁸

Anvisning till rekryteringsstödet ska inte längre gälla ungdomar i första hand.

1985 Ändrad ersättningsnivå

Ersättningen vid ungdomsplatser höjdes till 120 kronor per dag.

1985 Förändringar av ungdomslag³⁸⁹

De ungdomar som uppfyllt arbetsvillkoret genom anställning på de särskilda ungdomsplatserna för dem som inte fyllt 18 år kan inte välja att arbeta heltid i ungdomslag. De som deltar i ungdomslag ska delta i kurser som arbetsförmedlingen anordnar i genomsnitt två timmar i veckan. Om de inte deltar i kurserna kan de bli avstängda från åtgärden.

Statsbidrag lämnas med tio procent av kostnaderna för lön, lönebikostnader och andra anställningsförmåner.

1987 Avtalade inskolningsplatser³⁹⁰

Bidrag får lämnas vid anställning på avtalad inskolningsplats av arbetslösa ungdomar som har fyllt 18 men inte 20 år och som saknar arbetslivserfarenhet om anvisningen sker genom den offentliga arbetsförmedlingen. De avtalade inskolningsplatserna anordnas av den privata sektorn. De som främst ska ha tillgång till åtgärden är de som fullföljt minst tvåårig gymnasieutbildning, under en längre tid sökt arbete och inte tidigare deltagit i ungdomslag.

Bidrag till inskolningsplatser lämnas med 50 procent av den totala lönekostnaden för den anställde under sex månader. Möjlighet att förlänga bidragstiden till tolv månader finns.

Länsarbetsnämnden beslutar om och betalar ut bidraget.

³⁸⁸ SFS 1984:1038.

³⁸⁹ SFS 1985:504 och 1985:505.

³⁹⁰ SFS 1987:8.

*1987 Bidrag och ålder i ungdomslag*³⁹¹

Statsbidrag för verksamheten i ungdomslag lämnas med fem procent för lön, lönebikostnader och andra anställningsförmåner.

Åldersgränsen i ungdomslag sänks till 17 år under förutsättning att dessa 17-åriga ungdomar har fullföljt en tvåårig gymnasial utbildning.

Länsarbetsnämnden anvisar ungdomar till ungdomslag. Länsarbetsnämnden kan även bestämma att den som anvisats till arbete i ungdomslag kan delta i kurser i tre veckor med bibehållna anställningsförmåner.

*1988 Sänkt åldersgräns till avtalade inskolningsplatser*³⁹²

Ungdomar som fyllt 17 men inte 20 år kan också delta i inskolningsplatser om de fullföljt tvåårig gymnasieutbildning.

*1989 Särskilda inskolningsplatser*³⁹³

Ungdomslag ersätts med särskilda inskolningsplatser i den offentliga sektorn. Dessa ska erbjudas arbetslösa ungdomar under förutsättning att de inte har kunnat beredas

- arbete på den öppna arbetsmarknaden,
- utbildning,
- avtalade inskolningsplatser, eller
- någon annan lämplig arbetsmarknadspolitisk åtgärd.

De som har rätt att delta i särskilda inskolningsplatser ska ha fyllt 18 men inte 20 år, eller fyllt 17 men inte 20 år om de fullföljt minst en tvåårig gymnasieutbildning. Lagen tillämpas också på ungdomar som fyllt 20 men inte 25 år om de är psykiskt utvecklingsstörda eller har varaktiga fysiska funktionshinder. Anvisning till särskilda inskolningsplatser ska ske senast sju veckor efter det att den unge har anmält sig som arbetssökande till arbetsförmedlingen. Anställningen i inskolningsplatsen ska avse arbete på heltid. Anställningen kan pågå tills dessa att ungdomen fyllt 20, eller 25 år om arbetshandikappad. Lön bestäms så att den motsvarar lön enligt kollektivavtal för liknande arbeten.

Statsbidrag för verksamheten med särskilda inskolningsplatser lämnas med 100 procent för lön och andra anställningsförmåner och med fem procent av administrationskostnader.

³⁹¹ SFS 1987:413, 1987:403 och 1987:511.

³⁹² SFS 1988:515.

³⁹³ SFS 1989:425.

1990 Bidrag till individuella planer³⁹⁴

Bidraget till utbildningsinslag under ungdomarnas period på ungdomsplats bestäms till 78 kronor och 20 öre per elev under en ungdomsplatsvecka. Inom ramen för de faktiska kostnader för utbildningsinslag under ett redovisningsår ska kommunernas vara garanterade ett visst belopp. Beloppet ska motsvara minst halva det sammanlagda belopp som kommunen efterfrågar som bidrag till utbildningsinslag.

1991 Statsbidrag till utbildning av handledare upphör³⁹⁵

Statsbidrag till utbildning av handledare för skolungdomar under praktik på arbetsplats lämnas inte längre.

1991 Söka arbete vid avtalade inskolningsplatser och ändrat bidrag³⁹⁶

Deltagare i avtalade inskolningsplatser ska tillbringa fyra veckor med att söka arbete.

Bidraget till avtalade inskolningsplatser är högst 60 procent av den totala lönekostnaden. Tidsbegränsningen tas bort.

1991 Särskilda inskolningsplatser³⁹⁷

Även psykiskt utvecklingsstörda, som inte fyllt 25 år men som fullgjort skolplikt kan delta i särskilda inskolningsplatser. Efter medgivande av länsarbetsnämnden får kommunen låta ungdomar med dokumenterat handikapp och som arbetar på särskilda inskolningsplatser hos kommunen utföra arbetsuppgifter åt enskilda arbetsgivare.

1992 Ungdomspraktikanter³⁹⁸

Statsbidrag ges till ungdomar som deltar i arbetsmarknadsutbildning som i huvudsak ges på en utbildningsplats (praktikplats) som en enskild eller en offentlig arbetsgivare anordnat efter överenskommelse med länsarbetsnämnden

³⁹⁴ SFS 1990:31 och 1990:939.

³⁹⁵ SFS 1991:928 och 1991:928.

³⁹⁶ SFS 1991:890.

³⁹⁷ SFS 1991:331.

³⁹⁸ SFS 1992:330, 1992:322 och 1992:1335.

från 1 juli 1992 till 30 juni 1993. Praktikplatsen ska avse verksamhet på heltid under sex månader med möjlighet att förlängas ytterligare sex månader.

Praktikplatser får anvisas arbetslösa ungdomar som har fyllt 17 men inte 25 år under förutsättning att de inte har kunnat beredas annat arbete, utbildning eller annan lämplig arbetsmarknadspolitisk åtgärd. Ungdomarna ska ha varit arbetssökande i 16 veckor och ha genomgått sökajobbkurs eller vägledning. En individuell handlingsplan ska upprättas i samråd med den unge. Ersättning i form av dagpenning utgår till den anställde med 358 kronor per dag om han eller hon har fyllt 20 år eller har underhållsskyldighet mot barn. I annat fall är ersättningen 239 kronor per dag.

Länsarbetsnämnden beslutar i fråga om rätten till bidrag och den allmänna försäkringskassan betalar ut bidraget.

1992 Särskilda inskolningsplatser upphör³⁹⁹

Statsbidrag till särskilda inskolningsplatser ges ej längre från 30 juni.

1993 Akademikerpraktik⁴⁰⁰

Statsbidrag till ungdomspraktiken får lämnas till 30 juni 1994. En ungdom som är 25 till 30 år, har fullföljt minst 120 poäng på universitet eller högskola och varit arbetsökande i minst 12 veckor kan få delta i akademikerpraktik. Akademikerpraktiken varar i tre månader och har i övrigt samma villkor som för ungdomspraktikanter.

1993 Bidrag till avtalade inskolningsplatser⁴⁰¹

Bidraget till avtalade inskolningsplatser är högst 65 procent av den totala lönekostnaden, dock maximalt 14 300 kronor.

1994 Förlängd tid i akademikerpraktik och finansieringsbidrag i praktik⁴⁰²

Akademikerpraktiken förlängs till sex månader.

Arbetsgivaren ska betala ett finansieringsbidrag till staten med 1 000 kronor i månaden under de första sex månaderna av ungdomspraktiken. Om praktiken förlängs ska arbetsgivaren betala 3 000 kronor i månaden för den tiden.

³⁹⁹ SFS 1992:323 och 1992:334.

⁴⁰⁰ SFS 1993:721, 1993:724 och 1993:1505.

⁴⁰¹ SFS 1993:731.

⁴⁰² SFS 1994:936.

*1994 Ungdomsintroduktion*⁴⁰³

Ungdomar kan få praktik i form av arbetsplatsförlagd arbetsmarknadsutbildning som följs av minst sex månaders anställning. Ungdomsintroduktionen är tillgänglig från den 1 juli det år personen fyller 20 år och ska ha fullgjorts innan han eller hon fyller 25 år. Praktiktiden får vara högst fyra månader och ska följas av anställning i minst sex månader. Ungdomsintroduktionen ska vara heltid, om det finns särskilda skäl får den dock omfatta verksamhet på deltid. Under praktiktiden har den unge rätt till utbildningsbidrag i form av dagpenning.

*1994 Avtalade inskolningsplatser upphör*⁴⁰⁴

Statsbidrag lämnas inte längre till avtalade inskolningsplatser.

*1994 Efterge fordran på finansieringsbidrag i ungdomspraktiken*⁴⁰⁵

Länsarbetsnämnden får efterge fordran på finansieringsbidrag om

- arbetsgivaren anställer ungdomspraktikanten i samband med anvisningstidens slut och ungdomspraktikanten varit anställd på arbetsplatsen i högst sex månader,
- praktikanten till stor del varit ledig eller frånvarande, eller
- det är uppenbart oskäligt att kräva bidraget.

*1995 Kommunerna tar över ansvaret för ungdomar upp till 20 år*⁴⁰⁶

Kommunerna tar från 1 oktober 1996 över ansvaret för ungdomar som inte genomgår gymnasieskola eller liknande verksamhet fram till och med den 30 juni det år de fyller 20 år.

Kommunen erhåller ersättning från staten för sådan verksamhet och ersättningen betalas ut av Ams.

⁴⁰³ SFS 1994:1837.

⁴⁰⁴ SFS 1994:293.

⁴⁰⁵ SFS 1994:322.

⁴⁰⁶ SFS 1995:713 och 1995:706.

*1995 Datortek*⁴⁰⁷

Med datortek avses verksamhet som ska hjälpa ungdomar att använda informationsteknik som ett hjälpmedel inom olika yrken och verksamheter. Länsarbetsnämnden får anvisa arbetslösa ungdomar att delta i verksamhet på datortek från och med den 1 juli det år de fyller 20 år tills de fyller 25 år. Perioden i datortek ska vara tre månader på halvtid, den övriga tiden ska de delta i arbetsmarknadsinriktade projekt. De som har rätt till arbetslöshetsförsäkring eller KAS får dagpenning och de som har rätt till utbildningsbidrag får det. De som deltar i verksamheten men inte har rätt till utbildningsbidrag får ett allmänt bidrag på 640 kronor per månad. Det allmänna bidraget betalas ut av den allmänna försäkringskassan. Ams bestämmer ytterligare föreskrifter för datortek.

*1995 Arbetsplatsintroduktion*⁴⁰⁸

Arbetsplatsintroduktion får anvisas arbetslösa ungdomar som söker arbete genom den offentliga arbetsförmedlingen. Anvisningen till arbetsplatsintroduktionen, som i huvudsak ska avse praktik, kan ske från den 1 juli det år de fyller 20 år. Arbetsplatsintroduktion ska vara sex månader, för arbetslösa under 25 år får anvisning ske endast om praktiken följs av minst sex månaders anställning. Introduktionen ska, om det inte finns särskilda skäl, omfatta verksamhet på heltid. Unga handikappade kan beviljas längre tid än sex månader i arbetsplatsintroduktion och de behöver inte anställas efteråt.

Under arbetsplatsintroduktionen har den arbetslöse rätt till ett utbildningsbidrag i form av dagpenning.

Innan en arbetslös anvisas en introduktionsplats ska arbetsgivaren förbinda sig till att betala staten ett finansieringsbidrag om 1 000 kronor per månad. Ams bestämmer ytterligare föreskrifter för arbetsplatsintroduktion. Arbetsplatsintroduktion ersätter ungdomsintroduktion och praktik för invandrare, akademikerpraktik och vidgad arbetsprövning.

*1995 Ungdomspraktik*⁴⁰⁹

Ungdomspraktiken fortsätter att gälla till 31 september 1995.

⁴⁰⁷ SFS 1995:713.

⁴⁰⁸ SFS 1995:705 och SFS 1995:711.

⁴⁰⁹ SFS 1995:707.

1996 Höjt finansieringsbidrag i arbetsplatsintroduktion⁴¹⁰

Innan en arbetslös anvisas en introduktionsplats ska arbetsgivaren genom en skriftlig överenskommelse med länsarbetsnämnden ha åtagit sig att i samband med arbetstidens slut till staten betala in ett finansieringsbidrag om 2 000 kronor per månad. Länsarbetsnämnden får om den arbetssökande är över 60 år, invandrare, arbetshandikappade eller som deltar i praktikperioder i vägledningssyfte anvisa en introduktionsplats utan en sådan överenskommelse.

1996 Åldersrestriktion bort i datortek⁴¹¹

Även personer över 25 år kan delta i datortek. Åtgärden är alltså inte längre till enbart för ungdomar. Datortek redovisas från år 1996 både under ungdoms- åtgärder och i avsnitt 3.1.2 om utbildningsåtgärder.

1996 Anställningskrav slopas i API⁴¹²

Kravet på att de som deltar i arbetsplatsintroduktion ska anställas i minst sex månader efter avslutad praktik tas bort för de som är under 25 år.

1997 Förlängd praktiktid i API⁴¹³

För arbetshandikappade och utomnordiska medborgare får anvisningstiden till arbetsplatsintroduktion förlängas med högst sex månader (den sammanlagda tiden får vara högst 12 månader). För unga handikappade kan längre tid beviljas.

1997 Interpraktik⁴¹⁴

Interpraktik är stipendier till arbetslösa ungdomar för praktik på arbetsplatser utanför Sverige. Stipendier kan beviljas långtidsarbetslösa ungdomar från och med den dag de fyller 20 år till och med den dag de fyller 30 år. Interpraktik kan även beviljas ungdomar som omfattas av kommuners ansvar för ungdomar mellan 20 och 24 år. Stipendiet får även i särskilda fall lämnas till personer under en kortare tid haft anställning eller deltagit i en arbetsmarknadspolitisk

⁴¹⁰ SFS 1996:717.

⁴¹¹ SFS 1996:716.

⁴¹² SFS 1996:873.

⁴¹³ SFS 1997:586.

⁴¹⁴ SFS 1997:581.

insats förutsatt att deras ställning på arbetsmarknaden inte har stärkts av den kortare anställningen.

Stipendier får inte lämnas för praktik i enskilt hem. Stipendier lämnas som ersättning för resekostnad, uppehälle och försäkring. Stipendier lämnas med skäligt belopp, dock högst 11 000 kronor per person i genomsnitt per kalendermånad. Stipendiet lämnas under högst sex månader. Stipendiet söks hos Svenska EU-programkontoret för utbildning och kompetensutveckling.

1998 Interpraktik även för icke-långtidsarbetslösa, åldersgräns⁴¹⁵

Stipendiet får även i särskilda fall lämnas till personer under en kortare tid haft anställning eller deltagit i en arbetsmarknadspolitisk insats förutsatt att deras ställning på arbetsmarknaden inte har stärkts av den kortare anställningen.

Åldersgränsen ändras från det år personen fyller 20 år till den dag personen fyller 20 år. Åtgärden beviljas nu från senast den dag personen fyller 20 år istället för den 30 juni det året.

1998 Kommuners ansvar för ungdomar mellan 20 och 24 år (ungdomsgaranti)⁴¹⁶

Kommunerna kan i samråd med riksdag och regering åta sig skyldighet att erbjuda arbetslösa ungdomar mellan 20 och 24 år en aktiverande och utvecklande insats på heltid. De kommuner som åtagit sig en sådan skyldighet ska senast inom 90 dagar från det att den unge anmäler sig som arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen i samråd med arbetsförmedlingen utarbeta en individuell handlingsplan. Om personen utan godtagbara skäl vägrar att delta i ska uppgift om detta lämnas till arbetslöshetskassan om personen omfattas av arbetslöshetsförsäkringslagen.

I en kommun som åtagit sig en skyldighet att erbjuda ungdomar denna service ska det finnas en arbetsförmedlingsnämnd. Arbetsförmedlingsnämndens uppgifter är att

- ansvara för att överenskommer mellan stat och kommun om anordnande av utvecklingsinsatserna ingås,
- ansvara för utbetalning av det belopp som staten ska ersätta kommunerna med och som avser försörjning för

⁴¹⁵ SFS 1998:575.

⁴¹⁶ SFS 1997:1278.

- ungdomar som varken uppbär arbetslöshetsersättning eller har rätt till socialbidrag,
- ansvara för utbetalning av det belopp som staten ska ersätta kommunerna med och som avser aktiveringskostnader för ungdomarna, och
- ansvara för att en individuell handlingsplan upprättas.

1998 Arbetsplatsintroduktion upphör⁴¹⁷

Arbetsplatsintroduktion upphör att gälla vid utgången av år 1997.

1998 Nya direktiv i datortek⁴¹⁸

Datortek är en verksamhet som syftar till att utbilda och träna deltagarna i att använda modern datateknik. Den ska bestå av utbildning och träning i data-teknik under halvtid och deltagande i arbetsmarknadsinriktade projekt eller så kallade jobbsökaraktiviteter under resterande tid.

Länsarbetsnämnden ska i samarbete med kommunen anordna verksamhet vid datortek. En person får delta i datortek under högst tre månader.

1998 Generationsväxling⁴¹⁹

Generationsväxling syftar till att genom frivillig avgång av äldre arbetskraft ge yngre personer som är långtidsarbetslösa möjlighet att komma in på arbetsmarknaden.

Villkor för generationsväxling är att arbetstagaren

- fyllt 63 år, och
- haft en sammanhängande anställning i minst två år omedelbart före generationsväxlingen.

Överenskommelsen får innebära att arbetsgivaren betalar generationsväxlingsersättning till arbetstagaren utöver ersättning som betalas av staten.

Generationsväxling på arbetsplatsen sker genom att arbetsgivaren nyanställer en eller flera personer som är långtidsarbetslösa och som fyllt 20 år men inte 35 år och som anvisas av länsarbetsnämnden.

Finansieringsbidrag: Arbetsgivaren ska genom en skriftlig överenskommelse med länsarbetsnämnden åta sig att bidra till statens kostnader för

⁴¹⁷ SFS 1997:1270.

⁴¹⁸ Tidigare lagar upphävs och samlas i Förordning om arbetsmarknadspolitiska aktiviteter SFS 1998:1784.

⁴¹⁹ SFS 1997:1287.

generationsväxlingen genom att till länsarbetsnämnden betala finansieringsbidrag lika länge som generationsväxlingsersättning betalas ut till arbetstagaren. Bidraget ska uppgå till ett belopp som motsvarar en fjärdedel av ersättningen som staten betalar till arbetstagaren. Till arbetstagare som lämnar en heltidsanställning genom generationsväxling betalar staten en månatlig ersättning som motsvarar en tolfedel av 80 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten. För den som lämnar en heltidsanställning kan ersättningen under år 1998 uppgå till högst 14 400 kronor per månad. Om anställningen inte motsvarar en heltidsanställning, kan ersättningen uppgå till högst det belopp som återstår av 14 400 kronor efter att det beloppet har minskats i samma utsträckning som anställningen i fråga är mindre än en heltidsanställning. Ersättningen till arbetstagare och det högsta beloppet per år ska vara anknuten till basbeloppet enligt 1 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring och omräknas vid förändring av detta. Om den arbetstid som lämnas genom generationsväxling inte motsvarar en heltidsanställning, ska en beräknad ersättning för heltid minskas så att ersättningen motsvarar den arbetstid som lämnas.

1998 Ej villkor långtidsarbetslös i generationsväxling⁴²⁰

I särskilda fall får nyanställningen (generationsväxlingen) avse en person som inte betraktas som långtidsarbetslös på grund av att personen har deltagit i en arbetsmarknadspolitisk åtgärd eller under en kortare tid innehaft en anställning. För en person som under en kortare tid innehaft en anställning gäller detta endast under förutsättning att anställningen inte inneburit att personens ställning på arbetsmarknaden stärkts.

Som ytterligare förutsättningar gäller

- att den som nyanställs omedelbart före nyanställningen varit anmäld som arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen under minst tolv månader, och
- att personens sysselsättningssituation inte kan lösas på något annat sätt.

Utan att de uppställda kraven är uppfyllda får nyanställning ske av en person som ännu inte fyllt 25 år under förutsättning att personen under minst 90 dagar omedelbart före nyanställningen varit anmäld som arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen. Nyanställningen ska vara en tillsvidare-

⁴²⁰ SFS 1998:163.

anställning. Om det finns särskilda skäl, får nyanställningen avse även en överenskommen visstidsanställning eller en tidsbegränsad provanställning.

Nyanställningen ska ha minst samma tidsmässiga omfattning som arbetstiden som lämnas av arbetstagare genom generationsväxling. Den arbetstid som lämnas får emellertid fyllas upp genom att flera nyanställda arbetar deltid.

Nyanställningen ska göras inom den driftsenhet där den person arbetat som avgår genom generationsväxling. Om det finns särskilda skäl, får länsarbetsnämnden medge att nyanställningen görs inom en annan driftsenhet.

Nyanställningen ska godkännas av länsarbetsnämnden.

1998 Tidsbegränsad generationsväxling⁴²¹

Generationsväxling får, med undantag för vad som anges nedan, beslutas efter ansökan som kommit in under tiden den 1 januari - den 31 augusti 1998. Om arbetstagaren senast den 31 augusti 1998 har fyllt 63 år, får generationsväxling beslutas efter ansökan som kommit in senast den 31 december 1998.

2000 Generationsväxling upphör⁴²²

Generationsväxling upphör vid utgången av juli 2000.

2000 Internationella programkontoret⁴²³

Interpraktikstipendium söks hos Internationella programkontoret för utbildningsområdet.

2000 Förlängd tid i datortek⁴²⁴

En person får delta i datortek under högst sex månader.

2000 Kommuners ansvar blir ungdomsinsatser⁴²⁵

Lag om kommuners ansvar för ungdomar mellan 20 och 24 år hävs och ersätts med förordning (2000:634) om arbetsmarknadspolitiska program där bl a ungdomsåtgärder regleras och kallas nu ungdomsinsatser.

⁴²¹ SFS 1998:569

⁴²² SFS 2000:632

⁴²³ SFS 2000:139

⁴²⁴ SFS 1999:1185

⁴²⁵ SFS 2000:634

En anvisning till ungdomsinsatser skall omfatta verksamhet på heltid under längst sex månader. Endast om det finns särskilda skäl får tiden vara längre än sex månader eller avse verksamhet på deltid. Kommunala ungdomsprogram gäller längst till den dag den enskilde fyller 20 år och ungdomsgarantin gäller under längst 12 månader.

För att en arbetssökande ska få delta i arbetsmarknadspolitiska program krävs att personen är minst 20 år, är eller riskerar att bli arbetslös, och söker arbete genom den offentliga arbetsförmedlingen. Den arbetssökande måste inte vara 20 år om anvisningen gäller unga handikappade, kommunala ungdomsprogram, eller personer som får dagpenning i form av inkomstrelaterad ersättning enligt lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring. En person måste inte vara, eller riskera bli, arbetslös om den utbildning som han eller hon deltar i särskilt inriktas på yrken där det råder brist på arbetskraft och som anordnas under tiden 1 augusti 2000-31 december 2000 (bristyrkesutbildning).

Särskilda bestämmelser om ungdomsinsatser

Med ungdomsinsatser avses individuellt anpassade arbetsmarknadspolitiska aktiviteter hos en kommun för

- ungdomar som inte fyllt 20 år (*kommunala ungdomsprogram*). En kommun får anordna praktik eller annan verksamhet på heltid för arbetslösa ungdomar som inte genomgår gymnasieskola eller liknande utbildning till dess de fyller 20 år. Kommunen har rätt till ersättning från staten för kommunala ungdomsprogram.
- ungdomar som fyllt 20 men inte 25 år (*ungdomsgarantin*). En kommun får efter överenskommelse med regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer åta sig en skyldighet att erbjuda ungdomar som står till arbetsmarknadens förfogande en aktiverande och utvecklande insats på heltid från och med den dag den unge fyller 20 år till dess hon eller han fyllt 25 år. Kommunens skyldighet inträder om något arbete, reguljär utbildning eller något lämpligt arbetsmarknadspolitiskt program inte kunnat erbjudas inom 90 dagar från det att den unge anmälde sig som arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen. Utvecklingsinsatsen skall erbjudas inom tio dagar från det att kommunens skyldighet inträdde och att utvecklingsinsatsen får pågå i längst 12 månader.

2000 Interpraktikstipendier inom ungdomsinsatser⁴²⁶

Interpraktikstipendier kan beviljas ungdomar som tar del av kommunala ungdomsprogram eller ungdomsgarantin.

2000 Datortek är förberedande insats⁴²⁷

Särskilda bestämmelser om förberedande insatser.

Med förberedande insatser avses individuellt anpassade arbetsmarknadspolitiska insatser av vägledande, rehabiliterande eller orienterande karaktär för den som särskilt behöver förbereda sig för ett annat arbetsmarknadspolitiskt program eller arbete. Insatserna kan bestå av *datorteksverksamhet* hos en kommun i form av utbildning och träning i datateknik i kombination med deltagande i arbetsmarknadsinriktad verksamhet.

Tabellbilaga till ungdomsåtgärder

Tabell 3.4.1 Genomsnittligt antal ungdomar (personer under 25 år) i 1 000-tal och andelen av totala antalet ungdomar i befolkningen som omfattas av arbetsmarknadsutbildning, beredskapsarbete och arbetslöshet 1970-1983

År ⁴²⁸	I arbetsmarknadsutb		I beredskapsarbete		Arbetslösa		Andel i arbetsm.utb, beredskapsarb. el. arbetslösa
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	%
1970	8,4	0,8	0,4	0,0	20,2	1,8	2,6
1971	10,0	0,9	1,1	0,1	35,1	3,2	4,2
1972	11,2	1,1	3,7	0,4	38,8	3,7	5,2
1973	11,5	1,1	5,5	0,5	34,7	3,4	5,0
1974	10,7	1,1	3,6	0,4	29,9	3,0	4,5
1975	10,0	1,0	2,3	0,2	26,0	2,6	3,8
1976	9,9	1,0	10,1	1,0	25,9	2,6	4,6
1977	15,8	1,6	14,2	1,4	30,4	3,1	6,1
1978	17,8	1,8	26,3	2,7	37,8	3,8	8,3
1979	18,6	1,9	28,5	2,9	34,9	3,5	8,3
1980	15,3	1,5	12,2	1,2	35,9	3,6	6,3
1981	12,9	1,3	11,9	1,2	43,4	4,3	6,8
1982	12,3	1,2	25,3	2,5	52,0	5,1	8,8
1983	12,9	1,2	35,7	3,4	54,6	5,2	9,8

⁴²⁶ SFS 2000:633

⁴²⁷ SFS 2000:634

⁴²⁸ Källa: SOU 1984:31, s 156.

Tabell 3.4.2 Genomsnittligt antal personer i skilda åtgärder för ungdomar, 1 000-tal

Antal personer i arbetsplatsintroduktion ⁴²⁹	
År	Genomsnitt för året
1993/94	0,4
1994/95	5,7
1995/96	28,8
1997	34,3
1998	19,3

Tabell 3.4.3 Kostnad för arbetsplatsintroduktion, milj. kr.

År	Kost.
1995/96	3692
1997	2878
1998	1805

Tabell 3.4.4 Antal personer i datortek, 1 000-tal

År	Pers.
1995/96	71,1
1997	77,8
1998	64,2
1999	40,2
2000	27,7
2001	25,3
2002	24,8

Tabell 3.4.5 Kostnader för datortek, milj. kr.

År	Kost
1995/96	1153
1997	1218
1998	1143
1999	839
2000	735
2001	773
2002	827

⁴²⁹ Källa: Ams verksamhetsberättelse 1998. Ersätter från 1995/96 tidigare praktikformer (invandrarpraktik, akademikerpraktik, ungdomsintroduktion och VAP).

Tabell 3.4.6 Antal personer i kommunala uppföljningsplatser, 1 000-tal

År	Pers.
1995/96	9,6
1997	14,1
1998	12,2

Tabell 3.4.7 Personer i utvecklingsgaranti för ungdomar, 1 000-tal

År	Personer
1998	10,9
1999	20,2
2000	18,9
2001	15,8
2002	19,1

Tabell 3.4.8 Kostnader för utvecklingsgaranti för ungdomar, milj. kr.

År	Kost.
1998	147
1999	422
2000	362
2001	348
2002	453

Tabell 3.4.9 Arbetsmarknadsverkets kostnader för ungdomslag/
inskolningsplatser/ ungdomspraktik, milj. kr.

År	Kost.
1983/84	147
1984/85	1541
1985/86	1661
1986/87	1465
1987/88	1049
1988/89	702
1989/90	413
1990/91	689
1991/92	1937
1992/93	5590
1993/94	4567
1994/95	3618

Tabell 3.4.10 Antal personer som beviljats generationsväxling⁴³⁰

År	Personer
1998	741

Tabell 3.4.11 Antal personer som beviljats Interpraktik⁴³¹

År	Personer
1997/98	1200
1999	us
2000	468
2001	529

SFS som behandlar ungdomsåtgärder

- 1933:445 Kungl. Maj:ts kungörelse angående statlig och statsunderstödd hjälpverksamhet vid arbetslöshet.
 1933:446 Gäller ändrad lydelse av (1933:445)
 1934:434 Kungl. Maj:ts kungörelse angående statlig och statsunderstödd hjälpverksamhet vid arbetslöshet.
 1980:338 Förordning om anställning med lönebidrag.

Gäller ändring i (1980:338)

1981:544
 1981:1142

- 1981:548 Förordning om försöksverksamhet med rekryteringsstöd för långtidsarbetslösa ungdomar.
 1982:20 Förordning om bidrag till ungdomsplatser.

Gäller ändring i (1982:20)

1982:265
 1982:456
 1982:1224

- 1983:583 Förordning om statsbidrag till uppföljningsinsatser för ungdomar.

⁴³⁰ Försäkringskassan

⁴³¹ Svenska EU-Kontoret och från 2000 www.programkontoret.se/

Gäller ändring i (1983:583)

1983:830

1985:680

1990:31

1990:939

1990:1223

1991:928 Upphäver (1983:583)

1983:1070 Lag om arbete i ungdomslag hos offentliga arbetsgivare.

1983:1079 Förordning om statsbidrag till verksamhet med ungdomslag m.m.

Gäller ändring i (1983:1070) och (1983:1079)

1984:521	1985:504	1987:403	1987:511
----------	----------	----------	----------

1984:524	1985:505	1987:413	1988:1589
----------	----------	----------	-----------

1983:584 Förordning om statsbidrag till utbildning av handledare för skol-
ungdomar under praktik på arbetsplats.

1984:519 Förordning om introduktions och lönebidrag.

Gäller ändring i (1984:519)

1985:25	1987:414	1989:158	1990:141
---------	----------	----------	----------

1985:510	1988:1590	1989:523	1990:1359
----------	-----------	----------	-----------

1987:8 Förordning om bidrag för inskolningsplatser.

Gäller ändring i (1987:8)

1987:517	1988:1594	1991:890	1992:1337
----------	-----------	----------	-----------

1988:515	1989:1012	1993:731	
----------	-----------	----------	--

1989:425 Lag om särskilda inskolningsplatser hos offentliga arbetsgivare.

Gäller ändring i (1989:425)

1991:331

1991:886

1992:323

1992:334

1989:439 Förordning om statsbidrag till verksamhet med särskilda inskolningsplatser hos offentliga arbetsgivare.

1991:333 Förordning om lönebidrag.

Gäller ändring i (1991:333)

1992:338

1992:845

1992:330 Förordning om ungdomspraktikanter.

1992:322 Lag om ungdomspraktikanter.

Gäller ändring i (1992:330) och (1992:322).

1992:1335	1994:936	1997:581	2000:139
1993:721	1994:1838	1997:1278	2000:632
1993:724	1995:705	1997:1283	2000:633
1993:1501	1995:706	1997:1289	2000:634
1993:150	1995:707	1998:163	2000:751
1994:293	1995:711	1998:569	2001:557
1994:1835	1995:713	1998:573	2001:1301
1994:1837	1996:716	1998:575	2002:236
1994:65	1996:717	1998:1794	2002:289
1994:104	1996:873	1998:1784	
1994:321	1996:1112	1999:245	
1994:322	1997:586	1999:1185	

3.5 Särskilda insatser för arbetshandikappade

Arbetssökande med funktionshinder (arbetshandikappade) är en av de grupper på arbetsmarknaden som har större svårigheter än andra när det gäller att konkurrera om de lediga arbetstillfällena. Motiven till att införa särskilda insatser för de arbetshandikappade är flera. En av orsakerna är att arbetslinjen gäller även för denna grupp på arbetsmarkanden, d v s att de ska sysselsättas i stället

för att enbart erhålla kontant understöd. En annan orsak är att åtgärderna ska kompensera eller minska effekterna av ett arbetshandikapp. Insatserna riktade mot de arbetshandikappade syftar till att placera dem på den öppna arbetsmarkanden även om detta inte alltid är möjligt. Till en början riktas insatserna också till sådana hjälpsökande arbetslösa som p g a speciella egenskaper inte kan placeras i andra åtgärder.

Särskilda insatser för arbetshandikappade omfattar: näringshjälp, arkivarbeten, anskaffning av motorfordon, praktisk yrkesorientering och praktik-tjänstgöring, halvskyddad sysselsättning, anställning i samhällsföretag (samhall), anställning med lönebidrag, introduktionsbidrag, särskilt bidrag, offentligt skyddat arbete, bidrag till arbetshjälpmedel och stödpersoner.

Kort sammanfattning av särskilda insatser för arbetshandikappade

De särskilda insatser för arbetshandikappade började 1915 med näringshjälp. Denna åtgärd skulle hjälpa arbetslösa arbetshandikappade att starta eget företag. Under 1930-talet kom arkivarbete, ägnat främst åt dem som tidigare varit sysselsatta i merkantila yrken och som nu inte hade möjlighet att få ordinarie jobb inom denna sektor. Efterhand rationaliserades arkivarbets-systemet och fler åtgärder infördes, som arbetsvård inom arbetsförmedlingar, halvskyddad sysselsättning etc. 1980 genomfördes en stor omorganisation av åtgärderna för arbetshandikappade. Arbetsmarknadsinstitutet och Stiftelsen Samhall inrättades och arkivarbete och halvskyddat arbete slogs samman till ett nytt program. Under 1980-talet inrättades offentligt skyddat arbete (OSA).

1915 Näringshjälp⁴³²

Näringshjälp, ett arbetsmarknadspolitiskt medel som ska hjälpa handikappade att starta ett företag, lämnas av pensionsstyrelsen.

1934 Arkivarbete⁴³³

Sådana hjälpsökande arbetslösa, som på grund av tidigare arbeten, speciella yrkeskvalifikationer, ålder eller andra särskilda personliga förhållande inte kan hänvisas till beredskapsarbete kan hänvisas till arkivarbete. De personer som arkivarbete är ägnat åt har tidigare varit sysselsatta i merkantila yrken och

⁴³² SOU 1984:31 s 214 (Eskil Wadensjö).

⁴³³ Statens Arbetslöshetskommissions verksamhetsberättelse 1942.

främst kontorsarbete. Arkivarbete är tänkt att vara en tillfällig krisåtgärd varför det inte finns några speciella regler för de personer som sysselsätts i arkivarbete. Detta medför att även personer från andra yrkesgrupper än kontorssektorn deltar i arbetena. Lönen i arkivarbeten sätts i vissa fall under den lägsta lönen på marknaden och i vissa fall som ackordprissättning. Arkivarbeten anordnas av statens arbetslöshetskommission i samråd med berörda myndigheter som efter anmodan av socialdepartementet lämnar uppgifter om lämpliga arbetsobjekt.

1941 Rationaliserat arkivarbetssystem

Fastare regler för behörighetskrav och lönesystem behövs för arkivarbetena. Kraven på de som ska delta i arbetena är formella färdigheter i teknik och kontorsarbete likartade de hos de som är anställda på den öppna marknaden. Denna kompetens ska styrkas genom intyg, utbildning eller allmän kompetens. Då de personer som tidigare varit sysselsatta inom arkivarbetena utan att ha denna formella kompetens inte ska bli utan utkomst delas arkivarbetena upp i A- och B-arbeten. A-arbeten består av arbeten som kräver speciella kunskaper och B-arbetena är arbeten för personer utan egentlig behörighet. Det görs dock ingen absolut uppdelning mellan dessa olika arkivarbeten.

Det finns ingen formell lägsta åldersgräns även om få personer under 40 år hänvisas till arkivarbeten. Den övre åldersgränsen är 67 år men undantag kan göras upp till 70 år vid bristande möjligheter att finna arbete på den öppna marknaden. Lönerna för arkivarbeten understiger den lägsta löneklassen i den lägsta lönegraden i statsförvaltningen. Tiden i ett arkivarbete är fastställd till högst sex månader, sedan avbryts arbetsperioden och ny personal hänvisas till vederbörande arbetsplatser. Det är dock många som anvisas till samma arkivarbete återigen så att de i praktiken blir kvar i arbetet under långa perioder.

1943 Arbetsvård

En särskild arbetsvårdsverksamhet för handikappade inom arbetsförmedlingen sätts igång. Arbetsvård betjänadr sökande inom samtliga yrken.

1950 Halvskyddad sysselsättning⁴³⁴

Statligt stöd till arbetsgivare som anställer personer med nedsatt arbetsförmåga börjar utgå. Bidraget föreslås i första hand utgå för inrättande av särskilda halvskyddade avdelningar inom ordinarie produktionsföretag. Villkor för att få ersättning är att anställningen är förmedlad genom den offentliga arbetsförmedlingen och bidragets storlek bestäms med hänsyn till förhållandena i det enskilda fallet.

1962 Ändrade regler för halvskyddad sysselsättning och Ams tar över näringshjälp

Bidrag till halvskyddad sysselsättning får utgå till företag för drift av avdelningar som var särskilt avsedda för sysselsättning av minst tio handikappade arbetstagare och organiserade inom eller i direkt anslutning till företaget. Lön till arbetstagaren utgår ifrån gällande kollektivavtalsregler.

Ams tar över verksamheten med näringshjälp.

1963 Arbetsförmedlingen övertar förmedling av arkivarbetare och musiker

Genom överenskommelse mellan Ams och svenska musikerförbundet övertar arbetsförmedlingen förmedlingen av arkivarbetare och musiker i de större städerna.

1967 Halvskyddad sysselsättning

Ersättningen till halvskyddad sysselsättning utgår i form av ett garanterat bidrags belopp per godkänd plats och år.

1970 Anpassningsgrupper⁴³⁵

Anpassningsgrupperna består av arbetsförmedlare, arbetsgivarrepresentanter och arbetstagarrepresentanter. Grupperna ska verka för att få en positivare inställning till handikappade (och äldre) i näringslivet och föreslå åtgärder för nyanställning för dessa samt åtgärder som underlättar för redan anställda att stanna kvar inom företaget.

⁴³⁴ SOU 1972:54.

⁴³⁵ SOU 1984:31.

1974 Arbetsvården integreras i arbetsförmedlingsarbetet

Arbetsvården, tidigare en separat verksamhet inom arbetsförmedlingen integreras inom den vanliga arbetsförmedlingen.

1975 Ersättning ges för ändringar av motorfordon⁴³⁶

Särskilt bidrag ges med högst 6 000 kronor för kostnadskrävande ändringar av motorfordon.

1978 Statsbidrag till kommunalt arkivarbete⁴³⁷

Statsbidrag till kommunalt arkivarbete utgår med 33 procent av de godkända kostnaderna för arbetet.

1978 Bidrag till praktisk yrkesorientering och praktiktjänstgöring⁴³⁸

Bidrag utgår till arbetsgivare som ställer platser till förfogande för praktisk yrkesorientering eller praktiktjänstgöring.

1979 Åldersgräns för näringshjälp⁴³⁹

Näringshjälp utgår längst t o m månaden före den då hjälptagaren fyller 65 år.

1980 Arbetsmarknadsinstitut (AMI)

Arbetsprövning, arbetsträning, arbetspsykologisk verksamhet samt vissa typer av arbetsmarknadsutbildning sammanförs i arbetsmarknadsinstitut.

1980 Samhällsföretag

Stiftelsen Samhällsföretag blir ny huvudman för skyddat arbete och hemarbete.

1980 Anställning med lönebidrag⁴⁴⁰

Anställning med lönebidrag ersätter arkivarbete och halvskyddad sysselsättning. Lönebidrag lämnas till arbetsgivare som anställer en arbetssökande som på grund av nedsatt arbetsförmåga annars inte skulle kunna få arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Lönebidrag ska dessutom lämnas till statliga

⁴³⁶ SFS 1975:124.

⁴³⁷ SFS1978:638.

⁴³⁸ SFS 1978:612.

⁴³⁹ SFS 1979:528.

⁴⁴⁰ SFS 1980:338.

myndigheter, allmänna försäkringskassor och andra organisationer som anställer en arbetssökande som p g a ålder eller andra personliga förhållanden inte har andra möjligheter att få arbete på den reguljära arbetsmarknaden.

Personal som kan få lönebidrag måste vara anvisade av den offentliga arbetsförmedlingen. Bidraget lämnas längst till utgången av månaden före den anställda fyller 65 år. Om särskilda skäl kan bidraget lämnas till utgången av den månad då den anställda fyller 66 år. Om den arbetshandikappade redan är anställd av arbetsgivaren får lönebidrag lämnas endast om synnerliga skäl finns och annan arbetshandikappad som anvisats av arbetsförmedlingen anställs samtidigt.

Lön vid anställning med lönebidrag utgår enligt kollektivavtal för branchen. Till statliga myndigheter och allmänna försäkringskassor lämnas lönebidrag motsvarande hela lönekostnaden. Till allmännyttiga organisationer lämnas bidrag med 90 procent av lönekostnaden. Till andra arbetsgivare lämnas lönebidrag med 75 procent av lönekostnaderna det första anställningsåret, 50 procent det andra anställningsåret och 25 procent under det tredje och det fjärde året. Om det finns synnerliga skäl kan lönebidrag motsvarande hela kostnaden lämnas även till andra arbetsgivare och bidraget kan lämnas med 50 procent under tredje och fjärde anställningsåret. Bidragstiden kan dessutom förlängas.

Ams eller länsarbetsnämnden prövar om lönebidrag ska lämnas.

1981 Lönebidrag⁴⁴¹

Arbetsgivaren erhåller lönebidrag med 90 procent av lönekostnaderna det första anställningsåret och med 50 procent de därpå följande tre åren vid anställning av arbetssökande som

- inte fyllt 25 år,
- har svåra fysiska, psykiska, sociala eller socialmedicinska arbets-handikapp eller är psykiskt utvecklingsstörd eller
- annars riskerar att bli förtidspensionerad eller måste beredas skyddat arbete.

⁴⁴¹ SFS 1981:544.

1983 Anställning med lönebidrag⁴⁴²

Bidrag till 50 procent av lönekostnaderna till andra arbetsgivare än statliga myndigheter och allmännyttiga organisationer ges även efter utgången av det andra året.

1984 Introduktionsbidrag, lönebidrag och särskilt bidrag⁴⁴³

Introduktionsbidrag, lönebidrag och särskilt bidrag ersätter anställning med lönebidrag för arbetshandikappade. Allmänna villkor för att få bidrag är att den arbetshandikappade anvisas genom den offentliga arbetsförmedlingen, inte har fyllt 65 eller, om personen har rätt till ålderspension, t o m utgången av den månad då han fyller 66 år. Bidrag får ej lämnas till dem som är anställda inom stiftelsen samhällsföretag eller varaktigt sysselsätts i beredskapsarbete.

Introduktionsbidrag lämnas när arbetstagaren är i behov av ingående introduktion och särskilda anpassningsåtgärder. Bidrag lämnas främst om arbetstagaren efter bidragsperioden utgång bedöms kunna få ordinarie tillsvidare anställning hos arbetsgivaren. Det kan dock lämnas för provanställningar och andra tidsbegränsade anställningar. För arbetshandikappade som redan är anställda hos arbetsgivaren lämnas bidrag endast om det finns synnerliga skäl. Introduktionsbidrag lämnas med 90 procent av lönekostnaderna under högst 960 timmar.

Anvisning till lönebidrag ska främst avse svårt handikappade. För arbetshandikappade som redan är anställda hos arbetsgivaren lämnas lönebidrag endast om den anställde inte anses kunna behålla anställningen förutan det eller en annan arbetshandikappad anställs inom högst sex månader. Till statliga myndigheter och allmänna försäkringskassor lämnas lönebidrag motsvarande hela lönekostnaden. Till allmännyttiga organisationer lämnas bidrag med 90 procent av lönekostnaden och till andra arbetsgivare lämnas bidrag med 50 procent under de två första anställningsåren och med 25 procent under de två därpå följande åren. Om bidragstiden förlängs lämnas bidrag med 25 procent. Om lönebidrag beviljas för person som redan är anställd hos arbetsgivaren lämnas bidrag med 25 procent av lönekostnaden under fyra år.

⁴⁴² SFS 1983:570.

⁴⁴³ SFS 1984:519.

Särskilt lönebidrag får lämnas vid anställning av sådana arbetssökande som har

- svåra fysiska, psykiska eller socialmedicinska arbetshandikapp eller
- som är psykiskt utvecklingsstörda och som annars riskerar att bli förtidspensionerade eller måste beredas skyddat arbete.

För arbetshandikappad som redan är anställd utgår bidrag endast om personen inte anses kunna behålla anställningen utan bidraget eller om arbetsgivaren endast har ett fåtal anställda. Särskilt lönebidrag lämnas med 90 procent av lönekostnaderna under det första anställningsåret och med 50 procent under de därpå följande tre åren. Om bidraget förlängs lämnas bidrag med 50 procent.

Arbetsförmedlingen beslutar om bidrag och utövar tillsyn över anställningar för vilka bidrag lämnats.

1985 Skyddat arbete hos offentliga arbetsgivare (OSA)⁴⁴⁴

Bidrag kan lämnas till offentlig arbetsgivare som anordnar skyddat arbete för

- arbetslösa med socialmedicinskt handikapp,
- arbetslösa som är berättigade till insatser om stöd och service till viss funktionshinderad eller
- arbetslösa som p g a långvarig och svår psykisk sjukdom inte tidigare haft kontakt med arbetslivet eller har varit borta från det under en lång tid. Skyddat arbete får inte avse industriell tillverkning.

Villkoren för att få OSA är att arbetstagaren har anvisats av den offentliga arbetsförmedlingen och att Ams eller länsarbetsnämnden har godkänt arbetet. Lönen ska vara jämförbar med andra löner i branchen enligt kollektivavtal. Bidrag får lämnas till den månad då den anställde fyller 65 år.

Bidrag till den som anordnar skyddat arbete får lämnas med 75 procent av lönekostnaderna.

1986 Skyddat arbete hos offentliga arbetsgivare (OSA)⁴⁴⁵

Bidrag lämnas med 100 procent av den bidragsgrundande lönekostnaden. Den maximala månadslönen som kan ligga till grund för bidrag är 13 700 kronor.

⁴⁴⁴ SFS 1985:276.

⁴⁴⁵ SFS 1986:742 och SOU 1996:34.

1987 Samhällsföretag blir Samhall

Stiftelsen Samhällsföretag byter namn till Samhall och alla dotterbolag får prefixet Samhall före sitt eget namn.

1987 Bidrag till arbetshjälpmedel⁴⁴⁶

Bidrag till arbetshjälpmedel får lämnas

- när en handikappad anställs,
- för praktisk arbetslivsorientering för handikappade ungdomar och för handikappade som är inskrivna vid ett arbetsmarknadsinstitut, och
- om det finns särskilda skäl, för handikappade som redan är anställda eller till företagare eller fria yrkesutövare som är handikappade.

Bidraget får lämnas till arbetsgivaren eller den arbetshandikappade och får avse kostnaden för att köpa eller hyra arbetshjälpmedel som behövs för att den handikappade ska kunna utföra sitt arbete. Bidrag lämnas också till de expertundersökningar som krävs för att utröna vilket hjälpmedel som bäst lämpar sig till den handikappade. Dessutom utgår bidrag för att reparera hjälpmedlet.

Arbetsgivaren och den arbetshandikappade kan vardera få bidrag med högst 50 000 kronor eller, om det gäller avancerade datorhjälpmedel, kan högre belopp lämnas. Bidrag lämnas för hela kostnaden om endast den handikappade har nytta av det och i annat fall med halva kostnaden.

Bidrag kan dessutom lämnas för arbetsbiträde om handikappet förorsakar utgifter i sådan utsträckning som väsentligt överstiger vad som kan normalt för befattningen eller verksamheten med högst 50 000 kronor per år.

Näringshjälp kan lämnas för handikappad som behöver stöd för att starta egen rörelse. Detta bidrag kan lämnas med högst 30 000 kronor.

1989 Lönebidrag och förtidspension⁴⁴⁷

Till en arbetsgivare som anställer person som uppbär förtidspension lämnas lönebidrag motsvarande högst 50 procent av lönekostnaderna under högst fyra år. Arbetsgivaren ska i samråd med länsarbetsnämnden vidta åtgärder så att bidragstagaren så snart som möjligt ska arbeta på den ordinarie arbetsmarknaden.

⁴⁴⁶ SFS 1987:409.

⁴⁴⁷ SFS 1990:141.

1990 Bidrag till arbetshjälpmedel⁴⁴⁸

Bidrag till arbetsgivare lämnas med hälften av den kostnad för hjälpmedlet eller anordningen som överstiger 10 000 kronor. Om särskilda skäl finns får bidrag med mer än hälften lämnas.

1991 Introduktions- och lönebidraget upphör⁴⁴⁹

Introduktions- och lönebidraget enligt SFS 1984:519 upphävs.

1991 Flexibelt lönebidrag⁴⁵⁰

Flexibelt lönebidrag införs 1 juli. Differentieringen av bidrag till olika arbetsgivare upphör (se SFS 1983:570, år 1984 under detta avsnitt). Personer som behöver hög lönesubvention kan få det utan att vara hänvisad till anställning hos statlig myndighet.

1991 Arbetshjälpmedel under de första sex månaderna⁴⁵¹

Bidrag till arbetshjälpmedel får lämnas för behov som uppkommer under de första sex anställningsmånaderna. Lönebidrag får lämnas under en tid av högst fyra år. Den del av den anställdes månadslön vid heltidsarbete som överstiger 13 000 kronor får inte läggas till grund för bidraget.

1992 Samhall blir aktiebolag

Samhall ombildas från stiftelse till aktiebolag.

1992 Bidrag till arbetshjälpmedel⁴⁵²

Bidrag till arbetshjälpmedel får lämnas för arbetshandikappade ungdomar som fullgör ungdomspraktik.

1993 Arbetshjälpmedel under de första tolv månaderna⁴⁵³

Bidrag till arbetshjälpmedel får lämnas för behov som uppkommer under de första tolv anställningsmånaderna.

⁴⁴⁸ SFS 1990:499

⁴⁴⁹ SFS 1991:333.

⁴⁵⁰ Prop 1990/91:100 bil.12 s 117-119

⁴⁵¹ SFS 1991:893.

⁴⁵² SFS 1992:666.

⁴⁵³ SFS 1993:329.

1993 Stödperson med lönebidrag (SIUS)⁴⁵⁴

Lönebidrag får lämnas för att en funktionshämmad arbetstagare ska få bistånd av en stödperson under introduktion och träning på arbetsplatsen samt för att kunna utföra arbetet. Lönebidrag får lämnas ett år, med möjlighet att förlänga till två år om det finns särskilda skäl.

1994 Psykiskt sjuka i OSA och ändrat statsbidrag⁴⁵⁵

Även personer med långvarig psykisk sjukdom kan delta i OSA. Statsbidrag får lämnas med belopp som motsvarar högsta lönekostnaden för den som anvisats skyddat arbete, dock högst med 13 700 kronor.

1994 Lönebidrag för fortsatt anställning⁴⁵⁶

Lönebidrag lämnas för att underlätta fortsatt anställning för arbetshandikappade. Perioden 1 juli 1994 till 30 juni 1995 beviljas bidrag för arbetshandikappade som riskerar att förlora anställning i samband med personalminskning eller omstrukturering av verksamhet.

1994 Belopp till näringshjälp⁴⁵⁷

Näringshjälp kan lämnas med högst 60 000 kronor.

1995 Bidrag till arbetshjälpmedel⁴⁵⁸

Bidrag till arbetshjälpmedel får lämnas till kostnaden för tal- och punktskriftslitteratur som en synskadad behöver för att delta i arbetsmarknadsutbildning. Bidrag får nu även lämnas för arbetshandikappade som deltar i arbetsplatsintroduktion.

⁴⁵⁴ SFS 1993:328.

⁴⁵⁵ SFS 1994:940.

⁴⁵⁶ SFS 1994:371.

⁴⁵⁷ SFS 1994:372.

⁴⁵⁸ SFS 1995:725.

*1995 Lönebidrag för icke-handikappade*⁴⁵⁹

För att underlätta arbetsplacering kan lönebidrag för tiden 1 juli 1995 till 31 december 1997 lämnas även för personer som inte har ett handikapp om den som bidraget avser

- har fyllt 60 år,
- är långtidsarbetslös,
- lokalt bunden

och får ersättning från arbetslöshetskassa. Bidrag lämnas med ett belopp motsvarande 80 procent av lönekostnaderna för den arbetshandikappade. För person som anställs före 1 juli 1995 lämnas bidrag med 90 procent av lönekostnaderna, vid förlängning av bidraget lämnas dock lönebidrag med 80 procent.

*1995 Bidrag till arbetshjälpmedel*⁴⁶⁰

Bidrag till arbetsbiträde får lämnas för arbetshandikappade ungdomar på praktikplatser. Bidrag får lämnas med kostnader för studieresor som är obligatoriska för utbildningen och för dagliga resor mellan bostaden och utbildningsplatsen när kostnaderna överstiger 300 kronor per månad. För resor med allmänna kommunikationsmedel ersätts skälig kostnad. Kostnaden för resa med egen bil ersätts med högst 90 öre per kilometer.

*1995 Fortsatt lönebidrag för fortsatt anställning*⁴⁶¹

Lönebidrag lämnas för att underlätta fortsatt anställning för arbetshandikappade. Perioden 1 juli 1994 till 30 juni 1997 beviljas bidrag för arbetshandikappade som riskerar att förlora anställning i samband med personalminskning eller omstrukturering av verksamhet.

*1995 Lönebidrag i allmännyttan*⁴⁶²

Som nämnts ovan kan för person som anställs före 1 juli 1995 lämnas bidrag med 90 procent av lönekostnaderna. Nu får lönebidrag lämnas med 90 procent även i fortsättningen om arbetsgivaren är allmännyttig organisation, dock längst fram till och med 31 december 1996.

⁴⁵⁹ SFS 1995:724.

⁴⁶⁰ SFS 1995:725.

⁴⁶¹ SFS 1994:371.

⁴⁶² SFS 1995:1291.

*1997 Lönebidrag i allmännyttan*⁴⁶³

Lönebidrag får lämnas med 90 procent om arbetsgivaren är allmännyttig organisation, dock längst fram till och med 31 december 1997.

*1997 Bistånd av stödperson*⁴⁶⁴

Som alternativ till lönebidrag får bidrag även lämnas för tiden t o m 30 juni 1998 för att en arbetshandikappad arbetstagare ska få bistånd av en stödperson.

*1998 Fortsatt lönebidrag för fortsatt anställning*⁴⁶⁵

Lönebidrag lämnas för att underlätta fortsatt anställning för arbetshandikappade. Perioden 1 juli 1994 till 31 december beviljas bidrag för arbetshandikappade som riskerar att förlora anställning i samband med personalminskning eller omstrukturering av verksamhet.

*2000 Särskilda insatser för personer med arbetshandikapp*⁴⁶⁶

En samlad förordning om särskilda insatser för personer med arbetshandikapp upphäver de tidigare förordningarna. Förordningen innehåller bestämmelser om

Arbetsmarknadsverkets arbetsmarknadspolitiska program för personer med arbetshandikapp och de enskilda insatserna

- stöd till hjälpmedel på arbetsplatsen,
- särskilda insatser för syn- och hörselskadade,
- stöd till personligt biträde,
- särskild stödperson för introduktion och uppföljning, SIUS,
- särskilt stöd vid start av näringsverksamhet,
- lönebidrag,
- skyddat arbete,

I vissa fall får de enskilda insatserna kombineras med varandra. Skyddat arbete hos Samhall får emellertid inte kombineras med någon annan åtgärd.

Länsarbetsnämnden får anvisa någon en anställning med lönebidrag eller skyddat arbete endast om arbetsuppgifterna och arbetsförhållandena är lämpliga för arbetstagaren och lön och andra anställningsförmåner följer av kollektivavtal eller är likvärdiga med förmåner enligt kollektivavtal inom branschen.

⁴⁶³ SFS 1996:1428.

⁴⁶⁴ SFS 1997:1288.

⁴⁶⁵ SFS 1997:1288.

⁴⁶⁶ SFS 2000:630.

Stöd och andra insatser enligt denna förordning får lämnas till eller omfatta personer

- med arbetshandikapp,
- som är minst 20 år, och
- som uppfyller de särskilda villkor som anges under de enskilda insatserna.

Som ytterligare förutsättning gäller att insatserna skall vara arbetsmarknadspolitiskt motiverade. Det betyder att insatserna får göras endast när de framstår som lämpliga både för den enskilde och ur ett övergripande arbetsmarknadspolitiskt perspektiv.

Unga handikappade och den som tar del av praktisk arbetslivsorientering behöver inte vara 20 år för att kunna få ta del av en insats enligt denna förordning. En person med arbetshandikapp är den som på grund av funktionshinder har nedsatt arbetsförmåga och som därför har eller kan förväntas få svårigheter att få eller behålla ett reguljärt arbete.

Stöd till hjälpmedel på arbetsplatsen

Stöd till hjälpmedel på arbetsplatsen innebär ekonomiskt stöd till en arbetsgivare eller annan som har en kostnad för köp, hyra eller reparation av arbets hjälpmedel eller andra anordningar som en person med arbetshandikapp behöver

- som anställd,
- som företagare eller fri yrkesutövare, eller
- för att kunna ta del av ett arbetsmarknadspolitiskt program, arbetslivsinriktad rehabilitering eller praktisk arbetslivsorientering.

Stöd får också lämnas för expertundersökningar som behövs för att klarlägga om personen behöver hjälpmedel.

Stöd till hjälpmedel på arbetsplatsen får lämnas med högst 50 000 kronor vardera till den som har arbetshandikapp, och den arbetsgivare eller annan som anordnar eller ansvarar för verksamheten. Om stödet gäller datorbaserade hjälpmedel eller om det finns synnerliga skäl kan stöd lämnas med högre belopp.

Särskilda insatser för syn- och hörselskadade

Särskilda insatser för syn- och hörselskadade innebär ekonomiskt stöd till

- kostnaderna för tal- och punktskriftslitteratur som synskadade behöver för att kunna ta del av arbetsmarknadsutbildning eller annan utbildning inom ramen för ett arbetsmarknadspolitiskt program, och

- kostnader med högst 50 000 kronor per år för utbildning av ett personligt biträde i teckenspråk för döva, utbildning av ett personligt biträde eller en tolk för dövblinda eller inläsning på ljudmedier av facklitteratur till en synskadad som tar del av utbildning inom ett företag.

Särskilda insatser för syn- och hörselskadade avser inte insatser som landstinget ska svara för.

Stöd till personligt biträde

Stöd till personligt biträde innebär ekonomiskt stöd till en arbetsgivare eller annan som har kostnader för ett personligt biträde åt en person med arbetshandikapp som behöver ett biträde

- som anställd,
- som företagare eller fri yrkesutövare, eller
- för att kunna ta del av ett arbetsmarknadspolitiskt program, arbetslivsinriktad rehabilitering eller praktisk arbetslivsorientering.

Stöd till personligt biträde lämnas med högst 50 000 kronor per år till arbetsgivaren eller den som har kostnaden för biträdet. Till företagare som har arbetshandikapp som medför stora kommunikationssvårigheter får stöd lämnas med högst 100 000 kronor per år.

Särskild stödperson för introduktion och uppföljning (SIUS)

Särskild stödperson för introduktion och uppföljning (SIUS) innebär att länsarbetsnämnden utser en särskild stödperson åt en person med arbetshandikapp. Detta till person som behöver extra stöd och träning i inledningskedet av en anställning eller under arbetspraktik som föregår en anställning.

Sådana särskilda stödpersoner kallas SIUS-konsulenter och är anställda hos Arbetsmarknadsverket.

Insatsen särskild stödperson för introduktion och uppföljning lämnas i högst sex månader under introduktion samt under uppföljning av anställningen.

Särskilt stöd vid start av näringsverksamhet

Särskilt stöd vid start av näringsverksamhet innebär ekonomiskt stöd till arbetslösa personer med arbetshandikapp som har kostnader för att skaffa utrustning eller andra kostnader när de startar näringsverksamhet.

Särskilt stöd vid start av näringsverksamhet får lämnas med högst 60 000 kronor per person, om näringsverksamheten kan antas ge ett väsentligt tillskott till försörjningen.

Lönebidrag

Lönebidrag innebär ekonomiskt stöd till den som är arbetsgivare åt en person med arbetshandikapp som anvisats anställning hos arbetsgivaren.

Stödet är ett bidrag till arbetsgivarens lönekostnad för den anställda.

Lönebidrag får lämnas om en person med arbetshandikapp bedöms inte kunna få eller behålla ett arbete om inte stödet lämnas. Bidraget får lämnas i följande fall:

- vid nyanställning,
- när en anställd återgår till arbetet efter att ha haft hel tidsbegränsad sjukersättning eller haft helt sjukbidrag,
- när en arbetstagare som tidigare haft en anställning med lönebidrag får sin arbetsförmåga försämrad inom tre år från det att lönebidrag senast lämnades och det finns behov av att lönebidrag på nytt lämnas.

Lönebidrag får lämnas även för en arbetstagare som övergår från skyddat arbete hos en offentlig arbetsgivare till en annan anställning hos arbetsgivaren.

Lönebidraget lämnas med ett bestämt belopp per arbetsdag. Lönebidragets storlek fastställs med hänsyn till graden av nedsättning i arbetsförmågan hos arbetstagaren till högst 80 procent av arbetsgivarens bidragsgrundande lönekostnad. Den del av lönekostnaden vid heltidsarbete som överstiger en bruttolön om 13 700 kronor per månad läggs dock inte till grund för bidrag.

Utan hinder av vad som sägs ovan skall följande gälla.

Lönebidrag för den som är anställd hos en allmännyttig organisation får lämnas med högst 90 procent av den bidragsgrundande lönekostnaden. Den del av bidraget som överstiger 80 procent av den bidragsgrundande lönekostnaden får beviljas om det finns särskilda skäl endast efter särskild ansökan.

Lönebidrag lämnas under längst fyra år. Stödet får förlängas utöver det fjärde anställningsåret endast om det efter en särskild prövning bedöms motiverat med hänsyn till arbetstagarens arbetsförmåga.

Länsarbetsnämnden skall verka för att arbetstagaren övergår till en anställning utan lönebidrag. För att underlätta en sådan övergång skall en individuell handlingsplan upprättas när den enskilde anvisas anställningen.

Skyddat arbete

Skyddat arbete innebär arbete för personer med arbetshandikapp vars arbetsförmåga är så nedsatt att de inte kan få annat arbete och vars behov inte kan tillgodoses genom andra insatser.

Skyddat arbete finns i två former.

Skyddat arbete hos Samhall kommer till stånd när länsarbetsnämnden kommer överens med arbetsgivare som ingår i Samhallkoncernen om anställning av personer med arbetshandikapp.

Skyddat arbete hos en offentlig arbetsgivare kommer till stånd när länsarbetsnämnden

- anvisar personer med sådana svåra arbetshandikapp, och
- lämnar ekonomiskt stöd till arbetsgivarens lönekostnad.

En anvisning till skyddat arbete hos en offentlig arbetsgivare får inte göras om arbetet bedrivs inom konkurrensutsatt verksamhet eller sektor.

Stöd till en offentlig arbetsgivare som anställer någon i skyddat arbete lämnas på samma sätt som lönebidrag. En viktig skillnad gentemot lönebidrag är att stödets storlek kan uppgå till hela den bidragsgrundande lönekostnaden.

Tabellbilaga till insatser för arbetshandikappade

Tabell 3.5.1 Maximala bidrag i kronor för arbetshandikappade, 1 000-tals kronor

År	Kostnader för arbetsredskap eller verktyg	Lån till att starta kioskrörelse	Särskilda handikapp- ⁴⁶⁷ anordningar på arb.platsen.
1966	12	12	12
1967	12	12	12
1968	12	15	12
1969	12	15	12
1970	15	30	15
1971	15	30	15
1972	15	30	20
1973	25	30	20
1974	25	30	20
1975	25	30	20
1976	25	30	20
1977	25	30	20
1978	25	30	30
1979	50	30	50
1980	60	30	50
1981	60	30	50
1982	60	30	50
1983	60	50	50

⁴⁶⁷ Bidraget utgår till arbetsgivare, 1966-1971 som motsvarar halva kostnaden och 1972- som motsvarar lägst halva och högst hela kostnaden.

År	Kostnader för arbetsredskap eller verktyg	Lån till att starta kioskrörelse	Särskilda handikapp-⁴⁶⁷anordningar på arb.platsen.
1984	60	50	50
1985	60	50	50
1986	60	50	50
1987	Upphör	Upphör	50
1988			50
1989			50
1990			50
1992			50
1993			50
1994			50
1995			50
1996			50
1997			50
1998			50
1999			50
2000			50
2001			50
2002			50

Tabell 3.5.2 Genomsnittligt antal personer i skyddat arbete, 1 000-tal

År⁴⁶⁸	Genomsnitt för året
1960	1.8
1961	1.9
1962	2.2
1963	2.6
1964	3.6
1965	4.7
1966	5.7
1967	6.8
1968	7.8
1969	9.3

⁴⁶⁸ Ams månadsstatistik

År⁴⁶⁸	Genomsnitt för året
1970	10.8
1971	11.9
1972	12.8
1973	13.8
1974	15.1
1975	16.0
1976	16.4
1977	16.8
1978	17.2
1979	18.0

Tabell 3.5.3 Antal anställda arbetshandikappade i Samhällsföretag (senare Samhall), 1 000-tal⁴⁶⁹

År	Personer
1980	21,6
1981	22,6
1982	23,4
1983	24,6
1984	25,3
1985	26,4
1986	27,6
1987	28,2
1988	28,7
1989	30,2
1990	30,6
1991	29,7
1992	29,1
1993	27,9
1994	29,0
1995	29,0
1996	27,5
1997	26,4

⁴⁶⁹ Ams historiska tabeller. Källa 1993-2002 är Samhall koncernöversikt och årsredovisning 2001.

År	Personer
1998	26,9
1999	27,0
2000	26,6
2001	25,3
2002	24,4

Tabell 3.5.4 Genomsnittligt antal personer i halvskyddat arbete och arkivarbete, 1 000-tal

År ⁴⁷⁰	Genomsnitt för året
1960	1,5
1961	1,6
1962	1,8
1963	2,1
1964	2,4
1965	2,7
1966	3,1
1967	3,6
1968	5,2
1969	7,3
1970	9,6
1971	11,3
1972	12,2
1973	16,4
1974	20,2
1975	22,6
1976	24,7
1977	25,9
1978	27,0
1979	28,7
1980	29,3

⁴⁷⁰ Ams månadsstatistik.

Tabell 3.5.5 Genomsnittligt antal personer som genomgått utredning/prövning vid arbetsmarknadsinstiut, 1 000-tal

År⁴⁷¹	Genomsnitt för året
1980	2,8
1981	3,8
1982	4,6
1983	5,9
1984	4,9
1985	5,1
1986	5,3
1987	5,2
1988	5,3
1989	5,5
1990	6,5
1991	6,6
1992	7,7
1993	7,4
1994	7,2
1995	8,0
1996	6,2
1997	6,9
1998	8,1
1999	6,9

⁴⁷¹ Ams historiska tabeller. Från 1995/96 Ams verksamhetsberättelse 1998.

Tabell 3.5.6 Antal personer anställda med lönebidrag, 1 000 tal

År⁴⁷²	Antal pers.
1981	31,6
1982	33,9
1983	35,9
1984	37,3
1985	39,3
1986	41,2
1987	42,8
1988	44,4
1989	43,9
1990	45,0
1991	44,5
1992	42,6
1993	42,6
1994	46,4
1995/96	58,3
1997	57,0
1998	61,1
1999	60,1
2000	59,6
2001	62,7
2002	68,8

Tabell 3.5.7 Antal personer anställda genom offentligt skyddat arbete (OSA)
1 000-tal

År⁴⁷³	Genomsnitt för året
1985	1,8
1986	4,8
1987	5,5
1988	5,8
1989	5,7

⁴⁷² Ams historiska tabeller. Från 1995/96 Ams verksamhetsberättelse 1998.

⁴⁷³ Ams Historiska tabeller.

År⁴⁷³	Genomsnitt för året
1990	5,7
1991	5,4
1992	5,5
1993	5,7
1994	5,4
1995/96	5,3
1997	5,5
1998	5,9
1999	5,8
2000	5,3
2001	5,8
2002	6,1

Tabell 3.5.8 Arbetsmarknadsverkets utgifter för arbetshandikappade. Löpande priser, milj. kr.

År⁴⁷⁴	Arbetsvård	Yrkesinriktad rehabilitering	OSA
1948	0,3		
1949	0,5		
1950	0,6		
1951	0,7		
1952	1,6		
1953	2,4		
1954	2,8		
1955	3,1		
1956	2,9		
Sysselsättnings skapande åtgärder för handikappade			
1957	5,4		
1958	5,9		

⁴⁷⁴ 1948-1957: Meddelande från utredningsbyrån nr 1970:17.
1957-1969/70: SOU 1978:60.
1970-1988/89: SOU 1990:31.
1989/90-1992/93: Ams, ekonomienheten

År⁴⁷⁴	Arbetsvård	Yrkesinriktad rehabilitering	OSA
1959	8,2		
1960	12,7		
1961	us		
1962	us		
1963	29,0		
1964	us		
1965	58,5		
1966	68,5		
1966/67	80,1		
1967/68	100,6		
1968/69	147,2		
1969/70	184,0		
Särskilda åtgärder för arbetsanpassning			
1970/71	307,9		
1971/72	372,3		
1972/73	417,2		
1973/74	520,5		
1974/75	709,5		
1975/76	930,8		
1976/77	1176,5		
1977/78	1378,8		
1978/79	1498,1		
1979/80	1639,5	158,0	
1980/81	1533,3	439,8	
1981/82	1840,2	498,3	
1982/83	2010,7	604,0	
1983/84	2261,8	620,6	
1984/85	2563,3	660,1	
1985/86	2843,6	704,8	98,5
1986/87	3286,1	789,4	295,3
1987/88	3543,5	867,8	349,2
1988/89	3781,1	971,9	351,7
Särskilda åtgärder för arbetshandikappade			
1989/90	4302,6	995,9	409,8

År⁴⁷⁴	Arbetsvård	Yrkesinriktad rehabilitering	OSA
1990/91	4635,8	1183,1	446,6
1991/92	5454,1	1495,2	530,0
1992/93	5067,1	1596,5	607,3
	Kostnader för anställda med lönebidrag	Arbetslivsinriktad rehabilitering	OSA
1993/94	5069		540
1994/95	5753		616
1995/96	8164		887
1997	5156		629
1998	5409		672
1999	5761		687
2000	5330	557	637
2001	5443	525	650
2002		633	745

Tabell 3.5.9 Antal personer anställda med SIUS, Särskilt introduktions och uppföljningsstöd för handikappade

År	Antal
1999	666
2000	1024
2001	1124
2002	0

SFS som behandlar arbetshandikappade

- 1949:278 Kungl. Maj:ts kungörelse angående vissa statliga och statsunderstödda åtgärder vid arbetslöshet.
- 1966:368 Arbetsmarknadskungörelse.

Följande lagar gäller ändring i (1966:368)

1966:670	1974:616	1978:612	1985:508
1967:93	1974:980	1978:938	1983:569
1968:246	1975:124	1979:528	1983:765
1969:100	1975:822	1979:1023	1983:993
1969:660	1975:873	1979:1024	1984:30
1970:182	1975:1275	1980:69	1984:525
1971:387	1976:269	1980:339	1984:1037
1971:448	1976:1068	1980:972	1985:121
1971:909	1977:25	1981:156	1985:508
1972:300	1977:74	1981:543	1985:966
1973:364	1977:141	1981:1141	1986:413
1973:734	1977:771	1982:94	1986:1022
1973:832	1977:1101	1982:635	1987:414
1974:22	1978:177	1982:1223	187:415
1974:447	1978:368	1983:92	

1987:410	Förordning om bidrag till handikappade för att skaffa motorfordon m.m.
1987:409	Förordning om bidrag till arbetshjälpmedel m.m.
1988:1590	Gäller ändring i (1984:519).
1988:1591	Gäller ändring i (1985:276).
1988:517	Gäller ändring i (1987:409).
1989:158	Gäller ändring i (1984:519).
1989:523	
1989:159	Gäller ändring i (1985:276).
1990:141	Gäller ändring i (1984:519).
1990:1359	Gäller ändring i (1984:519).
1991:333	Förordning om lönebidrag. Ersätter introduktionsbidrag.
1992:338	Gäller ändring i (1991:333).
1992:845	Gäller ändring i (1991:333).
1993:328	Gäller ändring i (1991:333).
1993:732	Gäller ändring i (1991:333).
1994:371	Gäller ändring i (1991:333).
1994:940	Gäller ändring i (1985:276).
1995:724	

3.6 Insatser särskilt inriktade på äldre arbetskraft

3.6.1 Tillfälligt avgångsvederlag (TAE)

1997 Tillfällig avgångsersättning⁴⁷⁵

Tillfällig avgångsersättning får lämnas till personer som fyllt 60 men ej 65 år. Ansökan ska göras under andra halvåret 1997. Villkor för att få ersättning är att personen varit helt arbetslös under minst tolv månader och under tiden 1 januari 1996 till 15 april 1997 fått arbetslöshetsersättning eller deltagit i någon arbetsmarknadspolitisk åtgärd. Tillfällig avgångsersättning betalas ut tills den arbetslöse uppnått pensionsålder utan krav på arbetssökande eller annan aktivitet. Ersättning lämnas så länge heltidsarbetslösheten består.

Tabellbilaga till tillfälligt avgångsvederlag

Tabell 3.6.1.1 Antal personer som beviljats TAE efter födelseår

Födelseår	Antal personer
1937	4531
1936	3978
1935	3965
1934	3583
1933	2805
1932	274
uppgift saknas	30
Summa	18 986

Tabell 3.6.1.2 Utbetalt TAE och antal ersättningsdagar

År	Bruttobelopp kr	Ersättningsdagar
1997	674 087 081	1 397 364
1998	2 202 614 838	4 449 036
1999	1 785 439 663	3 527 545
2000	1 289 933 219	2 509 737
2001	786 809 789	1 512 219
Summa	6 643 958 611	13 395 901

⁴⁷⁵ SFS 1997:241, Wadensjö, E och Sjögren, G (2000).

3.6.2 Generationsväxling

*1998 Generationsväxling*⁴⁷⁶

Generationsväxling syftar till att genom frivillig avgång av äldre arbetskraft ge yngre personer som är yngre långtidsarbetslösa möjlighet att komma in på arbetsmarknaden.

Villkor för generationsväxling är att arbetstagaren

- fyllt 63 år, och
- haft en sammanhängande anställning i minst två år omedelbart före generationsväxlingen.

Överenskommelsen får innebära att arbetsgivaren betalar generationsväxlingsersättning till arbetstagaren utöver ersättning som betalas av staten.

Generationsväxling på arbetsplatsen sker genom att arbetsgivaren nyanställer en eller flera personer som är långtidsarbetslösa och som fyllt 20 år men inte 35 år och som anvisas av länsarbetsnämnden.

Finansieringsbidrag: Arbetsgivaren ska genom en skriftlig överenskommelse med länsarbetsnämnden åta sig att bidra till statens kostnader för generationsväxlingen. Detta görs genom att arbetsgivaren länsarbetsnämnden betalar finansieringsbidrag lika länge som generationsväxlingsersättning betalas ut till arbetstagaren. Bidraget ska uppgå till ett belopp som motsvarar en fjärdedel av ersättningen som staten betalar till arbetstagaren. Arbetstagaren som lämnar en heltidsanställning genom generationsväxling får av staten en månatlig ersättning som motsvarar en tolfedel av 80 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten. För den som lämnar en heltidsanställning kan ersättningen under år 1998 uppgå till högst 14 400 kronor per månad. Ersättningen till arbetstagare och det högsta beloppet per år ska vara anknuten till basbeloppet enligt 1 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring och omräknas vid förändring av detta. Om den arbetstid som lämnas genom generationsväxling inte motsvarar en heltidsanställning, ska en beräknad ersättning för heltid minskas så att ersättningen motsvarar den arbetstid som lämnas.

⁴⁷⁶ SFS 1997:1287.

*1998 Ej villkor långtidsarbetslös i generationsväxling*⁴⁷⁷

I särskilda fall får nyanställningen (generationsväxlingen) avse en person som inte betraktas som långtidsarbetslös på grund av att personen har deltagit i en arbetsmarknadspolitisk åtgärd eller under en kortare tid innehaft en anställning. För en person som under en kortare tid innehaft en anställning gäller detta endast under förutsättning att anställningen inte inneburit att personens ställning på arbetsmarknaden stärkts.

Som ytterligare förutsättningar gäller

- att den som nyanställs omedelbart före nyanställningen varit anmäld som arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen under minst tolv månader, och
- att personens sysselsättningssituation inte kan lösas på något annat sätt.

Utan att de uppställda kraven är uppfyllda får nyanställning ske av en person som ännu inte fyllt 25 år under förutsättning att personen under minst 90 dagar omedelbart före nyanställningen varit anmäld som arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen. Nyanställningen ska vara en tillsvidareanställning. Om det finns särskilda skäl, får nyanställningen avse även en överenskommen visstidsanställning eller en tidsbegränsad provanställning.

Nyanställningen ska ha minst samma tidsmässiga omfattning som arbetstiden som lämnas av arbetstagare genom generationsväxling. Den arbetstid som lämnas får emellertid fyllas upp genom att flera nyanställda arbetar deltid.

Nyanställningen ska göras inom den driftsenhet där den person arbetat som avgår genom generationsväxling. Om det finns särskilda skäl, får länsarbetsnämnden medge att nyanställningen görs inom en annan driftsenhet.

Nyanställningen ska godkännas av länsarbetsnämnden.

*1998 Tidsbegränsad generationsväxling*⁴⁷⁸

Generationsväxling får, med undantag för vad som anges nedan, beslutas efter ansökan som kommit in under tiden den 1 januari - den 31 augusti 1998. Om arbetstagaren senast den 31 augusti 1998 har fyllt 63 år, får generationsväxling beslutas efter ansökan som kommit in senast den 31 december 1998.

⁴⁷⁷ SFS 1998:163.

⁴⁷⁸ SFS 1998:569

*2000 Generationsväxling upphör*⁴⁷⁹

Generationsväxling upphör vid utgången av juli 2000.

3.6.3 Offentliga tillfälliga arbeten (OTA)

*1997 Åtgärd för äldre arbetslösa*⁴⁸⁰

Offentliga tillfälliga arbeten (OTA) ska syfta till att stärka kompetensen hos de arbetslösa och höja kvaliteten i anordnarens verksamhet. Verksamheten ska pågå från den 1 november 1996 till utgången av 1998.

Offentligt tillfälligt arbete får anvisas en arbetslös person som

- har fyllt 55 år,
- har varit anmäld som arbetssökande under minst 24 månader hos den offentliga arbetsförmedlingen och
- får arbetslöshetsersättning enligt arbetslöshetsförsäkringen eller KAS.

Staten, kommuner, landsting och de allmänna försäkringskassorna har såsom anordnare möjlighet att ta emot arbetslösa i offentliga tillfälliga arbeten. Arbetsuppgifterna får inte undantränga ordinarie verksamhet.

*1999 Förlängd tid och ändrad åldersgräns*⁴⁸¹

OTA gäller från 1 januari 1999 och till utgången av år 2001. OTA får anvisas en arbetslös person som före den 1 januari 1999 anvisats och alltjämt deltar i ett offentligt tillfälligt arbete. Beslut om anvisning får gälla

- för personer som fyllt 62 år före den 1 januari 1999 fram till dess att de fyller 65 år,
- för övriga till och med den 31 december 1999.

2001 OTA slut

Den 31 december år 2001 avslutas OTA.

⁴⁷⁹ SFS 2000:632

⁴⁸⁰ SFS 1996:987

⁴⁸¹ SFS 1998:1789.

Tabellbilaga för OTA

Tabell 3.6.3.1 Deltagare i OTA, 1 000-tal⁴⁸²

År	Deltagare
1995/96	0,039
1997	5,4
1998	7,7
1999	7,8
2000	5,6
2001	us

Tabell 3.6.3.2 Kostnader för OTA, milj.kr. ⁴⁸³

År	Kostnad
1997	631
1998	986
1999	1110
2000	777
2001	us

SFS

1996:987

1996:1108

1997:837

1998:1789

1999:1188

2000:640

2000:979

Referenslitteratur

Wadensjö, E. och Sjögren, G. (2000), *Arbetslinjen för äldre i praktiken*, Institutet för social forskning

⁴⁸² Ams verksamhetsberättelse 1998. 1995/96 gäller 18 månader.

⁴⁸³ Ibid.

4 Europeiska socialfonden

Sverige får genom medlemskap i EU möjlighet att delta i olika gemensamma europeiska utvecklingsprogram bl a genom Europeiska socialfonden.⁴⁸⁴ Socialfonden är en av EU:s fyra strukturfonder. De övriga tre fonderna är regional-, fiske- och jordbruksfonderna. Syftet med strukturfonderna är att förstärka den ekonomiska och sociala samhörigheten mellan medlemsstaterna och minska de regionala obalanserna.

För varje program finns en organisation för genomförandet. Denna består i normalfallet av förvaltningsmyndighet, utbetalande myndighet och en kommitté/delegation som beslutar om stöd. Dessutom finns en övervakningskommitté som ansvarar för uppföljning och utvärdering av programmet.

Det övergripande ansvaret för förvaltningen och genomförandet av strukturfondsprogrammen i Sverige ligger hos olika förvaltningsmyndigheter. När programmet är fastställt av kommissionen tar berörd förvaltningsmyndighet fram ett så kallat programkomplement där detaljerna för genomförandet av programmet redovisas. Detta sker i samarbete med programmets övervakningskommitté

För varje program finns även en så kallad övervakningskommitté som övervakar att programmet genomförs i enlighet med de programdokument som upprättats. I kommittén ingår representanter från länsstyrelser, berörda departement och myndigheter samt företrädare för parterna på arbetsmarknaden, näringslivsorganisationer, kommuner och landsting. Representanter från kommissionen deltar som rådgivare vid övervakningskommitténs möten.

4.1 Programperioden 1995-99

Utbetalningarna som ligger under anslag 22:6 under utgiftsområde 13 redovisas utbetalningarna från Europeiska socialfonden för programperioden 1995-99. Utbetalningarna avser delfinansiering av insatser inom ramen för strukturfondsmålen 2, 3, 4, 5b, och 6 samt gemenskapsinitiativen. Mål 3 och Mål 4

⁴⁸⁴ Källor: *Mål 3 i Sverige* Årsrapport för 1999 (Kristina Ossvik), Europeiska socialfonden i Sverige, www.esf.se, NUTEK www.NUTEK.se, Budgetpropositionen 2000/01:1 Bilaga 19 och Arbetsmarknadspolitisk översikt 2001, IFAU.

samt gemenskapsinitiativen Employment och Adapt omfattas enbart av Socialfonden medan övriga program finansieras av flera strukturfonder.

4.1.1 Mål 2

Insatserna ska stödja den ekonomiska och sociala omställningen i regioner med strukturella problem (industri, landsbygd, städer och fiske). EU:s regional- och socialfonder beräknas bidra med knappt 25 procent av kostnaderna medan resterande kostnader täcks av offentliga svenska medel.

4.1.2 Mål 3

Insatserna ska stärka individens ställning på arbetsmarknaden och därigenom bidra till tillväxt och ökad sysselsättning. De ska också stödja anpassningen och moderniseringen av politiken och systemen inom sektorerna utbildning, yrkesutbildning och sysselsättning. Målgrupper är långtidsarbetslösa, arbetslösa ungdomar, arbetshandikappade samt invandrare. Insatser i projekten kan vara kompetensutveckling, vägledning och rådgivning samt starta eget. Projekten är ofta en kombination av flera av dessa insatser. Drygt hälften av kostnaderna är finansierade med svenska offentliga medel och resten av EU. Svenska ESF-rådet ansvarar för att avsluta programmet.

4.1.3 Mål 4

Insatserna ska stärka anställdas och verksamheters konkurrenskraft genom kompetensutveckling i kombination med förändrad organisation. EU:s bidrag är ca 25 procent av finansieringen, svenska staten bidrag är ca 25 procent och resterande del är finansierat av berörda arbetsgivare. Svenska ESF-rådet ansvarar för att avsluta programmet.

4.1.4 Mål 5b

Insatserna ska utveckla och strukturuomvandla landsbygdsområden. EU:s bidrag är ca 20 procent av finansieringen och resterande del är finansierat av berörda arbetsgivare och svenska staten.

4.1.5 Mål 6

Insatserna ska stödja Sveriges mest glesbefolkade områden med särskild fokus på samernas behov. EU:s bidrag är ca 40 procent av finansieringen, svenska staten bidrag är ca 40 procent och resterande är finansierat av berörda arbetsgivare.

4.1.6 Employment och Adapt

Empolyment syftar till att öka möjligheterna till arbete för handikappade, utsatta grupper och ungdomar samt till att öka jämställdheten på arbetsmarknaden. Adapt syftar till att finna nya metoder för kompetensutveckling och samarbete som kan stärka de anställdas ställning på arbetsmarknaden. Både privat och offentlig sektor kan vara projektanordnare. Projekten ska genomföras i partnerskap med liknande projekt i minst två andra medlemsländer. Svenska medel är 35 till 55 procent av projektkostnaderna. Svenska ESF-rådet ansvarar för att avsluta programmet.

Tabeller för Växtkraft Mål 3 programperioden 1995-99

Tabell 4.1.1 Antal projekt inom Mål 3 fördelat på målgrupp och åtgärder⁴⁸⁵

Antal projekt		Åtgärd			
Målgrupp	Kompetens- utveckling	Datortek	Vägledning	Start Eget	Totalt
Unga	222	171	70	37	500
Långtidsarbetslösa	557	135	167	187	1 046
Handikappade	154	17	90	25	286
Invandrare	81	3	34	19	137
Totalt	1 014	326	361	268	1 969

En översiktlig genomgång av projektägarna för Mål 3-projekten visar att en tredjedel av projekten bedrevs av kommuner. Sett till antalet deltagare är kommunerna som stora som projektanordnare. Efter kommunerna var enskilda företag och allmännyttiga organisationer de vanligaste projektanordnarna. De statliga myndigheterna, dvs nästan uteslutande Arbetsmarknadsverket, hade 15% av alla projekt men svarade för 34% av deltagarantalet. Arbetsförmedlingens projekt hade högre genomsnittliga kostnader och ett högre genomsnittligt deltagarantal än andra projektanordnare. Även om inte förmedlingen var projektägare var den med som partner i mer än vartannat projekt.

⁴⁸⁵ Källa: Mål 3 i Sverige, Årsrapport för 1999 och avslutning av programmet under 2000 och 2001.

Tabell 4.1.2 Antal deltagare i Växtkraft Mål 3 fördelat på målgrupp och åtgärder⁴⁸⁵

Målgrupp	Åtgärd				
	Kompetens-utveckling	Datortek	Vägledning	Start Eget	Totalt
Unga	12 567	48 406	4 751	1 372	67 096
Långtidsarbetslösa	33 206	26 397	15 029	9 847	84 479
Handikappade	5 142	390	4 845	525	10 902
Invandrare	4 867	273	3 060	648	8 848
Totalt	55 782	75 466	27 685	12 392	171 325

Nästan hälften av deltagarna återfanns i projekt riktade mot gruppen ”långtidsarbetslösa”, följt av gruppen ”unga”. En mindre grupp deltagare fanns i projekt för arbetshandikappade och invandrare, de senare framförallt i storstadsregionerna. Det bör noteras att varje projekt och därmed dess deltagare, bara kunde klassificeras efter en enda målgrupp respektive en enda åtgärd. I verkligheten var det vanligt med en blandning av olika slags åtgärder och att bakgrunderna för deltagarna skiftade mycket inom samma projekt, projekten utgjordes alltså inte av homogena målgrupper.

Tabellen nedan redovisar samtliga ESF-medel enligt finansplan som utbetalats för Mål 3 för programperioden 1995-99.⁴⁸⁶ Totalt kunde 98 % av medlen utnyttjas.

⁴⁸⁶ Källa: Mål 3 i Sverige, Årsrapport för 1999 och avslutning av programmet under 2000 och 2001.

Tabell 4.1.3 Utbetalt ESF i förhållande till finansplanen för hela programperioden⁴⁸⁵

SEK

Prioritet/åtgärd			Finansplan 95-99	Andel utbet
1A	Långtidsarbetslösa	Kompetensutv.	906 624 331	101%
2A	Långtidsarbetslösa	Vägar till sysselsättn	212 261 324	96%
3A	Långtidsarbetslösa	Väglledning	271 486 762	96%
4A	Långtidsarbetslösa	Start av nya ftg	300 683 760	97%
1C	Unga	Kompetensutv.	301 260 601	98%
2C	Unga	Vägar till sysselsättn.	252 089 270	96%
3C	Unga	Väglledning	80 767 609	100%
4C	Unga	Start av nya ftg	41 900 087	103%
1B	Handikappade/ invandrare	Kompetensutv.	419 167 168	101%
2B	Handikappade/ invandrare	Vägar till sysselsättn.	20 016 092	85%
3B	Handikappade/ invandrare	Väglledning	199 770 840	94%
4B	Handikappade/ invandrare	Start av nya ftg	66 543 480	91%
TA	TA		95 274 546	94%
Summa:			3 167 845 870	98%

Tabell 4.1.4 Utfall ESF och medfinansiering hela programperioden⁴⁸⁵

SEK

	ESF		Offentlig		Privat	
1A	915 309 638	38%	1 460 101 841	60%	39 672 852	2%
2A	204 557 235	32%	422 486 896	67%	4 595 296	1%
3A	261 807 123	33%	521 781 652	66%	8 471 796	1%
4A	293 038 205	38%	467 175 870	60%	13 727 397	2%
1C	294 229 806	41%	400 317 338	55%	29 646 401	4%
2C	241 387 242	33%	478 157 038	66%	3 433 395	0%
3C	80 644 402	40%	116 194 349	58%	2 891 158	1%
4C	43 052 644	42%	57 275 320	56%	2 297 988	2%
1B	422 923 356	41%	582 649 220	56%	34 556 813	3%
2B	17 064 645	39%	25 858 218	59%	579 868	1%
3B	188 411 475	40%	274 387 976	59%	3 894 090	1%
4B	60 828 338	43%	79 730 837	56%	1 816 741	1%
TA	89 373 831	46%	103 098 115	54%	0	0%
S:a	3 112 627 940	38%	4 989 214 670	60%	145 583 795	2%

Sammantaget omslöt Mål 3-programmet under hela programperioden 8 247 miljoner kronor, fördelat på ESF (3 112 miljoner kr), offentlig medfinansiering (4 989 miljoner kr) och privat medfinansiering (145 milj kr).

ESF-andelen för hela perioden uppgick till 38 %, den nationella offentliga medfinansieringen 60% och den privata medfinansieringen ca 2 %.

4.2 Programperioden 2000-06

Sverige tilldelas 2,19 miljarder euro eller cirka 19 miljarder kronor ur strukturfonderna för åren 2000-06. Detta är en ökning jämfört med föregående period 1995-1999, då Sverige tilldelades 1,42 miljarder euro (cirka 12 miljarder kronor). Utbetalningarna som ligger under anslag 22:7 under utgiftsområde 13 redovisar utbetalningarna för programperioden 2000-2006. Mål 3 och Equal omfattas av enbart Socialfonden medan mål 1 och 2 delfinansieras av flera strukturfonder.

Under perioden 2000-06 är EUs strukturfonder i huvudsak fördelade på tre mål och fyra gemenskapsinitiativ. Mål 1 och Mål 2 är knutna till geografiskt avgränsade områden medan Mål 3 avser hela landet.

4.2.1 Mål 1

Insatserna ska främja utvecklingen och den strukturella anpassningen av regioner som släpar efter i utvecklingen. Stödet gäller företag, kommuner, offentliga organ, organisationer och föreningar i norra Norrland och södra Skogslänsregionen. EU beräknas bidra med ca 35 procent av kostnaderna.

4.2.2 Mål 2

Insatserna ska stödja den ekonomiska och sociala omställningen i regioner med strukturella problem (industri, landsbygd, städer och fiske). Stödet gäller delar av Dalarnas, Gävleborgs, Västmanlands, Värmlands, Västra Götalands och Örebro län, delar av sydöstra Sverige samt hela Gotland. EU regional- och socialfonder beräknas bidra med knappt 30 procent av kostnaderna.

4.2.3 Mål 3

Insatserna ska stärka individens ställning på arbetsmarknaden och därigenom bidra till tillväxt och ökad sysselsättning. Att stödja anpassningen och moderniseringen av politiken och systemen när det gäller utbildning, yrkesutbildning och sysselsättning. Svenska ESF-rådet är ansvarig för genomförandet. EU beräknas bidra med ca 25 procent av kostnaderna.

4.2.4 EU:s gemenskapsinitiativ

EU:s gemenskapsinitiativ kompletterar målprogrammen och berör sociala och ekonomiska frågor som är gemensamma för flera europeiska regioner. Antalet gemenskapsinitiativ begränsas till fyra denna period; Equal och UrbanII. Gemenskapsinitiativen inriktas på olika teman och varje initiativ finansieras numera av enbart en strukturfond.

4.2.5 Equal

Gemenskapsinitiativet Equal inom Europeiska socialfonden syftar till att genom samarbete mellan länderna främja nya metoder för att motverka diskriminering och all slags ojämlikhet i anknytning till arbetsmarknaden. Hänsyn skall i programmet också tas till asylsökandes integrering i samhället och yrkeslivet. Programmet styrs efter följande temaområden:

- underlätta inträdet och återinträdet på arbetsmarknaden,
- ge möjlighet att starta en affärsverksamhet,
- främja livslångt lärande och
- motverkar utanförskap på arbetsplatsen genom att uppmuntra rekrytering av personer som utsätts för diskriminering samt att
- minska könsskillnaderna och segregeringen på arbetsmarknaden.

Svenska ESF-rådet är ansvarig för genomförandet. Socialfonden beräknas bidra med ca 50 procent av kostnaderna.

IFAU:s publikationsserier – senast utgivna

Rapport

- 2003:1** Mörk Eva ”De arbetsmarknadspolitiska programmens effekt på den kommunala skolan”
- 2003:2** Runeson Caroline & Anders Bergeskog ”Arbetsmarknadspolitisk översikt 2000”
- 2003:3** Runeson Caroline & Anders Bergeskog ”Arbetsmarknadspolitisk översikt 2001”
- 2003:4** Calleman Catharina ”Invandrarna, skyddet för anställningen och diskrimineringslagstiftningen”
- 2003:5** Rooth Dan-Olof & Olof Åslund ”Spelar när och var någon roll? Arbetsmarknadslägets betydelse för invandrades inkomster”
- 2003:6** Forslund Anders & Bertil Holmlund ”Arbetslöshet och arbetsmarknadspolitik”
- 2003:7** Fröberg Daniela, Linus Lindqvist, Laura Larsson, Oskar Nordström Skans & Susanne Ackum Agell ”Friåret ur ett arbetsmarknadsperspektiv – delrapport 1”
- 2003:8** Olofsson Jonas ”Grundläggande yrkesutbildning och övergången skola arbetsliv – en jämförelse mellan olika utbildningsmodeller”
- 2003:9** Olli Segendorf Åsa ”Arbetsmarknadspolitiskt kalendarium II”

Working Paper

- 2003:1** Fredriksson Peter & Per Johansson “Program evaluation and random program starts”
- 2003:2** Mörk Eva “The impact of active labor market programs on municipal services”
- 2003:3** Fredriksson Peter & Per Johansson “Employment, mobility, and active labor market programs”
- 2003:4** Heckman James & Salvador Navarro-Lozano “Using matching, instrumental variables and control functions to estimate economic choice models”
- 2003:5** Fredriksson Peter & Bertil Holmlund “Improving incentives in unemployment insurance: A review of recent research”
- 2003:6** Lindgren Urban & Olle Westerlund “Labour market programmes and geographical mobility: migration and commuting among programme participants and openly unemployed”

- 2003:7** Åslund Olof & Dan-Olof Rooth "Do when and where matter? Initial labor market conditions and immigrant earnings"
- 2003:8** Håkansson Christina, Satu Johanson & Erik Mellander "Employer-sponsored training in stabilisation and growth policy perspectives"
- 2003:9** Carneiro Pedro, Karsten Hansen & James Heckman "Estimating distributions of treatment effects with an application to the returns to schooling and measurement of the effects of uncertainty on college choice"
- 2003:10** Heckman James & Jeffrey Smith "The determinants of participation in a social program: Evidence from a prototypical job training program"

Dissertation Series

- 2002:1** Larsson Laura "Evaluating social programs: active labor market policies and social insurance"
- 2002:2** Nordström Skans Oskar "Labour market effects of working time reductions and demographic changes"
- 2002:3** Sianesi Barbara "Essays on the evaluation of social programmes and educational qualifications"
- 2002:4** Eriksson Stefan "The persistence of unemployment: Does competition between employed and unemployed job applicants matter?"
- 2003:1** Andersson Fredrik "Causes and labor market consequences of producer heterogeneity"